

P R E C A T I O.

Domine Pater cæli ac terræ effector, qui liberaliter tribuis sapientiam omnibus etiam cum fiducia abs te petentibus, exorna ingenij mei bonitatem, quam cum cæteris naturæ viribus mihi infudisti, lumine divinæ gratiæ tuæ, vt non modo quæ ad cognoscendum te, & seruatores nostrum Dominum Iesum valeant intelligam: sed etiam ita mente & voluntate persequar, & indices benignitatis tuæ, tum doctrina tum pietate proficiam, vt, qui efficis omnia in omnibus, in me resplendere dona tua facias, ad gloriam sempiternam immortalis Maiestatis tuæ, Amen.

A P R A Y E R.

O Almighty Lord & mercifull Father, maker of Heauen and Earth, which of thy free liberalitie giuest wisdom abundantly to all that with faith and full assurance aske it of thee: beautifie by the light of thy heavenly grace the towardnes of my wit, the which with all powers of nature thou hast powred into me. that I may not onely vnderstand those things which may effectually bring me to the knowledge of thee, and the Lord Iesu our Saviour, but also with my whole heart and will, constantly follow the same, and receiue daily increase through thy bountifull goodnesse towards me, as well in good life as doctrine, so that thou which workest all things in all creatures, maist make the gracious benefits shine in me, to the endlesse glorie and honour of thine immortall Maiestie. So be it.

An Introduction of the Eight parts of LATINE SPEACH,

In speach be these eight parts following:

Noune,	{ declined,	Aduerbe,	{ vndecli=
Pronoune,		Coniunction,	
Verbe,		Preposition,	
Participle,		Interiection	

O F A N O U N E.

A Noune, is the name of a thing that may be seen, felt, heard, or vnderstood: as the name of my hand in Latine, is Manus: the name of an house, is Domus: the name of goodnes, is Bonitas.

Of Nounes, some be Substantiues, and some be Adiectiues.

A noune Substantiue is that standeth by himselfe, and requireth not another word to be ioyned with him to shewe his signification: as Homo, a man. And it is declined with one Article: as Hic magister, a master. Or else with two at the most: as Hic & Hæc Parens, a father or mother.

A noune Adiectiue is that cannot stand by himselfe in reason or signification, but requireth to be ioyned with an other word: as Bonus, Good. Pulcher, Faire. And it is declined either with three Terminations: as Bonus, bona, bonum: or else with three Articles: as Hic, hæc, & hoc Felix, Happy. Hic & hæc Lewis, & hoc Leue, Light.

A Noune Substantiue, either is proper to the thing that it betokeneth: as Edwardus is my proper name: or else is common to moe: as Homo is a common name to all men.

Numbers of Nounes.

In Nounes be two numbers, the Singular and the Plurall. The Singular number speaketh but

Nounes be of two sorte
A Noune Substantiue.

A Noune Adiectiue.

Two kinds of Nounes Substantiues.

An Introduction of the

but of one: as Lapis, a stone. The Plurall number speaketh of more then one: as Lapides, stones.

Cases of Nounes.

Nounes be declined with sixe cases, singularly and plurally: The Nominatiue, the Genitiue, the Dative, the Accusatiue, the Vocatiue, and the Ablatiue.

Nominatiue case. The Nominatiue case cometh before the verb, and answereth to this question, Who, or what: as Magister docet, The Master teacheth.

Genitiue. The Genitiue case is known by this token Of, and answereth to this question, whose, or whereof: as Doctrina magistri, The learning of the Master.

Dative. The Dative case is knowne by this token To, and answereth to this question, to whom, or to what: as Do librum magistro, I giue a booke to the Master.

Accusatiue. The Accusatiue case followeth the Verbe, and answereth to this question, withome, or what: as Amo magistrum, I loue the Master.

Vocatiue. The Vocatiue case is known by calling or speaking to: as O Magister, O Master.

Ablatiue. The Ablatiue case is commonly ioynd with Prepositions seruing to the Ablatiue case: as De Magistro, Of the Master: Coram Magistro, Before the Master.

Also In, with, through, for, from, by, & then, after & comparative degree, be signes of the Ablatiue case.

Articles.

Articles are borrowed of the Pronoun, and be thus declined;

Singulariter,	Nominat. hic, haec, hoc	Pluraliter,	Nominat. hi, he, haec.
	Genitiui huius		Gen. harum, harum,
	Datiui huic		Datiui his (horum)
	Accusatiui hunc, hanc, hoc		Accusatiui hos, has, haec
	Vocatiui caret		Vocatiui caret
	Ablatiui hoc, hac, hoc		Ablatiui his.

Gen-

Eight parts of Speech.

Genders of Nounes.

Genders of Nounes be seuen: the Masculine, the Feminine, the Neuter, & Common of two, & Common of three, the Doubtful, & the Epicene.

The Masculine Gender is declined with this Article Hic: as Hic vir, a man.

The Feminine Gender is declined with this article Haec: as Haec mulier, a woman.

The Neuter Gender is declined with this article Hoc: as Hoc saxum, a stone.

The Common of two is declined with Hic and Haec: as Hic & Haec Parentes, a father or mother.

The Common of three is declined with Hic, haec and hoc: as Hic, haec & hoc felix, happy.

The Doubtfull Gender is declined with Hic or Haec: as Hic vel haec dies, a day.

The Epicene Gender is declined with one article, and vnder that one article both kinds be signified: as Hic passer, a sparrow Haec aquila, an Eagle, both he and shee.

The Declensions of Nounes.

There be sixe Declensions of Nounes.

The first is when the Genitiue & the Dative case singular do end in a diphthong, the accusatiue in am, the Vocatiue like the Nominatiue, the Ablatiue in a. The Nominatiue plurall in a diphthong, the Genitiue in arum. the Dative in is, the Accusatiue in as, the Vocatiue like the Nominatiue, the Ablatiue in is, as in example

Singulariter,	Nominat. haec musa	Pluraliter,	Nominatiui haec musae	Hae
	Genitiui huius musae		Genitiui harum musarum	
	Datiui huic musae		Datiui his musis	
	Accusatiui hanc musam		Accusatiui has musas	
	Vocatiui o musa		Vocatiui o musae	
	Ablatiui ab hac musa		Ablatiui ab his musis.	

Note

An Introduction of the

but of one: as Lapis, a stone. The Plurall number speaketh of moe then one: as Lapides, stones.

Cases of Nounes.

Nounes be declined with fixe cases, singularly and plurally: The Nominatiue, the Genitiue, the Dative, the Accusatiue, the Vocatiue, and the Ablatiue.

Nominatiue case. The Nominatiue case cometh before the verb, and answereth to this question, Who, or what: as Magister docet, The Master teacheth.

Genitiue.

The Genitiue case is known by this token Of, and answereth to this question, whose, or whereof: as Doctrina magistri, The learning of the Master.

Dative.

The Dative case is knowne by this token To, and answereth to this question, to whom, or to what: as Do librum magistro, I giue a booke to the Master.

Accusatiue.

The Accusatiue case followeth the Verbe, and answereth to this question, withome, or what: as Amo magistrum, I loue the Master.

Vocatiue.

The Vocatiue case is known by calling or speaking to: as O Magister, O Master.

Ablatiue

The Ablatiue case is commonly ioynd with Prepositions seruing to the Ablatiue case: as De Magistro, Of the Master: Coram Magistro, Before the Master.

Also In, with, through, for, from, by, & then, after & comparatiue degree, be signes of & ablatiue case.

Articles.

Articles are borrowed of the Pronounes, and be thus declined,

Singulariter,	Nominat. hic, hæc, hoc	Pluraliter,	Nomin. hi, he, hæc.
	Genitiuo huius		Gen. horum, harum,
	Datiuo huic		Datiuo his (horum)
	Accus. hunc, hanc, hoc		Accus. hos, has, hæc
	Vocatiuo caret		Vocatiuo caret
	Ablatiuo hoc, hac, hoc		Ablatiuo his.

Gen-

Eight parts of Speech.

Genders of Nounes.

Genders of Nounes be seuen: the Masculine, the feminine, the Neuter, & Common of two, & Common of three, the Doubtful, & the Epicene.

The Masculine Gender is declined with this Article Hic: as Hic vir, a man.

The feminine Gender is declined with this article Hæc: as Hæc mulier, a woman.

The Neuter Gender is declined with this article Hoc: as Hoc saxum, a stone.

The Common of two is declined with Hic and Hæc: as Hic & Hæc Parents, a father or mother.

The Common of three is declined with Hic, hæc and hoc: as Hic, hæc & hoc felix, happy.

The Doubtfull Gender is declined with Hic or Hæc: as Hic vel hæc dies, a day.

The Epicene Gender is declined with one article, and vnder that one article both kinds be signified: as Hic passer, a sparrow Hæc aquila, an Eagle, both he and shee.

The Declensions of Nounes.

There be fixe Declensions of Nounes.

The first is when the Genitiue & the dative case singular do end in a diphthong, the accusatiue in am, the Vocatiue like the Nominatiue, the Ablatiue in a. The Nominatiue plurall in a diphthong, the Genitiue in arum. the Dative in is, the Accusatiue in as, the Vocatiue like the Nominatiue, the Ablatiue in is, as in example

Singulariter,	Nominat. hæc musa	Pluraliter,	Nominatiuo hæc musæ	Hæc Menia. Hic Po- eta. Hic & hæc Ver- ba.
	Genit. huius musæ		Genit. harum musarum	
	Datiuo huic musæ		Dat. his musis	
	Accus. hanc musam		Accusat. has musas	
	Vocatiuo o musa		Vocatiuo o musæ	
	ablat. ab hac musa		ablat. no ab his musis.	

Note

An Introduction of the

Note, Note that Filia and Nata, doe make the Dative and the Ablative plurall in is or in abus. Also Dea, mula, equa, liberta, make the Dative and the Ablative case plurall in abus onely.

II. The second is, when the Genitive case singular endeth in i, the Dative in o, the Accusative in um, the Vocative for the most part like the Nominative, the Ablative in o. The Nominative plurall in i, the Genitive in orum, the Dative in is, the Accusative in os, the Vocative like the Nominative, the Ablative in is, as in example,

Hic Vir. Hic Liber. Hæc Consul. Hic Legos. Note.	Singulariter,	Nomin. hic magister	Pluraliter,	Nominatio hi magistri
		Gen. huius magistri		Gen. horum magistrorum
		Dativo huic magistro		Dativo his magistris.
		Acc. hunc magistrum		Accusatio hos magistros
		Vocatio o magister		Vocatio o magistris
		Ablat. ab hoc magistro		Ablat. ab his magistris.

Here is to be noted, that when the Nominative endeth in us, the Vocative shall end in e: as Nominatio hic Dominus, Vocatio o Domine. Except Deus that maketh o Deus: and Filius, that maketh o fili.

When the Nominative endeth in ius, if it be a proper name of a man, the Vocative shall end in i: as, Nominatio hic Georgius, Vocatio o Georgi.

Also these Nounes following, make their vocative in e, or in us: as Agnus, lucus, vulgus, populus, chorus, fluvius.

Note also, that all Nounes of the neuter gender, of what declension soever they be, have the Nominative, the Accusative, and the Vocative like in both numbers, and in the plurall number they end all in a: as in example,

Sim-

Eight parts of Speech.

Singulariter,	Nomin. hoc regnum	Pluraliter,	Nominatio hæc regna	Hoc Damnum. Hoc Malum. Hoc Verbum
	Genitio huius regni		Genit. horum regnorum	
	Dativo huic regno		Dativo his regnis	
	Accusat. hoc regnum		Accusatio hæc regna	
	Vocatio o regnum		Vocatio o regna	
	Ablatio ab hoc regno		Ablatio ab his regnis.	

Except Ambo and Duo, which make the Neuter gender in o, and be thus declined,

Pluraliter,	Nominatio Ambo, ambe, ambo	Likewise Duo.
	Genitio Amborum, ambarum, amborum	
	Dativo Ambobus, ambabus, ambobus	
	Accusatio Ambos, ambas, ambo	
	Vocatio Ambo, ambe, ambo	
	Ablat. Ambobus, ambabus, ambobus.	

The third is, when the Genitive case singular endeth in is, the Dative in i, & Accusative most commonly in em, & sometime in im, and sometime in both: the Vocative like the Nominative, & Ablative in e, sometime in i, & sometime both in e & i: The Nominative case plurall in es, the Genitive sometime in um, & sometime in ium, the Dative in bus, the Accusative in es, the Vocative like the Nominative, the Ablative in bus, as in example,

Singulariter,	Nominatio hic lapis	Pluraliter,	Nominatio hi lapides	Hic pater. Hic panis. Hoc opus. Hoc caput. Hæc nubes. Hic vel hæc verbo. Hæc virtus. Hoc animal. Hoc cubile. Hoc calcæ.
	Genit. huius lapidis		Genit. horum lapidum	
	Dativo huic lapidi		Dativo his lapidibus	
	Accus. hunc lapidem		Accusatio hos lapides	
	Vocatio o lapis		Vocatio o lapides	
	Ablat. ab hoc lapide		Ablat. ab his lapidibus.	
Singulariter,	Nom. hic & hæc parens	Pluraliter,	Nom. hi & hæ parentes	The
	Genit. huius parentis		Genit. horum & harum parentum	
	Dativo huic parenti		Dativo his parentibus (tum)	
	Accus. hunc & hæc parentem		Accusatio hos & has parentes	
	Vocatio o parens (te)		Vocatio o parentes	
	Ablat. ab hoc & hac parente		Ablat. ab his parentibus.	

An Introduction of the

III. The fourth is, when the Genitive case singular endeth in *us*, & dative in *ui*, & accusative in *um*, the vocative like & Nominative, the ablative in *u*. The nominative plural in *us*, & genitive in *ium*, & dative in *ibus*, & accusative in *us*, the vocative like the nominative, & ablative in *ibus*, as in example,

Hic Gradus. Hec porticus. Hoc cornu.	Singulariter,	Nominatio <i>hec manus</i>	Pluraliter,	Nominatio <i>he manus</i>
		Genitio <i>huius manus</i>		Gen. <i>harum manuum</i>
		Dativo <i>huic manui</i>		Dativo <i>his manibus</i>
		Accusat. <i>hanc manum</i>		Accusatio <i>has manus</i>
		Vocatio <i>o manus</i>		Vocatio <i>o manus</i>
		Ablatio <i>ab hac manu</i>		Ablat. <i>ab his manibus</i>

V. The fifth is, when the Genitive & the dative case singular do end in *e*, the Accusative in *em*, the vocative like the nominative, & ablative in *e*. The Nominative plural in *es*, & Genitive in *erum*, the dative in *ebus*, the accusative in *es*, & vocative like the nominative, & ablative in *ebus*, as in example. Note that all nouns of the fifth declension be of the feminine gender, except *meridies*, and *dies*.

Hec res. Hec Facies. Hec Accies.	Singulariter,	Nominatio <i>hic meridies</i>	Pluraliter,	Nominat. <i>hi meridies</i>
		Genitio <i>huius meridei</i>		Gen. <i>horum meridierum</i>
		Dativo <i>huic meridei</i>		Dat. <i>his meridiibus</i>
		Accusat. <i>hunc meridiem</i>		Accusat. <i>hos meridies</i>
		Vocatio <i>o meridies</i>		Vocatio <i>o meridiēs</i>
		Ablatio <i>ab hoc meridio</i>		Ablat. <i>ab his meridiibus</i>

The Declining of Adiectives.

A Noun Adiective of three terminations is thus declined,

Niger, a, u n. Tartus, a, u m. Satur, a, u m.	Singulariter,	No. <i>bonus, bona, bonū</i>	Pluraliter,	Nomin. <i>boni, bonæ, bona</i>
		Gen. <i>boni, bonæ, boni</i>		Gen. <i>bonorum, bonarū bo-</i>
		Dat. <i>bono, bonæ, bono</i>		Dat. <i>bonis</i> (norum)
		Acc. <i>bonū, bonā, bonū</i>		Acc. <i>bonos, bonas, bona</i>
		Voc. <i>bone, bona, bonū</i>		Vocat. <i>boni, bonæ, bona</i>
		Abl. <i>bono, bona, bono</i>		Ablatio <i>bonis</i> .

The

Eight parts of Speech.

There are beside these, certaine Nounes adiectives of another manner of declining, which make the genitive case singular in *ius*, and the dative in *i*, which be these that follow, with their compounds.

Singulariter,	No. <i>unus, una, unum</i>	Pluraliter,	Nomin. <i>uni, una, una</i>
	Genitio <i>unius</i>		Gen. <i>unorum, unarū, uno-</i>
	Dativo <i>uni</i>		Dat. <i>unis</i> (rum)
	Acc. <i>unum, unā, unū</i>		Accus. <i>unos, unas, una</i>
	Voc. <i>une, una, unum</i>		Vocat. <i>uni, una, una</i>
	Ablat. <i>uno, una, uno</i>		Ablatio <i>unis</i> .

Note that *vnus*, *a*, *um*, hath not the plural number, but when it is joined with a word that lacketh & singular number: as, *vnæ literæ*, *vna mœnia*.

In like manner be declined *totus*, *solus*, and also Nounes adiectives lacking the vocative case.

A noun adiective of *iij*. articles, is thus declined

Singulariter,	Nominat. <i>hic, hæc & hoc felix</i>	Pluraliter,	Nomin. <i>hi & hæc felices & hæc felicia</i>	Ingens, Solers, Capax, Verus.
	Genit. <i>huius felici</i>		Gen. <i>horum, harum, & horum felicium</i>	
	Dativo <i>huic felici</i>		Dativo <i>his felicibus</i>	
	Accus. <i>hunc & hanc felicem, & hæc felix</i>		Acc. <i>hos & has felices & hæc felicia</i>	
	Vocatio <i>o felix</i>		Voc. <i>o felices, & o felicia</i>	
	Abl. <i>ab hoc, hac, & hoc fel. ce vel felici</i>		Ablat. <i>ab his felicibus</i>	
Singulariter,	No. <i>hic & hæc tristis & hoc triste</i>	Pluraliter,	Nomin. <i>hi & he tristes & hæc tristia</i>	Leuis, & leuc. Celer, celeris & celere. Melior, & melius.
	Gen. <i>huius tristi</i>		Gen. <i>horum, harum & horum tristorum</i>	
	Dativo <i>huic tristi</i>		Dativo <i>his tristibus</i>	
	Accus. <i>hunc & hanc tristem, & hoc triste</i>		Acc. <i>hos & has tristes & hæc tristia</i>	
	Voc. <i>o tristis, & o triste</i>		Voc. <i>o tristes & o tristia</i>	
	Ablat. <i>ab hoc, hac & hoc tristi</i>		Ablat. <i>ab his tristibus</i> .	

B I

Com-

An Introduction of the

Comparisons of Nounes.

Adiectives whose signification may increase or be diminished, may forme Comparison.

There be three degrees of comparison: The Positive, the Comparative, and the Superlative.

The Positive betokeneth the thing absolutely without exesse: as, *Durus, Hard.*

The Comparative somewhat exceedeth his positive in signification: as, *Durior, Harder.* And it is formed of the first case of his positive that endeth in *i*, by putting thereto, or *e* us: as of *Duri*, *hic & hæc durior*, & *hoc durius*; of *Tristi*, *hic & hæc tristior*, & *hoc tristius*; of *Dulci*, *hic & hæc dulcior*, & *hoc dulcius*.

The Superlative exceedeth his positive in the highest degree: as, *Durissimus, Hardest.* And it is formed of the first case of his positive that endeth in *i*, by putting thereto *ssimus*: as of *Duri*, *durissimus*; of *Tristi*, *tristissimus*; of *Dulci*, *dulcissimus*.

From these general rules are excepted these that follow, *Bonus, melior, optimus. Malus, prior, pessimus. Magnus, maior, maximus. Parvus, minor, minimus. Multus plurimus, multa plurima, multum plus plurimum.*

And if the Positive end in *er*, the Superlative is formed of the Dominative case, by putting to *rimus*: as *Pulcher, pulcherrimus*.

Also these Nounes ending in *lis*, make the Superlative by changing *lis* into *limus*: as, *Humilis, humillimus*; *similis, simillimus*; *facilis, facillimus*; *gracilis, gracillimus*; *agilis, agillimus*; *docilis, docillimus*.

All other Nounes ending in *lis*, doe followe the generall rule aforegoing: as, *Vtilis, utilissimus*.

Also if a vowel come before us, it is compared by *Magis & Maximè*: as *Pius, magis pius, maximè pius. Assiduus, magis assiduus, maximè assiduus.*

Three
degrees
of Com-
parison.
The Po-
sitive.
The Com-
para-
tive.

The Su-
perla-
tive.

Excep-
tion.

Acer.
Teter.
Acer.

1
t
7
a
s
u

Igneus,
Impius,
Arduus,
Stereus

Eight parts of Speech.

Of the PRONOUNE.

Pronoun, is a part of speech much like to a Noun, which is used in shewing or rehearsing.

There be fifteene Pronounes, *Ego, tu, sui, ille, ipse, iste, hic, is, meus, tuus, suus, noster, vester, nostras, vestras*, whereof four have the vocative case: as, *Tu, meus, noster, and nostras*, and all the other lacke the Vocative case.

To these may be added their compounds, *Ego-mer, tute, idem*, and also *Qui, quæ, quod*.

These eight Pronounes, *Ego, tu, sui, ille, ipse, iste, hic, & is*, be Primitives, so called, for because they be not deriued of others. And they be also called Demonstratives, because they shewe a thing not spoken of before.

And these sixe, *Hic, ille, iste, is, idem, and qui*, be Relatives, because they rehearse a thing that was spoken of before.

These seauen, *Meus, tuus, suus, noster, vester, nostras, vestras*, be Deriatives, for they bee deriued of their Primitives, *Mei, tui, sui, nostri, and vestri*.

There belongeth to a Pronoun these five things: Number, case, and Gender, as are in a Noun: declension & person: as here followeth.

The Declensions of PRONOUNES.

There be foure Declensions of Pronounes.

These three, *Ego, tu, sui*, be of the first declension, and ve thus declined.

Singulariter,
Nominatio *Ego*
Genitio *mei*
Datio *mibi*
Accusatio *me*
Vocatio *care*
Ablatio *à me*

Pluraliter,
Nominatio *nos*
Genitio *nostrum, vel nostri*
Datio *nobis*
Accusatio *nos*
Vocatio *care*
Ablatio *à nobis*

The first
declensi-
on,

An Introduction of the

Singulariter,	Nominatio Tu	Pluraliter,	Nominatio vos
	Genitio tui		Genitio vestrum vel vestri
	Datio tibi		Datio vobis
	Accusatio te		Accusatio vos
	Vocatio o tu		Vocatio o vos
	Ablatio a te		Ablatio a vobis.

Singulariter and Pluraliter	Nominatio caret	Pluraliter,	Accusatio se
	Genitio sui		Vocatio caret
	Datio sibi		Ablatio a se

The second declension, These are, Ille, ipse, iste, hic, is, and qui, be of the second declension, and be thus declined.

Singulariter,	Nom. iste, ista, istud	Pluraliter,	Nominatio isti, iste, ista
	Genitio istius		Gen. istorum, istarum, istorum
	Datio isti		Datio istis
	Accusatio istum, istam, istud		Accusatio istos, istas, ista
	Vocatio curet		Vocatio caret
	Ablatio isto, ista, istud		Ablatio istis.

Ille, is Declined like Iste, and also Ipse, saving that the neuter gender in the Nominative case, and in the Accusative case singular maketh Ipsum.

Nominatio hic, huc, hoc: Genitio huius: Datio huic, as afore in the Noun.

Singulariter,	Nominatio is, ea, id	Pluraliter,	Nominatio ij, ea, ea
	Genitio eius		Gen. eorum, earum, eorum
	Datio ei		Datio ijs vel eis
	Accusatio eum, eam, id		Accusatio eos, eas, ea
	Vocatio caret		Vocatio caret
	Ablatio eo, ea, eo		Ablatio ijs vel eis

Singulariter,	Nom. qui, quae, quod	Pluraliter,	Nominatio qui, quae, quae
	Genitio cuius		Gen. quorum, quarum, quorum
	Datio cui		Datio quibus vel quibus
	Accusatio quem, quam, quod		Accusatio quos, quas, quae
	Vocatio caret (qui)		Vocatio caret
	Ablatio quo, quae, quod, vel		Ablatio quibus vel quibus.

The compound of Quis.

Likewise Quis and Quid be declined, whether they be Interrogatives, or Indefinites. Also Quis- Nomi-

Eight parts of Speech.

Nominatio	{ Quisquis } Accus. Quic-	{ Quoquo, Quaqua, Quoquo.
	{ Quicquid } quid. Ablatio	

Where note that Quid is alwayes a Substantive of the Neuter gender. Note

These five, Meus, tuus, suus, noster, & vester, are of the third declension, and be declined like nouns third declension. Adjectives of three terminations, in this wise,

Singulariter,	Nom. meus, mea, meum	Pluraliter,	Nom. mei, mea, mea
	Gen. mei, mea, mei		Gen. meorum, meorum
	Dat. meo, mea, meo		Dat. meis (meorum)
	Accusatio meum, mea, meum		Acc. meos, meas, mea
	Vocatio mi, mea, meum		Voc. mei, mea, mea
	Ablatio meo, mea, meo		Ablatio meis

So is Noster declined, and Tuus, suus, vester, saving that these three last do lack the vocative case

Nostros, Vestros, and this noun Cuius, be of the fourth declension, and be thus declined, The fourth declension.

Singulariter,	Nom. hic & haec nostras, & hoc nostrate	Pluraliter,	Nom. hi & haec nostrates & haec nostratia
	Gen. huius nostratis		Gen. horum, harum, & horum nostratium,
	Datio huic nostrati		Dat. his nostratibus
	Ablatio hic & haec nostratem & hoc nostrate		Acc. hos & has nostrates, & haec nostratia
	Vocat. o nostras, & o nostrate		Vocat. o nostrates, & o nostratia
	Ablatio hac, haec, & hoc nostrate, vel nostrati		Ablatio ab his nostratibus.

There is to be noted, that Nostros, Vestros, and this Noun Cuius, be called Gentiles, because they properly betoken pertaining to countries or nations, to sects or factions. Note.

A Pronoun hath three persons.

The first person speaketh of himselfe: as, Ego, Persons, I, Nos, we.

B 3

The

An Introduction of the

The second person is spoken to : as, Tu, Thou: Vos. Pee. And of this person is also euery vocatiue case.

The third person is spoken of : as, Ille, He: Illi, They. And therefore all Nounes, Pronounes, and Participles be of the third person.

Of a VERBE.

A Verbe is a part of speech, declined with moode and tense, and betokeneth doing: as, Amo, I loue: or suffering: as, Amor, I am loued: or beeing: as, Sum, I am.

Of verbes, such as haue persons, be called Personals: as, Ego amo, Tu amas. And such as haue no persons, be called Impersonals: as, Tacet, It irketh. Oportet, It behoueth.

Of verbs Personals there be five kinds: Actiue, Passiue, Neuter, Deponent, and Commune.

A verbe Actiue endeth in o, and betokeneth to doe: as, Amo, I loue: and by putting to r, it may be a Passiue: as, Amor.

A verbe Passiue endeth in or, and betokeneth to suffer: as, Amor, I am loued: and by putting away r, it may be an Actiue: as, Amo.

A verbe Neuter endeth in o, or m, and cannot take r, to make him a Passiue: as, Curro, I runne, Sum, I am. And it is englished sometime actiue-ly: as, Curro, I runne: And sometime passiue-ly: as, Egroto, I am sicke.

A verb deponent endeth in r, like a Passiue, and yet in signification is but either Actiue, as Loquor verbum, I speake a word: or neuter, as, Glorior, I boast.

A verbe Commune endeth in r, and in signification is both Actiue and Passiue: as, Osculor te, I kisse thee: Osculor à te, I am kised of thee.

Moodes.

Eight parts of Speech.

MOODES.

There be sixe Moodes: the Indicatiue, the Imperatiue, the Optatiue, the Potentiall, the Subiunctiue, and the Infinitiue.

The Indicatiue moode sheweth a reason true or false: as, Ego amo, I loue. Or els asketh a question: as, Amas tu? Dost thou loue?

The Imperatiue biddeth or commandeth: as, Ama, Loue thou.

The Optatiue wisheth or desireth, with these signes, would God, I pray God, or God grant: as, Vtinam amen, I pray God I loue: and hath euermore an Aduerbe of wishing ioyned with him.

The Potentiall mood is known by these signes, May, can, might, would, should, or ought: as, Amem, I may all, or can loue: without an Aduerbe ioyned with him.

The Subiunctiue moode hath euermore some Coniunction ioyned with him: as, Cum amarem, when I loued. And it is called Subiunctiue mood, because it dependeth of another verbe in the same sentence, either going afore, or coming after: as, Cum amarem, eram miser: when I loued, I was a wretch.

The Infinitiue signifieth to doe, to suffer, or to be, and hath neither number, nor person, nor nominatiue case before him, and is known common-ly by this signe, To: as, Amare, To loue. Also when two verbes come together, without any Domina-tiue case between them, then the latter shal be the Infinitiue mood: as, Cupio discere, I desire to learne.

GERUNDES.

There be mozeouer belonging to the Infinitiue moode of Verbes, certaine voices called Gerunds, ending in Di, do, and dum: which haue both the Actiue and Passiue signification: as, Amandi,

B 4

of

An Introduction of the

Oflowing, or of being loued. Amando, In louing, or in being loued. Amandum, To loue, or to be loued.

S V P I N E S.

There be also pertaining vnto Verbs two **Supines**, the one ending in **um**, which is called the first supine, because it hath the signification of the verbe actiue: as, *Eo amatum, I goe to loue.* And the other in **u**, which is called the latter Supine, because it hath for the most part the signification passiue: as, *Difficilis amatu, Hard to be loued.*

T E N S E S.

There be five **Tenses** or **Times**: the **Present** tense, the **Preterimperfect** tense, the **Preterperfect**, the **Preterpluperfect**, & the **Future** tense.

The Present tense speaketh of the time that now is: as *Amo, I loue.*

The Preterimperfect tense speaketh of the time not perfectly past: as, *Amabam, I loued, or did loue.*

The Preterperfect tense speaketh of the time perfectly past, with this signe *Haue*: as, *Amavi, I haue loued.*

The Preterpluperfect tense speaketh of the time more then perfectly past, with this signe *Had*: as, *Amaueram, I had loued.*

The Future tense speaketh of the time to come, with this signe *Shal* or *wil*: as, *Amabo, I shal or wil loue*

P E R S O N S.

There be also in Verbs three persons, in both numbers: as, **Singulariter**, *Ego amo, I loue: Tu ama, Thou louest: Ille amat, He loueth.* **Pluralit.** *Nos amamus, We loue: Vos amatis, Ye loue: Illi amant, They loue*

C O N I U G A T I O N S.

Verbes haue foure Coniugations, which bee knowne after this manner:

The

Eight parts of Speech.

The first Coniugation hath **a** long before **re**, 1
and ris: as, *Amare, Amaris.*

The second Coniugation hath **e** long before **re**, 2
and ris: as, *Docere, Doceris.*

The third Coniugation hath **i** short before **re**, 3
and ris: as, *Legere, legeris.*

The fourth Coniugation hath **i** long before **re**, 4
and ris: as, *Audire, Audiris.*

Verbes in **O**, of the foure Coniugations bee declined after these examples.

Amo, amas, amau, amare: Amandi, amando, amandum: Amatum, amatu: Amans, amaturus, **To loue.**

Doceo, doces, docui, docere: Docendi, docendo, docendum: Doctum, doctui: Docens, docturus, **To teach.**

Lego, legis, legi, legere: Legendi, legendo, legendum: Lectum, lectui: Legens, lecturus, **To reade.**

Aud-o, audis, audiui, audire: Audiendi, audiendo, audiendum: Auditum, auditui: Audiens, auditurus, **To heare.**

Indicative Moode present Tense singular.

I loue or Thou louest, He loueth, We loue, Ye loue, They loue; do loue. or doest loue. or doth loue. or do loue. or do loue. or do loue.

A mo, amas, amat	} <i>Pluraliter</i> }	Amamus, amatis, amant
Doceo, doces, docet		Docemus, docetis, docent
Lego, legis, legit		Legimus, legitis, legunt
Audio, audis, audit		Audimus, auditis, audiunt.

} <i>Preterimperfect tense singular,</i>	Amabam,	} <i>I loued, or did loue.</i>
	Docebam,	
	Legebam,	
	Audiebam,	<i>bas, bat. Plural. bamus, batis, bant.</i>

} <i>Preterperfect tense singular,</i>	Amavi,	} <i>I haue loued:</i>
	Docui,	
	Legi,	
	Audiui,	
		<i>isti, it. Plural. imus, istis, erunt vel ere.</i>

Preter

An Introduction of the

Preterplu- { Amaueram, } I had loued.
perfect { Docueram, }
tense singu- { Legeram, } ras, rat. *Plural.* ramus, ratis, rant.
lar, { Audiueram, }

Future { Amabo, } I shall or will loue.
tense singu- { Docebo } bis, bit. *Pluraliter* binus, bitis, bunt.
lar, { Legam, } es, et. *Pluraliter* emus, etis, ent.
 { Audiam, }

Imperative Moode.

	None thou	None be, or let him loue.	None be, or let us loue.	None pre.	None thep, or let them loue.	
<i>Present</i> <i>tense singu-</i> <i>lar,</i>	{	Ama, amec,	{	<i>Plur.</i> amemus	{	amate, ament
		amato, amato				amatote, amato
		Doce, doceat,		<i>Pl.</i> doceamus		docete, doceant
		doceto, doceto				docetote, doceto
{	Lege, legat	{	<i>Plur.</i> legamus	{	legite, legant	
	Legito, legito				legitote, legunto	
	Audi, audiat,		<i>Pl.</i> audiamus		audite, audiant,	
	audito, audito.				auditote, iunto.	

Optative Moode.

God grant I loue.

Present { Amem, ames, amec. *Plural.* amemus, ametis, ament.
tense singu- { Doccam, }
lar. Vti- { Legam, } as, at. *Plural.* utinam amus, atis, ant.
 nam, { Audiam, }

Preterim- { Amarem, } Would God I loued, or did loue.
perfect { Docerem, } res, ret. *Plu.* utinam remus, retis, rent.
tense singu- { Legerem, }
lar, Vtin. { Audirem, }

Preterper- { Amauerim, } I may God I haue loued:
fect tense { Docuerim, } ris, rit. *Plural.* utin. rimus, ritis, rint.
singular, { Legerim, }
 Vtinam, { Audiuerim, }

Preter-

Eight parts of Speech.

Preterplu- { Amauissim, } Would God I had loued:
perfect { Docuissim, }
tense singu- { Legissim, } ses, set. *Plur.* utin. semus, setis, sent.
lar, Vtin. { Audiuissim, }

Future { Amauero, } God grant I shall or will loue hereafter:
tense singu- { Docuero, } ris, rit. *Plur.* utinam rimus, ritis, rint.
lar, Vti- { Legero, }
 nam, { Audiuero, }

Potentiall Moode.

I may or can loue.

Present { Amem, ames, amec. *Plur.* amemus, ametis, ament.
tense singu- { Doccam, }
lar, { Legam, } as, at. *Pluraliter,* amus, atis, ant.
 { Audiam, }

Preterim- { Amarem, } I might, would, should, ought, or could loue:
perfect { Docerem, } res, ret. *Plural.* remus, retis, rent.
tense singu- { Legerem, }
lar, { Audirem, }

Preterper- { Amauerim, } I might, would, should, or ought to haue loued
fect tense { Docuerim, } ris, rit. *Pluraliter,* rimus, ritis, rint.
singular, { Legerim, }
 { Audiuerim, }

Preterplu- { Amauissim, } I might, would, should, or ought to had loued
perfect { Docuissim, }
tense singu- { Legissim, } ses, set. *Pluraliter,* semus, setis, sent.
lar, { Audiuissim, }

Future { Amauero, } I may or can loue hereafter.
tense singu- { Docuero, } ris, rit. *Pluraliter,* rimus, ritis, rint.
lar. { Legero, }
 { Audiuero, }

Subiunctive Moode.

When I loue.

Present { Amem, ames, amec. *Pl.* cum amemus, ametis, ent.
tense singu- { Doccam, }
lar, Cum, { Legam, } as, at. *Pluraliter cum* amus, atis, ant.
 { Audiam, } Preter-

An Introduction of the

Preterim- perfect tense singu- lar, Cūm,	Amarem, Docerem, Legerem, Audirem,	When I loued, or did loue. res, rer. Plur. cūm romus, retis, rent.
Preterper- fect tense singular, Cūm,	Amauerim, Docuerim, Legerim, Audiuerim,	When I haue loued. ris, rit. Plur. cūm rimus, ritis, rint.
Preterplu- perfect tense singu- lar, Cūm,	Amauissem, Docuisssem, Legissem, Audiuissem,	When I had loued. ses, set. Plur. cūm semus, setis, sent.
Future tense singu- lar, Cūm,	Amauero, Docuero, Legero, Audiuero,	When I shall or will loue. ris, rit. Plural. cūm rimus, ritis, rint.

Infinitive Moode.

Present and Preterim- perfect tense.	Amare, Docere, Legere, Audire,	To	Loue. Teach. Reade. Heare.
Preterper- fect and preterplu- perfect.	Amauisse, Docuisse, Legisse, Audiuisse,	To haue or had	Loued. Taught. Reade. Heard.
Future tense.	Amaturum, Docturum, Lecturum, Auditurum,	esse. To	Loue Teach Reade Heare hereafter.
Gerunds	Amandi, of louing Docēdi, of teaching Legendi, of reading Audiēdi, of hearing	do, in louing do, in teaching do, in reading do, in hearing,	dū, to loue dū, to teach dū, to read dū, to hear Supines

Eight parts of Speech.

Supines.	Amatum, Doctum, Lectum, Auditum,	to	loue teach reade heare	Amatu, Doctu, Lectu, Auditu,	to be	loued. taught. read. heard.
A participi- of the pre- sent tense.	Amans, Louing. Docens, Teaching. Legens, Reading. Audiens, Hearing.					
The parti- ciple of the first future tense.	Amaturus, to loue, or about to loue. Docturus, to teach, or about to teach. Lecturus, to reade, or about to reade. Auditurus, to heare, or about to heare.					

Before we decline any Verbes in Or, for supplying of many
rentes, lacking in all such Verbes, we must learne to decline
this Verbe *Sum*, in this wise following.

Sum, es, fui, esse: Futurus, To be.

Indicative Moode present Tense singular.

Preterimpar- fect tense sin- gular.	<i>S</i> um, I am, es, est. Pluraliter, sumus, estis, sunt.
Preterperfect tense singul.	<i>E</i> ram, I was, eras, erat. Pluraliter, eramus, e- ratis, erant.
Preterpluper- fect tense sin- gular.	<i>F</i> ui, I haue been, fuisti, fuit. Pluraliter, fuimus, fu- istis, fuerunt vel fuere.
Future tense singular.	<i>F</i> ueram, I had been, fueras, fuerat. Pluraliter, fu- eramus, fueratis, fuerant.
	<i>E</i> ro, I shall or will be, eris, erit. Pluraliter, erimus, eritis, erunt.

Imperative Moode.

Present tense singular.	Sis, Es, Esto,	be thou	Sit, Esto,	pl.umus,	Sitis, Este, Estote	Sint, Sunto
----------------------------	----------------------	---------	---------------	----------	---------------------------	----------------

Optative Moode.

Present tense singular. Vtin.	<i>S</i> im, I pray God I be, sis, sit. Pluralit, uinam si- mus, sitis, sint.
----------------------------------	--

Preter-

An Introduction of the

Præterimperfect tense, Vt. **Essem, Would God I were, esses, esset. Pluraliter.**
utinam essemus, essetis, essent.

Præterperfect tense singular. **Fuerim, I pray God I haue beene, fueris, fuerit.**
Pluraliter. utinam fuerimus, fueritis, fuerint.

Præterpluperfect tense singular. **Fuissem, Would God I had been, fuisses, fuisset.**
Pluraliter. utinam fuissemus, fuissetis, fuissent.

Future tense singular. Vtin. **Fuero, God grant I be hereafter, fueris, fuerit.**
Pluraliter, utinam fuerimus, fueritis, fuerint.

Potentiall Moode.

Present tense singular. **Sim, I may or can be, sis, sit. Pluraliter, simus, sitis, sint.**

Præterimperfect tense singular. **Essem, I might or could be, esses, esset. Pluraliter, essemus, essetis, essent.**

Præterperfect tense singular. **Fuerim, I might, could, should, or ought to haue bin, fueris, fuerit. Plur. fuerimus, fueritis, fuerint.**

Præterpluperfect tense singular. **Fuissem, I might, could, should, or ought to had bin, fuisses, fuisset. Pl. fuissemus, fuissetis, fuissent.**

Future tense singular. **Fuero, I may or can be hereafter, fueris, fuerit. Pluraliter, fuerimus, fueritis, fuerint.**

Subiunctiue Moode.

Present tense singular. cum **Sim, When I am, sis, sit. Plur. cum simus, sitis, sint.**

Præterimperfect tense singular. cum **Essem, When I was, esses, esset. Plural. cum essemus, essetis, essent.**

Præterperfect tense singular. cum **Fuerim, When I haue been, fueris, fuerit. Plural. cum fuerimus, fueritis, fuerint.**

Præterpluperfect tense singular. cum **Fuissem, When I had been, fuisses, fuisset. Plural. cum fuissemus, fuissetis, fuissent.**

Future tense singular. **Fuero, When I shall or will be, fueris, fuerit. Pl. cum fuerimus, fueritis, fuerint.**

Infinitiue Moode.

Present and præterimperfect tense. **Esse, to be** { *Præterperfect* } **Fuisse, { to haue or had been**

Future tense. **Fore, vel futurum esse, To be hereafter.**

Verbes

Eight parts of Speech.

Verbes in or, of the foure Coniugations, be declined after these Examples.

A Mor, amâris vel amâre: amarus sum vel fui, amari: amatus, amandus, **To be loued.**

Doceor, docêris vel docêre: doctus sum vel fui, doceri: doctus, docendus, **To be taught.**

Legor, legêris vel legêre: lectus sum vel fui, legi: lectus, legendus, **To be read.**

Audior, audîris vel audîre: auditus sum vel fui, audiri: auditus, audiendus, **To be heard.**

Indicative Moode.

I am loued:

Present tense singular, { Amor, amaris vel amare, amatur } *Pl. mur, minitur.*
Doceor, doceris vel docere, docetur
Legor, legeris vel legere, legitur
Audior, audiris vel audire, auditur

I was loued:

Præterimperfect tense singular, { Amabar, } *Pl. bamur, bantur.*
Docebar, } *baris vel bare, batur.*
Legebar, }
Audiebar

Præterperfect tense singular, { Amatus } *I haue bin loued.* { *tus es vel fuisti, tus est*
Doctus } *sum vel fui.* { *vel fuit. Pl. ti sumus vel*
Lectus } *fuimus, ti estis vel fuistis,*
Auditus } *ti sunt, fuerut vel fuere.*

Præterpluperfect tense singular, { Amatus } *I had bin loued.* { *tus eras vel fueras, tus erat*
Doctus } *eram vel* { *vel fuerat. Pl. ti eramus vel*
Lectus } *fueram* { *fueramus, ti eratis vel fueratis, ti erant vel fuerant.*
Auditus }

I shall or will be loued.

Future tense singular, { Amabor } *beris vel bere, itur. Pl. bimur, imini, un-*
Docebor } *(tur.*
Legar } *eris vel ere, ctur. Pl. emur, emini, entur.*
Audiar }

Imperatiue

An Introduction of the Imperative Moode.

	Thou loued.	Let him be loued.	Let us be loued.	We see loued.	Let them be loued.
Present tense singu- lar,	{ Amare, ametur, amator. amator. Docere, doceatur, docetor, docetor. Legere, legatur, legitor, legitor. Audire, audiat, auditor, auditor.	{ Plu. amemur P. doceamur Plu legamur Pl. audiamur	{ amini, entur. aminor. antor emini, cantur minor. entor. imini, antur, iminor. untor. imini, iantur, iminor. iuntor		

Optative Moode.

God grant I be loued.

Present tense singu- lar, Vti- nam,	{ Doeear, Legar, Audiar,	{ aris vel are, atur. Pl. utin. amur, amini, (antur.		
Preterim- perfect tense singular, V- tinam,	{ Amarer, Docerer, Legerer, Audirer,	{ reris vel rere, retur. P. utin. remur, re- (mini, rentur.		
Preterper- fect tense singular, Vtinam,	{ Amatus Doctus Lectus Auditus	{ sim vel fuerim, tus sis vel fueris, tus sit vel fuerit. Pl. utin. ti simus vel fuerimus, ti sitis vel fueritis, ti sint vel fuerint.		

Would God I had been loued.

Preterplu- perfect tense singular, V- tinam,	{ Amatus Doctus Lectus Auditus	{ essem vel fuisset, tus esses vel fuisses, tus esset vel fuisset. Plur. utin. ti essemus vel fuissetis, ti essetis vel fuissetis, ti es- sent vel fuissent.		
Future tense singu- lar, Vti- nam,	{ Amatus Doctus Lectus Auditus	{ ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit. P. utin. ti erimus vel fuerimus, ti eritis vel fueritis, erunt vel fuerint.		

God grant I be loued hereafter.

Potentiall

Eight parts of Speech. Potentiall Moode.

I may or can be loued.

Present tense singu- lar,	{ Doeear, Legar, Audiar,	{ aris vel are, atur. Plur. amur, amini, tur.		
Preterim- perfect tense singu- lar,	{ Amarer, Docerer, Legerer, Audirer,	{ reris vel rere, retur. Plur. remur, remi- (ni, rentur.		
Preterper- fect tense singular,	{ Amatus Doctus Lectus Auditus	{ sim vel fuerim, tus sis vel fueris, tus sit vel fuerit. Plur. ti simus vel fuerimus, ti sitis vel fueritis, ti sint vel fuerint.		

I would, should, or ought to have bin loued.

Preterplu- perfect tense singu- lar,	{ Amatus Doctus Lectus Auditus	{ essem vel fuisset, tus esses vel fuisses, tus esset vel fuisset. Plur. ti essemus vel fuissetis, ti essetis vel fuissetis, ti es- sent vel fuissent.		
Future tense singu- lar,	{ Amatus Doctus Lectus Auditus	{ ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit. Plur. ti erimus vel fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint.		

I may or can be loued hereafter.

Subiunctive Moode.

When I am loued.

Present tense singu- lar, Cum,	{ Doeear, Legar, Audiar,	{ aris vel are, atur. Plur. cum amur, ami- (ni, antur.		
Preterim- perfect tense singu- lar, Cum,	{ Amarer, Docerer, Legerer, Audirer,	{ reris vel rere, retur. Pl. cum remur, re- (mini, rentur.		

C I

Preterper-

An Introduction of the

Preterper- { **Amatus** } *When I have been loved.*
fect tense { **Doctus** } *sim vel fuerim, tus sis vel fueris, tus sit*
ingular, { **Lectus** } *vel fuerit. Pl. cum ti simus vel fuerimus,*
Cum, { **Auditus** } *ti sitis vel fueritis, ti sint vel fuerint.*

Preterpla- { **Amatus** } *When I had been loved.*
perfect tense { **Doctus** } *essem vel fuisset, tus esses vel fuisses,*
ingular, { **Lectus** } *tus esset vel fuisset. Pl. cum ti essemus*
Cum, { **Auditus** } *vel fuisset, ti essetis vel fuissetis, ti*
essent vel fuissent.

Future { **Amatus** } *When I shall or will be loved.*
tense singu- { **Doctus** } *ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit*
lar, Cum, { **Lectus** } *vel fuerit. Pl. cum ti erimus vel fuerimus,*
Auditus { **Auditus** } *ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint.*

Infinitive Moode.

Present and { **Amari,** } **Loued.**
preterim- { **Doceri,** } **To be** { **Taught.**
perfect { **Legi,** } **Read.**
tense, { **Audiri,** } **Heard.**

Preterper- { **Amatum** } **Loued.**
fect & pre- { **Doctum** } **To haue or** { **Taught.**
terpluper- { **Lectum** } **had beene** { **Read.**
fect tense, { **Auditum** } **Heard.**

Future { **Amatum iri vel amandum esse** } **to** { **loved** }
tense, { **Doctum iri vel docendum esse** } **taught** { **here=**
Auditum iri vel audiendum esse } **be** { **read** } **after.**

A partici- { **Amatus, Loued.**
ple of the { **Doctus, Taught.**
preter tense { **Lectus, Read.**
Auditus, Heard.

A participle { **Amandus,** } **Loued.**
of the Fu- { **Docendus,** } **To be** { **Taught.**
ture in dus. { **Legendus,** } **Read.**
Audiendus, } **Heard.**

Eight parts of Speech.

Of certaine Verbs going out of Rule, which are Declined and formed in manner following.

Possūm, potes, potui, posse, potens: **To may or can.**

Volo, vis, volui, velle: volendi, volendo, volendum: supinis caret, volens: **To will or to be willing.**

Nolo, non vis, nolui, nolle: nolendi, nolendo, nolendum: supinis caret, nolens: **To nil or to be unwilling**

Malo, mauis, malui, malle: malendi, malendo, malendum: supinis caret, malens: **To haue rather, or to be more willing.**

Edo, edis vel es; edi, edere vel esse: edendi, edendo, edendum: esum, esu, vel estum estu: edens, esurus vel esturus. **To eate.**

Fio, sis, factus sum vel fui, fieri: factus, faciendus: **To be made, or done.**

Fero, fers, tuli, ferre: ferendi, ferendo, ferendum: latui, latu: ferens, laturus: **To beare or suffer.**

Feror, ferris vel ferre, latus sum vel fui, ferri: latus, ferendus: **To be bozne or suffered.**

Indicative Moode.

Present	P ossūm, potes, potest,	P ossūmus, potestis, possunt.
tense singu-	V olo, vis, vult,	V olumus, vultis, volunt.
lar,	N olo, non vis, non vult,	N olumus, non vultis, nolunt.
	M alo, mauis, mavult,	M alum ^o , mavultis, malunt.
	E do, edis vel es, edit vel est,	E dimus, editis vel estis, edunt.
	F io, sis, fir,	F imus, sitis, fiunt.
	F ero, fers, fert,	F erimus, fertis, ferunt.
	F eror, ferris, vel ferre, fertur.	F erimur, ferimini, feruntur.

An Introduction of the

<i>Preterim- perfect tense singu- lar,</i>	Poteram.	{ as, at. <i>Pluraliter</i> , amus, atis, ant.	
	Volebam,		
	Nolebam,		
	Malebam,		
	Edebam,		
<i>Preterper- fect tense singular,</i>	Fiebam,	{ (mini, bantur.	
	Ferebam,		
	Ferebar,		
	baris vel bare,		
	batur. <i>Plur.</i> bamur, ba-		
<i>Preterplu- perfect tense singu- lar,</i>	Potui,	Malui,	{ isti, it. <i>P.</i> imus, istis, erunt vel
	Volui,	Edi,	
	Nolui,	Tuli,	
	Factus,	sum vel fui, tus es vel fuisti, tus est vel	
	Latus,	fuit. <i>Plural.</i> ti sumus vel fuimus, ti estis	
<i>Future tense singu- lar,</i>	Potero,	poteris, poterit. <i>Plur.</i> erim us, eritis, erint.	{ (tis, rant.
	Volam,	Edam,	
	Nolam,	Fiam,	
	Malam,	Feram,	
	Ferar,	rêris vel rere, retur. <i>P.</i> ratur, remini, rentur	

Imperative Moode.

<i>Present tense singu- lar,</i>	Noli, nolito.	{ <i>Pluraliter</i> , nolite, nolitote.	
	his, esto,		
	Sedat, e-		
	ede, edito		
	sto edito		
<i>Future tense singu- lar,</i>	Fito, tu	Fiat,	{ <i>Pluraliter</i> , Fiamus, { fite, { Fiant,
	fito,	fito,	
	Fer,	Ferar,	
	ferto,	ferto,	
	Ferre	Feratur,	
<i>Optative</i>	fertor,	fertor,	{ <i>P.</i> feramur, { ferimini, { ferantur

Eight parts of Speech.

Optative Moode.

<i>Present tense singu- lar, Vri- nam,</i>	Possim,	Nolim,	{ is, it. <i>Plu.</i> utin. imus, itis, int.
	Velim,	Malim,	
	Edam,		
	Fiam,		
	Feram,		
<i>Preterim- perfect tense singular, V- tinam,</i>	Ferari,	aris vel rare, ratur. <i>Pl.</i> amur, amini, antur.	{ as, at. <i>Plur.</i> utinam amus, atis, ant.
	Potsem,	Ederem	
	Vellem,	vel essem,	
	Nollem,	Fierem,	
	Mallem,	Ferrem,	
<i>Preterper- fect tense singular, Vtinam,</i>	Ferrer,	rêris vel rere, retur. <i>Pl.</i> ut. remur, remini,	{ es, et. <i>Pluraliter</i> , utinam emus, etis, ent. (rentur.
	Potuerim,	Maluerim,	
	Voluerim,	Ederim,	
	Noluerim,	Tulerim,	
	Factus,	sum vel fuerim, tus sis vel fueris, tus sit	
<i>Future tense singu- lar, Vtinam,</i>	Latus,	vel fuerit. <i>Pl.</i> utin. ti simus vel fuerimus,	{ ti sis vel fueritis, ti sint vel fuerint.
	Potuissem,	Maluissem,	
	Voluissem,	Edissem,	
	Noluissem,	Tuluissem,	
	Factus	essem vel fuisset, tus esses vel fuisses, tus	
<i>Future tense singu- lar, Vtinam,</i>	Latus	esset vel fuisset. <i>P.</i> v. ti essemus vel fuisset-	{ mus, ti essetis vel fuissetis, ti essent vel (fuissent.
	Potuerero,	Maluerero,	
	Voluerero,	Ederero,	
	Noluerero,	Tulerero,	
	Factus	ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit	
<i>Future tense singu- lar, Vtinam,</i>	Latus	vel fuerit. <i>Pl.</i> uti. ti erimus vel fuerimus,	{ ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint.

The Potentall and the Subiunctive moode be formed like the Optative in voice, and doe differ onely in signification and signe of the moode.

An Introduction of the Infinitive Moode.

Present tense and preterim- perfect tense	Posse	Potuisse	Future tense,	
	Velle	Voluisse		
	Nolle	Noluisse		
	Malle	Maluisse		
	Edere velesse	Edisse		
	Ferre	Fuisse		
Future tense,	Fieri	Factum esse vel fuisse,		
	Ferri	Latum esse vel fuisse.		
	Facumiri vel faciendum esse,			
	Latumiri, vel ferendum esse.			

Et and Quo make Ibam & Quibam, in the Pre-
terimperfect tense of the Indicative mood, and Ibo
and Quibo in the future tense: & in all other moods
and tenses are varied like verbs in o, of the fourth
Conjugation, saving that they make their Ge-
runds, Eundi, cundo, cundum. Queundi, queundo,
queundum.

Tenses
formed
of the
preter-
perfect
tense.

Of the Preterperfect tense of the Indicative mood
be formed the Preterpluperfect tense of the same
mood, the Preterperfect tense, the Preterpluper-
fect tense, & the future tense of the Optative mood,
the Potentiall mood, and the Subjunctive mood:
the Preterperfect tense, & the preterpluperfect tense
of the Infinitive mood: as of Amari, are formed
Amaveram, amaverim, amauero, by changing i, into
e short: as, Amavissim, amavisse, keeping i, still.

Imper-
sonals.

Impersonals be declined throughout all moods
and tenses, in the voice of the third person sin-
gular onely: as, Delectat, delectabat, delectavit,
delectauerat, delectabit. Decet, decebat, decuit, de-
cuerat, decebit, decere. Studetur, studebatur, studium
est vel fuit, studium erat vel fuerat, studebitur, &c.

And they haue commonly before their english,
this signe, It: as, It delighteth, Delectat. It be-
commeth not, Non decet.

Eight parts of Speech.

Of the Participle.

A Participle is a part of speech, deriued of
a Verbe, and taketh part of a Noun, as
Gender, case, and declension: and part
of a Verbe, as tense and signification: and part of
both, as number and figure.

There be foure kinds of Particples: one of the
Present tense, another of the Preter tense, one of
the future in rus, & another of the future in dus.

A participle of the present tense, hath his En-
glish ending in ing, as, *Loing*. And his Latine in
ans or ens: as, Amans, docens: And it is formed of
the preterimperfect tense of the Indicative mood,
by changing the last syllable into ns: as, Amabam,
amans. Audiebam, audiens. Auxiliabar, auxilians.
Poteram, potens.

A participle of the future in rus, betokeneth to
do, like the Infinitive moode of the Active voice:
as, Amaturus, *To loue, or, about to loue*. And it is for-
med of the latter Supine, by putting to rus: as,
Doctus, docturus.

A Participle of the Pretertense, hath his En-
glish ending in d, t, or u. as, *loued, taught, slain*: & his
Latine in tus, sus, xus: as, amatus, visus, nexus: and
one in ius, as Mortuus. And it is formed of the lat-
ter Supine, by putting to s: as, lectu, lectus, except
Mortuus.

A Participle of the future in dus, betokeneth
to suffer, like the Infinitive mood of the Passive
voice: as, Amandus, *to be loued*. And it is formed of
the genitive case of the participle of the Present
tense, by changing us, into dus: as, Amantis, aman-
dus: Legentis, legendus. And it is also found to haue
the signification of the Participle of the Present
tense: as, Legendis veteribus proficis, *In reading olde
authors thou dost profit*.

An Introduction of the

Of an Active come 2. Particip. Of a verbe Active, and of a verbe Neuter, which hath the Supines, come two Participles, one of the Present tense, and another of the future in rus: as of Amo, commeth Amans, amaturus: of Curio, currens, cursurus.

Of a Passive 3. Of a verb Passive, whose Active hath the Supines, come two Participles, one of the Preter tense, and another of the future tense in dus: as of Amor commeth Amatus, amandus.

Of a Deponent 3. Of a verbe Deponent commeth three Participles, one of the Present tense, one of the Preter tense, and another of the future in rus: as of Auxilior commeth auxilians, auxiliatus, auxiliaturus.

And if the verb Deponent, do governe an Accusative case after him, it may forme also a Participle in dus: as of Loquor, loquendus.

Of a Common 4. Of a verbe Commune commeth foure Participles: as of Largior, commeth largiens, largiturus, largitus, largiendus.

Participles declined like Adiectives. Participles of the Present tense, be declined like nounes Adiectives of three Articles: as, Nominatiuo hic, huc, hoc Amans: Genitiuo huius amantis: Datiuo huic amanti, &c.

Participles of other tenses, bee declined like nounes Adiectives of three diuers endings: as, Amaturus, amatura, amaturum: Amatus, amata, amatum: Amandus, amanda, amandum.

Of an ADVERBE.

Aduerbe is a part of speech toynd to the Verbs to declare their signification. Adverbs some be of time: as, Hodie, cras, heri, perindie, olim, aliquando, nuper, quando.

Some be of Place: as, vbi, ibi, hic, istuc, illic, intus, foris. Some be of Number: as, Semel, bis, ter, quater, iterum. Some be of Order: as, Inde, deinde, denique, postremo.

Eight parts of Speech.

Some be of Asking or doubting: as, Cur, quare, vnde, quorsum, num, nunquid?

Some be of Calling: as, Heus, ô, ehodum.

Some be of Affirming: as, Certè, ne, profectò, sanè, scilicet, licet, estò.

Some be of Denying: as, Non, haud, minimè, neutiquam, nequaquam.

Some be of Swearing: as, Pol, xdepol, hercle, medius, fidius.

Some be of Exhorting: as, Eia, agè, agite, agendum.

Some be of Flattering: as, Sodes, amabò.

Some be of Forbidding: as, Ne.

Some be of Persuading: as, Vtinam, si, ô, si, ô.

Some be of Gathering together: as, Simul, vnà, pariter, non modò, non solum.

Some be of Parting: as, Scorsim, sigillatim, vcatim.

Some be of Choosing: as, Potius, imò.

Some be of A thing not finished: as, Penè, ferè, propè, vix, modò, non.

Some be of Showing: as, En, ecce.

Some be of Doubting: as, Foran, forsitan, fortassis, fortasse.

Some be of Chance: as, Fortè, fortuito.

Some be of Likeness: as, Sic, sicut, quasi, ceu, tanquam, velut.

Some be of Qualitie: as, Benè, malè, doctè, fortiter.

Some be of Quantity: as, Multum, parum, minimum, paululum, plurimum.

Some be of Comparison: as, tam, quàm, magis, minus, maximè.

Certaine Adverbs be compared: as, Doctè, doctius, doctissimè: Fortiter, fortius, fortissimè. Propè, propius, proximè. Also the voices of Prepositions, if they be set alone, not hauing any casuall word to serue vnto, toynd with them, bee not Prepositions, but are changed into Adverbs: as, Qui antè non cauet, post dolebit, He that bewareth not afore, shall bee sorte afterwarè. Coràm laudare, & clàm vituperare, inhonestum est, In presence to commend one, and behinde the backe to dispraise, is an vn honest point.

OF

An Introduction of the

Of a CONIUNCTION.

Conjunction is a part of speech that ioyneth words and sentences together.

Of Coniunctions some be Copulatiues: as, Et, que, quoque, ac, atque, nec, neque.

Disiunctiues: as, Aut, ve, vel, seu, siue.

Discretiues: as, Sed, quidem, autem, verò, at, ast.

Causals: as, Nam, namque, eni, etenim, quia, vt, quòd, quum, quoniam and quando set for quoniam.

Conditionals: as, Si, sin, modò, dum, dummodò.

Exceptiues: as, Ni, nisi, quin, alioquin, preterquam.

Interrogatiues: as, Ne, an, vtrum, necne, anne, nonne.

Allatiues: as, Ergò, ideo, igitur, quare, itaque, proin.

Aduerlatiues: as, Et, quamquam, quamvis, licet, esto.

Redditiues to the same: as, Tamen, attamen.

Electiues: as, Quàm, ac, atque.

Diminutiues: as, Saltem, vel.

Of a PRAEPOSITION.

Preposition is a part of speech most commonly set before other parts, either in Apposition, as Ad patrem: or els in Composition: as Indoctus.

These Prepositions following, serue to the Accusatiue case.

Ad, To. } Ante, before.

Apuò, At. } Aduersus, } against.
Aduersum, }

Cis, } on this side. Extra, without.

Citra, } Intra, within.

Circum, } about. Inter, betweene.

Circa, } Infra, beneath.

Contra, against. Iuxta, beside, or nigh to.

Erga, towards. Ob, for.

Ponè,

Eight parts of Speech.

Ponè, behinde.

Per, by or through.

Propè, nigh.

Propter, for.

Secundum, } after.

Post,

Trans, on the further

side.

Ultra, beyond.

Præter, beside.

Supra, aboue.

Circiter, about.

Vsque, vntill.

Secus, by.

Versus, towards.

Pœnes, in the power.

where note that Versus, is set after his casual word: as, Londinum versus, Towards London. And likewise may Pœnes be set also.

These Prepositions following serue to the Ablatiue case.

A, ab, abs, From or fro.

Cum, with. (ence.

Coram, before, or in pre-

Clam, priuily.

De, }

E, } of or fro.

Ex, }

Pro, for.

(rison.

Præ, before, or in compa-

Palam, openly.

Sine, }

Abque, } without.

Tenus, vntil, or by to.

where note that if the casual word ioyned with Tenus, be the plurall number, it shall bee put in the genitiue case, & be set before Tenus: as Aurium tenus, Up to the eares. Genuum tenus, Up to the knees.

Note also, that the voyces of Prepositions, beeing set alone without their casuall words, be not Prepositions, but are changed into Aduerbes: as is afore- said in the Aduerbe.

These Prepositions following serue to both cases.

In with this signe To, to the Accusatiue case: as In urbem, Into the citie. In without this signe To, to the Ablatiue case: as, In te spes est, My hope is in thee.

Sub noctem, a little before night.

Sub iudice lis est, The matter is before the iudge.

Super lapidem, Upon a stone.

Super viridi fronde, Upon a greene leafe.

Subter terram, Under the earth.

Subter aquis, Under the water.

Of

An Introduction of the
OF AN INTERIECTION.

An Interiection is a part of speech, which betokeneth a sodaine passion of the minde, vnder an vnperfect voyce. Some are of Birth: as, Euax, vah.

Sorrowe: as, Heu, hei.
Wead: as, At ar.
Maruelling: as, Papè.
Disdaining: as, Hem vah.
Shunning: as, Apagè. Praising: as, Euge.
Scorning: as, Hui.
Exclamation: as, Proh Deum atq; hominum fidem
Cursing: as, Vx malum.
Laughing: as, Ha ha he.
Calling: as, Eho, oh, io.
Silence: as, Au. And such others.

The Concordes of Latine SPEECH.

In the due toyning of wordes in construction, it is to be vnderstood, that in Latine speech there be three Concordes. The first betweene the Nominatiue case and the Verbe. The second, betweene the Substantiue and the Adiectiue. The third, betweene the Antecedent and the Relatiue.

The first Concord.

When an English is giuen to be made in Latine, looke out the principall Verbe. If there be no Verbs then one in a sentence, the first is the principall Verbe, except it be the Infinitiuue moode, or haue before it a Relatiue: as That, whom, which: or a Coniunction, as, Vt, that, Cum, when, Si, if, or such others.

When ye haue found the Verb, aske this question

Eight parts of Speech.

who or what, and the word that answereth to the question, shalbe the nominatiue case to the Verbe, except it be a verbe impersonall, which will haue no nominatiue case. And the Nominatiue shal in making and construing Latine be set before the Verbe, except a question be asked, & then the Nominatiue is set after the Verbe, or after the signe of the Verbe: as Amas tu? Louest thou? venit ne Rex? doth the King come?

Likewise if the Verbe be of the Imperatiue mood: as, Ama tu, Loue thou. Amato ille, Let him loue.

And sometime when this signe it, or there, commeth before the English of the Verbe: as, Est liber meus, It is my booke. Venit ad me quidam, There came one to me. And that casual word which commeth next after the Verbe, and answereth to this question whom, or what, made by the Verbe, shal commonly be the accusatiue case, except the Verbe do properly gouerne an other case after him to be construed withall: as, Si cupis placere magistro, vt erè diligentia, nec sis tantus cessator, vt calcaribus indigeas, If thou couet to please thy master, vse diligence, and be not so slacke, that thou shalt need spurres.

A verbe personall agreeth with his Nominatiue case in number and person: as, Praceptor legit, vos vero negligitis, The master readeth, and ye regard not. & here note that the first person is more worthy then the second, & the second more worthy then the third.

Many nominatiue cases singular, with a conjunction copulatiue comming between them, will haue a verbe plurall, which verbe plurall shal agree with the nominatiue case of the most worthy person: as, Ego & tu sumus in tuto, I and thou be in safeguaid. Tu & pater periclitamini, Thou and thy father are in jeopardy. Pater & praceptor accersunt te, Thy father and thy master haue sent for thee.

When a Verbe commeth betwene two Nominatiue

The Construction of the

five cases of diuers numbers, the Verbe may indifferently accord with either of them, so that they be both of one person: as, *Amantium irz amoris redintegratio est*, The falling out of louers is the renewing of loue. *Quid enim nisi vora superiunt?* For what remaineth sauing onely prayers? *Pectora percussit, pectus quoque robora sunt*, She stroke her breast, and her breast turned into oake also.

Here note also, that sometime the Infinitiu mood of a Verbe, or els a whole clause afore going, or els some member of a sentence, may be the Dominatiue case to the Verbe: as, *Diluculo surgere saluberrimum est*, To arise betime in the morning is the most wholsome thing in the world. *Mulum scire vita iucundissima*, To know much is the most pleasant (or sweetest) life of all.

The second Concord.

When ye haue an Adiectiue aske this question, *who or what*, and the word that answereth to the question, shall be the Substantiue to it.

The Adiectiue whether it be a Noun, Pronoun, or Participle, agreeth with his Substantiue in case, gender, and number: as, *Amicus certus in re incerta cernitur*, A sure friend is tried in a doubtfull matter. *Homo armatus*, A man armed. *Ager colendus*, A field to be tilled. *Hic vir*, This man. *Meus herus est*, It is my master.

Where note that the Masculine gender is more worthy then the Feminine, and the Feminine more worthy then the Neuter.

Many Substantiues singular, hauing a conjunction copulatiue comming betweene them, will haue an Adiectiue plurall, which Adiectiue shall agree with the Substantiue of the more worthy gender: as, *Rex & Regina beati*, The King and the Queene are blessed.

The

Eight parts of Speech.

The third Concord.

When ye haue a Relatiue, aske this question *who or what*, and the word that answereth to the question, shall be the Antecedent to it.

The Antecedent most commonly is a word that goeth before the Relatiue, and is rehearsed againe of the Relatiue.

The Relatiue agreeth with his Antecedent in Gender, Number, and Person: as, *Vir sapit qui pauca loquitur*, That man is wise that speaketh fewe things or words.

Sometime a Relatiue hath for his Antecedent the whole reason that goeth before him, and then he shall be put in the Neuter gender and Singular number: as, *In tempore veni, quod omnium rerum est primum*, I came in season which is the cheifest thing of all. But if the Relatiue be referred to two clauses or more, then the Relatiue shall be put in the plurall number: as, *Tu multum dormis, & saepe potas, quae ambo sunt corpori inimica*, Thou sleepest much, and drinkest often, which both things are naught for the body.

When this English *that* may bee turned into this English *which*, it is a Relatiue, otherwise it is a conjunction, which in Latine is called *quod* or *vt*: and in making Latine, it may elegantly bee put away, by turning the Dominatiue case into the accusatiue, and the Verbe into the Infinitiu mood: as, *Gaudeo quod tu bene vales. Gaudeo te bene valere*, I am glad that thou art in good health. *Iubeo vt tu abeas, iubeo te abire*, I bid that thou goe hence.

Many Antecedents singular, hauing a Coniuncti-
on Copulatiue betweene them, will haue a Relatiue plurall, which Relatiue shall agree with the Antecedent of the most worthy Gender: as, *Imperium & dignitas quae petisti*, The Rule and dignitie which thou hast required.

But

The Construction of the

But in things not apt to haue life, the Neuter gender is most worthy, yea, and in such case, though the Substantiues or Antecedents be of the Masculine or of the Feminine gender, and none of them of the Neuter, yet may the Adiectiue or Relatiue be put in the Neuter gender: as, Arcus & calami sunt bona, The bow and arrowes be good: Arcus & calami quæ fregisti, The bow and arrowes which thou hast broken.

The Case of the Relatiue.

When there commeth no Dominatiue case betweene the Relatiue and the Verbe, the Relatiue shall be the Dominatiue case to the Verbe: as, Miser est qui nummos admiratur, Wretched is that person that is in loue with money.

But when there commeth a Dominatiue case betweene the Relatiue and the Verbe, the Relatiue shall be such case as the Verbe will haue after him: as, Felix quem faciunt aliena pericula cautum, Happy is hee whom other mens harmes do make to beware.

As the Relatiue may be the Dominatiue case to the Verbe, so it may be the Substantiue to the Adiectiue that is toynd with him, or that commeth after him: as, Diuitias amare noli, quod omnium est sordidissimum, Doe not thou loue riches, which to doe, is the most beggerly thing in the world.

Nounes Interrogatiues and Indefinites, followe the rule of the Relatiue: as, Quis, vter, qualis, quantus, quous, &c. which euermore come before the Verbe like as the Relatiue doth: as Hei mihi, qualis erat, talis erat, qualem nunquam vidi.

Yet here is to bee understood and noted, that the Relatiue is not alwayes governed of the Verbe that hee commeth before, but sometime of the Infinitiue moode that commeth after the Verbe: as, Quibus voluisti me gratias agere, egi, What persons thou wilt thank me to thanke, I haue thanked.

Some-

Eight parts of Speech.

Sometime of a Participles as, Quibus rebus adductus fecisti, With what things mooued didst thou it?

Sometime of the Gerund: as, Quæ nunc non est narrandi locus, Which things at this present is no time to tell.

Sometime of the Preposition set before him: as, Quem in locum deducta res sit, vides, Vnto what state the matter is now brought, thou seest.

Sometime of the Substantiue that he doth accord with: as, Senties qui vir sum, Thou shalt perceiue what a fellow I am. Albeit in this manner speaking, Qui, is an Indefinite, and not a Relatiue.

Sometimes of a Noun Partitiue or Distributiue: as, Quam rerum vitam minus velim, non facile possum existimare, Of the which two things, whether I would with lesse will haue, I cannot easily esteem.

Sometime it is put in the Genitiue case by reason of a Substantiue comming next after him: as, Ego illum non noui, cuius causa hoc incipis, I knew him not for whose cause thou beginnest this matter.

Sometime it is otherwise governed of a Noun substantiue: as, Omnia tibi dabuntur quibus opus habes, All things shall be giuen thee, which thou hast need of.

Sometime of an Aduerbe: as, Cui vtrum obuiam procedam, nondum statui, Whom whether I will goe to mee with, I haue not yet determined.

Sometime it is put in the Ablatiue case with this signe then, & is governed of the Comparatiue degree, comming after him: as, Vt te virtute qua nihil est melius, Me. Vertue, then the which nothing is better.

Sometime it is not governed at all, but is put in the ablatiue case absolute: as, Quantus erat Iulius Caesar, quo Imperatore, Romani primum Britanniam ingressi sunt, How worthy a man was Iulius Cesar; vnder whose conduct the Romans first entred into Britaine.

Also when it signifieth an instrument wherewith
D I a thing

The Construction of the

a thing is to be done, it is put in the ablative case: as, Ferrum habuit, quo se occideret, He had a knife wherewith he would haue slaine himselfe.

When a Relative commeth betweene two Substantiues of diuers genders, it may indifferently agree with either of them: as, Avis, quæ passer appellatur, or Avis, qui passer appellatur, The bird which is called a sparrow. Pen, though the Substantiues be of diuers numbers also: as, Est ne ea Lucteria, quam nos Parisios dicimus? Is not that called Lutetia, that we do call Paris? Or else, Est ne ea Lucteria, quos nos Parisios dicimus?

Constructions of Nounes Substantiues.

When two Substantiues come together, betokening diuers things, the latter shall bee the genitive case; as, Facundia Ciceronis, The eloquence of Cicero. Opus Virgilij, The worke of Virgil. Amor studiorum, A lover of Studies. Dogma Platonis, The opinion of Plato. But if they belong both to one thing, they shall be put both in one case: as, Pater meus vir, amat me puerum, My father being a man, loveth me a child.

When the English of this word *Res*, is put with an Adiective, ye may put away *Res*, and put the Adiective in the Neuter gender, like a Substantive: as, Multa me impediunt, Many things haue letted me. And being so put, it may be the Substantive to an Adiective; as, Pauca his similia, A few things like unto these, Nonnulla huiusmodi, Many things of like sort.

An Adiective in the neuter gender, put alone without a Substantive, standeth for a Substantive, & may haue a genitive case after him, as if it were a Substantive: as, Multum lucri, much gaine. Quantum negotij? How much business? Id operis, That worke.

Words importing indument of any qualitie, or

Eight parts of Speech.

property, to the praise or dispraise of a thing, coming after a noune Substantive, or a verb Substantive, it may be put in the Ablative case, or in the genitive: as, Puer bonæ indole, or Puer bonæ indolis, A child of good towardnesse. Puer boni ingenij, or Puer bono ingenio, A child of a good wit.

Opus and vltus when they be latine for need, require an Ablative case: as, Opus est mihi tuo iudicio, I haue need of thy iudgement: Viginti minis Tus est filio, My sonne hath need of twenty pounds.

Constructions of Adiectiues,

The Genitive case.

Adiectiues that signifie desire, knowledge, remembrance, ignorance, or forgetting, and such other like, require a genitive case: as, Cupidus auri, Covetous of money. Peritus belli, Expert of warfare. Ignarus omnium, Ignorant of all thing. Fidens animi, Bold of heart. Dubius mentis, Doubtfull of mind. Memor præteriti, Mindfull of that is past. Reus furti, Accused of theft.

Nounes Partitiues, and certaine Interrogatiues with certaine nounes of number, require a genitive case: as, Aliquis, vter, neuter, nemo, nullus, solus, vnus, medius, quisque, quisquis, quicunque, quidam, quis for aliquis, or quis an interrogatiue: as, Vnus, duo, tres: Primus, secundus, tertius, &c. as, Aliquis nostrum, Primus omnium.

When a question is asked, the answer in Latine must be made by the same case of a Noun, Pronoun, or Participle, and by the same tense of a Verbe, that the question is asked by: as, Cuius est fundus? Vicini. Quid agitur in ludo literario? Studetur. Except a question be asked by Cuius, a, um, as, Cuius est sententia? Ciceronis. Or by a word that may gouerne diuers cases: as, Quanti crassus librum? Parus. Or except I must answer by one of these possessiues, Meus, tuus, suus, noster,

The Construction of the

vester: as, Cuius est domus? Non vestra, sed nostra.

Nounes of the Comparatiue and the Superlatiue degree, being put partitiuely, that is to say, hauing after them this English of *among*, require a Genitiue case: as, Aurium mollior est sinistra, Of the eares, the left is the softer. Cicero oratorum eloquentissimus, Cicerone the most eloquent of Oratours.

Nounes of the Comparatiue degree, hauing *than*, or *by* after them, doe cause the word following to bee the Ablatiue case: as, Frigidior glacie, More cold then ice. Doctior multo, Better learned by a great Deale. Vno pede altior, Higher by a foote.

The Dative case.

Adjectives that betoken profit, or disprofit, like-nesse, or vnlikenesse, pleasure, submitting, or belonging to any thing, require a Dative case: as, Labor est utilis corpori, Labour is profitable to the body. Aequalis Hectori, Equall to Hector. Idoneus bello, fit for warre. Iucundus omnibus, Pleasant to all persons. Parenti supplex, Suppliant to his father. Mihi proprium, Proper to me.

Likewise Nounes Adiectiues of the Passive signification in bilis, and Participials in dus: as, Flebilis flendus omnibus, To be lamented of all men. Formidabilis, formidandus hosti, To be feared of his enemies.

The Accusative case.

The measure of length, breadth, or thicknesse of any thing, is put after Adiectiues in the Accusative case, and sometime in the Ablative case: as, Turris alta centum pedes, A tower an hundred foot high. Arbor lata tres digitos, A tree three fingers broad. Liber crassius tres pollices, vel tribus pollicibus, A booke three inches thicke.

The Ablative case.

Adjectives signifying fulnes, emptinesse, plenty or wanting, requize an Ablative case, and sometime

Eight parts of Speech.

time a Genitiue: as, Copijs abundans. Crura thymo plena. Vacuus ira, ira, ab ira. Nulla epistola inanis re aliqua. Ditissimus agri. Stultorum plena sunt omnia. Quis nisi mentis inops, oblatum respuat aurum? Integer vitæ scelerisque purus, non eget Mauri iaculis nec arcu. Expers omnium. Corpus inane animæ.

These Adiectiues, Dignus, Indignus, præditus, captus, contentus, with such others will haue an Ablative case: as, Dignus honore, Captus oculis, Virtute præditus, Paucis contentus.

Where note, that Dignus, indignus, and contentus, may in stead of the Ablative case, haue an Infinitive mood of a Verbe: as, Dignus laudari, worthy to be praised. Contentus in pace viuere, Content to liue in peace.

Construction of the Pronoun.

These Genitiue cases of the Primitiues, Mei, tui, sui, nostri, and vestri, bee vñed when suffering or passion is signified: as, Pars tui, Amor mei. But when passion is signified, Meus, tuus, suus, noster, and vester be vñed: as, Ars tua, Imago tua.

These Genitiue cases, Nostrum, vestrum, be vñed after distributiues, partitiues, comparatiues, and superlatiues: as, Nemo vestrum. Aliquis nostrum. Maior vestrum. Maximus natu nostrum.

Construction of the Verbe: and first with the Nominative case.

Svm, forem, fio, existo, and certaine verbs Passiues: as, Dicor, vocor, salutor, appellor, habeor, existimor, videor, with other like, will haue such case after them, as they haue befoze them: as, Fama est malum, Fame is an euill thing. Malus cultura fit bonus, An euill person by due ordering or gouernance is made good. Cræsus vocatur diues, Cresus is called rich. Horatius salutatur Poëta, Horace is saluted by the name of Poet.

The Construction of the

et. *Malote diuitem esse quam haberi*, I had rather thou were rich indeed, then so accounted.

Also Verbs that betoken bodily moouing, going, resting, or doing, which be properly called Verbes of gesture: as, *Eo, incedo, curro, sedeo, appareo, bibo, cubo, studeo, dormio, somnio*, and such other like, as they haue before them a Dominatiue case of the doer or sufferer, so may they haue after them a Dominatiue case of a Noun or Participle, declaring the manner of circumstance of the doing or suffering: as, *Incedo claudus*, I goe lame, *Petrus dormit securus*, Peter sleepeth void of care, *Tu cubas supinus*, Thou liest in bed with thy face vpward, *Somnias vigilans*, Thou drea-
mest waking, *Studetis stans*, Studie thou standing. And likewise in the Accusatiue case: as, *Non deccet quemquam meiere currentem aut mandentem*, It doth not become any man to pisse running, or eating.

And generally when the word that goeth before the Verb, and the word that cometh after the verb, belong both to one thing, that is to say, haue respect either to other, or depend either of other, they shall be put both in one case, whether the Verbe bee Transitiue or Intransitiue, of what kind soeuer the verb be: as, *Loquor frequens*, I speake often, *Tacco multus*, I hold my peace much, *Scribo epistolas rarissimus*, I write letters very seldome, *Ne assuescas bibere vinum ieiunius*, Accustome not thy selfe to drinke wine next thy heart, or not hauing eaten somewhat afore.

The Genitiue case.

This Verbe Sum, when it betokeneth or importeth possession, owing, or otherwise pertaining to a thing, as a token, propertie, duty, or guile, it causeth the Noun, Pronoun, or Participle following to be put in the Genitiue case: as, *Hæc vestis est patris*, This garment is my fathers, *Inspientis est dicere*, Non putaram, It is the propertie of a foole to say, I had not thought.

Eight parts of Speech.

thought. *Extrema est dementiæ discere dediscenda*. It is a point of the greatest folly in the world, to learne things that must afterward be learned otherwise. *Orantis est nihil nisi cœlestia cogitare*, It is the duty of a man that is saying his praters, to haue minde on nothing but heauenly things. Except that these Pronounes, *Meus, tuus, ius, noster*, and *vester*, shall in such manner of speaking be vled in the Dominatiue case as, *Hic codex est meus*, This booke is mine, *Hæc domus est vestra*, This house is yours, *Non est mentiri meum*, It is not my guile (or propertie) to lie, *Nostrum est iniuriam non inferre*, It is our parts not to doe wrong, *Tuum est omnia iuxta pati*, It is thy part or duty to suffer all things in like.

Verbs that betoken to esteeme or regard, require a Genitiue case betokening the value: as, *Pauca ducitur probitas*, Honesty is reckoned little worth, *Maximi penditur nobilitas*, Noblenesse of birth is very much regarded.

Verbs of accusing, condemning, warning, purging, quiting, or assoyling, will haue a genitiue case of the crime, or of the cause, or of the thing that one is accused, condemned, or warned of: or els an Ablatiue case most commonly without a Preposition: as, *Hic furti se alligat, vel furto*, *Admonuit me errati vel errato*, *De pecunijs repetundis damnatus est*.

Satago, misereor, miseresco, require a Genitiue case: as, *Rerum suarum satagit*, *Miserere mei Deus*.

Reminiscor, obliuiscor, recordor, and *memini*, will haue a Genitiue or an Accusatiue case: as, *Reminiscor historiarum*, *Obliuiscor carminis*, *Recordor Pueritiam*, *Obliuiscor lectionem*, *Memini tui, vel te*, I remember thee, *Memini de te*, I spake of thee, *Egeo, or indigeo tui vel te*, I haue neede of thee, *Potior vrbis*, I conquer the Citie, *Potior voto*, I obtaine my desire.

The Construction of the

The Dative case.

All manner of Verbes put acqvisitiuely; that is to say; with these tokens *to* or *for* after them, will haue a Dative case: as, Non omnibus dormio, I sleep not to all men. Huic habeo, non tibi, I haue it for this man, and not for thee.

To this rule doth also belong verbs betokening to profit or disprofit: as, Commodo, incommodo, noceo.

Compare: as, Comparo, compono, confero.

Giue or restore: as, Dono, reddo, refert.

Promise or to pay: as, Promitto, pollicor, soluo.

Command or shew: as, Impero, indico, monstro.

Trust: as, Fido, confido, fidem habeo.

Obeȳ, or to be against: as, Obedio, adulo, repugno.

Threaten, or to be angry with: as, Minor, indignor, irascor.

Also Sum, with his compounds, except Possum. Also verbs compound with Satis, bene, and male: as, Satisfacio, benefacio, malefacio. Finally, certaine verbs compound with these Prepositions, Prae, ad, con, sub, ante, post, ob, in, and inter, will haue a Dative case: as, Præluceo, adiaceo, condono, subolco, antestlo, posthabeo, obijcio, insulto, interfero.

This Verbe Sum, es, fui, may oftentimes be set for Habeo, and then the word that seemeth in the English to be the Nominatiue case, shall be put in the Dative, and the word that seemeth to be the Accusatiue case, shall be the Nominatiue: as, Est mihi mater, I haue a mother. Non est mihi argentum, I haue no money. But if Sum be the Infinitiu mood, this Nominatiue shall be turned into the Accusatiue: as, Scio tibi non esse argentum, I know thou hast no money.

Also when Sum hath after him a Nominatiue case and a Dative, the word that is the Nominatiue case, may be put also in the Dative: so that Sum may in such manner speakings bee construed with a double dative

Eight parts of Speech.

dative case: as, Sum tibi praesidio, I am to thee a safeguard. Haec res est mihi voluptati, this thing is to me a pleasure. And not onely Sum, but also many other Verbes, may in such manner speaking haue a double Dative case, one of the person, and another of the thing: as, Do tibi vestem pignori. Verto hoc tibi vitio. Hec tu tibi laudi ducis.

The Accusatiue case

Verbes Transitiues are all such as haue after them an Accusatiue case of the doer or sufferer, whether they be Actiue, Commune, or Deponent: as, Vltus promptos facit. Foeminae ludificantur viros. Largitur pecuniam.

Also Verbs neuters may haue an Accusatiue case of their owne signification: as, Endymionis somnum dormis. Gaudeo gaudium. Vipo vitam.

Verbs of asking, teaching, and araying, will haue two Accusatiue cases, one of the sufferer, and another of the thing: as, Rogo te pecuniam. Doceo te literas. Quod te iamdudum horror. Exuo me gladium.

The Ablative case.

All Verbs require an Ablative case of the instrument, put with this signe *with* before it, or of the cause, or of the manner of doing: as, Ferit cum gladio. Taceo metu. Summa eloquentia causam egit.

The word of price is put after verbs in the Ablative case: as, Vendidi auro. Emptus sum argento. Except these Genitiues, when they be put alone without Substantiuēs: Tanti, quanti, pluris, minoris, tantius, tantidem, quantius, quantilibet, quanticunque: as, quanti me catus es hunc quum? Certè pluris quam vellem. Sauiug that after verbs of price, wee shall alway vsẽ these Aduerbs, Caris, vilis, melius, and minus, in stead of their casualls.

Verbs of plenty or scarcenesse, filling, emptying, iouing, or vnloding, will haue an Ablative case: as, Af-

The Construction of the

Affluis opibus. Cares virtute. Expleo te fabulis. Spoliavit me bonis omnibus. Oneras stomachum cibo. Leuabo te hoc onere. Likewise, Vtor, fungor, fruor, potior, lator, gaudeo, dignor, muto, munero, communico, afficio, prosequor, impertio, impertior.

Verbs that betoken receiving, or distance, or taking away, will have an Ablative case, with a, ab, e, ex, or de: as, Accipit literas à Petro. Audiui ex nuntio. Longè distat à nobis. Eripui te è malis. And this Ablative after Verbs of taking away, may be turned into Dative: as, Subtraxit mihi cingulum. Eripuit illi vitam.

Verbs of comparing or exceeding, may have an Ablative case of the word that signifieth the measure of exceeding: as, Prefero hunc multis gradibus, I prefer this man by many degrees. Paulo intervallo illum superat, He is beyond the other but a little space.

A Noun, or a Pronoun substantive, joined with a Participle, expressed or understood, & having none other word whereof it may be governed, it shall be put in the Ablative case absolute: as, Rege veniente hostes fugerunt, The king coming, the enemies fled. Me duce vinces, I being Captaine, thou shalt overcome.

And it may be resolved by any of these words, dum, cum, quando, si, quanquam, postquam: as, Rege veniente i. dum veniret Rex. Me duce, id est, si ego dux fuero.

Constructions of Passives.

A Verb passive will have after him an ablative case with a Preposition, or sometime a dative of the doer: as, Virgilius legitur à me. Tibi fama petatur. And the same ablative or dative, shall be the Dominative case to the Verbe, if it be made by the Active: as, Ego lego Virgilium. Petas tu famam.

Gerundes.

Gerunds and Supines, will have such cases as the Verbs that they come of: as, Otium scribendi literas. Ad consulendum tibi. Auditum Poetas. when

Eight parts of Speech.

When the English of the Infinitive mood cometh after any of these Nounes substantives, Studium, causa, tempus, gratia, otium, occasio, libido, spes, oportunitas, voluntas, modus, ratio, gestus, satietas, potestas, licentia, consuetudo, consilium, vis, norma, amor, cupidus, locus, and others like, if the verb should be of the Active voice, it shall be made by the Gerund in Di. And the same Gerund in Di, is used also after certain Adjectives: as, Cupidus vivendi. Certus eundi. Peritus iaculandi. Gnarus bellandi.

When ye have an English of the Participle of the Present tense, with this signe of or with, coming after a Noun Adjective, it shall in Latine making be put in the Gerund in Do: as, Defessus sum ambulando, I am weary of walking.

Also the English of the Participle of the present tense coming without a Substantive, with this signe in or by before him, shall in Latine making be put in the Gerund in Do: as, Caesar dando, subleuando, ignoscendo, gloriam adeptus est. In apparando totum hunc consumunt diem. And the same Gerund in Do, is used either without a Preposition, or with one of these Prepositions, A, ab, de, e, ex, cum, in: as, Deterrent à bibendo. Ab amando. Cogitat de edendo. Ratio bene scribendi cum loquendo coniuncta est.

The English of the Infinitive mood, coming after a reason, and shewing a cause of the reason, may be put in the Gerund in Dum: as, Dies mihi ut satis sit ad agendum, vereor: I feare that a whole day will not be enough for me to do my business.

The Gerund in Dum, is used after one of these prepositions, Ad, ob, propter, inter, ante: as, Ad capiendum hostes. Ob (vel propter) redimendum captivos. Inter cernandum. Ante damnandum.

And when ye have this english must or ought, in a reason, where it seemeth to be made by this verb Oportet,

The Construction of the

porter, it may be put in the Gerund in dum, with this verb set impersonally: then the word that seemeth in the english to be the nominative case, shalbe put in the Dative: as, Abundum est mihi, I must goe hence.

Supines.

The first Supine hath his Active Signification, and is put after Verbs and Participles, that be= token mooving to a place: as, Eo cubitum. Spectatum admissi, risum teneatis amici.

The latter Supine hath his Passive Signification, and is put after Nounes Adiectives: as, Dignus, indignus, turpis, foedus, proclivis, facilis, odiosus, mirabilis, optimus, and such like. And the same Supine may also be turned into the Infinitive mood Passive, as it may be indifferently said in Latine, Facile factu, or Facile fieri, Easie to be done. Turpe dictu, or Turpe dici, Unhonest to be spoken.

The Time.

Nounes that betoken part of time, be commonly put in the Ablative case: as, Nocte vigilas: Luce dormis. But Nounes that betoken continuall terme of time, without ceasing or intermission, be commonly used in the accusative case: as, Sexaginta annos natus. Hyemem totam stertis.

Space of Place.

Nounes that betoken space betweene place and place, be commonly put in the Accusative case: as, Peden hinc ne discesseris, Go not thou a foot from this place.

A Place.

Nounes Appellatiues or names of great places, be put with a Preposition, if they follow a verb that signifieth in a place, to a place, from a place, or by a place: as, Vivo in Anglia. Veni per Galliam in Italiam. Proficiscor ex vrbe. In

Eight parts of Speech.

In a place, or at a place, if the place bee a proper name of the first or second declension, and the singular number, it shall be put in the Genitive case: as, Vixit Londini. Studuit Oxonia.

And these Nounes, humi, domi, militie, belli, bee likewise used: as, Procumbit humi bos. Militie enutritus est. Domi bellicque otiosi viuicis.

But if the place be of the third declension, or plural number, it shalbe put in the dative, or in the ablative case: as, Militauit Carthagini, or Carthagine. Athenis natus est. Likewise we say, Ruri, or Rure educatus est.

To a place, if the place be a proper name, it shalbe put in the accusative case, without a Preposition: as, Eo Romam. Likewise, Confero me domum. Recipio me rus.

From a place or by a place, if the place be a proper name, it shall be put in the ablative case without a Preposition: as, Discessit Londino. Profectus est Londino (vel per Londinum) Cantabrigiam. Domus and Rus be likewise used: as, Abijt domo, Rure reuersus est.

Impersonalls.

A Verbe Impersonall hath no Nominative case before him, and this word It, or there is commonly his signe: as, Decet, It becommeth, Oportet aliquem esse, There must be some body. But if it hath neither of these words before him, then the word that seemeth to be the Nominative case, shall be such case as the Verbe Impersonall will haue after him: as, Me oportet, I must. Tibi licet, Thou mayst.

Interest, refert, and est for interest, requize a genitive case of all casuall words, except Mea, tua, tua, nostra, vestra, and cuius, the ablative cases of the Pronounes Possessives: as, Interest omnium recte agere. Tua refert teipsum nosse.

Certaine Impersonalls require a Dative case: as, Liber, licet, patet, liquet, constat, placet, expedit, prodest, suffi-

The Construction of the

porter, it may be put in the Gerund in dum, with this verb set impersonally: then the word that seemeth in the english to be the nominative case, shalbe put in the Dative: as, Abundum est mihi, I must goe hence.

Supines.

The first Supine hath his Active signification, and is put after Verbs and Participles, that be taken mooving to a place: as, Eo cubitum. Spectatum admissi, risum teneatis amici.

The latter Supine hath his Passive signification, and is put after Nounes Adiectiues: as, Dignus, indignus, turpis, foedus, proclivis, facilis, odiosus, mirabilis, optimus, and such like. And the same Supine may also be turned into the Infinitive mood Passive, as it may be indifferently said in Latine, Facile factu, or Facile fieri, Easie to be done. Turpe dictu, or Turpe dici, Unhonest to be spoken.

The Time.

Nounes that betoken part of time, be commonly put in the Ablative case: as, Noctē vigilas: Luce dormis. But Nounes that betoken continuall terme of time, without ceasing or intermission, be commonly vsed in the accusative case: as, Sexaginta annos natus. Hyemem totam stertis.

Space of Place.

Nounes that betoken space betweene place and place, be commonly put in the Accusative case: as, Pedem hinc ne discesseris, Go not thou a foot from this place.

A Place.

Nounes Appellatiues or names of great places, be put with a Preposition, if they follow a verb that signifieth in a place, to a place, from a place, or by a place: as, Vivo in Anglia. Veni per Galliam in Italiam. Proficiscor ex vrbe. In

Eight parts of Speech.

In a place, or at a place, if the place bee a proper name of the first or second declension, and the singular number, it shall be put in the Genitive case: as, Vixit Londini. Studuit Oxonia.

And these Nounes, humi, domi, militiae, belli, bee likewise vsed: as, Procumbit humi bos. Militiae enutritus est. Domi bellicue otiosi viuunt.

But if the place be of the third declension, or plural number, it shalbe put in the dative, or in the ablative case: as, Militauit Carthagini, or Carthagine. Athenis natus est. Likewise we say, Ruri, or Rure educatus est.

To a place, if the place be a proper name, it shalbe put in the accusative case, without a Preposition: as, Eo Romam. Likewise, Confero me domum. Recipio me rus.

From a place or by a place, if the place be a proper name, it shall be put in the ablative case without a Preposition: as, Discessit Londino. Profectus est Londino (vel per Londinum) Cantabrigiam. Domus and Rus be likewise vsed: as, Abijt domo, Rure reuersus est.

Impersonalls.

A Verbe Impersonall hath no Dominative case before him, and this word It, or there is commonly his signe: as, Decet, It becommeth, Oportet aliquem esse, There must be some body. But if it hath neither of these words before him, then the word that seemeth to be the Dominative case, shall be such case as the Verbe Impersonall will haue after him: as, Me oportet, I must. Tibi licet, Thou mayst.

Interest, refert, and est for interest, requirere a genitive case of all casuall words, except Mea, tua, sua, nostra, vestra, and cuius, the ablative cases of the Pronounes Possessives: as, Interest omnium recte agere. Tua refert te ipsum nosse.

Certaine Impersonalls require a Dative case: as, Libet, licet, pater, liquet, constat, placet, expedit, prodest, suffi-

The Construction of the

sufficit, vacat, accidit, conuenit, contingit, and other like. Some will haue an Accusatiue case onely: as, Delectat, deget, iuvat, oportet. Some beside the Accusatiue will haue also a Genitiue: as, Nostri nosmet poenitet. Me ciuitatis cedit. Pudet me negligentia. Miseret me tui. Me illorum miserefeit.

Verbs Impersonals of the Passiue voice, beeing formed of Neuters, do gouerne such case as the verbs Neuters which they come of: as, Parcatut sumptui, Let cost be spared. Because wee say, Parcamus pecunie, Let vs spare cost.

A verbe Impersonal of the Passiue voice, hath like case as other Verbs Passiues haue: as, Benefic multis a principe. Yet many times the case is not expressed, but vnderstanded: as, Maxima vi certatur, subaudi, ab illis.

When a Verbe is signified to be done of many, the verbe beeing a verbe neuter, we may well change the verbe neuter into the Impersonal in tur: as, In ignem posita est, fluit.

A Participle.

Participles gouerne such cases as the Verbs that they come of: as, Fructurus amicis. Consulens tibi. Diligendus ab omnibus.

Here note, that Participles may foure manner of waies be changed into Nounes. The first is, when the voice of a Participle is construed with an other case then the verbe that it cometh of: as, Appetens vini, Greedie of wine.

The second, when it is compounded with a Preposition, which the Verbe that it cometh of cannot be compounded withall: as, Indoctus, innocens.

The third, when it formeth all the degrees of comparison: as, Amans, amantior, amantissimus. Doctus, doctior, doctissimus.

The fourth, when it hath no respect, nor expresse difference

Eight parts of Speech.

rence of time: as, Homo laudatus, A man laudable. Puer amandus, i. amari dignus, A child worthy to be loued. And all these are properly called Nouns participials. Participles when they be changed into Nounes, require a Genitiue case: as, Fugitans litium. Indoctus pilae. Cupientissimus cui. Lactis abundans.

These Participiall voyces, Perosus, exosus, pertasus, haue alwayes the Actiue signification, and gouerne an accusatiue case: as, Exosus senitiam, Hating cruelty. Vitam pertasus, weary of life.

The Aduerbe.

Aduerbs of quantity, time, and place, doe require a Genitiue case: as, Multum lucri. Tunc temporis. Vbiq; gentium.

Certaine Aduerbs will haue a Dative case, like as the Nounes that they come of: as, Venit obuiam illi. Ca. ut similiter huic.

These Datives be vfed Aduerbiually, Tempori, luci, vesperi: as, Tempori surgendum. Vesperi cubandum. Luci laborandum.

Certaine Aduerbs will haue an Accusatiue case of the Preposition that they come of: as, Propius urbem. Proximè castra.

Where note, that prepositions, when they be set without a case, or els doe forme the degrees of Comparison, be changed into Aduerbs.

The Coniunction.

Coniunctions Copulatiues and disunctiues, and these foure, Quam, nisi, preterquam, an, couple like cases: as, Xenophon & Plato fuere aequales. And sometime they be put betweene diuers cases: as, Scudui Romae & Athenis. Est liber meus & fratris. Emi fundum centum nummis & pluris.

Coniunctions Copulatiues and Disunctiues, most commonly ioyne like moods & tenses together: as, Po-

erus

The Construction of the

trus & Iohannes precabantur & docebant. And sometime diuers tenses: as, Et habetur & referetur tibi à me gratia

The Preposition.

Somettime this Preposition in, is not expressed but vnderstanded, and the casual word neuertheles put in the ablative case: as, Habeo te loco parentis. i. in loco & Verbe compound. sometime requireth the case of the Preposition that he is compounded withall: as, Exeo domo. Prætereo te insalutatum. Adeo templum.

The Interiection.

Certaine Interiections require a Dominatiue case: as, O festus dies hominis. Certaine a dative: as, Hei mihi. Certaine an Accusatiue: as, Heu stirpem inuisam. Certaine a Vocatiue: as Proh sancte Iupiter. And the same Proh will haue an Accusatiue case: as, Proh Deum atque hominum fidem.

F Y N I S.

Guilielmi Lilij, ad suos Discipulos monita Prædicatoris dogmatica, seu Carmen de Moribus.

Q V i mihi discipulus puer es, cupis atque doceri,
Huc ades, hæc animo concipe dicta tuo.
Mandatus lectum fuge, mollem discute somnum:
Templa petas supplex & venerare Deum.
Attamen in primis facies sit lora manusque,
Sint nitidæ vestes, comptæq; exsaries.
Desidiam fugiens, cum te schola nostra vocarit,
Adsis, nulla pigræ sit tibi causa moræ.
Me præceptorem cum videris, ore saluta,
Et condiscipulos ordine quosque tuos.
Tu quoque fac sedeas vbi te sedisse iubemus,
Inque loco nisi sis iussus abire, mane.
Ac magis vtriusque est doctrinæ munere clarus,
Sic magis is clara sede locandus erit.

Scal-

CARMEN DE MORIBVS.

Scalpellum, calami, atramentum, charta, libelli,
Sint semper studijs arma parata tuis.
Si quid dictabo scribes, at singula rectè,
Nec macula, aut scriptis menda sit vlla tuis.
Sed tua nec laceris dictata, aut carmina chartis
Mandes, quæ libris inseruisse decet.
Sæpè recognoscas, tibi lecta, animoque; reuoluas,
Si dubites, nunc hos consule, nunc alios.
Qui dubitat, qui sæpè rogat, mea dicta tenebit,
Is qui nil dubitat, nil capit inde boni.
Disce puer quæso, noli dediscere quicquam,
Ne mens te insimulet conscia desidia.
Sisq; animo attentus, quid enim docuisse iuvabit,
Si mea non firmo pectore verba premis?
Nil tam difficile est, quod non solertia vincat,
Invigila, & parata est gloria militiæ.
Nam veluti flores tellus nec semina profert,
Ni sit continuo victa labore manus;
Sic puer ingenium si non exercitet, ipsum
Tempus & amitter, spem simul ingenij.
Est etiam semper lex in sermone tenenda,
Ne nos offendar improba garrulitas.
Incumbens studio submissa voce loqueris,
Nobis dum reddis, voce canorus eris.
Et quæcunq; mihi reddis, discantur ad vnguem,
Singula & abiecto verbula redde libro.
Nec verbum quisquam dicturo suggerat vllum,
Quod puero exitium non mediocre parit.
Si quicquam rogit, sic respondere studebis,
Vt laudem dictis & mereare decus.
Non lingua celeri nimis aut laudabere tarda,
Est virtus medium quod tenuisse iuvat.
Et quoties loqueris, memor esto loquere Latine,
Et veluti scopulos barbara verba fuge.
Præterea socios, quoties te cunque rogabunt,
Instrue, & ignaros ad mea vota trahere.

E 3

Qui

CARMEN DE MORIBVS.

Qui docet indoctos, licet indoctissimus esset,
 Ipse breui reliquis doctior esse queat.
 Sed tu nec stolidos imitabere Grammaticastros,
 Ingens Romani dedecus eloquij.
 Quorum tam fatuus nemo, aut tam barbarus ore est,
 Quem non autorem barbara turba prober.
 Grammaticas recte si vis cognoscere leges,
 Discere si cupias cultius ore loqui,
 Addiscas veterum clarissima scripta virorum,
 Et quos authores turba Latina docet:
 Nunc te Virgilius, nunc ipse Terentius optat,
 Nunc simul amplecti te Ciceronis opus.
 Quos qui non didicit, nil præter somnia vidit,
 Certat & in tenebris vivere Cimmerijs.
 Sunt quos delectat (studio virtutis honestæ-
 Posthabito) nugis tempora contere:
 Sunt quibus est cordi, manibus, pedibusque sodales,
 Aut alio quouis sollicitare modo.
 Est alius, qui se dum clarum sanguine iactat,
 Insulso reliquis improbat ore genus.
 Te tam praua sequi nolim vestigia morum,
 Ne tandem factis præmia digna feras.
 Nil dabis aut vendes, nil permutabis emensue,
 Ex damno alterius commoda nulla feres.
 Insuper & nummos, irritamenta malorum,
 Mitte alijs, puerum nil nisi pura decent.
 Clamor, rixa, ioci, mendacia, furta, cachinni,
 Sint procul à vobis, Martis & arma procul.
 Nil penitus dices, quod turpe, aut non sit honestum,
 Est vitæ, ac pariter ianua lingua necis.
 Ingens crede nefas cuiquam maledicta referre,
 Iurare aut magni numina sacra Dei.
 Denique seruabis res omnes, arque libellos,
 Et tecum quoties isq; redisq; feres.
 Effuge vel causas faciunt quæcunque nocentem,
 In quibus & nobis displicuisse potes.
 FINIS.

BREVISSIMA INSTITVTIO Seu Ratio GRAM- MATICES Cog- noscende,

Ad omnium puerorum
 vtilitatem præscripta, quam
 solam REGIA MA-
 IESTAS in omnibus
 Scholis profiten-
 dam præcipit.

Ex Officina CANTRELLI
 LEGGE, Academiæ Can-
 tabrigiensi Typographj.
 1621.

CARMEN DE MORIBVS.

Qui docet indoctos, licet indoctissimus esset,
 Ipse breui reliquis doctior esse queat.
 Sed tu nec stolidos imitabere Grammaticastros,
 Ingens Romani dedecus eloquij.
 Quorum tam fatuus nemo, aut tam barbarus ore est,
 Quem non autorem barbara turba probet.
 Grammaticas recte si vis cognoscere leges,
 Discere si cupias cultius ore loqui,
 Addiscas veterum clarissima scripta virorum,
 Et quos authores turba Latina docet:
 Nunc te Virgilius, nunc ipse Terentius optat,
 Nunc simul amplecti te Ciceronis opus.
 Quos qui non didicit, nil præter somnia vidit,
 Certat & in tenebris viuere Cimmerijs.
 Sunt quos delectat (studio virtutis honestæ.
 Posthabito) nugis tempora contere:
 Sunt quibus est cordi, manibus, pedibusque sodales,
 Aut alio quouis sollicitare modo.
 Est alius, qui se dum clarum sanguine iactat,
 Insulso reliquis improbrat ore genus.
 Te tam praua sequi nolim vestigia morum,
 Ne tandem factis præmia digna feras.
 Nil dabis aut vendes, nil permutabis emensue,
 Ex damno alterius commoda nulla feres.
 Insuper & nummos, irritamenta malorum,
 Mitte alijs, puerum nil nisi pura decent.
 Clamor, rixa, ioci, mendacia, furta, cachinni,
 Sint procul à vobis, Martis & arma procul.
 Nil penitus dices, quod turpe, aut non sit honestum,
 Est vitæ, ac pariter ianua lingua necis.
 Ingens crede nefas cuiquam maledicta referre,
 Iurare aut magni numina sacra Dei.
 Denique seruabis res omnes, atque libellos,
 Et tecum quoties isq; rediſq; feres.
 Effuge vel causas faciunt quæcunque nocentem,
 In quibus & nobis displicuisse potes.

FINIS.

BREVISSIMA INSTITVTIO Seu Ratio GRAM- MATICES Cog- noscendæ,

Ad omnium puerorum
 vtilitatem præscripta, quam
 solam REGIA MA-
 IESTAS in omnibus
 Scholis profiten-
 dam præcipit.

Ex Officina CANTRELLI
 LEGGE, Academiæ Can-
 tabrigiensi Typographj.

1621.

STVDIVM GRAMMATICES
OMNIBVS ESSE NECES-
SARIVM.

(illa est)
Grammatices labor est parvus, sed fructus in
Non parvus, parva hac discito parue puer.
Nemo est tam doctus, qui non cognoverit ista:
Cur pudeat pueros, ista labore sequi?

DE GRAMMATICA ET
EIVS PARTIBVS.

GRAMMATICA, est rectè scribendi
atq; loquendi Ars.
Grammaticæ quatuor sunt partes:
Orthographia, Etymológia, Synta-
xis, Prosodia.

De Orthographia.

ORTHOGRAPHIA, est rectè scribendi
ratio, qua docemur, quibus quæque dictio
sit formanda literis: vt, lectio non lexio, ab
p̄des, rectus, & γραφή, scriptura.

De Literis.

Ex viginti duabus literis quinque sunt vocales: Vocales
a, e, i, o, u: nam y Græca est.

Ex quibus variè dispositis, coalescunt diphthongi
quinque, Diphthongi

æ	Musæ.	} Reliquæ literæ Consonantes Conso- appellantur, quarum mouem nantes. sunt Mutæ: b, c, d, f, g, k, p, q, r. Mutæ.
au	Audio.	
œ	Cœlum.	
ci	Hci.	
eu	Euge.	

Septem autem semivocales: L, m, n, r, s, x, z. Semivo-
cales.

Ex quibus quatuor vocantur etiam Liquidæ: l, m, n, Liquidæ.
r. S, verò suæ cuiusdam potestatis litera est, quæ in-
terdum etiam liquescit. X & z, duplices sunt conso-
nantes, atque etiam I inter duas vocales.

Adduntur etiam consonantibus I & V, quando sibi
vel alijs vocalibus in eadem sillaba præponuntur: vt,
Iuno, Iouis, voluntas, vultus. I & V.
conso-
nantes a-
liquando

K, Y, & Z, latinis dictionibus nunquam admiscuntur. K, Y, Z.
H, propriè quidem litera non est, sed aspirationis
tio.

ORTHOGRAFIA.

nota. Apud Poetas autem interdum consonantis vim obtinet.

Præponitur autē vocalibus omnibus: vt, Hamus, hebenus, hiatus, homo, humus, hymnus. Consonantibus verò nullis: rectè itaq; enuntiamus, Hiulcus, Hiachus, trissyllaba; Hieronymus, Hieremias, Pentasyllaba.

At in Latinis dictionibus interdum H postponitur C: vt, Charus, charitas: Pulcher, pulchritudo.

Bifariam pinguntur literæ, maiusculis scilicet characteribus, & minusculis. Maiusculis inchoantur sententiæ: vt, Deum time, Regem honora: & propria nomina: vt, *Henricus, Anglia.*

Diligenter obseruari oportebit, quæ dictiones diphthongis scribantur, nam hæc quidem vel scribi omnino vel signari debent, vt Musæ præfunt: vel Musæ præfunt.

Literæ maiusculæ, cum solæ ac pauce scribuntur, aliquando significant prænomen, aliquando numerum.

vt	A. Aulus.	P. C. Patres conscripti.
	C. Caius.	Q. Quintus, Quæstor, Quirites.
	D. Decius	R. P. Respublica.
	G. Gaius.	Sp. Spurius.
	L. Lucius.	Sex. Sextus.
	M. Marcus	S. P. Q. R. Senatus, Populusque Ro-
	P. Publius	T. Titus. (manus.)
	P. R. Populus Rom.	T. C. Tua clementia, & eius generis infinita.

In numeris verò significat,	I.	1.	Vnum.
	V.	5.	Quinque.
	IX.	9.	Novem.
	X.	10.	Decem.
	XL.	40.	Quadraginta.
	L.	50.	Quinquaginta.
	XC.	90.	Nonaginta.
	C.	100.	Centum.
	D.	500.	Quingenta.
	M.	1000.	Mille.

D.E

ORTHOEPIA.

DE SYLLABARVM DISTINCTIONIBVS.

Rectè scripturo, discendum est in primis syllabas inter scribendum aptè distinguere, atque connectere. In simplicibus vocibus, bā. vocali sequenti adherent: vt, A-bdomen, A-bdera.

Quam quidem rationem sequuntur & ista:

{ et	{ Do-ctus,	{ gm	{ A-gmen,
{ p	{ San-ctus,	{ gn	{ I-gnis,
{ sc	{ Scri-psi,	{ st	{ Ve-ster,
{ in	{ Sum-psi,	{ xi	{ Magi-ster,
	Pi-scis,		An-xius,
	Di-sco,		Di-xi, & si-
	Ac-tua,		milia.

Inter m, & n, non interseritur p. Malè igitur pingeretur Sompnus, pro somnus. Columna pro colūna.

Post x non scribitur s: vt, Exscribo, exsoluo: non exscribo, exsoluo. In compositis cum Præpositione, auribus & euphoniæ seruiendum est: vt,

Occurro,	{ potius quàm	Obcurro.
Officio,		Obficio.
Aufero,		Abfero.

Et contra	Abstineo,	{ non autem	Austineo.
	Obtineo,		Ottineo.
	Obrepo,		Orrepo.

Atque huius rei gratia, etiam consonantes in compositione aliquando interseruntur: vt, Redamo, redeo; ambigo, ambio.

ORTHOGRAFIA.

Orthographiæ affinis est Orthoepia, hoc est, Orthoemendatè rectèq; loquendi ratio, ab ὀρθός, pia, rectus, & ἔπος, verbum.

Hic in primis curandum est, præceptores tenera æ balbutientia puerorum ora sic effingant, & figurent,

ORTHOEPIA.

ne vel continua linguæ volubilitate, ita sermonem præcipitent, ut nusquam, nisi ubi spiritus deficiat, orationem claudant: vel contra, ad singulas quasque voces longa interpiratione consilescant, ructu, risu, singultu, screatu, vel tussi, sermonis tenorem ineptè dirimentes.

Cæterum ante omnia deterrendi sunt pueri ab ijs vitijs, quæ nostro vulgo penè propria esse videntur: cuiusmodi sunt Iotacismus, Lambdacismus, Ischnotes, Traulismus, Plateasmus, & similia.

Iotacismus.

Iotacismus dicitur, quando I litera plenior sono, & supra iustum decorum extenditur, quo vitio ex nostratibus maximè laborant Angli septentrionales.

Lambdacismus.

Lambdacismus est, ubi quis L nimis operosè sonat, ut Ellucet, pro elucet: Saulvus, pro salvus.

Nostrati vulgo diuersum vitium impingitur, nempe quòd hanc literam pinguiùs iusto pronunciant, dum

pro	Multus,	{	Moultus.
	Mollis,		Moolis.
	Falsus,		Faulsus.

Ischnotes.

Ischnotes, est quædam loquendi exilitas, quoties syllabas aliquas exiliùs & graciliùs enuntiamus, quàm par est: ut cum

pro	Nunc,	{	Nync.
	Tunc,		Tync.
	Aliquis,		Eliquis.
	Alius,		Elius.

Traulismus.

Traulismus, est hæsitantia quædam, aut titubantia oris, quando eadem syllaba sæpiùs repetitur: ut, Caccanit, pro canit: Tutullius, pro Tullius.

Huic vitio ut scèdissimò & periculosissimo, sic succurrendum putat Fabius: si exigatur à pueris, ut nomina & versus affectatæ difficultatis, ac plurimis & asperrimis inter se coeuntibus syllabis concatenatis, ac velut confragosis, quàm citissimè volvant: ut,

Arx, tridens, rostris, sphinx, præster, torrida, seps, strix,

postquam discordia tetra.

belli ferratos postes, portasq; refregit.

Plateas-

ORTHOEPIA.

Plateasmus est, quando crassilis, & voce plusquàm virili loqui nitimur: ut cum

pro	Montes,	{	efferimus,	{	Mountes,	{	vt etiam.
	Fontes,		Fountes,				
	Pontes,		Pountes,				
pro	Ergo,	{	efferimus,	{	Argo.	{	
	Sperma,		Sparma.				
	Perago,		Parago.				

Sunt & alibi apud nostrates, qui pro V consonante sonant F, & contra V, pro F: ut,

{	Folo,	{	pro	{	Volo.
	Fis,		Vis.		
	Folui,		Volui.		
	Felle,		Velle.		

Etrursum,	{	Vero,	{	pro	{	Fero.
		Vers,		Fers.		
		Verre,		Ferre.		

S, verò mediam inter duas vocales corruptè sonant s. nonnulli,

pro	Læsus,	{	pronuntiantes,	{	Læzus.
	Vifus,		Vizus.		
	Rifus,		Rizus.		

H, in initio dictionis leniùs, in medio asperiùs enuntiarì volunt: malè ergò,

{	Homo,	{	efferimus,	{	Omo.
	Hamus,		Amus.		
	Humus,		Vmus.		
	Christus,		Cristus.		
	Chrisma,		Crisma.		
	Chremes,		Cremes.		
	Thus,		Tus.		
	Diphthongus,		Diptongus.		
	Sphæra,		Spæra.		

Scèdè quoque erratur à nostris, ubi t & d, tanquam aspiratas pronuntiant: ut, Amath, Caputh, Aputh, pro Amat, Caput, Apud.

At

ORTHOGRAPHIA.

At innumera penè sunt huius generis vitia, quæ bonarum literarum candidatis, & præceptorum diligentè emendanda relinquinus.

DE SENTENTIARVM PVNCTIS.

Nequè exigua Orthographiæ pars in scriptura re-
ctè distinguenda consistere videtur. Proinde de
clausularum distinctionibus pauca annotâsse, non
fuerit supervacaneum.

Puncta. Puncta ergo siue notæ, quibus in scribendo vtuntur eruditi, Latinis dicuntur, Subdistinctio, Media distinctio, Plena ac perfecta distinctio. Græcis, Comma, Colon, Periodus.

Comma. Subdistinctio seu Comma, est silentij nota, seu potius respirandi locus, utpote quæ pronuntiationis terminus, sensu manente, ita suspenditur, ut quod sequitur, continuò succedere debeat. Notatur autem puncto deorsum caudato, ad hunc modum,

*Ovidius. Utendum est etate, cito pede labitur aetas,
Nec bona tam sequitur, quàm bona prima fuit.*

Hac item nota distinguuntur orationum singulae partes: vt,

partes: vt,
Iuvenalis. Grammaticus, rhetor, geometres, pictor, aliptes,
Græculus esuriens, in cælum, iusseris, ibit,

Colon. Media distinctio, seu Colon, est ubi tantum ferè de sententia restat, quantum iam dictum est: & est perfecta periodi pars, notaturque duobus punctis, sic :

Quemadmodum horology umbram progressam sentimus, progredientem non cernimus: & fruticem aut herbam crevisse apparet, crescere autem nulli videtur: ita & ingeniorum profectus, quoniam minutis constat auditibus, ex intervallo sentitur.

Periodus Plena distinctio, quæ & Periodus dicitur, ponitur post perfectam sententiam, quæ & puncto plano notatur, hoc modo .

Dic mihi Musa virum, capte post tempora Troia,

Qui

NOMEN.

Qui mores hominum multorum vidit, & urbes.

Hæc annumerari solent Parenthesis, & Interrogatio.

Parentthesis, est sententia duabus semilunulis inclu-
sa, qua remota, sermo tamen manet integer: vt, Paren-
thesis.

—princeps (quia bella minantur

Hofles) militibus urbes præmunit, & armis.

Interrogatio, signatur duobus punctis, ac superiore
 sursum caudato, sic ? vt, Interro-
 gatio.

Et quæ tanti fuit Romam tibi causa videndi?

DE ETYMOLOGIA.

E Tymologia versatur in primis circa inuestigandas
dictionum origines, vt num cœlebs dicatur, quasi
cœlestem vitam agens: num lepus, quasi leuipes.

Ceterum Etymologia (quatenus nos hoc loco de ea differimus) est ratio cognoscendi casuum discrimina: ut, Fortis, fortiter, Lego, legit: omnesq; orationis partes complectitur. Cicero notationem, seu veriloquium vocat, componitur autem ab ἔτυμος, verus, & λόγος sermo.

DE OCTO PARTIBVS
ORATIONIS.

Partes orati- onis sunt octo.	}	Nomen,	}	declinabiles.	}	Adverbium,	}	Indeclinabiles.
		Pronomen,				Coniunctio,		
		Verbum,				Præpositio,		
		Participium,				Interiectio,		

N O M E N.

Nomen, est pars orationis, quæ rem significat, Nomen sine vlla temporis aut personæ differentia. Substantivum Nomen dupliciter dicitur, Substantivum tium. & Adiectivum.

Substantivum est, quod nihil addi postulat ad suam significationem exprimendam.

Est autem sub- } Appellativum, &
stantium duplex } Proprium.

Appel

NOMEN.

Appellatiuum. Appellatiuum est, quod rem multis communem significat: vt, *Homo, lapis, iustitia, bonitas.*

Propriuum. Proprium est, quod rem vni indiuiduo propriam significat: vt, *Iesus, Maria, Londinum, Thamesis.*

Prænomen. Proprij nominis tria sunt genera. Prænomen, quod vel differentiae causa, vel veteri ritu præponitur: vt, *Lucius, Publius, Aulus, Marcus.*

Nomen. Nomen, quod suum est cuique: vt, *Petrus, Paulus, Cato, Tullius.*

Cognomen. Cognomen, quod vel à cognatione impositum est: vt, *Gracchus, Fabius, Scipio, Cicero.* Vel ab euentu aliquo: vt, *Africanus, Macedonicus, Germanicus.*

Nomen adiectiuum. Adiectiuum est, quod substantiuo indiget, cui in oratione adhæret: vt *Piger, Alacris, Candidus, Clemens.*

Commune. Adiectiuum est duplex: Commune & Proprium. Commune est, quod affectionem multis communem significat: vt, *Bonus, malus, solers, satur.*

Propriu. Proprium est, quod affectionem vni indiuiduo peculiarem significat: vt, *Gradius Marti, Quirinus Romulo.*

DE ACCIDENTIBVS NOMINI.

Nomini accident septem.

Nom. accidentia septem. Species, Figura, Numerus, Casus, Genus, Declinatio, Comparatio.

DE SPECIE.

Species nominum est duplex: Primitiua, & Deriuatiua.

Primitiua. Primitiua est, quæ aliundè non trahitur.

Deriuatiua. Deriuatiua est, quæ aliundè formatur.

Primitiuæ. Primitiuæ subiunguntur hæc quæ sequuntur, & huiusmodi.

Collectiuum. Collectiuum scilicet, quod singulari numero multitudinem significat: vt, *concio, cæus, plebs, turba, pecus, grex.*

Inter- Tristitium, quod à sono fingitur: vt, *Sibilus, tintinnabulum, stridor, clangor.*

NOMEN.

Interrogatiuum: vt, *Quis, vter, qualis, quantus, quot,* Interrogatiuum *numquis?* Quæ aliquando migrant in Indefinita, aliquando in Relatiua.

Redditiuum, quod Interrogatiuo respondet: vt, *Talia, tantus, tot.* Redditiuum.

Numerale, cuius species hæc numerantur. Numere.

Cardinale, à quo seu à fonte alij numeri dimanant: vt, *Vnus, duo, tres, quatuor.* Cardinale.

Ordinale: vt, *Primus, secundus, tertius, quartus.* Ordinale.

Distributiuum: vt, *Singuli, bini, terni, quaterni.* Distributiuum.

Partitiuum, quod significat vel multa singulatim: vt, *Quisque, unusquisque, uterque, neuter.* Vel vnum è multis: vt, *Alter, aliquis, cetera, reliquus.* Partitiuum.

Vniuersale: vt, *Omnis, cunctus, nullus, nemo.* Vniuersale.

Particulare: vt, *Aliquis, quisquam, ullus, quidam.* Particulare.

Deriuatiua autem hæc species subiectas habent, nimirum, **Verbale:** vt, *Leſſio, litura, auditus, aratrum.* Deriuatiua.

Patrium: vt, *Eboracensis, Londinensis, Oxoniensis, Atonensis.* Patrium.

Gentile: vt, *Græcus, Latinus, Hebræus, Anglus.* Gentile.

Patronymicum, quod vel à patre, vel ab alia quapiam suæ familiæ persona deriuatur: Patronymicum.

vt { *Æacides,* filius vel nepos *Acaci.*
 { *Nerine,* filia vel neptis *Nerei.*
 { *Laroides,* filius *Latonæ.*
 { *Menelâs,* vxor *Menelai.*

Diminutiuum: vt, *Regulus, popellus, mainsculus, minusculus.* Diminutiuum.

Possessiuum: vt, *Herilis, seruilis, regius, paternus.* Possessiuum.

Materiale: vt, *Faginus, Lapidus, Gemmeus, aureus.* Materiale.

Locale: vt, *Hortensis, agrestis, marinus, montanus.* Locale.

Adverbiale: vt, *Hodiernus, hesternus, crastinus, clandestinus.* Adverbiale.

Participiale: vt, *Amandus, docendus, videndus, scribendus.* Participiale.

Et quæ in *Lis* exeunt, à verbis deducta: vt, *Fistilis, caſtilis, flexilis, pensilis.*

DE

NOMEN.

DE FIGURA.

Figura aut est simplex, vt *Iustus*: aut composita, vt *Iniustus*. Sunt qui huc addunt & decomposita: vt, *Irreparabilis*.

DE NUMERO.

Numeri sunt duo: Singularis de vno: vt *Pater*: Pluralis de pluribus: vt, *Patres*.

DE CASU.

Casus Nominum sunt sex.

Nominativus. Nominativus, qui & rectus dicitur, est prima vox, quia rem aliquam nominamus.
Genitivus. Genitivus, qui significat cuius sit res quæpiam. Atq; hic patris, gignendi, aut interrogandi casus dici solet.
Dativus. Dativus, siue dandi casus dicitur, quo quid cuipiam attribuiamus. Sub hac voce Octavius etiam casum comprehenderunt, vt, *It clamor celo*, id est, *in celum*.
Accusativus. Accusativus, qui & Incusativus, vel Causativus dici potest, qui verbum sequitur vt ipse in quem actio verbi immediatè transit: vt, *Amo patrem*.
Vocativus. Vocativus, quem & Saluatorium vocant, vocandis compellandisue personis accommodatur.
Ablativus. Ablativus, quo quippiam ab aliquo auferri significamus. Hic Sextus, atque Latinus casus appellatur, nempe quod Latinorum sit proprius.

DE GENERE.

Genus est sexus discretio. Et sunt genera numero septem. Masculinum, cuius nota est, hic. Fæmininum, hæc. Neutrum, hoc. Commune, hic & hæc. Commune trium, hic, hæc, & hoc. Dubium, hic vel hæc. Epycænum seu promiscuum, quum sub vna generis nota, verumque sexum complectimur: vt, *Hicanser*, *Hæc Aquila*. Quanquam hoc quidem genus ad præsens negotium non ita propriè spectare videtur, cùm hoc

NOMEN.

hoc quidem loco, non de natura rerum agatur, sed de qualitate vocum.

Porro inter commune genus, & dubium, hæc est differentia: quod vbi semel communis generis nomini adiectivum copulaueris, non iam integrum fuerit de eadem re loquenti, mutare genus adiectivi: vt si dixeris, *Durus parens*, aut *Canis facta*: quamdiu de eisdem ipsis indiuiduis loqueris, non licebit mutato genere dicere, *Parentem iniquum*, aut *Canem factum*. At verò, dubij generis substantiuo posito, etiam si adiectivum masculinum addideris, nihilo tamen secius de eadem re sermonem continuanti, licuerit pro tuo arbitratu mutare genus adiectivi: vt si dixeris, *Durum corticem*, poteris etiam de eodem loqui pergens dicere, *eandem corticem esse & amaram*.

Vt autem genera nominum ad amussim calleas, hi sequentes canones tibi summa diligentia imbibendi sunt, quos à Gulielmo Lilio Anglo acceptos referre debes.

G. LILII.

Regulæ generales propriorum.

Propria quæ maribus tribuuntur, mascula dicas, Vt sunt *Diorum*, *Mars*, *Bacchus*, *Apollo*: *Virorum*, Vt *Cato*, *Virgilius*: *Fluviorum*, vt *Tybris*, *Orontes*: *Mensium*, vt *October*: *Ventorum*, vt *Lybs*, *Notus*, *Auster*.

Fæminina.

Propria femineum referentia nomina sexum, Fæmineo generi tribuuntur: siue Dearum Sunt, vt *Iuno*, *Venus*: *Mulierum*, seu *Anna*, *Philotia*: *Urbium*, vt *Elis*, *Opus*: *Regionum*, vt *Græcia*, *Persis*. *Insule item nomen, seu* *Creta*, *Britannia*, *Cypris*. *Excipienda tamen quedam sunt Urbium, vt ista* *Mascula*, *Sulmo*, *Agragas*: *quedam neutralia, vt* *Argos*, *Tybur*, *Prænestè*, & *genus Anxur* quod dat virumque.

Mascula sunt nomina *Diorum*, *Virorum*, *Fluviorum*, *Mensium*, *Ventorum*, *Fæminarum*, *Dearum*, *Urbium*, *Regionum*, *Insularum*, *Exceptio*.

Re-

NOMEN.

Regulæ generales Appellativorum.

Arbo-
rum.

Appellativa Arborum erunt muliebria, ut *Alnus*,
Cupressus, *Cedrus*: mas *Pinus*, mas *Oleaster*:
Et sunt neutra, *Siler*, *Suber*, *Thus*, *Robur*, *Acerq.*

Epicœna.

Volu-
crum.
Ferarum
Piscium.
Excep-
tio ge-
neralis.

Vltus tri-
um re-
gularum
speciali-
um.

Sunt etiam *Volucrum*, seu *Passer*, *Hirundo*: *Ferarum*,
Uti Tigris, *Ulpes*: & *Piscium*, ut *Ostrea*, *Cæsus*.
Dicta Epicœna, quibus vox ipsa genus feret aptum.
Attamen ex cunctis, quæ diximus ante, *notandum*
Omne quod exit in um, seu *Græcum* siue *Latinum*
Esse genus neutrum: sic *invariabile nomen*.
Sed nunc de reliquis, quæ *Appellativa* vocantur,
Aut quæ sunt tanquam Appellativa, ordine dicam:
Nam genus his semper dignoscitur ex Genitivo,
Infra ut monstrabit specialis regula triplex.

Prima Regula specialis.

Regula
specialis

Nomen non crescens *Genitivo*, seu *Caro carnis*,
Capra capræ, *Nubes nubis*, genus est muliebre.
Quoniam Lilius noster genus nominum *Appella-*
tivorum ex genitivo dignoscendum docet, admonen-
di hoc loco sunt pueri, hanc primam regulam esse om-
nium nominum Appellativorum non crescentium in
genitivo, cuius generis sunt omnia primæ & quartæ
inflexionis, & secundæ etiam, præter paucula quæ-
dam, quæ infra in tertia regula excepta reperies.
Pertinent etiam ad hanc classem, pleraque tertiæ
declinationis, cuiusmodi sunt *Labes labis*, *Pestes pe-*
ris, *Vis*, *genitivo vis*, *Mater matris*, *Caro carnis*.

Masculina excepta ex non crescentibus.

In A.

Mascula nomina in a, dicuntur multa virorum,
Uti scriba, *asseda*, *scurra*, *tabula*, *lixa*, *lanista*.
Mascula Græcorum, quot *declinatio prima*
Fundit in as, & in *es*, & ab illis quot per a sunt:

Uti

NOMEN.

Uti Satrapæ, *satrapa*, *athletes*, *athleta*. *Leguntur*
Mascula item verres, *natalis*, *aqualis*: ab *asse*
Nata, ut *centussis*, *coniunge licnis*, & *orbis*,
Callis, *caulis*, *foliis*, *collis*, *mensis*, & *ensis*,
Fustis, *funis*, *panis*, *penis*, *crinis*, & *ignis*,
Cassis, *fascis*, *torris*, *sentis*, *piscis*, & *unguis*,
Et vermis, *vestis*, *postis*, *societur* & *axis*:
Mascula in er, seu *venter*: in *os* vel *us*, ut *logos*, *annus*.

In Er,
Os, & Vt

Fœminina non crescentia.

Fœminei generis sunt *mater*, *humus*, *domus*, *alvus*,
Et colus, & quartæ pro fructu *ficus*, *acusq.*,
Porticus, atq; *tribus*, *socius*, *nurus*, & *manus*, *idus*,
Huc anus addenda est, hanc *mystica* *vannus* *Jacchi*,
His iungas os in us vertentia Græca, *papyrus*,
Antidotus, *costus*, *diphthongus*, *byssus*, *abyssus*,
Crystallus, *synodus*, *saphirus*, *eremus*, & *arctus*,
Cum multis alijs, quæ nunc perscribere longum est.

Neutra non crescentia.

Neutrum nomen in E, si gignit Is, ut *mare*, *tete*:
Et quæ in on, vel *in um* fiunt, ut *barbiton*, *ovum*,
Est neutrum hippomanes genus, & *neutrum cacoethes*,
Et virus, *pelagus*: *neutrum modo*, mas *modo vulgus*.

Dubia non crescentia.

Incerti generis sunt *talpa*, & *dama*, *canalis*,
Halcyonis, *finis*, *clunis*, *vestis*, *pennis*, *amnis*,
Pamplinus, & *corbis*, *linter*, *torquis*, *specus*, *anguis*,
Pro morbo *ficus fici dans*, atque *Phasclus*,
Iecythus, ac *atomus*, *grossus*, *pharus*, & *paradisus*.

Communia.

Compositum à verbo dans a, commune duorum est,
Graingena à gigno, *agricola à colo*, id advena monstrat
A venio: adde *senex*, *auriga*, & *verna*, *sodalis*,

Vt

Talpa

NOMEN.

Vates, extorris, patruelis, perq, duellis,
Affinis, iuuenis, testis, ciuis, canis, hostis.

Secunda Regula specialis.

Nomen crescentis, penultima si Genitiui
Syllaba acuta sonat, velut hæc pietas pietâtis,
Virtus virtutis, monstrant genus est mulicbre.

Huc spectant, quæ acunt penultimam genitiui
crescentis, qualia sunt omnia quintæ inflexionis, præ-
ter Fides.

Omnia item monosyllaba, præter Vis. Reliqua om-
nia sunt tertiæ declinationis, vt sunt omnia desinentia

In	C	vt	Halec, halêcis.	
	In		Delphin,	} nis.
	An		Titan,	
	Ans		Infans,	} antis.
	Ens		Quadrans,	
Vns			Continens,	} entis.
			Triens,	
			Decuns, decuntis.	

In Er longum, quæ Græcis per ne scribuntur: vt,
Character, crater, ater, soter, êris.

Latina in Er, ad tertiam regulam pertinent, quare
mulier haud rectè in hac classe collocatur.

In	Inx	vt	Syrinx, ingis.	
	Anx		Phalanx, angis.	
	Vnx		Deunx,	} uncis.
	Ons		Septunx,	
	Ors		Effrons,	} ontis.
			Bifrons,	
			Cohors,	} ortis.
			Confors,	

Præterea in o Latina, quæ ônis & ênis habent in
genitiuo: vt Lectio, ligo, spado, ônis. Anio, ênis.
Præter paucula gentilia, quæ ad tertiam regulam per-
tinent: vt, Macedo, Brito, Saxo, Vangio, Lingo, ônis.

In

NOMEN.

In Al neutra: vt Vectigal, animal, âlis. Cætera in
al, sunt tertiæ regulæ.

In En, quæ enis habent in genitiuo: vt, Lien, Sy-
ren, ênis. Cætera sunt tertiæ regulæ.

In ω Græca quæ retinent ω in genitiuo: vt, Damon,
Ladon, Simon, Trion, ônis.

Quædam variant: vt Orion, Edon, Egeon, ônis &
ônis. Cætera sunt tertiæ regulæ.

In Ar Latina: vt, Laquear, exemplar, calcar, âris,
præter Iubar, Nectar, âris: Hepar, hepâris.

In Or Latina: vt, Amor, timor, vxor, ôris.

Præter sequentia, quæ ad tertiam regulam spe-
ctant: vt, Arbor, marmor, æquor, ador, robor, &c. ôris.
Et Græca quoque nonnulla: vt, Rhetor, Hector, Ne-
stor, Stentor, &c. ôris.

In As Latina: vt, Maiestas, lenitas, humilitas, hu-
manitas, &c. âtis. Excipe Anas, anâris, & Græca quæ-
dam fœminina: vt, Lampas, monas, trias, decas, âdis.

In Es Latina aliquot: vt, Quies, magnes, locuples,
&c. Merces, hæres, cohæres, êdis.

Accedunt his etiam Græca quædam. Vt, Lebes, ta-
pes, Dares, Chremes, êtis.

In Is quæ faciunt îtis, înis, & îdis in genitiuo: vt
Samnis, Quitis, îtis, Salamis, Trachis, înis, Plophis,
Crenis, îdis. Cætera sunt tertiæ regulæ.

In Os Latina: vt, Custos, ôdis, Nepos, ôtis. Præter
Compos, impos, ôtis.

Et Græca quæ retinent ω in penultima genitiui: vt
Heros, Rinos, Rhinoceros, Aegoceros, ôtis.

In Vs, quæ mittunt genitiuum singularem in ūtis,
ūdis, ūris, ūtis: vt, Salus, palus, tellus, opus. Præter
vnam vocem, Pecus pecūdis.

Huc pertinent & comparatiua neutra in us: vt, San-
ctius, probius, melius, peius, ôris.

In Ax, tam Latina quàm Græca: vt, Limax, cornax,
chorax, phrax, audax, bibax, âcis.

Excipe

Excipe

NOMEN.

Excipe Græca quædam appellatiua & Gentilia: vt, Abax, storax, styrax, similax, colax, corax, dropax, pharnax, candax, âcis. Syphax tamen variat, Syphâcis & Syphâcis.

Ex. In Ex paucula quædam: vt, Veruex, êcis, Vibex, îcis, exlex, êgis, alex, alêcis.

Reliqua in ex, ad tertiam regulam referenda sunt.
Ix. In Ix Latina & Græca: vt, Lodix, radix, cornix, spadix, foelix, phœnix, perdix, coturnix, &c. îcis. Et verbalia omnia in trix: vt, Victrix, nutrix, motrix, lotrix, &c. îcis. Cætera pertinent ad tertiam regulam.

Ox. In Ox substantiua & adiectiua: vt, Celox, velox, ôcis: Præter Cappadox, ôcis, Allobrox, ôgis.

Vx. In Vx: vt, Pollux, pollûcis. Cætera sunt tertiz regulæ.

Yx. In Yx: vt, Bombyx, bonbÿcis: Bebrix autem variat bebrÿcis. Cætera ad tertiam regulam relegari debent.

S. In S Græca, præcedente p: vt, Hydrops, Cyclops, conops, cercops, ôpis. Reliqua in ôps, ad tertiam regulam referenda sunt.

Masculina ex acutè crescentibus

Mascula dicuntur monosyllaba nomina quædam, Sal, sol, ren, & splen, car, ter, vir, vas vadis, as, mas, Bes, cres, pres, & pes, glis gliris habens genitiuo:

Mos, flos, ros, & tros, mies, dens, mons, pons, simul & fons, Seps pro serpente, grips, thrax, rex, grex gregis & phrix.

Poly-
syllaba in
N & O.

Mascula sunt etiam polysyllaba in n, vt Acarnan,

Lichen, & delphin: & in o signantia corpus,

Vt leo, curculio: sic senio, ternio, sermo.

Ex. Or.
Os. Dens

Mascula in cr, or, & os, cen crater, conditor, heros,

Sic torrens, nefrens, oriens, cum pluuiis in Dens,

Quale bidens, quando pro instrumento reperitur:

Adde gigns, elephas, adamas, garamasq, tapesq,

Atque lebes, cures, magnes, unumq, meridi-

es, nomen quintæ: & que componuntur ab affe,

Vt dodrans, semis: iungantur mascula Samnis,

Hyæps,

NOMEN.

Hedops, mysticorax, thorax, & mascula veruex, Phœnix, & bombyx pro Vermiculo. Attamen ex his Sunt muliebres genus, Syren, mulier, soror, uxor.

Fœmin.

Neutra excepta ex acutè crescentibus.

Sunt neutralia & hæc monosyllaba nomina, mel, sel, lac, far, ver, cor, es, vas vasis, os ossis & oris.

Neutra.

Rus, thus, ius, crus, pus. Et in al polysyllaba, in arq, Vt capitol, laquear. Neutrum balce, & muliebres.

Al.
Ar.

Dubia.

Sunt dubia hæc pybon, scrobs, serpens, bubo, rudens, grus,

Stirps

Perdix, tax, limax, stirps pro trunco, pedis & calx.

pro pro-

Adde dies, numero tantum mas esto secundo.

genic,

Communia.

Sunt commune Parens, autorq, infans, adolescens,

Calx pro

Pax, illux, hæres, exlex: à fronte creata,

saxo ex-

Vt bifrons, cufios, bos, fur, sus, atq, sacerdos.

cocto. f.

Tertia & vltima Regula specialis.

Nomen crescentis, penultima si Genitiui

Sit grauis, vt Sanguis, genitiuo sanguinis, est mas.

Hæc contra penultimam genitiui crescentis grauant. Cuius generis sunt paucula illa secundæ declinationis, de quibus supra meminimus: videlicet, Socer, gener, puer, eri, Adultèr, adultèri. Presbytèr, presbytèri, vo: ecclesiastica.

Composita à vir viri: vt, Leuir, Triumuir, Decemuir, Centumuir, iri.

Composita item à gero & fero: vt, Armiger, clauiger, caducifer, lucifer, eri. Et adiectiua quædam: vt, Tener, satur, dexter, prosper, eri. Spectant huc & Græca omnia neutrius generis in a: vt, Poëma, dogma, sophisina, ænigma, âtis.

A.

In Yritem Græca: vt Martyr, martÿris. Psithyr, psithÿris.

Y.

F 3

Omnia

NOMEN.

- Vr. Omnia item in Vr Latina: vt, Augur, murmur, fursur, cicur, uris.
- Vr. In Vr etiam omnia: vt, Caput, capitis. Occiput, occipitis.
- O. Præterea in O Latina omnia, præter illa quæ superius excipiuntur: vt, Imago, sartago, ordo, cardo, inis.
- L. In L: vt, Annibal, alis. Mugil, ilis. Consul, præsul, ilis.
- En. In En: vt, Pecten, tibicen, carmen, cœmæn, inis.
- On. In On Græca, quæ ununt oparium in penultima genitiui singularis: vt, Canon, dæmon, architecton, Philemon, onis.
- Or. In Or Latina & Græca: vt Arbor, æquor, marmor, pantocrator, apator, oris.
- As. In As: vt, Anas, anatis.
- Et Græca: vt, Arcas, chalias, hebdomas, enneas, ædis.
- Es. In Es Latina: vt, Fomes, limes, itis. Præses, deses, idis.
- Is. In Is Latina & Græca: vt, Sanguis, pollis, inis. Tyrannis, paropsis, idis.
- Ar. In Ar Latina & Græca: vt, Iubar, compar, nectar, bacchar, æris.
- Er. In Er Latina & Græca: vt, Socer, gener, æri. Aër, æther, æris.
- S, præcedente consonante. In S præcedente consonante, tam Latina quam Græca, vt,
Princeps,	} } cîpis. } } Aethiops, } } ôpis.	
Hyems,		} } æmis. } } Arabs, } } âbis.
Inops,		} } ôpis. } } Chalybs, } } ýbis.
- Os. In Os Latina: vt, Compos, otis.
- Vs. In Vs Latina & Græca: vt, Pecus, decus, oris. Vellus, vulnus, æris. Tripus, Oedipus, ôdis.
- Ax. In Ax Græca: vt, Abax, stoxax, colax, climax, æcis.
- Ex. In Ex Latina: vt, Index, vindex, carnifex, aruspex, icis.
- Ix. In Ix Latina & Græca: vt, Varix, fornix, calix, icis. Mastix, igis.
- Ox. In Ox Latina & Græca: vt, Præcox, Cappadox, ôcis. Allobrox, Polyphilox, ôgis.

In

NOMEN.

In Vx Latina: vt, Coniux, coniugis. Redux, reducis. Vx. Deniq; in Yx Græca: vt, Onyx, Sardonix, ýchis. Cc- Yx. ryx, Eryx, ýchis.

Fæmin. excepta ex grauitè crescentibus.

Fæminei generis sit hyperdissyllabon in do, Quod d. nis: atq; in go, quod dat ginis in genitiuo, Id tibi dulcedo, faciens dulcedinis, idq; Monstrat compago compaginis: adýce virgo, Grando, fides, compes, teges, & seges, arbor, hyemsq; Sic b. cchar, syndon, gorgon, icon, & amazon. Græcula in as vel in is finita, vt lampas, iaspis, Cassis, cuspis: in us vox una pecus, pecudis, dans. His forfex, pellex, carex, simul atq; supellex, Appendix, histrix, coxendix, adde filixq;.

Neutra ex grauitè crescentibus.

EST neutrale genus signans rem non animatam, Nomē in a, vt problema: en vt omen, ar vt iubar, ur dans Vt iecur, us vt onus, put, vt occiput: attamen ex his Mascula sunt pecten, fursur: sunt neutra cadauer, Verber, iter, suber, pro fungo tuber, & uber, Gingiber, & laser, cicer, & piper, atque papauer, Et scier atque siler. Neutra æquor, marmor, adorq; Atque pecus quando pecoris facit in genitiuo.

Dubia ex grauitè crescentibus.

Sunt Dubij generis, cardo, margo, cinis, obex, Pulvis, adeps, forceps, pumex, ramex, anas, imbrex, Adde culex, natrix, & onyx cum prole, sílexq; Quamuis hæc melius vult mascula dicier vsus.

Communia ex grauitè crescentibus.

Communis generis sunt ista, vigil, pugil, exul, Præsul, homo, nemo, martyr, lygur, augur, & arcas, Antistes, miles, pedes, interpres, comes, bospes. Sic ales, præses, princeps, auceps, eques, obfes,

F 4

Atque

NOMEN.

*Atque alia à verbis, quæ nomina multa creantur:
Vt coniux, iudex, vindex, opifex, & aruspex.*

Regula adiectiuorum generalis.

Adiectiua unam duntaxat habentia vocem,
*Vt Fœlix, audax, retinent genus omne sub una:
Sub gemina si voce cadunt, velut omnis & omne,
Vox commune duum prior est, vox altera neutrum.*

*At si tres variant voces, sacer ut sacra sacrum:
Vox prima est mas, altera femina, tertia neutrum.
At sunt quæ flexu propè substantiua vocares,
Adiectiua tamen natura vsuq; reperta:
Talia sunt pauper, puber, cum degener, uber,
Et diues, locuples, suspes, comes, atque superstes,
Cum paucis alijs quæ lectio iusta docebit.
Hæc proprium quendam sibi flexum aseiscere gaudent:
Campester, volucer, celebr, celer, atque saluber.
Iunge pedester, equester, & acer: iunge, alister,
Ac alacer, syluester. At hæc tu sic variabis:
Hic celer, hæc celeris, neutro hoc celere: aut aliter sic,
Hic atq; hæc celeris, rursum hoc celere est tibi neutrum.
Sunt quæ deficiunt genere adiectiua notanda,
De quibus atque alijs, alibi tibi mentio fiet.*

DE DECLINATIONE.

Declinatio, est variatio dictionis per casus. Sunt autem declinationes numero quinque.

Declinationes
nominũ.
Prima
nominũ
declina-
tio.

Prima declinatio complectitur quatuor terminationes.

*A, } vt } Mensa. } } Es, } vt } Anchises.
As, } } Aeneas. } } E, } } Penelope.
Porro Græca } As, } Thomas.
sunt omnia quæ in } Es, } Anchises.
E, } Phœbe.*

Sunt qui huc addunt Hebræa quædam in am: vt Adam Adæ, Abraham Abrahæ. Quæ tamen melius ad Latino-

NOMEN.

Latinorum formam redacta, ad hunc modum inflexis: Adamus Adami: Abrahamus Abrahami.

As, accusatiuum in am & in an facit: vt Æneas, Aeneam vel Aenean. Vocatiuum in a: vt Aeneas, Aenea.

Es, in accusatiuo en sumit: vt Anchises, Anchisen. In vocatiuo & Ablatiuo e, vel a: vt Anchise, vel Anchisa.

E, genitiuum in es mittit, datiuum in e, accusatiuum in en, vocatiuum & ablatiuum in e. vt

Nom.	} }	Penelope,	} }	Acc.	} }	Penelopem,
Gen.		Penelopes,		Voc.		Penelope,
Dat.		Penelope.		Abl.		Penelope.

As, in genitiuo nominum Latinorum, interdum As in genitiuo reperitur ad Græcorum imitationem, vt Paterfamilias, Filiusfamilias. Id quod veteres obseruabant in multis alijs. Ennius.

*Dux ipse vias. Lilius Andronicus. Mercurius cumque co-
filius Latonas, pro Latone. Sic Neuius. Filij terras, pro
terre. Virgilius. -Nec auras nec fouitus memor.*

Aulai & pictai, atq; id genus alia, priscis relinquo.

Genitiuus pluralis interdum Syncopen admittit: vt Aeneadum, Graiugenum, pro Aeneadarum, Graiugenarum.

Hæc datiuos & Ablatiuos plurales mittunt in abus. Dea, mula, equa, liberta, ambæ, duæ, abus.

Hæc verò tam in is, quam in abus: Filia, filijs vel filiabus. Nata, natis vel natabus.

SECUNDA DECLINATIO.

Secundæ declinationis terminationes sunt apud Latinos quinque

} }	Er,	} }	Aper.
	Ir,		Vir.
	Vr,		Satur.
	Vs,		Dominus.
	Vm		Templum.
} }	Os,	} }	Delos,
	On,		Ilion.
	Eus,		Orpheus.

Secundæ
declina-
tio.

Et Græcorum,

Attica

NOMEN.

Os.

Attica in Os, genitium in o mittunt, accusatiuum in on: vt, Androgeos, Androgeo. Accusatiuo Androgeon.

Quædam Græca contracta in us, vocatiuum formam in u: vt, Panthus, ô Panthu. Oedipus, ô Oedipu.

Notabis & Latina quædam tam in us quàm in e mittere vocatiuum singularem: vt Agnus, vulgus, lupus, fluius, chorus, populus pro natione.

Eus, genitium in ei, vel eos, datiuum in ei, accusatiuum in ea, vocatiuum in eu; vt, Nominatiuo Orpheus. } Acc. Orpheus. *Quid.* Or-
Gen. Orphei vel Orpheos. } Voc. Orpheu. (pheon
Datiuo Orphei. } Ablatiuo Orpheo.

Notandæ sunt deniq; } Deum, } pro } Deorum.
syncopatjones illæ, } Virum, } } Virorum.

Item anomala illa Ambo & Duo, quas duas voces poëtæ etiam in accusatiuo masculina vsurpant; vt, Virg. *Si duo præterea tales Idea tulisset, Terra viros.*
Hor. *Ne vos titillet gloria. Iureiurando obstringam ambo.*
Cicero in Phi. secunda. *Præter duo vos, nemo sic loquitur.*

TERTIA DECLINATIO.

Tertia declinatio admodum varia est, cuius difficultiores duntaxat casus hoc loco attingemus.

Quorundam accusatiui flectuntur tantum in im, vt, Vim, nauim, tussim, sitim, maguderim, amussim, charybdim.

Sic & quorundam fluminiū accusatiui; vt, Tybrim, Ararim.

Quædam accusatiuos flectunt in im, & in em communi-
ter; vt, buris, peluis, clauis, securis, puppis, torquis,
turreis, febris, nauis, bipennis, aqualis, im vel em.

Ablatiuus regulariter in e desinit, vt Pectus, salus.
Ablatiuo Pectore, salute.

Propria

NOMEN.

Propria nomina adiectiuis similia, ablatiuos in e mittunt; vt, Fœlice, Clemente, Iuuenale, Martiale, &c.

At neutra desinentia in al, ar, & e, Ablatiuum magna ex parte mittunt in i, } Vestigal, } Abl. } Vestigali.
} Calcar, } } Calcari.
vt } Mare, } } Mari.

Ablatiuus rete, à nominatiuo retis est; non à nominatiuo rete. Par cum compositis, tam e quàm i habet; vt, Par, compar. Ablatiuo Pare, compare, vel ri.

Hæc tamen retinent, Far, hepar, iubar, nectar, gausape, præsepe, e. } Soracte, } Ablatiuo } Soracte.
Et hæc propria, } Præneste, } } Præneste.
} Reate. } } Reate.

Festorum nomina, quæ tantum pluralia sunt, genitium interdum òrum mittunt; vt, Agonalia, Vinalia. Genitiuo Agonaliòrum, Vinaliòrum.

Interdum autem in ium; vt, Floralia, feralia, Genitiuo, Floraliū, feraliū.

Aliquando vero tam in orum quàm in ium: vt, Parentalia, Saturnalia. Genitiuo Parentaliòrum, Saturnaliòrum, vel ium.

Datiuos verò & ablatiuos in bus: vt, Saturnalibus, Bacchanalibus. Præter quinquatrijs, quod iuxta secundam declinationem format prædictos casus.

Mensium nomina er, vel is, ablatiuum in i solum mittunt: vt, September, Aprilis. Ablatiuo Septembri, Aprili.

Quorum accusatiuus in im tantum desinit, ijs ablatiuus exit in i. vt, Sirim, Tussim. Ablatiuo Siti, Tussi.

Adiectiua, quæ nominatiuum in is, vel er, & e, neutrum faciunt, ablatiuum mittunt in i solum: vt,

Fortis, mollis, dulcis. Ablatiuo Forti, molli, dulci.

Sic Acer, acris, acre. Ablatiuo Acri.

Licet Poëtæ interdum metri causa, E pro I vsurpent.

Cætera adiectiua tam in e, quàm in i mittunt: vt, Capax, duplex. Ablatiuo Capace, duplici, vel ci.

Præter

NOMEN.

Præter Pauper, degener, vber, sospes, hospes, quæ in e tantum faciunt ablatium.

Comparatiua etiam bifariam faciunt ablatium: vt Melior, doctior. Ablatio meliore, doctiore, vel ri. Similiter & substantiua quædam: vt, Ignis, amnis, anguis, supellex, vnguis, vectis. Ablatio, e vel i.

Rariùs autem Cuius, } Ablatio } Cuius vel cui.
Rariùs etiam Arpinas. } tiuo, } Arpinate, vel ti.

Et sic de cæteris id genus gentilibus. Denique ad eundem modum ablatiuos formant, quorum accusatiui per em & im finiunt: vt puppis, nauis. Ablatio Puppe, naue, vel i. Et verbalia item in trix: vt Victrix, alatrix. Ablatio Victrice, altrice, vel ci.

Neutra, quorum ablatiuus singularis exit in i tantum, vel in e & i, nominatiuum pluralem mittunt in ia: vt, Molli, duplici vel ci: Nominatiuo plurali, Molli, duplicia. Præter vbera, plura vel pluria, aplustra, vel aplustria: sic comparatiua: vt, Meliora, fortiora, doctiora, priora.

Geniti-
vus plu-
ralis.

Ex ablatiuis in i tantum, vel in e & i, fit pluraliter genitiuus in ium: vt, Vtuli, vtulium, puppe vel pi, pup-
pum.

Præter com- } } Maiorum, }
paratiua: vt, } } Meliorum. } Item præter ista,
Supplicum, complicum, strigilum, artificum, vigilum,
veterum, memorum, pugilum, inopum. At plus pluri-
um format.

Sunt & quæ syncopen aliquando admittunt, cuius-
modi sunt sapientum pro sapientium, Serpentum, pro
serpentium.

Quando nominatiui singulares duabus consonan-
tibus finiuntur, genitiui plurales exeunt in ium: vt,
Pars, vrbs, falx, glans, trabs, merx. Genit. plurali, Par-
tium, vrbium, falcium, glandium, trabium, mercium.

Excipe hycum, principum, participum, municipi-
um, forcipum, inopum, cœlibum, clientum.

Vbi

NOMEN.

Vbi in nominatiuis & genitiuis singularibus reperi-
untur pares syllabæ, genitiuus pluralis exit in ium:

vt { Collis, } in Genitiuo { Collium, }
{ Mensis, } { Mensium, }
{ Auris, } { Aurium. } Adde istis,

litium, ditium, vitium, salium, manium, penatium.

Excipe tamen, Canum, panum, vatium, iuuenum,
opum, apum.

As format asium. Mas marium. Vas, vadis, vadum,
Nox noctium. Nix niuium. Os ossium. Faux lancium.
Mus murium. Caro carnum. Cor cordium.

Alituum ab ales assumit u.

Boum anomalum est, vt etiam bobus vel bubus.

Quorum genitiui plurales desinunt in ium, accusa-
tiuum formant per es & eis diphthogum: vt, Partium, Accusat
omnium. Partes, omnes vel eis. Pluralis.

Græco fonte deriuata pleræque, quando iuxta lin-
guæ suæ morem variantur, genitiuum mittunt in os: Græco-
vt Tiran, Pan, Daphnis, Phyllis, genitiuo Titános, Pa- rum de-
nos, Daphnidos, Phyllidos. Datium, verò in i, breue: clinatio
vt, Titáni, Pani, Daphnidi, Phyllidi.

Accusatiuum in a, nisi sint neutrius generis in a non
terminantia: vt, Pana, Phyllida, Amaryllida, Orphica.

Is tamen & ys per os purum declinata in genitiuo,
accusatiuum faciunt, S, nominatiui mutata in N: vt,

Tethys, Tethyos, } Accusa- } Téthyn.
Decapolis, lies, } tiuo, } Decápolin.
Genesis, flos, } Génésin.
Metamorphosis, flos, } Metamorphósin.

Sunt quæ duplicem genitiuum faciunt, alterum in
os non purum, alterum in os purum. Atque hæc pro
genitiuorum ratione, duplicem quoque accusatiuum
formant, alterum in N, alterum in a: vt, Paris, geni-
tuo Paridos & Parios, accusatiuo Parida & Parin.
Themis, genitiuo Themidos & Themios, accusatiuo
Themida & Themis.

Fœminina

NOMEN.

Fœminina in ô, genitium in ûs, & accusatiuum in ô mittunt.

ut { Sapphò, Sapphûs. } Hanc { Sapphò.
Mantò, Mantûs. } Mantò.
Cliò, Cliûs. } Cliò.

Vocati-
vus.

Vocatiuus nominatiuo magna ex parte similis est, in nonnullis tamen à nominatiuo abiicitur: ut, Pallas, Pallantis. Theseus, Theseos. Tethys, Tethyos. Vocatiuo ô Palla, Theseu, Tethy.

{ Phyllis, Phyllidos. } Vocat. ô { Phylli.
Alexis, Alexios. } Alexi.
Achilles, Achilleos } Achille.

Græca
neutrain
A.

Neutra singularia in a, Græca sunt: ut, Problema, poëma, quæ veteres iuxta Latinam quoque formam declinabant, addita syllaba tum: ut, Hoc Problematum, Hoc Poematum.

Quorum datiu & ablatiu plurales adhuc in frequentiore usu sunt: ut, Problematis, poematis.

QUARTA DECLINATIO.

Quarta
declina-
tio no-
minum.

Quartæ declinationi nihil ferè difficultatis inest. Nam duas tantum sortitur terminationes in recto singulari, nempe us & u: ut Manus, genu.

Veteres à Nominatiuis Anus, tumultus, ornatus, dixerunt Anuis, tumulti, ornati, in genitiuo.

Terentius. *Eius anuis causa.*

Idem. *Nihil ornati. Nihil tumulti.*

Datiuus
singula-
ris.

Datiuus iiii habet, & interdum etiam u: ut Fructui, concubitus; rariûs, fructu, concubitu.

Virgilius. *Quod neque concubitu indulgens.*

Terentius. *Vestitu nimis indulges.*

Curruum autem pro curruum, Synæresis est, ut & in alijs declinationibus fieri solet.

Iesus.

Datiuus
Ablati-
vus plur.

Iesus, in accusatiuo Iesum habet, in reliquis verò casibus ubique Iesu.

Hæc datiuum & ablatiuum pluralem in ûbus formant:

NOMEN.

mant: Acus, lacus, artus, arcus, tribus, ficus, specus, quercus, partus, portus, veru, ûbus.

Cætera omnia in îbus: ut, Fructibus, fœtibus, manibus, motibus.

QUINTA DECLINATIO.

Quinta declinatio, genitium, datiuum, & ablatiuum pluralem in paucioribus sortita est, quemadmodum infra in Heteroclitis fusiùs tradetur.

Olim iuxta hanc declinationem flectebantur quædam nomina tertiæ inflectionis: ut, *Plebes, plebei.*

Genitiuus huius declinationis olim etiam in es, ij, & e. exhibat.

Cicero. *Equites verò daturos illius dies penas.*

Virgilius. *Munera letitiamq, dij-*

Salustius. *Vix decima parte die reliqua.*

Cæterum, præter ista quæ iam diximus, notabis etiam diligenter ea nomina, quæ à Grammaticis Heteroclitica dicuntur. Hæc partim varia probatorum autorum lectione, partim à sequentibus regulis discere licebit.

DE NOMINIBVS HETEROCLITIS.

Rob. Robinſ.

Quæ genus aut flexum variant, quæcunq, nouato ritu deficiunt, superantue, Heteroclitica sunt.

Hetero-
clita quæ
sunt.

Variantia genus.

Hæc genus ac partim flexum variantia cernis:

Pergamus infelix vrbs Troum, Pergama gignit.

Quod nisi plurali careat, facit ipsa supellex,

Singula fœmineis, neutris pluralia gaudet.

Fœmin.

Dat prior his numerus neutrum genus, alter utrumq,

Rastrum cum freno, filum simul atque capistrum,

Argos item & cælum, sunt singula neutra. Sed audi,

Mascul.

NOMEN.

Neutra. *Mascula duntaxat Caelos vocitabis & Argos,
Frana sed & frenos, quo passus & cetera formant,
Nundinum, & hinc epulum, quibus addito balneum. Et haec
Neutra quidem primo, muliebria ritè secundo. (sunt
Balnea plurali Iuvenalem constat habere.*

Mascul. *Hec maribus dantur singularia, plurima neutris,
Menalus, atq; sacer mons Dyndimus, Ismarus, atq;
Tartara, Taygetus, sic Tænera, Massica, & altius
Gargarius. At numerus genus his dabit alter utramq;
Sibilus atque iocus, locus, & Campanus, Auernus.*

Defectiva.

Quae sequitur manca est numero, casuque propago.

Aptôta.

Aptota *Quae nullum variant casum, ut fas, nil, nihil, instar;
sunt quae a recto multa & in u, simili, ut sunt haec, cornuq; genuq;
non va- Sic gummi, frugi, sic tempe, tot, quot, & omnes
riant ca- A tribus ad centum numeros, Aptôta vocabis.
sum.*

Monoptôta.

Monop- *Esque Monoptoton nomen, cui vox cadit una,
tota sunt Cen noctu, natu, iussu, iniussu, simul astu,
que uni- Promptu, permissu: plurali legimus astus,
co in ob- Legimus inficias, sed vox ea sola reperta est.
periu-
tur.*

Diptôta.

Diptota *Sunt Diptôta, quibus duplex flexura remanet,
que du- Ut fors sorte dabit sexto, spontis quoque sponte.
obus. Sic plus pluris habet, repetundarum repetundis,
Ingeris & sexto dat ingere, verberis autem
Verbere, suppetiae quarto quoque suppetias dant.
Tantundem dat tantidem, simul impetis hoc dat
Impete, iunge vicem sexto vice, nec lego plura,
Verberis atque vicem, sic plus cum ingere, cunctos
Quatuor haec numero casus tenere secundo.*

Triptôta.

NOMEN.

Triptôta.

*Treis quibus inflectis casus, Triptôta vocantur,
Ut precis, atq; precem, petit & prece blandus amicam.
Sic opis est nostrae, fer opem legis, atq; ope dignus:
At tantum recto frugis caret, & ditionis.
Integra vox vis est, nisi desit sorte dativus.
Omnibus his mutilus numerus prior, integer alter.
Quae referunt, ut Qui: quae percontantur, ut Ecquis:
Et quae distribuunt, ut nullus, neuter, & omnis:
Infinita solent his iungi, ut quilibet, alter,
Quinto haec saepe carent casu: & pronomina praeter
Quatuor haec infra, Noster, nostras, meus, & tu.
Propria cuncta notes, quibus est natura coercens
Plurima ne fuerint, ut Mars, Cato, Gallia, Roma:
Ida, Tagus, Lalaps, Pernaßus, Bucephalusq;
His frumenta dabis, pensa, herbas, vda, metalla,
In quibus authorum quae sint placita ipse requiras:
Est ubi pluralem retinent haec, est ubi spernunt.*

**Neutra Singular. carentia quibusdam
casibus Pluralibus.**

H *Ordea, farra, forum, mel, mulsim, defruta, ibusq;
Treis tantum similes voces pluralia servant.
Hesperus & vesper, pontus, limusq; simusq;
Sic penus & sanguis: sic ether, nemo, sed ista
Mascula sunt numerum vix excedentia primum.
Singulari feminei generis, pluralia raro:
Puhes, atq; salus, sic talis cum indole, tussis,
Pix, humus, atq; lues, sitis & fuga, iunge quietem,
Sic choiera atque fames, bilisq; senecta, iuuenus.
Sed tamen haec soboles habes, ut & omnia quinte,
Treis similis casus plurali saepe tenebunt.
Excipe res, species, facies, aciesq; diesq;
Quas voces numero totas licet esse secundo.
Istis multa solent muliebria neçtere, ut haec sunt:*

G A

Triptota
quae tri-
bus.

Defecta
vocatiuo

Defecta
plurali.

Appel-
lar, masc.
defecta
plurali.

Appellar
fem. ca-
rentia
plurali.

Stilitia

NOMEN.

Stultitia, inuidia, & sapientia, desidia, atque
Id genus innumera voces, quas lectio prabet.
Quam tibi præfixam æuæ certum collige filius.
Rarius his numerum, quandoq; sed, adde secundum.

Neutra
carentia
plurali. Nec licet his neutris numerum deferre secundum:
Delicium, senium, lethum, cœnumq; salumq;
Sic Barathrum, vitas; vitrum, viscumq; pœnumq;.

Iustitium, nihilum, ver, lac, gluten, simul hæc,
Adde gelu, solium, iubar. Hic quoque talia ponas,
Quæ tibi, si obserues, occurrent multa legenti.

Mascul.
carentia
singulari. Mascula sunt tantum numero contenta secundo,
Manes, maiores, cancelli, liberi, & antes,
Menses profluvium, lemures, fasti, atque minores,
Cum genus assignant natales: adde penates,
Et loca plurimi quales Gabijq; Locrijq;
Et quæcunque leges passim similis rationis.

Fœmin.
carentia
singulari. Hæc sunt fœminei generis, numeriq; secundi:
Exuvie, phalerae, gratesq; manubie, & idus:
Antie & inducie, simul insidieq; minieq;
Excubie, none, nuge, tricaq; calende,
Quisquille, thermæ, cuna, diræ, exequiaq;
Inferiæ, & feriæ, sic primitiæq; plageq;
Actia signantes, & valæ, diuitiæq;
Nuptiæ item & lactes. Addantur Thebæ, & Athenæ,
Quod genus inuenias & nomina plura locorum.

Neutra
carentia
singulari. Rariis hæc primo, plurali neutra leguntur:
Mœnia cum tesquis, præcordia, lustra ferarum,
Arma, mapalia, sic bellaria, munia, castra,
Fumus iusta petit, petit & sponsalia virgo,
Rostra disertus amat, pueriq; crepundia gestant,
Infantesq; colunt cunabula, consulit exta
Augur, & absolvens superis effata recantat,
Festa Deis poterunt, cœnæ Bacchanalia iungi.
Quod si plura leges, licet hac quoque classe reponas.

Redun-

NOMEN.

Redundantia.

Hæc quasi luxuriant, varias imitantia formas,
Nam genus & vocem variant tonitrus, tonitruq;
Sic clypeus clypeum, baculus baculum, atque bacillum,
Sensus & hoc sensum, tignus tignumq; capetum
Atque tapete tapes, punctus punctumq; sinapi
Quod genus immutans fertur scelerata sinapis,
Sinus & hoc sium, vas lactis: mendaq; mendum,
Viscus & hoc viscum, sic cornu & flexile cornum,
At Lucanus ait, Cornus tibi cura sinistri.
Eucritus simul euentum. Sed quid moror istis?
Talia doctorum tibi lectio mille ministrat.

Redun-
dantia.

Sed tibi præterea quædam sunt Græca notanda,
Quæ quarto casu factum peperere Latinum.
Nam panther panthera creat, crateraq; crater,
Cassida cassis habet, sed & æther æthera fundit.
Hinc cratera venit, venit æthera, sic caput ipsum
Cassida magna tegit, nec vult panthera domari.

Nomi-
natiui ex
accusa-
tius
Græcis.

Vertitur his rectus, sensus manet, & genus unum:
Gibbus & hic gibber, cucumis cucumer, stipis & stipis:
Siccus atq; ciner, vomis vomer, scobis & scobis:
Pulvis item pulver, pubes puber: quibus addes,
Quæ parviunt or & os, honor & labor, arbor, adorq;
His & apes & apis, plebs-plebis. Sunt quoque multa
Accepta à Græcis, geminam referentia formam:
Vt delphin delphinus, & hic elphas elephantus,
Sic congrus conger, Meleagrus sic Meleager,
Teucres item Teucer. Dabis huc & cetera cuncta,
Quæ tibi par ratio dederint & lectio casta.

Vocum
diuersæ
termina-
tiones
sub eo-
dem ge-
nere.

Hæc simul & quarti flexus sunt atque secundi:
Laurus enim lauri facit, & laurus genitiuo.
Sic quercus, pinus, pro fructu ac arbore ficus,
Sic colus atq; pædas, cornus quando arbor habetur:

Declina-
tionem
variantia.

¶

Sig

NOMEN.

Stultitia, inuidia, & sapientia, desidia, atque
Id genus innumera voces, quas lectio prabet.
Quam tibi præfixam ceterum collige filius.
Rarius his numerum, quandoq; sed, adde secundum.

Neutra
carentia
plurali. Nec licet his neutris numerum deferre secundum:
Delicium, senium, lethum, cœnumq; salumq;
Sic Barathrum, vitas, vitrum, viscumq; pœnumq;.

Iustitium, nihilum, ver, lac, gluten, simul haec,
Adde gelu, solium, iubar. Hic quoque talia ponas,
Quæ tibi, si obserues, occurrent multa legenti.

Mascul.
carentia
singulari. Mascula sunt tantum numero contenta secundo,
Manes, maiores, cancelli, liberi, & antes,
Menses profluvium, lemures, fasti, atque minores,
Cum genus assignant natales: adde penates,
Et loca plura, quales Gabijq; Locriq;,
Et quæcunque legas passim similis rationis.

Fœmin.
carentia
singulari. Hæc sunt fœminæ generis, numeriq; secundi:
Exuvie, phalera, gratesq; manubie, & idus:
Antie & inducie, simul insidieq; minæq;
Excubie, nonæ, nuge, triceq; calendæ,
Quisquiliæ, thermæ, cuna, diræ, exequiæq;
Inferiæ, & feriæ, sic primitiæq; plageq;
Actia signantes, & valvæ, diuitiæq;
Nuptiæ item & lactes. Addantur Thebæ, & Athenæ,
Quod genus inuenias & nomina plura locorum.

Neutra
carentia
singulari. Rarius hæc primo, plurali neutra leguntur:
Mœnia cum tesquis, præcordia, lustra ferarum,
Arma, mapalia, sic bellaria, munia, castra,
Fumus iusta petit, petit & sponsalia virgo,
Rostra disertus amat, pueriq; crepundia gestant,
Infantesq; colunt cunabula, consulit exta
Augur, & absolvens superis effata recantat,
Festa Deum poterunt, cœnæ Bacchanalia iungi.
Quod si plura leges, licet hac quoque classe reponas.

Redun.

NOMEN.

Redundantia.

Hæc quasi luxuriant, varias imitantis formas,
Nam genus & vocem variant tonitrus, tonitruq;
Sic clypeus clypeum, baculus baculum, atque bacillum,
Sensus & hoc sensum, tignus tignumq; tapetum
Atque tapete tapes, punctus punctumq; sinapi
Quod genus immutans fertur scelerata sinapis,
Sinus & hoc sium, vas lactis: mendaq; mendum,
Viscus & hoc viscum, sic cornu & flexile cornum,
At Lucanus ait, Cornus tibi cura sinistri.
Eucius simul euentum. Sed quid moror istis?
Talia doctorum tibi lectio mille ministrat.

Redun-
dantia.

Sed tibi præterea quædam sunt Græca notanda,
Quæ quarto casu factum peperere Latinum.
Nam panther panthera creat, crateraq; crater,
Cassida cassis habet, sed & æther æthera fundit.
Hinc cratera venit, venit æthera, sic caput ipsum
Cassida magna tegit, nec vult panthera domari.

Nomi-
natiui ex
accusa-
tius
Græcis.

Vertitur his rectus, sensus manet, & genus unum:
Gibbus & hic gibber, cucumis cucumer, stipis & stips:
Sic cinis atq; ciner, vomis vomer, scobis & scob:
Pulvis item pulver, pubes puber: quibus addes,
Quæ parviunt or & os, honor & labor, arbor, arborq;
His & apes & apis, plebs-plebis. Sunt quoque multa
Accepta à Græcis, geminam referentia formam:
Vt delphin delphinus, & hic el. ph. elephantus,
Sic congrus conger, Meleagrus sic Meleager,
Teucres item Teucer. Dabis huc & cetera cuncta,
Quæ tibi par ratio dederint & lectio casta.

Vocum
diuersæ
termina-
tiones
sub eo-
dem ge-
nere.

Hæc simul & quarti flexus sunt atque secundi:
Laurus enim lauri facit, & laurus genitivo.
Sic quercus, pinus, pro fructu ac arbore ficus,
Sic colus atq; pedus, cornus quando arbor habetur.

Declina-
tionem
variantia.

Sig

NOMEN.

*Sic lacus atq; domus, licet hæc nec ubiq; recurrant,
His quoque plura leges, quæ præscis iure relinquo.*

Adiecti-
ua luxu-
riantia. *Et quæ luxuriant sunt adiectiua notanda
Multæ, sed in primis quot & hæc tibi nomina fundunt:
Arma, iugum, nervus, somnus, cliuusq;, animusq;:
Et quot limus habet, quot frenum, & cera, bacillum,
A quibus us simul is formes, ut inermis inermis.
Rarior est bilarus, vox est bilaris bene nota.*

COMPARATIO NOMINVM.

Nominũ
compar. **C**omparantur nomina, quorum significatio augeri,
minuiue potest.

Gradus Comparisonis sunt tres.

Positiuus
gradus. **P**ositivus, qui rem sine excessu significat: vt, Albus,
niger, probus, improbus.

Compa-
ratiuus. **C**omparatiuus, qui significationem sui positiui per
aduerbium Magis auget: vt, Albior, probior, id est,
Magis albus, magis probus. Fit autem regulariter à
primo positiui casu in i, addita syllaba or: vt ab amici,
pudici, fit amicior, pudicior.

Superla-
tiuus. **S**uperlatiuius, qui supra positiuum cum Aduerbio
Valdè, vel Maximè significat: vt

Doctissimus, } id est valdè vel maximè } Doctus.
Iustissimus, } Iustus.

Fit autem regulariter à primo positiui casu in i, ad-
iectis s & simus: vt, à Candidi, prudenti, fit Candidis-
simus, prudentissimus.

In rimus **Q**uæ verò positiua in r desinunt, adiecto rimus, su-
perlatiuium formant: vt Pulcher, Pulcherrimus, Niger,
nigerrimus.

Excipiuntur Dextimus à Dexter, Maturimus, siue
Maturissimus, ab antiquo Matur.

In lis. **S**ex ista in lis, superlatiuium formant in limus: nem-
pe Facilis, facillimus: Docilis, docillimus: Agilis, a-
gillimus: Gracilis, gracillimus: Humilis, humillimus:
Similis, simillimus.

Quæ

NOMEN.

Quæ deriuantur à Dico, loquor, volo, facio, ad hunc
modum comparantur. Maledictus, maledicentior, ma-
ledicentissimus, à dico. Magniloquus, magniloquen-
tior, magniloquentissimus, à loquor.

Plautus tamen à mendaciloquus, & confidentilo-
quus, vsurpat mendaciloquius, & confidentiloquius.

Beneuolus,
Beneuolentior, à volo.
Beneuolentissimus.
Magnificus,
Magnificentior, à facio.
Magnificentissimus.

Quoties vocalis præcedit us finale, comparatio fit
per Aduerbia Magis & maximè: vt Idoneus, magis ido-
neus, maximè idoneus. Arduus, magis arduus, maxi-
mè arduus.

COMPARATIO INVSITATIO.

Interim acce-
ptum adhibendum est, vt quæ in
legendis authoribus ratio occurrit, ratio itidem vsur-
pentur.

Cuiusmodi sunt quæ sequuntur.

Arsiduior, strenuior, egregissimus, minificissimus,
pientissimus vel pijsissimus, Ipsissimus.

Perpetuissimus, } Exiguissimus, apud Ouidium.
Tuisissimus, } Multissimus apud Ciceronem.

COMPARATIO ANOMALA.

Bonus, melior, optimus. Malus, peior, pessimus. Comp-
Magnus, maior, maximus. Paruus, minor, minimus. ratio ir-
Maltus plurimus, multa plurima, multum plus pluri-
mum. Vetus, veterior, veterrimus. Deterior, deterri-
mus ab antiquo deter. Nequam, nequior, nequissimus.
Citra, citerior, citinus. Intra, interior, intinus. In-
fra, inferior, infimus. Extra, exterior, extinus vel ex-
tremus. Supra, superior, supremus, vel summus. Peste.

NOMEN.

posterior, postremus. Ultra, vltior, vltimus. Propè, propior, proximus, à quo proximè apud Ovidium, Pridem, prior, primus. Diu, diutior, diutissimus. Sæpè, sæpius, sæpissimè.

COMPARATIO DEFECTIVA.

Compa-
ratio
manca.

Inclutus,	Meritus,
Inclutissimus.	Meritissimus,
Opimus,	Sinister,
Opimior,	Sinisterior.
Ocyor,	ab αὐτός.
Ocysimus.	
Novus,	Iuuenis,
Novissimus.	Iunior.
Adolescens,	Senex,
Adolescentior.	Senior, Maximus natu.
Potior,	Ante,
Potissimus.	Anterior.
Longinquus,	Nuper,
Longinquior.	Nuperrimus.
Penè, penissimus.	

Compa-
ratio
abusua.

Interdum autem à substantiis fit comparatio, sed a-
busuè: vt, { Nerontior, { Nerone.
 { Cinædior, à { Cinædo.
 { Pœnior, { Pœno.

DE PRONOMINE.

Pronomen, est pars orationis, qua in demon-
stranda aut repetenda re aliqua vrimur.
Pronomina sunt quindecim: Ego, tu, sui,
ille, ipse, iste, hic, is, meus, tuus, suus, noster,
vester, nostras, vestras.

Quibus addi possunt & sua composita: vt, Egomet,
tute, idem, & similia. Vt etiam Qui, quæ, quod.

DE

PRONOMEN.

DE ACCIDENTIBVS PRONOMINI.

Accidunt Pronomini, Species, Numerus, Casus, Ge-
nus, Declinatio, Persona, Figura.

Species Pronominum est duplex, Primitiua & Deri-
uatiua.

Ad Primitiuam spectant ista: Ego, tu, sui, ille, ipse,
iste, hic, is.

Ex Primitiuis alia sunt Demonstratiua, alia Relatiua.

Demonstratiua dicuntur eadem quæ & Primitiuam ni-
mitum, Eg, tu, sui, ille, ipse, iste, hic, is.

Relatiua autem sunt, Ille, ipse, iste, hic, is, idem, qui.

Deriuatiua sunt; Meus, tuus, suus, noster, vester, no-
stras, vestras.

Deriuatiuorum alia sunt Possessiua, alia Gentilia.
Possessiua sunt, Meus, tuus, suus, noster, vester.

Gentilia ex eo dicuntur, quod gentem, aut nationem,
vel partes & sectas significant; vt, Nostras, vestras; & qu-
ias nomen.

DE NUMERO.

Numerus Pronominum duplex est: Singularis, vt, E-
go. Pluralis, vt, nos.

DE CASU.

Casus autem sunt sex, quemadmodum in nomine.

Vocatiuo carent omnia Pronomina, præter hæc qua-
tuor, Tu, meus, noster, nostras. Maximalis tamen pro-
nomini Ipse vocatiuum tribuere videtur, quum ait,

vt Martis renocetur amor, sequi, torantis,

A te Iunq petat Ceston & ipsa Venus.

DE GERE.

Genera sunt in pronomnibus perinde vt in adiecti-
uis nominum. Alia enim ad tria genera referuntur: vt,

G 4

Ego,

Acci-
dentia
Prono-
mini.
Species
Prono-
minum.
Primiti-
ua.
Demon-
stratiua.
Relatiua
Deriua-
tiua.
Possessi-
ua.
Numerus
in Pro-
nomine
bus.

Genus
prono-
minum.

PRONOMEN.

Ego, tu, sui. Alia per tria genera variantur: vt, Meus, mea, meum.

DE DECLINATIONE.

Pronominum declinatio. Declinationes pronominum sunt quatuor. Genitiuus autem primæ declinationis exit in i: vt, Ego, tu. Genitiuo Mei, tui, & sui, quod recto caret in vtroque numero.

Secunda. Genitiuus secundæ definit in ius vel ius: Cuius formæ sunt ille, ipse, iste. Genitiuo illius, ipsius, istius. Hic, is, qui. Genitiuo Huius, eius, cuius.

Tertia. Genitiuus tertiæ declinationis exit in i, æ, i, quemadmodum nominum adiectiuorum, quæ per tres terminationes variantur. Cuius sortis sunt,

Nominat.	{	Meus, mea, meum,	Genitiuo	{	Mei, meæ, mei.
		Tuus, tua, tuum,			Tui, tuæ, tui.
		Suus, sua, suum,			Sui, suæ, sui. (stri.
		Noster, nostra, nostrum			Nostri, nostræ, nostri.
		Vester, vestra, vestrum,			Vestri, vestræ, vestri
		Genitiuus quartæ habet âtis, ex quo ordine sunt,			
		Nostros,			Nostratis.
		Vestros,	Genitiuo		Vestratis.
		Cuias,			Cuiatis.

Quarta. Cæteri obliqui in vtroque numero ad formam nominum tertiæ declinationis inflectuntur.

DE PERSONA.

Persona pronominum.	Personæ Pronominum sunt tres,	Prima,	vt	{	Ego.
		Secunda,			Tu.
		Tertia,			Ille.

DE FIGURA.

Figura. Figura est duplex: simplex, vt Ego: Composita, vt, Ego me. Pronomina inter se componuntur: vt, Ego ipse, tu ipse, sui ipsius, mei ipsius, Nominat.

PRONOMEN.

Nom.	{	Istic,	{	Accus.	{	Istunc,	{	Ablat.	{	Istoc.
		Istæc,				Istanc,				Istac.
		Istoc, vel istuc.				Istoc, vel istuc.				Istoc.

Pluraliter, Nominatiuo & Accusatiuo, Istæc. Eodem modo declinatur & Illic, Illæc, Illoc.

Componuntur etiam cum nominibus: vt, Cuiusmodi, huiusmodi, illiusmodi, istiusmodi.

Componuntur & cum præpositionibus: vt, Mecum, tecum, secum, nobiscum, vobiscum, quicum, quibuscum.

Componuntur etiam & cum aduerbijs: vt, Eccum, Eccam, Eccos, Eccas, { ab Ecce. { Ellum, { Ellam, { Ellos, { Ellas, { ab Ecce. Vt & idem quoque, ab is & demum.

Cum coniunctione quoque componuntur: vt, Nominatiuo Hæcine, hæcine, hoccine. Accusatiuo Hunccine, hancine, hoccine. Ablatiuo Hoccine, Hæcine, Hoccine. Pluraliter Hæcine neutrum.

Componuntur deniq; cum syllabicis adiectionibus: vt, Mer, te, ce, pre.

Met adijcitur primæ & secundæ personæ: vt, Ego. Met. mer, meimet, mihimet, memet, nosmet, &c. Sic sibi met quoque, ac semet dicimus.

Tumet autem in recto non dicimus, ne putetur esse Tumet. se verbum à Tumeo. Sed Tuimet, tibimet, temet, nosmet, &c.

Te adijcitur istis: Tu, vt Tute: Te, vt Tete. Te. Ce adijcitur obliquis horum pronominum, Hic, ille, iste, quoties in s desinunt, vt Huiusce, huiusce, illiusce, istiusce, hosce, illosce, istosce.

Præ-apponitur istis ablatiuis,	{	Mea,	{	vt	{	Meapte.	{	Pte.
		Tua,				Tuapte.		
		Sua,				Suapte.		
		Nostra,				Nostrapte.		
		Vestra,				Vestrapte.		Inter-

PRONOMEN.

Interdum etiam masculinis & neutris adijci solet, vt, Meopte Marte, Tuopte labore, Suopte iumento, Nostroptedamno, &c.

Quis & Qui ad hunc modum componuntur.

Quis. Quis, in compositione hisce particulis postponitur:
 En, } Ecquis, } Et hæc tam in fœminino
 Ne, } Nequis, } singulari, quàm in neutro
 Alius, } vt } Aliquis, } plurali, qua habent, non
 Num, } Nunquis, } quæ: vt, Siqua mulier, Ne-
 Si, } Siquis. } qua flagitia, &c.

Ecquis. Præter Ecquis, quod vtrunq; in fœminino habere reperitur, Ecquæ & Ecqua.

His autẽ particulis præponitur Quis in compositione:
 Nam, } Quisnam, } Et hæc vbique (præ-
 Piam, } Quispiam, } terquam in ablatiuo sin-
 Putas, } vt } Quisputas, } gulari) Quæ habent, non
 Quam, } Quisquam, } Qua: vt, Quænam do-
 Que, } Quisque. }ctrina
 Negotia quæpiam, Optima quæque.

Quis. Quis etiam cum seipso componitur: vt, Quisquis, quod & in hunc modum variatur:
 Nominatiuo Quisquis, quicquid. Accusatiuo Quicquid. Ablatiuo Quoquo, quaquâ, quoquo.

Qui. Qui in compositione præponitur his particulis.
 Dam, } Quidam. } Et hæc vbique, præ-
 Vis, } Quivis. } terquam in Ablatiuo
 Liber, } vt } Quilibet. } singulari, Quæ retinent,
 Cunq; } Quicunq;. } non Qua: vt, Quædam
 puella. Quæcunque facinora.

DE VERBO.

erbum, est pars orationis, quæ modis & temporibus inflexa, esse aliquid, agerẽ, aut pati significat: vt, Sum, existo: moueo, moueor: tango, tangor.

Verbum deducitur in primis in Personale, vt Doceo: & Impersonale, vt Oportet.

VERBUM.

Personale est, quod certis personis distinguitur: vt, Personale. Ego lego, Tu legis, Hic legit, Illi legunt.

Contra, Impersonale dicitur, quod diuersarum Verbum. Imper- personarum vocibus non distinguitur, nec variatur: vt Tonale. Pœnitet, tædet, miseret, Oportet.

DE ACCIDENTIBVS VERBO.

Verbo quidem accidunt ista: Genus, Modus, Tempus, Figura, Species, Persona, Numerus, Coniugatio. Accidẽti verbo.

DE GENERE.

Quinque sunt Verborum genera, } Actiuum, } Deponens.
 } Passiuum, } Commune.
 } Neutrum, }

ACTI VVM.

Actiuum est quod agere significat, & in o finitum, Actiuum Passiuum in or formare potest: vt Doceo, doceor. Legor, legor.

PASSI VVM.

Passiuum est, quod pati significat, & in or finitum actiui formam, r dempto, resumere potest: vt, Amor, Passiuum amo. Afficior, afficio.

NEVTRVM.

Neutrum est, quod in o vel in m finitum, nec actiuam, nec passiuam formam integrẽ inducere potest: vt, Neutrum. Curro, ambulo, iaceo, sum.

Neutrorum tria sunt genera.

Nam aliud Substantiuum dicitur: vt, Sum, es, est, Neutrum. sumus, &c. Aliud absolutum, sic dictum, quod ipsum substantiuum, per se sensum absoluat.

Atque hoc rursum duplex est. Nam alterum actionem compleram in ipso verbo significat, nec in aliud transeuntem: vt, Ambio, dormio, pluit, ningit. Alterum

VERBVM.

rum verò passionem in ipso completam indicat: vt Palleo, rubeo, albesco, nigresco.

Est præterea & aliud, cuius actio in rem cognatæ significationis transit, ac tertiam personam passiuæ vocis usurpat: vt,

Bibo vinum.	}} Vinum bibitur.
Curro stadium.	
Viuo vitam.	
	}} Stadium curritur.
	}} Vita viuitur.

Sunt denique, quæ simplicia quidem neutra sunt, composita verò agendi vim concipiunt: vt, Eo, adco, mingo, commingo.

DEPONENS.

Depo-
nens.

Deponens, quod in or finitum, vel actiui significationem habet, vt Loquor verbum: vel neutri, vt Philosophor.

COMMUNE.

Com-
mune.

Commune, quod in or finitum, tam actiuam quàm passiuam significationem obtinet: vt, Veneror, criminor, consolor, stipulor, speculor, osculor, adulator, fruor, dignor, testor, interpretor, amplector, meditor, experior, cernitor: multa; id genus alia, quæ passim apud veteres reperias.

DE MODO.

Modi verborum sex enumerantur.

Indica-
tiuus.

Indicativus, qui simpliciter aliquid fieri aut non fieri definit: vt, *Probitas laudatur & aiget*. Hic modus aliquando per interrogationem viurpatur: vt *Quis legit hac?* Aliquando per dubitationem: vt, *An in asinu venit aliud ex alio malum?*

Impera-
tiuus.

Imperativus, quo inter imperandum vtimur. Hic modus futurum non habet, sed præsens duplex: vt apud Propertium. *Aut sis dura nega, sis es non dura ve- nito.*

Virg.

VERBVM.

Virg. *Tityre dum redeo, brenis est via, pasce capellas:
Et potum pastas age Tityre, & inter agendum
Occursare capro (cornu ferit ille) caueo.*

Præteritum autem à subiunctiuo mutuatur: Cicer. *Sed amabo te, nihil incommodo valetudinis tue feceris.*

Martial. *Dic quotus es, quanti cupias cenare, nec ullum
Addideris verbum, cœna parata tibi est.*

Quin & illa passiva, Præceptum sit, Dictum sit, De- terminatum sit, præteriti imperatiui esse fatetur Priscianus.

Hic modus etiam permissivus dicitur, quòd interdum per hunc permissio significetur: vt,

*Si sine pace tua, atque inuito numine Troës
Italiam petiere, luant peccata, nec illos Iunonis auxilio.*

Deniq; aliquando etiam Suppositiuus aut Hortati- uus appellatur: vt Virgilius,
eamus, & in media ornauimus.

Optatiuus, quo optamus fieri rem aliquam, nec re- Optati- fert tactane sit, an fiat, an sit facienda: vt, *Vtinam bonis ius,
literis suis detur honor.*

Modus Optatiuus, Potentialis, & Subiunctiuus, quinque separata eisdem vocibus tempora habere vi- dentur, vt est auctor Linacrus. Præterea notandum est, Præsens huius modi assumere quandoque signifi- cationem futuri: vt, *Vtinam aliquando tecum loquar.*

Potentialis quo posse, velle, aut debere fieri aliquid ^{Potenti-} significamus: vt, *Expectes eadem à summo minimoq; Poe- alis,
ta, pro potes expectare. Non expectes vt statim gratias
agat, qui sanatur inuitus, pro non debes expectare. Quis
enim rem tam veterem pro certo affirmet? pro vult affir-
mare.*

Græci hunc modum nunc per Indicativum, nunc Græcorū per Optatiuum modum, & particulam *ay* exprimunt. optandi

Subiunctiuus, qui nisi alteri subiiciatur orationi, vel <sup>modus,
Subiun-</sup> alteram sibi subiectam orationem habeat, per se sen- tiuus, tentiam non absoluit: vt,

Si

VERBUM.

Si fueris felix, multos numerabis amicos:

Tempora si fuerint nubila, solus eris.

Nota.

Temporum igitur vocibus hi tres modi per omnia (sicut dictum est) conueniunt: discernuntur verò significati & signis. Optativus enim semper adhæret aduerbijs cupiam optandi: vt, *Vtinam veniat aliquando tempus*. Potentialis verò neque vllum aduerbium adiunctum habet, nec coniunctionem. Subiunctivus autem semper aliquam coniunctionem annexam habet: vt, *Si venero. Ut taceas. Quum conauero.*

Infini-
tus.

Infinitivus, qui agere quidem aut pati significat, at citra certam numeri & personæ differentiam: vt, *Mallim probus esse, quàm haberi.*

DE TEMPORE.

Tempora sunt quinque.

Præsens Præsens, quo actio nunc geri significatur: vt, *Scribo*. Imperfectum Imperfectum, quo prius quidem aliquid in agendo fuisse significatur, non tamen absolutam tunc temporis fuisse actionem: vt,

Virgil. *Hic templum Iunoni ingens Sydonia Dido*

Condebat. Erat enim adhuc in opere.

Perfectum Perfectum, quo præterita absolutaq; significatur actio. Hoc in passivis, deponentibus, & communibus duplex est, & ob id duplici circumscriptione explicatum. Alterum, quo proximè præteritum exprimitur: vt, *Pransus sum*. Alterum, quo ulterius præteritum indicatur: vt *Pransus fui*. Non enim si modò pransus sis, Pransus fui, commodè aptèue dixeris.

Plusquā Plusquam perfectum, quo actio iam diu præterita significatur.

Futurum Futurum, quo res in futuro gerenda significatur. Hic promissivus modus à nonnullis vocatur, quòd videatur aliquid promittere, aut velle facere: vt Ouid.

Ibi nusquam Nympha, monstrataq; saxa petemus.

Exactum Huius aliud genus est, quod Exactum vocant: vt, *Videro, Abiero.* Terent.

VERBUM.

Terent. *Si te equo animo ferre accipiet, negligentem feceris.*

Quod quidem exactum futurum, etiam in subiunctivo modo reperitur.

Plin. *Ero securior dum legam, statimq; timebo quum legero.*

DE FIGURA.

Figura est duplex. Simplex vt facio: Composita, vt caletacio.

Verba composita, quorum simplicia exoleverunt, sunt defendo, offendo, aspicio, conspicio, adipiscor, experior, comperior, expedio, impedio, deleo, imbuo, compello, appello, incendo, accendo, ingruo, congruo, instigo, instigo, impleo, compleo, & id genus alia.

Quædam etiam videntur à Græcis nata: vt Impleo, à ὀπλω, Percello, à κέλλω.

DE SPECIE.

Species est duplex.

Primitiva, quæ est prima verbi positio: vt, Ferueo. Primiti-

Derivatiua, quæ à primitiva deducitur: vt, Feruesco. Deriva-
Derivatiuorum genera sunt quinque. tiua.

Inchoatiua, à Grammaticis appellata (quæ Valla, Inchoatiua, meditatiua potiùs & augmentatiua appellat) in scto desinunt, vt Labasco, caleasco, ingemisco, edormisco.

Hæc aut inchoationem significant: vt Luceſcit, id est, incipit lucere, aut certè gliscere & intendi: vt apud Virgilium: *Expleri mentem nequit, ardeſcitq; tuendo*, hoc est, magis magisq; ardet. Ex his plerâq; pro thematibus primarijs viurpantur: vt, *Timeſco, biſco, conticeſco*, id est, *Timeo, bio, taceo.*

Frequentatiua desinunt in to, so, xo, aut tor: vt, Vi-Frequentatio, affecto, scriptito, pulso, viso, quasso, nexo, texo, tatiua. vexo, sector, scitor, sciscitor. Significant autem vel assiduitatem quandam, vel conatum: vt Distito, id est, frequenter dico. Viso .i. eo ad videndum.

Huc pertinent & illa, Vellico, fodico, albico, & si- Appara-
titiua. milia.

VERBVM.

milia id genus, quæ à Grammaticis etiam Apparatiua appellari solent.

Desideratiua. Desideratiua finiunt in urio: vt, lecturio, parturio, cursurio, cœnatorio. Hæc ad significationem suorum primitiuorum studium atq; appetentiam quandam adijciunt: vt, Lecturio, .i. legere cupio. Cœnatorio, .i. cunio cœnare

Diminutiua. Diminutiua in lo, vel sso exeunt: vt, Sorbillo, tantillo, pitisso, id est, parum ac modicè sorbeo, canto, bibo.

Imitatiua. Imitatiua sunt, quæ imitatione significant: vt, Patrissio, Atticissio, Platonissio. At Latini hac forma non adeò delectati sunt, vnde pro Grecissio, Grecor vsi sunt: vt, Cornicor, à cornice: Vulpinor à vulpe: Bacchor à Baccho.

DE PERSONA.

Tres sunt verbi personæ: Prima, vt Lego: Secunda, vt Legis: Tertia, vt Legit.

NUMERVS.

Numeri sunt item duo, Singularis, vt Lego: Pluralis, vt legimus.

DE CONIUGATIONE.

Coniugatio. Quando quidem de coniugandorum verborum ratione in Rudimentis Anglicis traditum est, quæ pueri tanquam vngues suos exactissimè callere debent, proximum fuerit, vt hæc Galiel. Liliij de præteritis & supinis regulæ lucidissimæ quidē illæ, compendiosissimæq; nec sanè minis vtilis, pari auiditate imbibantur.

G. L. DE SIMPLICIVM VERBORVM prima Coniugationis communi PRÆTERITO.

S in presenti perfectum format in ani:
Vt no, nas, nani: vocito, vocitas, vocitani.
Deme lauo, laui: inuo, inui, nexog, nexui.
Et seco quod secui, neco quod necui, mico verbum
Quod micui, plico quod plicui, frico, quod fricui dat:

Sic

VERBVM.

Sic domo quod domui, tono quod tonui, sono verbum
Quod sonui, crepo quod crepui, veto quod vetui dat.
Atq; cubo cubui. Raro hæc formantur in aui,
Do, das, ritè dedi, flo flas, formare steti vult.

Secundæ Coniugationis commune præteritum.

E S in presenti perfectum format in i dans,
Vt mereo, nigret, nigru: iubeo excipe iussi,
Sorbeo sorbui habet, sorpsi quoque, mulceo mulsi,
Luceo vult luxi, sedeo sedi, videoq;
Vult vidi, sed prandeo prandi, strideo stridi,
Suadeo suasi, video vixi, habet ardeo & arsi.

Quatuor his infra geminatur syllaba prima:
Pendeo namq; pependi, mordeo vultq; momordi;
Spondeo habere spondendi, tordeo vultq; totondi.

L vel R ante geo si stet, geo vertitur in si:
Vigeo ut vixi, mulgeo mulsi, dat quoque mulxi:
Frigeo frixi, lugeo luxi, habet augeo & auxi.

Dat fleo, fles, fleui: leo, les, leui: indeq; natum
Deleo delui, pleo ples pleui, neo neu:;
A maneo mansi formatur, torquedo torxi,
Hæreo vult hæsi. Veto fit ui, ut serneo serui,
Niueo & inde satum, poscit conuiueo uiui,
Et nixi: cieo ciui, vicoq; viciui.

Tertia Coniugatio.

Tertia præteritum formabit ut hic manifestum:
Bo fit bi, ut lambolambi: scribo excipe scripsi:
Et nubo nupsi, antiquum cumbo cubui dat.
Co fit ci, ut vinco vici, vult parco pèperci,
Et parsi: dico dixi, duco quoque duxi.
Do fit di, ut mando mandi: sed scindo scidi dat,
Pindo fidi, fundo fudi, tundo tutudiq;
Pendo pependi, tendo tetendi, pedo pepèdi:
Iunge cado cecidi, pro verbero cado cecidi.

kl i

Crdg

VERBUM.

Cedo.	Cedo pro discedere, siue locum dare, cessi. Vado, rado, ludo, diuido, trudo, Claudo, plaudo, rodo, ex do semper faciunt si.
Go.	Go fit xi, ut iungo iunxi: sed r ante go, vult si: Vt spargo sparsi, lego legi, & ago facit egi. Dat tango tetigi, pungo punxi, pupugiq, Dat frango fregi: cum signat pango pacisci, Vult pepigi: pro iungo pegi: pro cano panxi.
Ho. Lo.	Ho fit xi, traho ceu craxi docet, & veho vexi. Lo fit iiii, colo ceu colui: psallo excipe cum p, Et sallo sine p, nam salli format utrumque: Dat vello velli, vulsi quoque, fallo fefelli, Cello pro frango ceculi, peilo pepuliq.
Mo.	Mo fit iiii, vomo ceu vomui: sed emo facit emi, Como petit compsi, promo prompsi, adyce demo Quod format dempsi, sumo sumpsi, premo iressi.
No.	No fit ui, sino ceu siui: temno excipe tempfi, Dat sterno strui, sperno spreui, lino leni, Interdum lini & liui, cerno quoque creui: Gigno, pono, cano, genii, posui, cecini dant.
po.	Po fit psi, ut scalpo scalpsi, rumpo excipe rupi: Et strepo quod format strepui, crepo quod crepui dat.
Quo. Ro.	Quo fit qui, ut linquo liqui: coquo demito coxi. Ro fit ui, sero ceu pro planto & semino, seni, Quod serui melius dat mutans significatum. Vult verro verri & versi, vro vssi, gero gessi, Quaro quesui, tero trui, curro cucurri.
So.	So velut accerso, arcesso, incesso, atque lacecco, Formabit siui: Sed tolle capecco capeffi, Quodq, capeffiui facit: atq, facecco faceffi: Sic viso visi, sed pinso pinsui habebit.
Sco.	Sco fit vi, ut pasco paui: vult posco poposci, Vult didici disco, quexi formare quinisco.
To.	To fit ti, ut verto verti: sed sisto notetur Pro facio stare acliuum, nam iure stis dat. Dat mitto misi, peti peto, siue petini.

Sterto

VERBUM.

Sterto stertui habet, meto messui ab esto fit exi:
Vt flecto flexi, pecto dat pexui, habetq,
Pexi: etiam necto dat nexui, habet quique nexi.
Vo fit vi, ut voluo volui: vno excipe vixi.
Nexo ut nexui habet, sic texo texui habebit.
Fit Cio ci, ut facio feci, iacio quoque icci,
Antiquum lacio lexi, specio quoque spexi.
Fit Di di, ut fodio fodi. Gio, seu fugio, gi.
Fit Pio pi, ut cadio cepi: cupio excipe piui:
Et rapio rapui, sapio sapui, atq, sapiui.
Fit Rio ri, ut pario peperit. Tio ssi, geminans S,
Vt quatio quassi, quod vix reperitur in vsti.
Denique iio fit iiii, ut statuo statui: pluo pluui
Format, siue pluui: struo sed struxi, fluo fluxi,

Voi

Cio

Dio

Gio

Pio

Rio

Tio

Quarta Coniugatio.

Quarta dat is iui, monstrat scio scis tibi sciui:
Excipias venio dans veni, cambio campsi,
Rancio rausi, fancio farsci, sartio farsci,
Sepio sepsi, sentio sensi, fulcio fulsi,
Haurio item hauri, sancio sanxi, vincio vinxi:
Pro salto, salio salui, & amicio amicum dat,
Parcius utemur, cambiui, hauriui, amiciui,
Sepiui, sanxiui, farsciui, atque salui.

Verboru
quartæ
coniuga-
tionis
commu-
ne præ-
teritum.

Pes pro-
celeus-
maticus,

De compositorum Verborum præteritis.

Præteritum dat idem Simplex & Compositum,
Vt docui edocui monstrat. Sed syllaba semper
Quam Simplex geminat, Composito non geminatur,
Præterquam tribus his, præcurro, excutro, repungo:
Atque a do, disco, sto, posco vitè creatis.
A Plico compositum cum sub, vel nomine, ut ista,
Suppl co, mul' iplico, gaudent formare plicui.
Applico, complico, replico, & explico, iiii vel in aui
Quamvis vult oleo simplex oleui, tamen inde
Quoduis compositum, melius formabit oleui:

Plico

Abolco:
Adolco:

Simpli.

VERBVM.

Exoleo. *Simplicis at formam redolet sequitur suboletq.*
Inoleo. *Composita à pungo formabunt omnia. punxi,*
Oboleo. *Vuli unum iungi, interdumq. resurgere. epanxi.*
Pungo. *Natum à do, quando est inflexio terti, ut addo,*
Do. *Credo, edo, dedo, redde, perdo, abdo, vel obdo:*
Condo, indo, trado, prodo, vendo, didi: at unum
Sto. *Abcondo abscondi. Natum à sto, stas, stiti habebit.*
Verba hæc simplicia presentis præteritiq.
Si componantur, vocalem primum in e mutant:
Damno, lieto, sacro, sulio, arceo, traeto, fatiscor.
Partio. *Partio, carpo, patr, scando, spargo, parinq.*
Cuius nata vexi, dua comperit & reperit dant:
Cetera sed perui, ut hæc, aperire, operire.
Pasco. *A Pasco. cui tantum composita notentur.*
Hæc duo, compesco, dispesco, descui habere:
Cetera ut epasco seruabunt simplicis usum.

Mutantia primam vocalem vbique in I.

Hæc habeo, atco, salio, statuo, cado, ludo,
Pango dans pegi, ano, quero, cedo cecidi,
Tanto, egeo, teneo, facco, sapio, rapioq.
Si componantur, vocalem primam in I mutant:
Cano. *Ut rapio rapui, eripio eripui. à Cano natum,*
Præteritum per iui, ceu concilio concinui dat.
Placeo. *A Placeo sic displiceo, sed simplicis i sum*
Hæc duo, compliceo cum perplaceo bene seruant.
Composita à Pango. et inent a quatuor ista,
Pango. *Depango, oppango, circumpango, atq. repango.*
Maneo. *A Maneo mansi, minui dant quatuor ista,*
Premineo, emineo, cum promineo, immincoq.
Simplicis at verbi seruabunt cetera formam.
Composita à Scalpo, calco, salto, a per u mutant:
Scalpo. *Id tibi demonstrant exculuo, inculco, resulto.*
Claudo. *Composita à Claudio, quatio, lauo reijciunt a:*
Id docet à claudio, occludo, excudo. à quatioq.
Percutio, excutio: à lauo, proluo, diluo, nata.

Mutantia

VERBVM.

Mutantia primam Vocalem vbique in I, præterquam in præterito.

Hæc si componas, Ago, emo, sedeo, rego, frango.
Et capio, incio, iacio, specio, premo, temper
Vocalem primam presentis in I sibi mutant,
Præteriti nunquam, ceu Frango, r frango, r fregi:
A capio, incipio incepti. Sed. aus. a notentur:
Namq. suum simplex perago sequitur sat. goq.
Atque ab .go, dego dat degi, cogo cegi,
A rego sic pergo perrexi, vult quoque surgo
Surrexi, meaia præsimis syllaba ademp'a.
Nil variat facio, nisi præposito præcunte,
Id docet olfacio, cum calfacio, infacioq.
A lego nata, re, se, per, præ, sub, trans præcunte,
Presentis fruunt vocalem, in I cetera mutant:
De quibus hæc Intelligo, diligo, neg'igo tantum
Præteritum lexi faciunt, reliqua omnia legi.

Excipi-
tur Coe-
mo.
Sic Fa-
cio. Lego

Ago.

Rego.

Facio.

Lego.

De Simplicium verborum Supinis.

Nunc ex præterito discas formare Supinum,
Et sibi tum format, sic namque bibi bibtum sit.
Ci' t etum, ut vici victum, testatur & ici
Dans ictum, feci factum, ceci quoque iactum.
Di sit tum, ut vidi visum: quedam geminant S.
Ut pandi passum, sedi sessum, adde scidi quod
Dat scissum, atque fidi. i. ssim, sed quoque fossum.
Hic etiam aduerbias, quod syllaba prima supinis
Quam vult præteritum geminari, non geminatur,
Idq. totondi dans tonsum docet, atque cecidi
Quod cecidit, & cecidi quod dat casum, atq. tetendi
Quod tensum & tentum, tutudi tonsum, atq. pepedi
Quod format peditum, adde dedi quod iure datum vult.
Gi sit etum, ut legi lectum, pegi pepigiq.
Dat pactum, fregi fractum, tetigi quod, iactum,
Fegi actum, pepigi punitum, fugi fugitum dat.

Bi.

Ci.

Di.

Gi.

H 3

Li

VERBVM.

- Li.** Li fit sum; ut falli, stans pro sale condio, falsum,
Dat pepali pulsum, ceculi culum, atque si felli
Falsum, dat velli vulsum, tili habet quoque latum.
- Mi, Ni, Pi, Qui.** Mi, ni, pi, qui tum fiunt, velut hic manifestum,
Eri emptum, veni ventum, cecini à cano cantum.
A capio cepi dans captum, à capio ceptum,
A rumpo rupi ruptum, liqui quoque lictum.
- Ri. Si.** Ri fit sum, ut verri verum: peperci excipe partum.
Si fit sum, ut visi visum, tamen s̄ geminato,
Missi formabit missum, sussi excipe sultum,
Hauri haustum, farsari fartum, farsari quoque fartum,
Vssi vsum, gessi gestum, torri duo, turtum
Et torsum, indulsi indu'tum, indulsumq; requirit.
- Psi. Ti.** Psi fit ptum, ut scripsi scriptum, campsi excipe campsum.
Ti fit tum, à sto namque steti, à sisloq; stui fit
Præterito, commune statum: versi excipe verum.
- Vi.** Vi fit tum, ut flavi flatum: paui excipe passum.
Dat laui lotum, interdum lautum atque lauatum,
Potavi potum, interdum fasit & potatum.
Sed saui sautum, caui cautum, à sero scui
Formes ritè satum, liui liniq; litum dat,
Solui à soluo solutum, volui à voluo volutum,
Vult singulsi singultum, vœnio vœnis
Vœniui, vœnum: sepeliui ritè sepultum.
- Prose- leusma- ticus.** Quod dat iui dat itum, ut domiui domitum: excipe quoduis
Verbum in iuo, quia semper iui, formabit in utum:
Exiui ut exutum: à ruo deme rui, ruitum dans.
Vult secui seclum, necui neclum, fricuiq;
Friclum: miscui item mistum, ac amieni dat amictum.
Torui habet tostum, docui doctum, tenuiq;
Tentum, consului consultum, alui altum, alitumq;
Sic sauli saltum, colui, ocului quoque cultum.
Pinsui habet pistum, rapui raptum, seruiq;
A sero, vult sertum, sic texui habet quoque textum.
Hæc sed iui mutant in sam, nam censeo censum,
Celsui habet celsum, meto messui habet quoque messum,
Nexui

VERBVM.

Nexui item nexum, sic pexui habet quoque pexum,
Dat patui passum, carui cassum, caritumq;.
Xi fit Etum, ut vinxi vinctum: quinque abiiciunt n,
Nam sinxi, sictum, minxi mistum, inquē supino
Dat unxi pistum, strinxi, rinxi, quoque rictum.
Xum, flexi, plexi, fixi dant, & fluo fluxum.

De compositorum verborum Supinis.

Compositum ut Simplex formatur quodque Supinum,
Quamuis non eadem stet semper syllaba utriusque.
Compo it a tunsam, dempta n, tusum: à ruitum fit
I media dempta, rutum: & à saltum quoque sultum,
A sero, quando satum format, composta situm dant:
Hæc captum, factum, iactum, raptum, a per e mutant:
Et cantum, partum, sparsum, carptum, quoque fartum.
Verbum Edo compositum, non estum, sed facit esum:
Vnum duntaxat Comedo, formabit utrunque.
A nosco tantum duo cognitum & agnitum habentur,
Cetera dant notum, nullo est iam noscitur in usu.

Xi.

Tundo.
Ruo.
Salio.
Sero.

Edo.

Nosco.

Præterita verborum in Or.

Verba in or, admittunt ex posteriore Supino
Præteritum, verso u per us, & sum consociato
Velfui: ut à lectu, lectus sum velfui. At horum
Nunc est deponens, nunc est commune notandum:
Nam labor, lapsus. Patior dat passus, & eius
Nata, ut compatior compassus, perpetiorq;
Formans perpassus. Fateor quod passus, & inde
Nata, ut confiteor confessus, diffiteorq;
Formans diffessus. Gradior dat gressus, & inde
Nata, ut digredior digressus. Iunge fatiscor,
Fessus sum, mensus sum metior, vtor & usus.
Pro texo orditus, pro incepto dat ordior orsus,
Nitor nisus vel nixus sum, ulciscor & ultus.
Irascor simul iratus, reor atq; ratus sum.
Obliuiscor vult oblitus sum. Fruor optat

Patior.

Fateor.

Gradior.

VERBVM.

Tuor. *Fruſtus vel fruitus, miſereri iunge miſertus.*
Vult tuor & tueor, non tutus ſed tuitus ſum;
Quamuis & tutum & tuitur. ſit utrique ſupinum.
Loquor. *A loquor adde locutus, & à ſequor adde ſecutus.*
Experior facit expertus. Formare paſcor
Apſcor. *Gaudet paſſus ſum, nanciſcor nactus. Apſcor*
Quod vetus eſt verbum, aptus ſum; unde adipiſcor adeptus.
Iunge queror queſtus, proſciſcor iunge proſectus.
Expergiſcor ſum experrectus. Et hæc quoque commi-
niſcor commentus, naſcor natus, moriorq;
Mortuus, atque orior quod præteritum facit ortus.

De Verbis geminum præteritum mutuantibus.

PRæteritum æſtiue & paſſiue vocis habent hæc:
Cæno cœnaui & cœnauiſ ſum tibi format.
Iuro iuravi & iuratus, poteq; potavi
Et potus, titubo titubavi vel titubatus.
Sic careo carui & caſſus ſum, prandeo prandi
Et prandus, pateo patui & paſſus, placeoq;
Dat placui & placitus, ſueſco ſuavi atque ſuetus.
Væneo pro vendar, venini, venditus & ſum.
Nubo nupſi nuptaq; ſum, merco meritus ſum,
Vel merui: adde libet libuit libitum. Et licet adde
Quod licuit licitum. Tædet quod tæduit, & dat
Pertæſum, adde pudet faciens puduit, puduitumq;
Atque piget, tibi quod format piguit pigitumq;.

De Neutropaſſiuorum Præteritis.

Neutropaſſiuum ſic Præteritum tibi format,
Gaudeo gaudiſ ſum, ſido ſiſus, & audeo
Auſus ſum, ſio factus, ſoleo ſilitus ſum,
Mæreo ſum mæſus: ſed Phocæ nomen habetur.

De Verbis Præteritum mutuantibus.

Quedam Præteritum verba accipiunt aliunde:
Inceptivum in ſco, ſtans pro primario, adox tat
Flauſco *Præte-*

VERBVM.

PRæteritum eiſdem verbis: vult ergo tepeſco
A tepio, tepui: ſerueſco, à ſerueo, ſerui.
A vico cerno vult vidi: à concutio vult
Præteritum quatio concuſſi, à percutioq;
Percuſſi ſerui: à mingo vult meo mixi.
A ſede ſidi vult ſidi: à ſuffero tollo
Suſtuli, & à ſuo ſum ſui, & à iulorità ſero tuli.
A ſto, ſto ſtet; tartum pro ſtare, ſaroq;
Inſinui, à verbo eiſdem ſignificati.
Sic poſcunt veſcor, medeor, liquor, reminiſcor,
Præteritum à paſcor, medicor, liqueſco, recordor.

De Verbis Præterito carentibus.

PRæteritum ſugiant, vergo, ambigo, gliſco, ſatiſco,
Polleo, video. Ad hæc inceptiva, ut pueriſco,
Et Poſſui, quibus carere æſtiua ſupinis,
Vt metmor, timeor. Meditatiua omnia, præter
Partitio, eſurio, quæ præteritum duo ſervant.

Verba Supinum rarò admittentia.

Hæc rarò aut nunquam retinebunt verba ſupinum:
Lumbo, mico in cui, rudo, ſcabo, parco peperi,
Diſpeſco, poſco, diſco, compeſco, quiniſco,
Dego, ango, ſugo, lingo, ningo, ſatagoq;.
Paſſo, volo, volo, malo, tremo, ſtrideo, ſtrido,
Flauco, ſiueo, auct, paucio, conuineo ſeruet.
A nuo compoſitum, ut renuo, à cado ut incido; præter
Occido, quod facit occaſum, recidoq; recuſum.
Reſuo, linquo, luo, metuo, cluo, frigeo, caluo,
Et ſtereo, timeo: ſic luceo & arceo, cuius
Compoſiti a ereitum habent. Sic à gruo, ut ingruo natum:
Et quæcunque in iſi formantur neutra ſecunda:
Exceptis oſeo, doleo, placeo, taceoq;.
Pareo, item & careo, noceo, pateo, lateoq;.
Et valeo, caleo; gaudent hæc namq; ſupino.

Erubeſco.
 Luceſco

Silueſco.
 Fruticeſco.
 Sterileſco.
 Dieſco.
 Deſideratiua, ve
 Miſturio
 Scriptu-
 rio. Ita-
 rio. Ca-
 caturio.

De

VERBVM.

De Verbis Defectiuus.

Sed nunc ut totum percurras ordine verbum,
Istis pauca dabis mutilata & anomala verba:
Que quia clauda quidem remanent, nec versibus apta,
Qui rectis pedibus plenisque incedere gaudent,
Hisce sequens dabitur, quem cernis sermo solutus.

- Aio.** Præsens Indicatiuus, Aio, ais, ait. *Plur.* aiunt.
Præteritum imperfectum, Aiebam, aiebas, aiebat. *Plur.*
Aiebamus, aiebatis, aiebant. Imperatiuus, Ai
Præsens Optatiuus, Potentialis, & Subiunctiuus:
Aias, aiat. *Plural.* Aiamus, aiant. Præsens participi-
um, Aiens.
- Ausim.** Præsens Optatiuus & Subiunctiuus, Ausim, ausis, au-
Salue. sit. *Pluraliter*, Ausint. *Indicat.* Saluebis. *Imperat.*
Salue, salueto. *Plural.* Saluete, saluetote. *Infin.* Saluere.
- Aue.** Imperat. Aue, aucto. *Plur.* Aucte, auetote *Infin.* Auere.
- Cedo.** Imperat. Cedo. *Plur.* Cedite, id est, Dic, vel Porrige.
- Faxo.** Futurum, Faxim, faxis, faxit, pro faciam vel fecero.
Plur. Faxint.
- Forem.** Imperfectum, Opt. Potent. & Subiunct. Forem, fo-
res, foret: pro essem, esses, esset. *Plural.* Forent.
Infin. Fore, id est, Futurum esse.
- Quæso.** Præsens, Indicat. Quæso. *Plural.* Quæsumus.
- Infit.** Infit sola vox est. Dicit seu dixit significans. *Plural.*
Infiunt, id est, Dicunt.
- Inquio.** Præsens Indicatiuus, Inquio vel inquam, inquis, in-
quit. *Plural.* Inquiunt.
Præterperfectum, Inquisti, inquit.
Futurum, Inquies, inquiet.
Imperatiuus, Inque apud Terentium. Inquito apud
Plautum.
Præsens Optatiuus, Potentialis, & Subiunctiuus,
Inquiat. Participium Inquiens. Futurum, Inquies, in-
quiet. *Indicat.* Valebis. *Imper.* Vale, valetote. *Plur.*
Valete, valetote. *Infin.* Valere.

Hæc

VERBVM.

Hæc quatuor sequentia. Odi, cœpi, memini, noui, Odi
omnes voces præteriti perfecti, & plusquam perfecti
omnium modorum integras habent: ut & futuri quo-
que, quoties à præterito indicatiui formatur: in reli-
quis magna ex parte deficiunt, nisi quod Memini in
Imperatiuo sing. memento; *Plur.* Mementote habet.
Odi, noui, & cœpi, carent Imperatiuo.

Notabunt præterea pueri, Dor, furo, sor, der, ser, &
for, simplicia non reperiri.

Præ-

rea.	{	Dic,	{	Dice,	{	voces esse per Apoco- pen concisas & decur- tatas.
		Duc,		Duce,		
		Fer,		Fere,		
		Fac,		Face,		

Denique notabunt Eo & queo, habere imperfectum
Ibam, quibam: in futuro, Ibo, quibo.

DE VERBIS IMPERSONALIBVS.

De Personalibus quidem haftenus dictum
est, deinceps verò de Impersonalibus di-
cendum, quæ nominativum certæ personæ
non recipiunt, sed mutatur nominativus per-
sonæ in obliquos: ut quod Anglicè personaliter dici-
mus, *I must reade Virgil.* Latine impersonaliter effertur,
Oportet me legere Virgilium.

Impersonalia igitur appellantur, non quòd persona Imper-
careant, (habent enim ut videmus, vocem tertiæ per-
sonæ, tam actiuam quàm passiuam quàm plurima) sed
quia nullius personæ aut numeri certam significationem,
nisi ex adiuncto nominis vel Pronominis casu obliquo
fortiantur. Nam, Oportet me, primæ personæ esse vi-
detur, numeriq; singularis: Oportet nos, primæ per-
sonæ pluralis: Oportet te, secundæ personæ singularis.
Oportet vos, secundæ pluralis: atq; itidem de reliquis.

Sunt igitur Impersonalia duplicia: Actiuæ vocis & Imper-
passiuæ vocis.

Impersonalia Actiuæ vocis sunt hæc & his similia:

ER

VERBUM.

Est,	Accidit,	Vacat,	Iugat.
Interest,	Contingit,	Praestat,	Constat.
Refert,	Euenit,	Restat,	Conducit.
Placet,	Expediit,	Facet,	Miseret.
Libet,	Liquet,	Oportet,	Piget.
Poenitet,	Litet,	Potest,	Pudet.
Tadet,	Solet,		

Denique nullum ferè verbum est tam personale, vt non idem impersonalis formam possit inducere: nec è diuerso. Horum tamen quædam personaliter usurpantur: vt, *Virtus placet probis. Piccola omnia potest Ars inuat egentes.*

Quædam verò semper manent impersonalia: vt, *Pudet, poenitet, oportet.* Etiam si legere est apud Terentium, *Quæ adolent, quæq; oportent signa ad salutem esse, huic omnia esse video.*

Coniugantur
in tertia
persona.

Coniugantur autem in tertia persona singulari per omnes modos. A *Liquet*, non exat præteritum.

Tadet, peritum est format.

Miseret & miserefcit, misertum est.

Inueniuntur etiam in vsu,	Placitum est,	Præterit. à	Placer.
	Libitum est,		Liber.
	Peditum est,		Pudet.
	Licitum est,		Licet.
	Pigitum est,		Piget.

Impersonalia
passiua
voci,
carent
supinis
& gerundiis.

Impersonalia passiua vocis sunt ab omnibus verbis actiuis & neutris: vt, *Curritur, Turbatur.*

Impersonalia Si pinis & vocibus Gerundij carent.

DE GERUNDIIS.

Gerundia porò voces participiales vocari possunt, quod similia participijs sunt: sicut prouerbiales dicimus, quæ sunt similia prouerbij.

Proinde quia parum videbamus conuenire inter Grammaticos, vtum ad verba, an ad participia proprius pertinet, hinc in consilio vtriusque partis relinquimus,

VERBUM.

quimus, vt vtri velint, sese regio addicant.

Porò à nomine casum, à verbo agendi vel patiendi, vel neutrius, significationem accipiunt.

Et quia temporum nec discrimen discretis vocibus recipiunt, neque numeros aut personas admittunt, idè nec ista verba esse possint, nec participia.

Gerundij terminationes sunt tres. { *Di*, Genetiu casus.
{ *Do*, Dativi & Ablatiui.
{ *Dum*, Nomin. & Accusatiui.

Terminaciones
Gerundij.

Gerundia autem actiue maiore ex parte significare, nulli dubium est: licet interdum etiam passiue significant. Cuius rei exempla erunt ista: *Athenas quoque missus erudiend causa*, id est, vt erudiretur. *Vtrinq; videndo semina*, id est, dum videtur. *Satis ad cognoscendum illustria. Ars ad discendum facilis*, .i. vt cognoscatur, vt discatur.

DE SUPINIS.

Supina quoque merito participialia verba dicuntur, supina omniaq; cum gerundij vocibus communia habent. Exeunt autem, prius in um, posterius in i: vt *Visum, visu*. Significant autem prius quidem ferè actiue (sicut in rudimentis dictum est:) posterius verò passiue.

DE PARTICIPIO.

Participium, est pars orationis inflexa casu, Participium quæ à Nominis, genera, casus, & declinatione pium. nen: à Verbo, tempora & significationes: ab viroque, numerum & figuram accipit.

ACCIDENTIA PARTICIPIO.

Accidunt Participio septem, { *Casus*,
{ *Genus*,
{ *Declinatio*,
{ *Tempus*,
{ *Significatio*.
{ *Numerus*,
{ *Figura*.
De genere autem & casu, & declinatione, idem hic statu-

Accidentia participiorum.

PARTICIPIVM.

Statuendum, quod suprà in nomine est traditum.

TEMPVS.

Tempora participiorum sunt quatuor.
Præfens in ans vel ens: Amans, Legens.
Præfens. Catenim iens, participium ab eo, simplex rariùs legitur in nominatiuo, sed euntis, eunti, euntem, eunte, in obliquis.

Composita in iens. Composita verò nominatiuum quidem in iens finitum habent, genitiuum autem in untis; vt, Abiens, abeuntis. Rediens, redeuntis. Præter vnum, Ambiens, ambientis, &c.

Hanc formam sequuntur & horum Gerundia; vt Abeundi, abeundo, abeundum. Præter Ambiendi, ambiendo, ambiendum.

Præteritum. Præteritum verò in $\left\{ \begin{array}{l} \text{Tus,} \\ \text{Sus,} \\ \text{Xus,} \end{array} \right\} \text{vt,} \left\{ \begin{array}{l} \text{Doctus.} \\ \text{Vilus.} \\ \text{Nexus.} \end{array} \right.$

Futurum Futurum autem duplex: Alterum quidem in Rus, actiuæ vt plurimum significationis: Aut neutralis, vt Lecturus, cursurus. Alterum verò in Dus, passiue significationis semper: vt Legendus.

SIGNIFICATIO.

Significatio. Actiuè significant ea participia, quæ ab actiuis cadunt: vt Docens, docturus. Verberans, verberaturus.

Participia in dus. A neutris cadentia, neutraliter significant: vt, Currens, cursurus. Dolens, doliturus.

Participia passiua a neutris. A quibusdam neutris reperiuntur etiam participia in dus: vt, Dubitandus, vigilandus, carendus, dolendus.

Participia passiua a deponentibus. Passiuè significant, quæ à passiuis descendunt: vt, Lectus legendus, Auditus audiendus.

Fiunt & participia passiuia ab huiusmodi neutris, quorum tertiæ personæ passiuè vsurpantur: vt, *Aratur terra*. Hinc arata & aranda terra.

Participia formata à Deponentibus, imitantur significationem

PARTICIPIVM.

nificationem suorum verborum: vt, Loquens, loquutus, loquiturus, à loquor.

Deponentibus, quæ olim communia fuerunt, manet participium futuri in Dus vt,

Sequendus, $\left\{ \begin{array}{l} \text{Vtendus,} \\ \text{Loquendus,} \end{array} \right\} \left\{ \begin{array}{l} \text{Obliuiscendus,} \\ \text{Patiendus,} \end{array} \right\} \text{ \& alia id genus.}$

Habent & deponentia præteriti temporis participia, quæ nunc actiuè, nunc passiuè significant: vt,

Virgilius. *Nunc oblita mihi tot carmina.*

Terentius. *Meditata sunt mihi mea incommoda.*

Virgilius. — *mentitaque tela Agnoscunt.*

Communium deniq; verborum participia, ipsorum Imperfectionem induunt: vt, Criminans, criminatus, criminaturus, criminandus: Imperfecta sunt participia, ipsorum Imperfectionem induunt: vt, Criminans, criminatus, criminaturus, criminandus: Imperfecta sunt participia, ipsorum Imperfectionem induunt: vt, Criminans, criminatus, criminaturus, criminandus:

Ab impersonalibus nulla extant participia, præter Pœnitens, decens, libens, pertasus, pœnitendus, pudendus. Ab impersonalibus nulla extant participia, præter Pœnitens, decens, libens, pertasus, pœnitendus, pudendus.

Hæc participia præter analogiam à verbis suis deducuntur: Pariturus, nasciturus, sonaturus, a gigniturus, iuiturus, eruiturus, nosciturus, moriturus, oriturus, osurus, faturus. Hæc participia præter analogiam à verbis suis deducuntur: Pariturus, nasciturus, sonaturus, a gigniturus, iuiturus, eruiturus, nosciturus, moriturus, oriturus, osurus, faturus.

Similia participijs sunt ista: Tunicatus, togatus, perfonatus, laruatus. Er innumera huius sortis vocabula, quæ à nominibus, non à verbis deducuntur. Similia participijs sunt ista: Tunicatus, togatus, perfonatus, laruatus. Er innumera huius sortis vocabula, quæ à nominibus, non à verbis deducuntur.

NUMERVS.

Est & numerus in participijs, vt in nomine: Singularis, vt Legens: Pluralis, vt Legentes.

DE FIGURA.

Figura est duplex: Simplex, vt Spirans: Composita, vt respirans.

Participia aliquando degenerant in nomina participialia, vel cum alium casum quam suum verbum recipiunt, vt Abundans lactis. $\left\{ \begin{array}{l} \text{Patiens inedia.} \\ \text{Alieni appetens.} \end{array} \right. \left\{ \begin{array}{l} \text{Fugitans litium.} \end{array} \right.$

Vel

PARTICIPIVM.

Vel cum componuntur cum dictionibus, cum quibus
ipforum verba componi non possunt: vt, Infans, indo-
ctus, innocens, ineptus.

Vel cūm com-
parantur; ut, { Amans, } { Doctus,
{ Amantior, } { Doctior,
{ Amantissimus. } { Doctissimus.

Vel cùm tempus significare desinunt: vt,
Expectem qui me nunquam visurus abisti? Hoc est, Qui
eo animo discessisti, ut me amplius non videris.
Nullam mentionem fecit cometarum, nil prætermissurus, si
quid expl' rati haberet: id est, ita affectus, ut non præter-
mitteret.

Amundus est doctissimus quisque .i. dignus est, vel debet amari. Vita laudata .i. laudabilis.

Facienda est hæc mollities animi, id est, debet ejci.

Partici-
pia præf.
tempo-
ris fiunt
nomina.

Participia praesentis temporis, non raro fiunt substantiva nomina. Modò in masculino genere: vt, Oriens, occidens, prae fluens, confluens: Modò in foemini no: vt, Consonans, continens: Modò in neutro: vt, Contingens, accidens, antecedens, consequens: Modò in communi genere pro verbalibus in tor vel trix: vt, Appetens, diligens, sciens, indugens.

Animans, modò cœminum modò neutiū reperitur.

DE ADVERBIO.

**Aduer.
bium.**

Duerbium, est pars orationis non flexa, quæ adiecta verbo, sensum eius perficit atq; explanat.

Explanat etiā interdum & nomen: vt, *Homo egrege impudens. Ne parum sis leno. Nimirum Pbi' sophus. Aliquoties & Aduerbium: vt, Parum honeste se gerit.*

ACCIDENTIA ADVERBIO.

Aduerbio accidunt, Significatio, Comparatio, Species, Figura.

Significationis varietas, ex verborum circumstantijs colligenda est. In

'ADVERBIUM.'

In loco significant: Hic, illuc, istuc, intus, foris, vs. **Aduer-**
 quam, nusquam, ubi, ubiq;, ubicunque, vbilibet, vtro- **bia loci.**
 biq;, vbius, vbiubi, ibi, alibi, alicubi, necubi, sicubi, in-
 ibi, ibidem, inferius, superius.

Ad locum respiciunt, Hùc, illùc, istùc, intrò, aliò, quò, Aliquò, nequò, quoquò, siquò, eò, eòdem, quòlibet, quouis, quocunq; foras, hòrsùm, aliorùm, dextror-
sum, sinistrorùm, sursùm, deorsùm, vtroque, neutrò, quoquouerùm.

A loco denotant, Hinc, illinc, istinc, intus, foras, inde, vnde, aliunde, alicunde, sicunde, necunde, indidem, vndelibet, vndeuis, vndecunque, supernè, infernè, cœlitus, funditus.

Deniq; per locum innuunt: Hâc, illâc, istâc, quâ- Per lo-
cunque, eâ, eâdem, alia, aliqua, siquâ, nequa, qua- cum sig-
quâ. nifican-
tia

Aduerbia temporis sunt, Dum, quum, quando, ali-
quando, quamdiu, dudum, quamdudum, iamdudum,
quampridem, iampridem, vsque, quousque, toties, quo-
ties, aliquoties, heri, hodie, cras, pridie, postridie, peren-
die, manè, vesperi, nudius tertius, nudius quartus, nudi-
us quintus, nudius sextus, &c. Diu, noctu, interdium, nunc,
iam, nuper, aliàs, olim, item, pridem, tantisper, paul-
isper, parumper, sæpè, raro, subinde, identidem, plæ-
rumque, quotidie, quotannis, nunquam, vnquam, ad-
huc, etiam pro adhuc, hætenus, in-dies, in-horas, vt
primùm, quomprimùm, simulac, simulatque. Vsque, Vsque
temporis & loci aduerbium est: vt, *Vsque sub obscurum
noctis. Ab Aethiopia est usque hæc.* Est & vbi pro semper
aut continuè ponitur: vt, *Vsque metu micuere sinus.*

Aduerbia numeri, vt semel, bis, ter, quater, quinquies, Numeri.
septies, vigesies, trigesies, quadragies, quinquages, sep-
tuages, octogies, centies, millies, infinities.

Ordinis sunt: Inde, deinde, hinc, dehinc, deinceps, Ordinis
nouissimò, in-primis, postremò, primum, iam-primum,
denique, demùm, tandem, adsummum.

Adverbia

ADVERBIUM.

Interrogandi.	Aduerbia interrogandi sunt, Cur, quamobrem, quare, quomodo, ecquid, quin pro curnon, num, quid ita, quo, unde, quantum?
Vocandi.	Vocandi sunt, ô, heus, eho; & si qua sunt similia.
Negandi.	Negandi; vt, Haud, non, minime, nequaquam, ne pro non, & similia.
Affirmandi.	Affirmandi; vt, Etiam, sic, quidni, sane, proisus, nempe, nimirum, certe, profecto, adeo, plane, scilicet.
Iurandi.	Iurandi; vt, Hercle, mehercule, medius fidius, dius fidius, Pol, ædepol, Castor, ecastor.
Hortandi.	Hortandi; vt, Agè, sodes, sultis, amabo, agendum, e-hodum, eia, agite.
Prohibendi.	Prohibendi; vt, Ne, non.
Optandi.	Oprandi; Vtinam, si, ô si, ô.
Excludendi.	Excludendi; vt, Modò, dummodo, tantummodo, solummodo, tantum, solum, duntaxat, demum.
Congregandi.	Congregandi; vt, Simul, vna, pariter, populatim, vniuersim, coniunctim, &c.
Segregandi.	Segregandi; vt, Seorsim, gregatim, egregiè, nominatim, viritim, oppidatim, vicatim, priuatim, speciatim, bifariam, trifariam, omnifariam, plurifariam, ostitiam.
Diuersitatis.	Diuersitatis; vt, Aliter, secus.
Eligendi.	Eligendi; vt, Potius, potissimum, imò, satius.
Intendendi.	Intendendi; vt valdè, nimis, nimium, immodicè, impendo, inpenso, prorsus, penitus, funditus, radicatus, omnino.
Remittendi.	Remittendi; vt vix, ægre, paulatim, sensim, pedetentim.
Concedentis.	Concedentis; vt, Licet, esto, demus, sit ita, sit sanè.
Negatæ solitudinis.	Negatæ solitudinis; vt, Non solum, non tantum, non modo, nedum.
Qualitatis.	Qualitatis; vt, Doctè, pulchrè, fortiter, grauitè.
Quantitatis.	Quantitatis; vt, Parum, minimè, maximè, summum, ad summum, & similia.
Comparandi.	Comparandi; vt, Tam, quàm, magis, minus, maximè, minimè, æquè.

Rei

ADVERBIUM.

Rei non peractæ; vt, Fermè, ferè, propè, propemodum, tantum, tantum non, modo non.	Rei non peractæ.
Demonstrandi; vt, En, ecce, sic, Vt cum dicimus, Sic Scribito.	Demonstrandi.
Explanandi; vt id est, hoc est, quasi dicas, putà, vt puta, vtpote.	Explanandi.
Dubitandi; vt, Forsan, forsitan, fortassis, fortasse.	Dubitandi.
Euentus; vt, Fortè, casu, forte, fortuna.	Euentus.
Similitudinis; vt, Sic, sicut, sicuti, ita, item, itidem, tanquam, quasi, ceu, vti, velut, veluti.	Similitudinis.

COMPARATIO.

Aduerbia à nominibus adiectiuis nata, & comparantur, & regunt casus comparatiui & superlatiui; vt, ratio. Doctè, doctius illo, doctissimè omnium. Si niliter & quædam alia; vt, Benè, melius, optimè. Malè, peius, pessimè. Sæpè, sæpius, sæpissimè. Nuper, nuperrimè; & similia.

SPECIES.

Species est duplex; Principalis, quæ ex se originem habet; vt, *Heri, cras*. Deriuatiua est eorum, quæ nata sunt aliundè; vt, *Fur-tim, à furor. Strictim, à stringo. Humaniter, ab humanus*. Aliquando neutra adiectiua induunt formam Aduer-biorum, ad Græcorum imitationem; vt, Recens, pro recentè. Toruum pro toruè.

FIGURA.

Figura est duplex. Simplex, vt Prudentèr; Composita, vt Imprudentèr.

DE CONIUNCTIONE.

Coniunctio, est pars orationis, quæ sententiarum clausulas aptè connectit.

Accidentia Coniunctioni.

Coniunctioni accidunt, Figura, Potestas, & Ordo.

12

FIGURA.

CONIUNCTIONIO.

FIGURA.

Figura. Figura est duplex; Simplex, ut nam; Composita, ut namque.

POTESTAS.

Potestas. Potestas, id est, significatio, est varia; Aliæ enim & conjunctionibus copulatiuæ sunt; ut, Et, ac, que, atque, quoque, etiam, item, itidem, cum & tum.

Tam. Tum item geminatum: ut, *Vir tum probus, tum eruditus*. Huc spectant & his contrariæ: ut, Nec, neque, neu, néue.

Suspensivæ. Hæ quatuor sequentes, Et, que, nec, neque, cum geminantur, Suspensivæ etiam vocantur, quod aliud semper expectari faciant: ut, *Et fugit, & pignat. Nec sapit ista, nec sentit.*

Disiunctivæ. Aliæ Disiunctivæ: ut, Aut, vel, ve, seu, siue. At istæ, cum geminantur, Suspensivæ etiam vocantur: ut, *Vel scribit, vel dicit.*

Discretivæ. Aliæ discretivæ: ut, Sed, sed enim, at, ast, atque, quidem, autem, quoque, scilicet, cæterum, verò, enimvero, quod si, verum, porro, quin.

Rationales seu Illatiuæ. Aliæ rationales, seu illatiuæ: ut, Ergo, ideo, igitur, itaque, idcirco, quare, quamobrem, quocirca, proinde, propterea, ob eam rem, ea re. Cicero. *Ea re statim ad te Aristocritum misi.*

Causales. Aliæ causales, id est, quæ rationem præcedentis orationis inferunt: ut, Nam, namque, enim, etenim, quod, quia, quippe, utpote, siquidem, quando, quandoquidem, propterea, quod, quoniam, quatenus, & pro quia. Virgilius. *Audieras, & fama fuit*: pro nam, vel quia fuit. Quò pro quia: ut Cicero, *Non quò quisquam desit, sed quia valde cupio.*

Perfectivæ. Ouid. *Crede mihi benè qui latuit, benè vixit, & intra Fortunam debet quisque manere suam*: pro nam, vel quia.

Aliæ perfectivæ, seu absolutivæ: ut Vti, quo, pro, ut, Ne

CONIUNCTIONIO.

Ne & ut, pro ne non. Terentius. *Sed patris vim ut queas ferre.*

Ne pro ut non. Cicero. *Opera datur, iudicia ne fiant.*

Aliæ continuatiuæ: ut, Si, sin, ni, nisi.

Aliæ dubitatiuæ: ut, Ne, an, anné, num, nunquid, utrum, nécne.

Aliæ aduersatiuæ: ut, Et si, quanquam, quamvis, licet, tamen si, & aliæ id genus.

Aliæ redditivæ earundem: ut, tamen, attamen, sed, tamen, veruntamen.

Aliæ diminutivæ: ut, Saltem, at, certè, vel: ut *Ne vel latum digitum discefferis.*

Aliæ Electivæ: ut, Quàm, ac, atque, ut, quando pro Quàm accipiuntur.

Expletivæ: ut Quidem, equidem, nimirum, autem, scilicet, quoque, nam, profecto, vero, enimvero, sed, enim, enim pro certè.

Virgilius. *Nam quis te iuvenum confidentissime nostras Iussit adire domos?* Ter. *At enim non sinam.*

Sunt dictiones, quæ nunc Adverbia, nunc Coniunctiones, nunc Præpositiones esse inveniuntur: ut Cum, Cuna, quoties casui iungitur, Præpositio est.

In genere, Coniunctiones ad eò tenui discrimine ab adverbis discernuntur, ut quàm sapissimè confundantur: ut, Quando, proinde, & similia.

ORDO.

Ordo coniunctionum est triplex, nempe: Præpositivus earum scilicet, quæ in sententiarum exordio ponuntur.

Subiunctivus, earum scilicet, quæ secundum in clausula, vel tertium, vel ad summum quartum locum occupant.

Communis.

Ex Coniunctionibus hæ in primis præponi solent: Nam, quare, ac, ast, atque, &, aut, vel, nec, neque, si, quin, quatenus, sin, seu, siue, ni, nisi.

Continuatiuæ.
Dubitatiuæ.

Aduersatiuæ.
Redditivæ.

Diminutivæ.

Electivæ.

Expletivæ.

Ordo
coniunctionum.
Præpositivus.
Subiunctivus.
Communis.

PRÆPOSITIO.

Subiun- Subiunctiuæ vero sunt, Quidem, quoque, autem,
ctiuæ vero, enim.

quæ. Et tres Enclyticæ: *ut, Que, ne, ue*, sic dictæ, quod
Enclyti- accentum in præcedentem syllabam inclinent: *ut,*
cæ. Horat. *Ludere qui nescit, campestribus abstinet armis,*
Indoctusq; piæ, disciue, trochiue quiescit.

Sunt & aliæ quoq; voces aliquot Enclyticæ, *ut Dum,*
his, nam, &c.

Com- Communes deniq; dicuntur, quæ indifferenter &
munes. præponi & postponi possunt, quales sunt reliquæ ferè
omnes, præter prædictas: *ut Equidem, ergo, igitur,*
saltem, tamen, quanquam, &c.

DE PRÆPOSITIONE.

Præpositio, est pars orationis indeclinabilis,
quæ alijs orationis partibus, vel in Com-
positione, vel in Appositione præponitur.

Appositione: *ut, Christus sedet ad dextram Patris.*

Compositione: *ut, Adactum iuramentum adhibendum*
admonuit.

Præposi- Quædam præpositiones postponi suis casibus inue-
tiones niuntur: *ut,*

postposi-
tæ suis
casibus.

Cum,	} vt {	Quibuscum.
Tenus,		Pube tenus.
Versus,		Angliam versus.
Visque,		Ad occidentem vsque.

Accidentia Præpositioni.

Præpositioni accedit casuum regimen, siue constructio.
Cæterum in iisdem casibus mira est significationis
varietas, quæ non tam regulis, quàm assiduo legendi,
atque scribendi vsu discenda est, Exempli causa.

Secun- Secundum, aliud significat cum dico, *Secundum au-*
dum. *rim vulnus accepit: id est, iuxta aurem.* Aliud vero hîc:
Secundum Deum parentes amandi sunt, id est, proximè post
Deum. Aliud in hac oratione: *Secundum quietem, satis*
mibi

PRÆPOSITIO.

mibi felix visus sum, id est, in quiete vel inter quietem.

Præpositiones Accusatiuum regentes.

Ex præpositionibus istæ accusatiuo casui adiunguntur.

Ad. *Ad Calendas Græcas.* (facti.

Apud. Verg. *At benè apud memores veteris stat gratia*

Ante, Hor. — *dicique beatus*

Ante obitum nemo, supremæque funera debet.

Aduersus. *Ne Hercules quidem aduersus duos.*

Cis. *Cis Thamefim sita est Aetonia.* (fines,

Citra, ultra. Hor. *Est modus in rebus, sunt certi deniq;*

Quos ultra citraq; nequit consistere rectum.

Intra. Oui. *Crede mihi benè qui latuit, bene vixit, & intra*

Fortunam debet quisque manere suam.

Extra. Plin. Ma. *Extra omnè ingenij aleam posuit Cicero.*

Circum locale est: *ut, Circum montem.*

Circa. *Circa forum, circa viginti annos.*

Circiter, tempus & numerum significat: *ut,*

Circiter horam decimam.

Cæsar. Circiter duo millia desiderati sunt.

Contra. *Ne contra stimulum calces.*

Erga. *Princeps erga populum clemens.*

Inter. Hor. *Multa cadunt inter calicem supremæq; labra.*

Infra. Terent. *Quem ego infra omnes, infimum esse puto.*

Supra. Salust. *Dux hostium cum exercitu supra caput est.*

Iuxta. Ter. *Cum lucubrâdo iuxta ancillas lanam faceres.*

Ob. *Fædâ mors ob oculos versabatur.*

Per. Hor. *Impiger extremos currit mercator ad Indos,*

Per mare pauperiem fugiens, per saxa, per ignes.

Prope. *Prope urbem. Prope mortem.*

Præter. Terent. *Ita fugias ne præter casam.*

Propter. *Aliquid mali propter vicinum malum.*

Post. Hor. *O ciues ciuis, querenda pecunia primum est,*

Virtus post nummos.

Penes. Ouid. *Me penes est unum vasti custodia mundi.*

Trans. Hor. *Cælum non animum mutant, qui trans mare*

currunt.

PRÆPOSITIO.

Præpositiones Ablatium regentes.

- A. Terent. *A me nulla tibi orta est iniuria.*
 Ab. Hæc vocalibus præponitur. Mimus. *Ab alio ex-
 pectes, alteri quod feceris.*
 Abs. Terent. *Abs quovis homine beneficium accipere,
 cum opus est, gaudeas.*
 Absque. Terent. *Absque eo esset. Absque pecunia mi-
 serè viuitur.*
 Cum. Mimus. *Damnum appellandum est cum mala fama*
 Clam. *Clam patre. & Plaut. Clam patrem.* (verum.
 Coram. *Coram Senatu res acta est.*
 De. *Sophiste rixantur de lana caprina.*
 E. *Qui falsum testimonium dixisse convictus erat, è sa-
 xo Tarpeio deiecebatur.*
 Ex. *Ex malis moribus bonæ leges nata sunt.*
 Pro. Mimus. *Comes facundus in via, pro vehiculo est.*
 Pro. Terent. *Huic aliquid præ manu dederis.*
 Sine. idem. *Sine Cere & Baccho friget Venus.*
 Tenus. Virg. — *capuloq; tenus ferrum impulit ira.*

Præpositiones utriusque casui seruiantes.

Hæc quatuor utrunque casum exigunt, sed diuersa
 ferè significatione.

In. Terent. *In tempore veni, quod omnium rerum est
 primum. sine motu.*

Ouidius. *Inque domos superas scandere cura fu-
 it. motum quodammodo innuit.*

Virg. *Sub lucem exportant calathis. i. paulò ante lucem.*

Idem. — *vaslo vidisse sub antro.*

Super. Virg. *Super ripas Tyberis. Fronde super viridi.*

Subter. *Subter terram. Densa subter testudine casus. Vir.*

Sunt & præpositiones, quæ nunquam extra compo-
 sitionem inueniuntur, nimirum:

Am,	{ vt }	Ambio,	{ }	Re,	{ vt }	Recipio.
Di,		Diduco,		Se,		Sepono.
Dis-		Distraho.		Con-		Con dono.

Con-

Utriusq;
 casus
 præposi-
 tiones.

Præposi-
 tiones
 nunquã
 extra
 compo-
 sitionem
 reperiuntur.

INTERIECTIO.

Converò, quoribus cum dictione à vocali incipiente
 componitur, amittit n: vt, Coagmento, coemo, coin-
 quino, cooperto.

DE INTERIECTIONE.

Interiectio, est pars orationis quæ sub incon-
 dita voce subito prorumpentem animi affe-
 ctum demonstrat. Interiec-
 tio.

Tot autem sunt interiectionum significa-
 ciones, quot animi perturbati sunt motus.

Exultantis: vt, Euax, vah. Plaut. *Euax, iurgio tandem
 uxorem abegi.*

Dolentis: vt, Heu, hoi, hei, ô, ah. Ter. *I intro, hei, boi.*
 Virgilius. *O dolor, atque decus magnum.*

Timentis: vt, Hei, attrat. Terent. *Hei, vereor ne quid
 Andria apportet mali.*

Admirantis: vt, Pape. Ter. *Papè, noua figura oris.*

Vitantis: vt, Apage, apagésis. Terent. *Apagésis egon
 formidolosus?*

Laudantis: vt, Euge. Mar. *Cito, nequiter, euge, beatè.*

Vocantis: vt, Eho, oh, io. Terent. *O, quæ vocaris?*

Deridentis: vt, hui. Terent. *Hui, tu mihi illam laudas?*

Ex improviso aliquid deprehendentis: vt, Atat. Ter.
Atat data herclè mihi sunt verba.

Exclamantis: vt, Oh, proh, nefas. Seneca. *Ob pau-
 pertas felix.*

Imprecantis: vt, Malum, vix malum. Terent. *Quid
 hoc (malum) infelicitatis est.*

Ridentis: vt, Ha ha he. Terent. *Ha ha he, defessa iam
 misera sum te ridendo.*

Silentium iniungentis: vt, Au. Terent. *Au, ne com-
 parandus hic quidem ad illum est.*

Illud hic obseruandum est, nomina quoque & ver-
 ba quandoque interiectionis loco poni: vt apud Virgi-
 lium. *Nauibus infandum amissis. Cicero. Sed amabo te*
cura. Imo quæuis orationis pars affectum animi in-
 condi-

Interiec-
 tio.

Interiec-
 tiones.

INTERIECTIO.

conditum significans, Interiectionis vice fungitur.

Atque hæc quidem de octo orationis partium Etymologia, quamlibet crassa (quod aiunt) Minerva, tradita sunt pueris, tanisper dum ordinarijs in ludo operis ac pensis sub regula defunguntur, abundè sufficere arbitramur. Quod si cui tamen adulescit quicquam his altius exactiusq; peruestigare, hunc ad Grammaticorum evolvenda perscrutandaque opera relegendum censemus. Quorum cum magnus sit numerus, & quidem egregie doctorum, nullum tamen novimus, cui vel propter eruditionis ac doctrinæ præstantiam, vel propter præcipiendi claritatem elegantiamq; Linacro nostro comparari posse videatur, nedum præponi.

DE CONSTRUCTIONE

octo partium Orationis.

Atque de octo quidem orationis partibus, earumq; formis, quatenus ad Etymologiam attinet, hætenus dictum est: deinceps de eisdem, quatenus ad Syntaxim, quæ Constructio dicitur, agemus.

Constru.
ctio quid sit. Est igitur Syntaxis, debita partium orationis inter se compositio connexioque, iuxta rectam Grammatices rationem.

Ea vero est, qua veterum probatissimi, tum in scribendo, tum in loquendo sunt usi.

Concor-
dantia
Gram-
matices. Cæterum, priusquam de partium orationis structura singulatim pertractemus, quædam in genere de tribus Grammaticæ concordantijs sunt paucis ediscerenda.

CONCORDANTIA

Nominativi & Verbi.

Prima
concor-
dantia. Verbum personale cohæret cum Nominativo, numero & persona: ut,

Nunquam sera est ad bonos mores via.

Fortuna nunquam perpetuè est bona.

Nominativus primæ vel secundæ personæ rarissimè expri-

SYNTAXIS.

exprimitur, nisi causa discretionis, ut, *Vos damnastis:* quasi dicat præterea nemo: aut emphasis gratia; ut, Terentius. *Tu es patronus, tu pater, si deseris tu, perimus:* quasi dicat, præcipuè, & præ alijs tu patronus es. Ovidius. *Tu dominus, tu vir, tu mihi frater eris.*

In verbis, quorum significatio ad homines tantum pertinet, tertiæ personæ nominativus sæpe subauditur: ut est, fertur, dicunt, ferunt, aiunt, prædicant, clamitant, & in similibus: ut,

Terentius. *Fertur atrocia flagitia designasse.*

Ovid. *Tecq; ferunt ira poenituisse tue.*

Non semper vox casualis est verbo nominativus, sed Verbum aliquando verbum infinitum: ut, *Mentiri non est mecum.*

Plautus. Aliquando oratio: ut,

Ovid. *Adde quod ingenuas didicisse fideliter artes*

Emollit mores, nec sinit esse feros.

Aliquando adverbium cum genitivo: ut, *Partim virorum ceciderunt in bello. Partim signorum sunt combusta.*

EXCEPTIO PRIMA.

Verba infiniti modi, pro nominativo accusativum ante se statuunt: ut, *Te rediisse incolumem gaudeo, Te fabulam agere volo.*

Resolvi potest hic modus per quod & ut, ad hunc modum: *Quod tu rediisti incolumis, gaudeo. Ut tu fabulam agas, volo.*

Verbum inter duos nominativos, diversorum numerorum positum, cum alterutro convenire potest: ut,

Terent. *Amantium ira, amoris redintegratio est.*

Ovid. — *quid enim nisi vota supersunt?*

Idem. *Pectora percussit, pectus quoque robora finit.*

Virgilius. — *nihil hic nisi carmina desunt.*

EXCEPTIO SECUNDA.

Impersonalia præcedentem nominativum non habent: ut, *Tudet me vita. Pertasum est coniugij:* de quibus suo loco.

Nomen

SYNTAXIS.

Nomen multitudinis singulare, quandoque verbo plurali iungitur: vt, *Pars abiēre. Vterq; deluduntur dolis.*

CONCORDANTIA

Substantiui & Adiectiui.

Secunda
concor-
dantia.

Adiektivum cum Substantiuo, genere, numero & casu consentit: vt Iuvenal. *Rara avis in terris, nigroq; similis cigno.*

Ad eundem modum participia & pronomina substantiuis adnectuntur: vt,

Ovidius. *Donec eris felix, multos numerabis amicos,*

Nullus ad amissus ibit amicus opes.

Seneca. *Non hoc primum pectora vulnus mea senserunt, graviora tuli.*

Aliquando oratio supplet locum substantiui: vt, *Andito regem Doroborniam proficisci.*

CONCORDANTIA RELATIVI

& Antecedentis.

Tertia
concor-
dantia.

Relativum cum Antecedente concordat genere, numero, & persona: vt, — *vir bonus est quis?*

Qui consulta patrum, qui leges iuraq; servat.

Nec unica vox solum, sed interdum etiam oratio ponitur pro Antecedente: vt,

Ter. *In tempore ad eam veni, quod omnium rerum est primum.*

Nota.

Relativum inter duo Antecedentia diversorum generum collocatum, nunc cum priore convenit: vt,

Valerius Maximus. *Senatus assiduam stationem eo loci peragebat, qui hodie Senaculum appellatur.*

Non procul ab eo flumine, quod Saliam vocant.

Cic. *Propius à terra Iouis bella fertur, quae Phæton dicitur.*

Nunc cum posteriore: vt, *Homines tuentur illum globum, quae terra dicitur.*

Est locus in carcere, quod Tullianum appellatur.

In coitu luna, quod interlanium vocant.

Exceptio.

Aliquando relatiuum, aliquando & nomen adiectivum,

SYNTAXIS.

vum, respondet primitiuo, quod in possessiuo subintelligitur: vt Terentius. *Omnes omnia bona dicere, & laudare fortunas meas, qui filium haberem tali ingenio praeditum.* Ouid. — *nostris vidisti flentis ocellos.*

Quoties nullus nominativus interferitur inter relatiuum & verbum, relatiuum erit verbo nominativus: vt Boëtius. *Felix qui potuit boni fontem visere lucidum.*

At si nominativus relatiuo & verbo interponatur, relatiuum regitur à verbo, aut ab alia dictione, quae cum verbo in oratione locatur: vt Ouid. *Gratia ab officio, quod mora tardat, abest.* Virgil. *Cuius numen adoro. Quorum optimum ego habeo. Cui similem non vidi. Quo dignum te iudicavi. Quo melius nemo scribit. Quem videndo obstupuit. Lego Virgilium, pro quo ceteri poëtae sordent.*

SVBSTANTIVORVM

constructio.

Quam duo substantia diversae significationis sic Genitiui concurrunt, vt posterius à priore possideri quodammodo videatur, tum posterius in genitiuo ponitur: vt Iuvenalis. *Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit. Rex pater patriae, Arma Achillis, Cultor agri.*

Proinde hic genitiuus saepissime in adiectivum possessivum mutatur: vt Patris domus, Paterna domus. Heri filius, Herilis filius. Est etiam ubi in dativum vertitur: vt Luc. de Cat. *Urbipater est, urbiq; maritus. Nerus tibi, mihi pater.*

EXCEPTIO.

Excipiuntur quae in eodem casu per Appositionem Appositi connectuntur: vt Ouid. *Effodiuntur opes irritamenta mariorum.* Virg. *Ignavum fucos pecus à praesepibus arcent.*

Adiectivum in neutro genere absolute, hoc est absolute substantiuo positum, aliquando genitiuum postulat: vt, *Paululum pecuniae. Hoc nescis. Catul. Non videmus id mantica, quod in tergo est.*

Iuven-

SYNTAXIS.

Iuvenal. *Quantum quisque sua nummorum servat in arca,
Tantum habet & fidei.*

Ponitur interdum genitivus tantum, nempe priore substantivo per Eclipsim subaudito: ut in huiusmodi locutionibus:

Terentius. *Vbi ad Dianæ veneris, ito ad dextram. Ventum erat ad Vestæ;* utroque subauditur templum. Virg. *He-
ctoris Andromache;* subauditur uxor. Idem. *Deiphobe
Glauci;* subauditur filia. Terent. *Huius video Byriam;*
subaudi servum.

LAUS ET VITUPERIUM.

Laus & vituperium rei, varijs modis effertur, ac fre-
quentius in ablativo, vel genitivo: ut, *Vir nulla fide.* O-
vidius. *Ingenui vultus puer, ingenique pudoris.*

OPUS ET VSUS.

Opus & Usus ablativum exigunt: ut Cicero. *Autho-
ritate tua nobis opus est.* Gellius. *Pecuniam, qua sibi ni-
hil esset usus, ab ijs quibus sciret usui esse non accepit.*

Opus ad-
iectivum. Opus autem adiectivum pro necessarijs quandoque
poni videtur, varièq; construitur: ut,

Cicero. *Dux nobis & author opus est.*

Idem. *Dicis nummos mihi opus esse ad apparatus triumphi.*

Terent. *Alia, quæ opus sunt, para.* Cicero. *Sulpitij operam
intelligo ex tuis literis, tibi multum opus non fuisse.*

Adiectivorum Constructio.

GENITIVUS.

Constructio ad-
iectivorum. Adiectiva quæ desiderium, notitiam, memoriam,
atq; ijs contraria significant, genitivum adsciscunt:
ut Plinius. *Est natura hominum novitatis avida.*

Virg. *Mens futuri præscia.* Idem. *Memor esto brevis ævi.*

Terent. *Imperitos rerum, eductos liberè, in fraudem illicia.*

Silius. *Non sum animi dubius, sed deuius æqui.*

Cicero. *Græcarum literarum rudis.*

Adic-

SYNTAXIS.

Adiectiva verbalia in ax, etiam in genitivum ferun-
tur: ut *Andax ingenij.* Ouid. *Tempus edax rerum.* Sene-
ca. *Virtus est vitiorum sugax.* Horat. *Vitium sagax.* Idem.
Propositi tenax. Virgilius. *Tam fidei prætiq; tenax, quàm
nuncia veri.* Plaut. *Pecuniarum petax, &c.*

Ingens præterea adiectivorum turba, nullis certis re-
gulis obstricta, casum patrum postulat. Quorum far-
iginem satis quidem amplam concesserunt Linacrus
& Despauterius. Tu verò crebra lectione ea tibi reddes
admodum familiaria.

Nomina partitiva, aut partitive posita: Interrogativa
quædam, & certa numeralia, genitivo, à quo & genus
mutuantur, gaudent: ut Cicero. *Quamquam te Marce
fili annum iam audientem Cratippum, idque Athenis, a-
bundare oportet præceptis institutisq; Philosophia propter
summam & doctoris auctoritatem & urbis: quorum, altera
te scientia augere potest, altera exemplis.*
Utrum horum manis, accipe.

Ovidius. *Quisquis fuit ille decorum.*

Terent. *An quisquam hominum est æquè miser, ut ego?*

Virgilius. — *diuim promittere nemo auderet.*

*Tres fratrum. Quatuor iudicum. Sapientissimè octavius quis
fuerit, nondum constat.*

Primus regum Romanorum fuit Romulus.

In alio tamen sensu ablativum exigunt cum præpo-
sitione: ut, *Primus ab Hercule. Tertius ab Aenea.*

In alio vero sensu dativum: ut Virgilius. — *nulli pie-
tate secundus.*

Vsurpantur autem & cum his præpositionibus: E, de, Nom.
ex, inter, ante: ut Ovidius. *Est deus è vobis alter.* varia con-
Idem. *Solus de superis.* Virgilius. *Primus inter omnes.* structio:
Idem. *Primus ibi ante omnes magna comitante caterua,*

Laocoon ardens summa decurrit ab arce.

Interrogativum & eius redditivum, eiusdem casus & Interro-
gationis erunt: ut, *Quarum rerum nulla est satietas? Di-
gitivum
gationis
gitivum. Quid rerum nunc geritur in Anglia? Consultitur
de religione.* Fallit

SYNTAXIS.

Exceptio Fallit hæc regula, quoties Interrogatio fit per cuius, id, ium: vt, *Cuium pecus? Laniorum.* Aut per dictionem variae syntaxeo: vt, *Furtive accusas, an homicidij? Vtroq.*

Fallit denique cum per possessiua, Meus, tuus, suus, &c. respondendum est: vt, *Cuius est hic Codex? Meus.*

Comparatiua & superlatiua. Comparatiua & superlatiua, accepta partitiue, genitiuum, vnde & genus sortiuntur, ex gunt.

Comparativum autem ad duo, superlativum ad plura refertur: vt, *Manuum fortior est dextra. Digitorum medius est longissimus.* Accipiuntur autem partitiue, cum per E, ex, aut inter exponuntur: vt, *Virgilius poetarum doctissimus:* id est, ex poetis, vel inter poetas.

Comparatiua & superlatiua. Comparatiua, cum exponuntur per quam, ablativum adsciscunt: vt Horatius. *Vilius argentum est auro, virtutibus aurum,* id est, quam aurum, quam virtutes.

Adsciscunt & alterum ablativum, qui mensuram excessus significat: vt, Cicero. *Quantò doctior es, tantò te geris submissius.*

Tantò, quantò, multò, longè, ætate, natu, vtrique gradui apponuntur: vt Catul. *Tantò tu pessimus omnium poeta, Quantò tu optimus omnium patronus.*

Eras. *Nocturnæ lucubrationes longè periculosissime habentur. Longè ceteris peritior es, sed non multò melior tamen.*

Iuvenal. *Omne animi vitium, tantò conspectius in se Crimen habet, quantò maior qui peccat habetur.*

Maior & maximus ætate. Maior & maximus natu.

D A T I V V S.

Commodum & incommodum. Adiectiva quibus commodum, incommodum, similitudo, dissimilitudo, voluptas, summissio, aut relatio ad aliquid significatur, in dativum transeunt: vt, Virgilius. *Sis bonus & felixq, tuis.*

Martial. *Turba gravis paci, placidaq, inimica quieti. Est finitimus oratori poeta.* Ovid. *Qui color albus erat, nunc est contrarius albo.*

Martial. *Iucundus amicis. Omnibus supplex.*

Horatius.

SYNTAXIS.

Horatius. *Si facis ut patrie sit idoneus, utilis agro.*

Huc referuntur adiectiva, ex Con præpositione composita: vt Contubernalis, commilito, conservus, cognatus, &c.

Quædam ex his quæ similitudinem significant, etiam genitivo gaudent: vt, Lucanus. *Quem metuis, par huius erat.*

Terentiu. *Patres equum esse censent, nos iamiam à pueris illud nasci senes, neque illarum affines esse rerum, quas fert adolescentia.*

Idem. *Domini similis es.* Auson. *Mens conscia recti.*

Virgilius. *Præterea regina tui fidissima dextra Occidit ipsa sua.*

Communis, alienus, immunis, varijs casibus seruiunt: vt Cicero. *Commune animantium omnium est coniunctionis appetitus, procreandi causa. Mors omnibus communis. Hoc mihi tecum commune est.*

Salust. *Non aliena consilij.* Seneca. *Alienus ambitioni.*

Cicero. *Non alienus à Scenoe studijs.*

Ovid. — *vobis immunibus huius Esse mali dabitur.*

Plinius. *Caprificus omnibus immunis est.*

Imunes ab illis malis sumus.

Natus, commodus, incommodus, utilis, inutilis, vehementer, aptus, interdum etiam accusativus cum præpositione adiunguntur: vt Cicero. *Natus ad gloriam.*

Verbalia in bilis, accepta passivæ, vt & participia, In bilis seu potius participialia in dus, dativus adiecto gaudent: & dus, vt Martial. *ô mihi post nullas lule memorande sodales.*

Stattus. — *nulli penetrabilis astro Lucus erat.*

A C C V S A T I V V S.

Magnitudinis mensura subiicitur adiectivis in accusativus: vt, *Gnomon septem pedes longus, umbram non amplius quatuor pedes longam reddit.*

Interdum & in ablativus: vt, Columella. *Fons latus pedibus tribus, altus triginta.*

K r

Interdum

SYNTAXIS.

Interdum etiam & genitiuo : vt Columel. *In morem horti areas latas pedum denum, longas pedum quinquagenum facito.*

ABLATIVVS.

Copia & inopia. Adiectiua quæ ad copiam, egestatemue pertinent, interdum ablatiuo, interdum & genitiuo gaudent: vt, Plautus. *Amor & melle & felle est facundissimus.* Horat. *Diues agris, diues positis in fœnore nummis.* Virgilius. *At fesse multa referunt se nocte minores, Crura thymo plena.* Idem. *Qua regio in terris nostri non plena laboris?* Idem. *Diues opum, diues pictis vestis & auri.* Persius. *Deiue in terras anima, & celestium inanes!* *Expers fraudis. Gratia beatus.*

Diuerſitas. Nomina diuerſitatis, ablatiuum sibi cum præpositione subiiciunt: vt Virgilius. *Alter ab illo. Aliud ab hoc. Diuersus ab isto.*

Causa & ei. Nonnunquam etiam datiuum: vt, *Huic diuersum.* Adiectiua regunt ablatiuum significantem causam: vt, *Pallidus ira. Incuruus senectute. Liuida armis brachia. Trepidus morte futura.*

Modus rei. Forma vel modus rei adijcitur nominibus in ablatiuo: vt *Facies miris modis pallida. Nominis Grammaticus, re barbarus.*

Cicero. *Sum tibi naturâ parens, præceptor consilij.* Virgilius. *Troianus origine Caesar. Spe diues, re pauper. Syrus natione.*

Dignus, &c. Dignus, indignus, præditus, captus, contentus, ex-torris, auferendi casum adiectum volunt: vt, Terentius. *Dignus es odio. Qui filium haberem tali ingenio præditum.* Virg. *Atque oculis capti fodere cubilia talpe.* Idem. *Sorte tua contentus abi.*

Horum nonnulla genitiuum interdum vendicant: vt, Ouidius. *Militia est operis altera digna tui.* Vir. *Descendam magnorum band quaquâ indignus auorum.*

Prono-

SYNTAXIS.

Pronominum Constructio.

MEi, tui, sui, nostri, vestri, genitiui primitiuorum, ponuntur cum passio significatur: vt, *Languet desiderio tui.* Primitiua pronomina;

Ouid. *Parq; tui latitat corpore clausa meo. Imago nostri.*

Meus, tuus, suus, noster, vester, adijciuntur, cum actio vel possessio rei denotatur: vt, *Fauet desiderio tuo. Imago nostra, id est, quam nos possidemus.*

Nostrium & vestrum genitiui, sequuntur distributiva, Deriuatiua pro-nomina; partitiua, comparatiua, & superlatiua: vt, *Vt unusquisque vestrum. Nemo nostrum. Ne cui vestrum sit mirum. Maior vestrum. Maximus natu nostrum.*

Hæc possessiua, Meus, tuus, suus, noster & vester, hos Possessiua pro-nomina; genitiuos post se recipiunt, Ipsius, solius, vnius, duorum, trium, &c. omnium, plurium, paucorum, cuiusq; & genitiuos participiorum, quæ ad genitiuum primitiuum in possessiuo inclusum referuntur: vt, *Ex tuo ipsius animo coniecturam feceris.*

Cicer. *Dico mea vnius opera Rempublicam esse liberatam.* Idem *Meum solius peccatum corrigi non potest.*

Eras. *Noster duorum euentus ostendat, utra gens sit melior. In sua cuiusque laude præstantior. Nostra omnium memoria.*

Brutus ad Cicer. *Vestris paucorum respondet laudibus.* Hor. -- *scripta Cum mea nemo legat, vulgo recitare timentis.*

Sui & suus reciproca sunt, hoc est, semper reflectuntur ad id, quod præcessit in eadem oratione: vt, *Petrus procenimum admiratur se. Pareit erroribus suis.*

Aut annexa per copulam: vt, *Magnopere Petrus rogat ne se desiras.*

Ipsæ, ex pronominebus solum trium personarum significationem repræsentat: vt, *Ipsæ vidi, Ipsæ videris, Ipsæ dixit.*

Et nominibus pariter ac pronominebus adiungitur: vt, *Ipsæ ego, Ipsæ ille, Ipsæ Hercules.*

Idem, etiam omnibus personis iungi potest: vt *Ego i-* Idem; *idem adsum.* K 2 Teren-

SYNTAXIS.

Terentius. *Idem has nuptias perge facere.*

Virgil. — *idem iungat vulpes, & mulgeat hircos.*

Demonstratiua. Hic, ille, iste, sic distinguuntur: Hic mihi proximum demonstrat. Iste, cum qui apud te est. Ille, cum qui ab utroque remotus est, indicat.

Ille & Iste. Ille, tum usurpatur, cum ob eminentiam rem quampiam demonstramus: ut, *Alexander ille magnus.* Iste vero ponitur, quando cum contemptu rei alicuius mentionem facimus: ut Terentius. *Istum amulum quoad poteris, ab ea pellito.*

Hic & Ille. Hic & ille, cum ad duo anteposita referuntur, hic ad posterius & propius: ille ad prius & remotius proprie ac vsitatisimè referri debet: ut Colum. *Agricola contrarium est pastoris propositum: ille quam maxime subactis & parosolo gaudet, hic non ali graminoseq; ille fructum è terra sperat, hic è pecore.* Est tamen ubi è diuerso pronomen Hic, ad remotius suppositum referri inuenias, & ille ad proximius.

VERBORVM CONSTRUCTIO

Nominatiuus post Verbum.

Nominatiuus utrinque. Verba substantiua, ut Sum, forem, fio, existo: verba vocandi passiuia, ut nominor, appellor, dicor, vocor, nuncupor, & ijs similia: ut, Scribor, salutor, habeor, existimor, item verba gestus: ut Sedeo, dormio, cubo, incedo, curro, utrinque nominatiuum expetunt: ut, *Deus est summum bonum.*

Perpussili vocantur nani. Fides religionis nostrae fundamentum habetur. Malus pastor dormit supinus.

Lactantius. *Homo incedit crectus in caelum.*

Notageneralis. Denique omnia fere verba post se nominatiuum habent adiectiui nominis, quod cum supposito verbi, casu, genere, & numero concordat: ut,

Rex mandauit primus extirpari heresin.

Infinitiui. *Pii orant taciti. Boni discunt seduli.*

Infinitiui constructio. Infinitum quoque utrinque eodem casu habet, praecaput

SYNTAXIS.

cipue cum verba optandi, eisque similia accedunt: ut, *Hypocrita cupit videri iustus. Hypocrita cupit se videri iustum. Malo diues esse quam haberi. Malo me diuitem esse quam haberi.*

Claudianus. *Vinitur ex quo melius. — natura beatis Omnibus esse dedit si quis cognouerit uti.*

Martialis. *Nobis non licet esse tam disertis, vel disertis.*

Terentius. *Expedi bonas esse vobis.*

Ouidius. *Quo mihi commissio non licet esse piam.*

Quamvis in his postremis exemplis subaudiuntur accusatiui ante verba infinita: *Nos esse disertos. Vos esse bonas. Me esse piam.*

GENITIIVS POST VERBUM.

SVm genitiuum postulat, quoties significat possessionem, aut ad aliquid pertinere: ut, Virgilius. — *pecus est Melibaei.*

Cicero. *Adolescentis est maiores natu reuereri.*

Virg. — *regum est Parcere subiectis, & debellare superbos.*

Excipiuntur hi nominatiui, meum, tuum, suum, nostrum, vestrum, humanum, belluinum, & similia: ut, *Non est meum contra auctoritatem Senatus d cere.*

Terentius. *Eia, baud vestrum est iracundos esse.*

Humanum est irasci.

At hic subintelligi videtur officium, quod aliquando Officium etiam exprimitur: ut Terent. *Tuum est officium has bene ut adsimiles nuptias.*

Verba aestimandi genitiui gaudent: ut, *Plurimi passim aestimant pecunia. Pudor parui penditur. Nihil, vel pro nihilo habentur literae.*

Horat. *Pluris opes nunc sunt, quam prisci temporis annis.*

Aestimo vel genitiuum, vel ablativum adsciscit: ut, Valerius Maximus. *Non huius te aestimo. Magno ubique virtus aestimanda est.*

Flacci, nauci, nihili, pili, asis, huius, teruntij, his verbis, aestimo, pendo, facio, peculiariter adijciuntur: ut, *Ego illum flocci pendo. Nec huius facio, qui me pili aestimat. S. n. g. lariz*

SYNTAXIS.

gularia sunt ista, *Aequi boni consulo. Aequi boni facio, id est, in bonam accipio partem.*

Accu-
sandi
verba.

Verba accusandi, damnandi, monendi, absolvendi, & consiliaria, genitium possulant, qui crimen significet: vt Plaut. *Quis alterum inuasit probri, ut se intus oror.* Cicero. *Etiā scelēis condēnat generum suum.* (tet. Ouid. *Parce tuum vatem sceleris damnare Cupido.* Admoneto illam pristinae fortunae. *Furti absolutus est.*

Vertitur hic genitium aliquando in ablatium, vel cum praepositione, vel sine praepositione: vt Cicero: *Si in me in quos es iudex, condemnabo eodem ego te crimine* Gellius. *Vxorem de pudicitia grauitē accusauit.* Cicero. *Putauit ea de re admonendum esse te.*

Vterque, nullus, alter, neuter, alius, ambo, & superlatius gradus, non nisi in ablatiuo id genus verbis subduntur: vt, *Accusas furti, an stupri, an utroque? siue de utroque? Ambobus, vel de ambobus? Neutro, vel de neutro? De plurimis simul accusaris.*

Satago,
&c.

Satago, misereor, miseresco, genitium admittunt: vt Terent. *Is rerum suarum satagit.*

Virgil. — *oro misere laborum* Tantorum, *miserere animi non digna ferentis.* Statius. *Et generis miseresce tui.*

Misere-
or, &c.

At misereor & miseresco, rariū cum datiuo leguntur: vt Seneca. *Huic succurro, huic misereor.* Boetius. *Dilige iure bonos, & miseresce malis.*

Remi-
niscor,
&c.

Reminiscor, obliuiscor, inemini, genitium aut accusatiuum desiderant: vt, *Dare fidei reminiscitur.* *Proprium est stultitiae, aliorum vitia cernere, obliuisci suorum.* Ter. *Faciam ut meique, ac huius diei, ac loci semper memineris.* Plautus. *Omnia quae curant senes, meminerunt.* *Memini de hac re, de armis, de te, id est, mentionem feci.*

Potior.

Potior, aut genitiuo aut ablatiuo iungitur: vt Plaut. *Romani signorum & armorum potiti sunt.* Virg. *Egressi optata Troes potiuntur arena.*

DATI-

SYNTAXIS.

DATIVVS POST VERBUM.

Omnia verba acquisitiue posita, adsciscunt datiuum cuius rei, cui aliquid quocunq; modo acquiritur: vt Plaut. *Mihi ista nec scribitur, nec metitur.* Vi gil. *Nescio quis teneros oculos mihi fascinat agnos.*

Verba
acqui-
rendi.

Huic regulae appendent varij generis verba.

In primis, verba significantia commodum aut incommodum regunt datiuum: vt Virgil. *Ille seges demum votis respondet auari Agricola.*

Non potes mihi commodare, nec incommodare.

Idem. — *validis incumbite remis.*

Suam eruditionem tibi acceptam fert.

Ex his quaedam efferuntur etiam cum accusatiuo: vt Cicero. *Vnum studetis omnes, unum sentitis.*

Plautus. *Si ea mentorem, quae ad ventris victum conducunt, mora est.*

Cicero. *In hac studia incumbite. Naturae plus ad eloquentiam conferat, an doctrina.*

Fessum quies plurimum iuvat.

Verba comparandi regunt datiuum: vt

Virg. *sic paruis componere magna solebam.*

Fratri se & opibus & dignatione adequauit.

Verba
comparandi

Interdum additur ablatiuus cum praepositione: vt, *Comparo Virgilium cum Homero.*

Aliquando accusatiuus cum praepositione Ad: vt, *Si ad eum comparatur nihil est.*

Verba dandi & reddendi, regunt datiuum: vt, *Fortuna multis nimium dedit, nulli satis, Ingratus est qui gratiam bene merenti non reponit.*

Verba
dandi.

Hae variae habent constructionem: *Dono tibi hoc munus, dono te hoc misere.*

Varia
constru-
tio.

Cicero. *Huius rei aliquid temporis impertias.*

Terentius. *Plurima salute Parmenonem suum suum*

K 4

imper-

SYNTAXIS.

imperit Gnato. Aspergit mihi libem: Aspergit me labe.

Instruit equo penulam: Instruit equum penna.

Ovid. Ut piget infido consuliſſe viro: id est, dedisse consilium, vel etiam proſpexiſſe.

Lucanus. Recte remq; ratus de cunctis conſulit aſtris, id est, petit conſilium. Conſule ſaluti tue, id est, reſpice.

Ter. Peſſimè iſtuc in te atque in illum coſiſi. i. ſtatis.

Metuo, timeo, formido tibi, vel de te. i. ſum ſollertius pro te.

Metuo, timeo, formido te, vel à te: ſcilicet, ne mihi noceas.

Verba promittendi. Verba promittendi ac ſolandi, regunt dativum: vt, Cicero. *Hec tibi promitto, ac recipio ſanctiſſimè eſſe obſervatorium.*

Cicero. As alienum mihi numeravit.

Verba imperandi Verba imperandi & nunciandi, dativum requirunt: vt Hor. *Imperat aut ſervit collecta pecunia cuiq;.*

Idem. Quid de quoque viro, & cui duas, ſepe careto.

Dicimus, tempero, modoror tibi, & te. Reſero tibi & ad te. Item. Reſero ad ſenatum, id est, propono, ſcribo.

Mitto tibi, & ad te. Do tibi literas, vt ad aliquam ſeras. Do ad te literas, id est, mitto vt l'gas.

Verba fidendi. Verba fidendi dativum regunt: vt Horatius.

— vacuis committere venis, Nil niſi lene decet.

Mulieri ne credas, ne mortue quidem.

Verba obſequendi. Verba obſequendi & repugnandi dativum regunt: vt

Semper obtemperat pius filius patri. Quæ homines arant, navigant, ad ſicant, virtuti omnia parent.

Ipfum hunc orabo, huic ſupplicabo.

Persius. — venienti occurrere morbo.

Ignavis precibus fortuna repugnat.

At ex his quedam cum alijs caſibus copulantur: vt,

Ad amorem nihil potuit accedere. Hoc acceſſit meis malis.

Illud conſtat omnibus, ſeu inter omnes.

Terentius. Hæc fratri mecum non conveniunt.

Iuvenal. — Seius inter ſe convenit uſis. Auſculto tibi, id est, obedio. Auſculto te, id est, audio. Adamas diſſidet magneti, ſeu cum magnete.

Certat

SYNTAXIS.

certat cum illo, & Græcanicè, illi. Noli pugnare duobus, id est, contra duos.

Virgilius. — tu dic mi cum quo pignore certes.

Verba minandi & irascendi regunt dativum: vt, *Verba trique mortem minatus eſt. Terentius. Adoleſcenti nihil eſt minandi quod ſuccenſcat.*

Sum cum compositis præter poſſum, exigit dativum: vt, *Rex pius eſt Reipublicæ ornamento. Mihi nec obest, nec prodeſt. Horat. Multa petentibus deſunt multa.*

Dativum poſtulant Verba composita cum his præpoſitionibus.

Præ. Cicero. *Ego meis maioribus virtute præluxi.*

Sed Præco, prævinco, præcedo, præcurro, præverto, accusativus iunguntur. **Verba composita.**

Ad. *Albo gallo ne manum admoliaris.*

Con. *Conducit hoc tue laudi. Connixit nobis.*

Sub. Terent. *Subolet iam uxori quod ego machinor.*

Ante. Cic. *Inquiſſimam pacem, uſiſſimo bello anteſero.*

Post. *Posthabeo, poſtpono famæ pecuniam.*

Virgil. *Postpoſuit tamen illorum mea ſeria ludo.*

Terentius dixit: *Qui ſuum commodum poſthabuit præ meo commodo.*

Ob. Terent. *Quum nemini obtrudi poteſt, itur ad me.*

In. *Impendet omnibus periculum.*

Inter. Cicero. *Ille huic negotio non interſuit modò, ſed etiam præſuit.*

Pauca ex his mutant dativum aliquoties in alium caſum: vt Quintilianus. Præſtat ingenio alius alium. Multos virorum anteit ſapientia. Terent. In amore hæc inſunt vitia. Plinius. Interdico tibi aqua & igni. **Varia conſtrutio.**

Eſt pro habeo dativum exigit: vt

Persius. *Velle ſuum cuique eſt, nec voto viſitur uno.*

Virgil. *eſt mihi namque domi pater, eſt inuſta nonerca.*

Huic confine eſt ſuppedit: vt,

Horat. *Pauper enim non eſt, cui rerum ſuppedit uſus.*

Suppetit

Sum

SYNTAXIS.

Sum, cum multis alijs, geminum adsciscit dativum: vt, *Exitio est avidis mare navis.*

Speras tibi laudi fore, quod mihi vitio vertis?

Nemo sibi Mimos accipere debet favori.

Est ubi hic datus, tibi, aut sibi, aut etiam mihi, nulla necessitatis, at festivitatis potius causa additur: vt, *Ego tibi hoc effectum dabo.*

Ter. *Expedi mihi hoc negotium. Sino sibi hunc iugulo gladio.*

ACCUSATIVVS POST VERBUM.

Verba
transitiva

Verba transitiva cuiuscunque generis, siue actiui, siue communis, siue deponentis, exigunt accusativum: vt Horatius. *Percontatorem fugito, nam garrulus idem est.* Idem. *Nec retinent patula commissa fideliter aures.* Virg. *In primis venerare deos. Aper agros depopulatur.*

Quinetiam verba, quamlibet alioqui intransitiva atq; absoluta, accusativum admittunt cognatæ significationis: vt Cicer. *Tertiam aetatem hominum vivebat Nestor.*

Neutra
transitiva

Virgil. — *longam incomitata videtur ire viam.*

Plautus. *Duram servit servitutem.*

Hunc accusativum mutant autores non raro in ablativum: vt Plaut. *Diu videar vita vivere. Ire recta via.* Suetonius. *Morte cecidit repentine.*

Sunt quæ figuratè accusativum habent: vt,

Virgil. — *rec vox hominem sonat, & dea certe.*

Iuvenal. *Qui Curias simulant, & Bacchanalia vivunt.*

Horat. *Pastillos Rufillus olet, Gorgonius birrum.*

DVO ACCUSATIVI.

Verba rogandi, docendi, vestiendi, duplicem regunt Accusativum: vt, *Tu modo posce Deum veniam. Dedocebo te istos mores. Ridiculum est te me admovere istud.*

Terent. *Induit se calceos, quos prius exuerat.*

Rogandi verba, interdum mutant alterum accusativum in ablativum: vt

Verba
rogandi.

Virgil. *Ipsam obtestor, veniamq; oremus ab ipso.*

Terent. *Suspicionem istam ex illis quaere.*

Vesti-

SYNTAXIS.

Vestiendi verba interdum mutant alterum accusativum in ablativum vel dativum: vt, *Induo te tunica, vel tibi tunicam.*

ABLATIVVS POST VERBUM.

Quodvis verbum admittit ablativum significantem instrumentum, aut causam, aut modum actionis.

INSTRUMENTVM.

vt, *Dæmona non armis, sed morte subegit Iesus.* Horat. *Naturam expellas furca licet, usq; recurrit.* Virgilius. *Hi iaculis, illi certant defendere saxis.*

CAUSA.

Terent. *Gaudeo (ita me di ament) grati causa.*

Uehementer ira excanduit.

Horat. *Invidus alterius rebus macrescit opimis.*

MODVS ACTIONIS.

vt, *Mira celeritate rem peregit.*

Iuvenal. *Invigilate vivi, tacito nam tempora gressu Diffugiunt, nulloq; sono convertitur annus.*

Ovidius. *Dum vires, anniq; fiunt, tolerate laborem, Iam veniet tacito curva senecta pede.*

Ablativo causæ & modi actionis aliquando additur prepositio: vt, *Baccharis præ ebrietate.* *Summa cum humanitate tractatus hominem.* Excep-
tio.

Quibuslibet verbis subiicitur nomen pretij in ablativo casu: vt, *Teruntio, seu vitiosa luce non emarim.* Nomen
pretij.

Lilius. *Muko sanguine ac vulneribus ea victoria stetit.* Vili, &c.
Vili, paulo, minimo, magno, nimio, plurimo, dimidio, duplo, adijciuntur sæpe sine substantiis: vt
Terent. *Redime te captum quam queas minimo, Vili vocat virum.*

Seneca. *Constat parvo fames, magno fastidium.*

Excipiuntur hi genitivi sine substantiis positi: Tantum, quanti, pluris, minoris, tantum, tantidem, quantum, liber,

SYNTAXIS.

liber, quancuncq; vt Cicero. *Tanti eris alijs, quanti tibi fueris. Non vendo plus quam a'ij, fortasse etiam minoris.* Ouidius. *Vix Priamus tanti, totaq; Troya fuit.*

Sin addantur substantium, in ablatiuo effertuntur: vt, Aul. Gel. *Tanta mercede docuit, quanta haecenus nemo.* *Minori precio vendidi, quam emi.*

Valeo.

Valeo, etiam interdum cum accusatiuo iunctum reperitur: vt Varro. *Denary d'elli, quod denos aris valebant: quinary, quod quinos.*

Verba abundandi.

Verba abundandi, implendi, onerandi, & his diuersa, ablatiuo gaudent: vt,

Terentius. *Amore abundas Antipho.*

Mal'o virum pecunia, quam pecuniam viro indigentem.

Salustius. *Sylla omnes suos diuitijs expleuit.*

Terentius. *Hoc te crimine expedi.*

Cicero. *Homines nequissimi, quibus te onerant mendacijs?*

Virgilius. *Ego hoc te fasce lenabo.*

Salust. *Aliquem familiarem suo sermone participauit.*

Ex quibus quaedam nonnunquam etiam in genitiuum feruntur: vt Virgilius.

Quam diues niuei pecoris, quam lactis abundans?

Terent. *Quasi tu huius indigeas patris.*

Quid est quod in hac causa defensionis egeat?

Virg. *Implentur veteris Bacchi pinguisq; serina.*

Idem. *Postquam dextra fuit cadis saturata.*

Cicero. *Omnes mihi labores leues fuisse, praterquam tui carendum quod erat.*

Paternum seruum sui participauit consilij.

Fungor.

Fungor, fruor, vtor, & similia, ablatiuo iunguntur: vt Cicero. *Qui adipisci veram gloriam volunt, iustitiae fruantur officijs. Optimum est aliena frui infania. In re mala animo si bene utare, iuvat.*

Virg. *Aspice venturo letentur ut omnia seculo.*

Caesar. *Qui sua victoria tam insolenter gloriarentur.*

Horat. *Dirigit, edificat, mutat quadrata rotundis. Uescor carnibus.* Virg. *Haud equidem tali me dignor honore.*

Terent.

SYNTAXIS.

Terentius. *Ut malis gaudeat alienis.*

Plaut. *Exemplorum multitudine supersedendum est.*

Macrobius. *Regni eum societate numeravit.*

Plautus. *Communicabo te semper mensa mea.*

Prosequor te amore, laude, honore, &c. i. amo, lau- Prose-
do, honoro. Afficio te gaudio, supplicio, dolore, &c. quor.
id est, exhalo, punio, contristo. Afficio.

Mereor, cum aduerbijs, bene, male, melius, penius, op- Mereor.
time, pessime, ablatiuo adheret cum praepositione De
vt, *De me nunquam bene meritis es.*

Erasmus de lingua Latina optime meritis est.

Catilina pessime de Republica meruit.

Quaedam accipiendi, distandi, & auferendi Verba, Verba
ablatiuum cum praepositione optant: vt, *Istuc ex mul- accipi-
tis iampridem audiueram.* Luc. *A trepido vix abstinet ira endi.*
*magistro. Nasci a principibus sortitum est. Procul abest ab
urbe Imperator.*

Vertitur hic ablatiuus aliquando in datiuum: vt

Horat. *Viuires si recte nescis, discede peritis.*

Ouid. *Est virtus placitis abstinuisset bonis.*

Virgil. *Hen fuge nate Dea, teq; his ait eripe flammis.*

Verbis quae vim comparisonis obtinent, adijcitur
ablatiuus significans mensuram excessus: vt, *Deforme ex-
istimabat, quos dignitate prestaret, ab ijs virtutibus superari.*

Quibuslibet verbis additur ablatiuus absolute sump- Ablat.
tus: vt, *Imperante Augusto, natus est Christus: Imperante absolu-
Tyberio, crucifixus.* Iuuenalis. *Credo pudicitiam, Satur-
no rege, moratam, in terris.*

Nil desperandum Christo duce, & auspice Christo.

Iam Maria, audito Christum venisse, cucurrit.

Verbis quibusdam additur auferendi casus per Sy- Synech-
nechdochen, & poeticè accusatiuus: vt, *Aegrotat animo docho,
magis, quam corpore. Candet dentes. Rabet capillos.*

Quaedam tamen efferuntur in gignendi casu, vt,
Absurde facis, qui angas te animi.

Exanimatus pendet animi. Desipiebam mentis.

Plaut.

SYNTAXIS.

Diuerſi
caſus.

Plaut. *Diſcrucior animi, quia ab domo abeundum eſt mihi.*
Eidem verbo diuerſi caſus diuerſæ rationis apponi poſſunt: vt,

Dedit mihi veſtem pignori, te preſente, propria manu.

Paſſiuis additur ablativus agentis, ſed antecedente præpoſitione, & interdum dativus: vt,

Horatius. — *laudatur ab his, culpatur ab illis.*

Cicero. *Honēſta bonis viris, non occulta petuntur.*

Quorum participia frequentius dativis gaudent: vt Virgilius. *Nulla tuarum audita mihi, nec viſa ſorum.*

Horat. *Oblituſq; meorum, obliſcendus & illis.*

Cæteri caſus manent in paſſiuis, qui fuerunt acti- uorum: vt, *Accuſaris à me ſarti. Habeberis ludibrio. De- doceberis à me iſtos mores. Priuaberis magiſtratu.*

Conſtru-
tio neu-
tropaſſ.

Vapulo, vāco, liceo, exulo, ſio, neutro-paſſiua, paſ- ſuam conſtructionem habent: vt, *A præceptore vapula- bis. Malo à ciue ſpoliari, quā ab hoſte venire. Quid fiet ab illo? Virtus paruo pretio licet omnibus. Cur à convitijs exulat philoſophia?*

Quibuſdam tūm verbis, tūm adiectiuis, familiariter ſubiſciuntur verba infinita: vt,

Virgilius. — *Iuvat uſque morari, & conferre gradum.*

Ouid. *Dicere quæ pudat, ſcribere iuſſit amor.*

Martial. *Viſ fieri diues Pontice? nil cupias.*

Virg. — *& erat tum dignus amari.* Horat. *Audax omnia perpeti, Gens humana riſit per vetitum neſus.*

Ponuntur interdum figuratè, & abſolutè verba infi- nita: vt, *Hæcine fieri flagitia? ſubauditur decet, oportet, par eſt, æquum eſt, aut aliquid ſimile.*

Virg. *Criminibus terrere noiās, hinc ſpargere voces*

In vulgum ambiguas, & querere conſciās arma
id eſt, *terrebat, ſpergebat, quærebat.*

DE GERUNDIIS.

Gerundii
caſus.

Gerundia ſive Gerundiæ voces, & ſupina, regunt caſus ſuorum verborum: vt

Cicero.

SYNTAXIS.

Cicero. *Efferor ſtudio videndi parentes.*

Ovidius. *Vtendum eſt ætate, cito pede præterit ætas.*

Virgil. — *ſcitatum oracula Phœbi Mittimus.*

Gerundia in Di, pendent à quibuſdam tum ſubſtan- Di, tiuis, tum adiectiuis: vt Virgilius.

Et quæ tanta ſuit Romam tibi cauſa videndi?

Idem. *Cecropias innatus apes, amor urget habendi.*

Idem. *Æneas ceſſa in puppi iam certus eundi.*

Poëticè infinitivus modus loco gerundij ponitur: vt Nota.

Virgil. — *ſtadium quibus arma tueri. Peritus medicari.*

Interdum non inueniſſe adijcitur Gerundij vocibus etiam genitiuis pluralis: vt, *Quum illorum videndi gra- tia me in forum contuliſſem.* Terent. *Datæ creſcendi copiam nouarum. Conceſſa eſt diripiendi pomorum, atque opſoniorum licentia.*

Gerundia in Do pendent ab his præpoſitionibus: A, De, ab, abs, de, e, ex, cum, in, pro: vt

Cicero. *Ignavi à diſcendo citò deterrentur.*

Amor & amicitia, utrunque ab amando dictum eſt.

Cicero. *Ex defendendo, quā ex accuſando, uberior g'o- ria comparatur.*

Conſultatur de tranſeundo in Galliam.

Quint. *Rectè ſcribendi ratio, cum loquendo coniuncta eſt.*

Plaut. *Pro vapulando ab hoſte mercedem petam.*

Ponuntur & abſque præpoſitione: vt

Virgilius. — *alitur vitium, creſcitq; tegendo.*

Scribendo diſces ſcribere.

Gerundia in Dum, pendent ab his præpoſitionibus, Dum: Inter, ante, ed, ob, propter: vt,

Inter cœnandum bilires eſte.

Virgilius. — *ante domandum Ingentes tollent animos.*

Cicero. *Locus ad agendum ampliſſimus.*

Idem. *Ob abſoluendum munus ne acceperis.*

Veni propter te redimendum.

Cum ſignificatur neceſſitas, ponuntur citra præpo- ſitionem addito verbo, Eſt.

Juven.

SYNTAXIS.

*Iuven. Orandum est, ut sis mens sana in corpore sano.
Vigilandum est ei qui cupit vincere.*

Gerundia in
nomina
vertun-
tur.

Vertuntur gerundij voces in nomina adiectiva: vt
Vi g. *Tantus amor florum, & generandi gloria mellis.
Ad accisandos homines duci premio, proximum latrocinio
est. Cur aded delectavis criminibus inferendis?*

DE SUPINIS.

Vm. **P**RIUS Supinum actiue significat, & sequitur verbum
aut participium, significans motum ad locum: vt
Ouidius. *Speclatum veniant, veniant speclentur ut ipse:
Miles sint missi speculatum arcem.*

Illa verò, Do vxum, do filiam nuptum, latentem
habent motum: at hoc supinum in neutro passiuus, &
cum infinito iri, passiuè significat: vt Plautus.

*Coctum ego, non vapulatum, dudum conditus sum.
Terent. Postquam audierat non datum iri uxorem filio.
Poëticè dicunt: Eo visere. Vado videre.*

Nota. Ponitur & absolutè cum verbo est: vt,

Terentius. *Actum est, ilicet, perijssi.
Ouidius. Itum est in viscera terre. Cessatum est satis.*

V. Posterius supinum passiuè significat, & sequitur no-
mina adiectiva: vt,

*Sum extra noxam, sed non est facile purgatu.
Quod factu sedur est, idem est & dictu turpe.
Qui pecunia nō mouetur, hunc dignum speclatu arbitramur.
In illis verò, Surgit cubitu. Redit venatu. Cubitu & Ve-
natu, nomina potius censenda videntur, quàm supina.*

DE TEMPORIS ET LOCO.

Tempus.

QUÆ significant partem temporis, in ablatiuo fre-
quentius vsurpantur: in accusatiuo raro: vt, *Ne-
momortalium omnibus horis sapit. Nocte latent mende. Id
tempus creatus est consul.*

Quamquam hic eclipsis videtur esse præpositionis per
vel sub.

Quæ

SYNTAXIS.

Quæ autem durationem temporis & continuatio. Duratio
nem denotant, in accusatiuo, interdum & in ablatiuo temporis
efferruntur: vt Virgilius.

Hic iam ter centum totos regnabitur annos.

Idem. *Noctes atque dies patet atri ianua Ditis:*

Idem. *Hic tamen hac mecum poteris requiescere nocte.*

Suet. *Imperauit triennio, & decem mensibus, octoq; diebus.*

Dicimus etiam, *In paucis diebus. De die. De nocte.*

Promitto in diem. Commodo in mensem. Annos ad quinquaginta natus. Per tres annos studui.

Puer id ætatis. Non plus triduum, aut triduo.

Tertio, vel ad tertium calendis, vel calendarum.

SPATIUM LOCI.

Spatium loci in accusatiuo effertur, interdum & in ablatiuo: vt Virgilius.

Dic, quibus in terris (& eris mihi magnus Apollo)

Treis pateat cœli spatium non amplius vnas.

Iam mille passis processeram, abest bidui, subintelligi-
tur spatium vel spacio, itinere vel iter.

Abest ab urbe quingentis millibus passuum.

APPELLATIVA LOCORVM.

Nomina appellatiua, & nomina maiorum locorum
adduntur ferè cum præpositione verbis significantibus
motum, aut actionem in loco, ad locum, à loco, aut per
locum: vt, *In fora versatur. Meruit sub rege in Gallia.*

Virgil. *Ad templum non æque Palladis ibant Iliades.*

Salust. *Legantur in Hispaniam maiores natu nobiles.*

E Sicilia discedens, Rhodum veni. Per mare ibis ad Indos.

Omnæ verò admittit genitiuum proprii nominis Loca
loci, in quo fit actio, modò primæ vel secundæ declina-
tionis, & singularis numeri sit.

Iuven. *Quia Romæ faciam mentiri nescio.*

Terent. *Sancti mihi mater fuit, ea habitabat Rhodi.*

Hi genitui, humi, domi, militie, belli, propriorum

L i

sequitur

SYNTAXIS.

sequuntur formam: vt Ter. *Domus bellig, simul viximus.*
Cicero. *Parua sunt foris arma, nisi est consilium domi.*

Domus. Domus, non alios secum patitur genituos, quam Mater,
tua, sua, nostra, vestra, aliena: vt,
Vescor domus mee, non aliena.

Verum si proprium loci nomen pluralis duntaxat
numeri, aut tertiae declinationis fuerit, in datiuo, aut
ablatiuo ponitur: vt, *Colchus an Assyrius, Thebis nutri-*
tus an Agis? Suet. *Lentulum Getulicus Tyburi genitum*
scribit. Lanius. *Neglectum Anximi presidium.*

Cicero. *Cum una sola legione fuit Carthagini.*

Horat. *Roma Tybri amo ventosus, Tybure Romam.*

Cicero. *Quum tu Narbone mensas hospitum conuomeret.*

Idem. *Commendo tibi domum eius, quae est Sydone.*

Sic utimur ruri vel rure, in ablatiuo: vt, *Ruri ferè se*
continet. Persius. — *rure paterno Est tibi far modicum.*

AD LOCVM.

Ad lo-
cum. Verbis significantibus motum ad locum, apponitur
proprium loci in accusatiuo: vt, *Concessi Cantabrigiam,*
ad capiendum ingenij cultum.

Et Londinum ad merces emendas.

Ad hunc modum utimur Rus & domus: vt, *Ego rus ibo.*

Virgil. *Ite domum satyre venit Hesperus, ite capelle.*

A LOCO PER LOCVM.

A loco. Verbis significantibus motum à loco, aut per locum,
adijcitur proprium loci in ablatiuo: vt, *Nisi ante Roma*
profectus esses, nunc eam relinqueres. Eboraco (sive per E-
boraciam) sum profecturus iter.

Ad eundem modum vsurpantur domus & Rus: vt,
Nuper exiit domo. Ter. *Timeo ne pater rure redierit.*

Impersonalium Constructio.

GENITIVVS.

Hæc tria impersonalia, interest, refert, & est, qui-
buslibet genitiuis annectuntur, præter hos ablati-
uos

SYNTAXIS.

uos femininos, meâ, tuâ, suâ, nostrâ, vestrâ, & cuiâ: vt,
Interest magistratus tueri bonos, animadvertere in malos.
Refert multum Christianæ Reipublicæ, Episcopus doctos &
pios esse. Prudentis est multa dissimulare. *Tuâ refert teip-*
sam nosse. Cicero. *Ea cedes crimini potissimum datur ei,*
cuiâ interfuit, non ei, cuiâ nihil interfuit.

Adijciuntur & illi genitiuis tanti, quanti, magni, par-
ui, quanticunque, tantidem: vt, *Magni refert quibuscum-*
vixeris. *Tanti refert honesta agere.* *Vestra parui interest.* Et,
Interest ad laudem meam.

DATIVVS.

In dativum feruntur hæc impersonalia: Accidit, cer-
tum est, contingit, constat, confert, competit, conducit,
conuenit, placet, displicet, dolet, expedit, euenit, liquet;
libet, licet, nocet, obest, prodest, praestat, patet, stat, restat,
benefit, malefit, satisfit, superest, sufficit, vacat pro o-
ritum est: vt, *Conuenit mihi tecum.* Salust. *Emori per vir-*
tutem mihi praestat, quam per dedecus vivere.

Ouid. *Non vasat exiguus rebus adesse Ioui.*

Terent. *Dolet dictum imprudenti adolescenti & libero.*

A nonerca malefit prinigis. *A Deo nobis beneficit.*

Virg. *Stat mihi casus renouare omnes.* id est, *statutum est.*

ACCUSATIVVS.

Hæc impersonalia accusandi casum exigunt, iuvat,
deceat, cum compositis, delectat, oportet: vt,
Me iuvat ire per altum. *Uxorem a descurare deceat.*
Dedecet viros muliebriter rixari.

Cato. *Patrem familias vendacem, non emacem esse oportet.*

His verò, Attinet, pertinet, spectat, propriè additur
præpositio Ad: vt, *Mene vis dicere quod ad te attinet?*
Spectat ad omnes bene vivere.

Quintilianus. *Pertinet in utramque partem.*

His impersonalibus subiicitur accusatiuus cum geni-
tiuo: Pœnitet, tædet, miseret, miserescit, pudet, piget: vt

Accusa-
tiuus
cum Ge-
nitiuo.

Cicero.

SYNTAXIS.

Cicero. Si ad centesimum vixisset annum, senectutis eum
sua non poeniteret. Tædet animam meam vite mee.
Aliorum te miseret. Tui nec miseret, nec pudet.
Fratris me quidem piget, pudetq̃.

Imper-
sonalia
sunt per-
sonalia.

Nonnulla impersonalia remigrant aliquando in per-
sonalia: vt Virgilius.

Non omnes arbutta iuvant, humilesq̃, myrice.

Ouid. Namque decent animos mollia regna tuos.

Seneca. Agricolam arbor ad frugem producta delcctat.

Nemo miserorum commiserescit.

Te non pudet istud? Non te hæc pudent.

Cœpit,
&c.

Cœpit, incipit, desinit, debet, solet, & potest, imper-
sonalibus iuncta, impersonalium formam induunt: vt

Quint. Vbi primum cœperat nō convenire, quæstio o. iebatur.

Idem. Tædere solet auaros impendij. Desinit illum studij
tædere. Sacerdotem in scitiâ pudere debet.

Quint. Perueniri ad summum n̄ sex principijs, non potest.

Verbum impersonale passivæ vocis, similem cum
personalibus passivis casum obtinet,

Cæsar. Ab hostibus constanter pugnatur.

Qui quidem casus interdum non exprimitur: vt
Virgilius. — strato discumbitur ostio.

Verbum impersonale passivæ vocis, pro singulis per-
sonis vtriusque numeri indifferenter accipi potest: vt,
Statutur, id est, Sto, stas, stat, stamus, statis, stant: videlicet
ex vi adiuncti obliqui: vt Statutur à me, id est, sto: Statutur
ab illis, id est, stant.

PARTICIPII Constructio.

Partici-
piorum
constru-
ctio.

Participia regunt casus verborum à quibus derivan-
tur: vt Virgilius, — duplices tendens ad sidera pal-
mas, Ta'ia voce refert.

Idem. Vbera lacte domum referent distenta capelle. Dili-
gendus ab omnibus.

Quamvis in his vsitator est dativus: vt
Terentius. Restat Chremes, qui mihi exorandus est.

GENI-

SYNTAXIS.

GENITIVVS.

Participiorum voces, cum sunt nomina, genitivum Geniti-
postulante vt. Salust. Alieni appetens. Sui profusus. Cupi-
entissimus tui. Inexpertus belli. Indoctus pile.

ACCUSATIVVS.

Exosus, perosus, pertæsus, actiue significant, & in ac-
cusativum feruntur: vt, Immundam segnitiam perose.

Astronomus perosus ad unum mulieres.

Suetonius. Pertæsus ignaviam suam.

Exosus, & perosus, etiam cum dandi casu leguntur,
videlicet passivè significantia: vt, Germani Romanis pe-
rosi sunt. Exosus Deo & sanctis.

ABLATIVVS.

Natus, prognatus, satus, cretus, creatus, ortus, edi-
tus, in ablativum feruntur: vt Terent. Bona bonis pro-
gnata parentibus. Virg. sate sanguine diuim.

Idem. — quo sanguine cretus? Ovidius. Venus orta ma-
ri, mare præstat eunti. Terra editus.

Aduerbij Constructio.

NOMINATIVVS.

EN & ecce, demonstrandi Aduerbis, nominatiuo
frequentius iunguntur, accusatiuo rarius: vt,
Virgil. En Priamus, sunt hic etiam sua premia laudi.

Cicero. Ecce tibi status noster. Virg. — en quatuor aras.

Ecce duo tibi Daphni, duoq̃ altaria Phæbo.

En & Ecce exprobrantis, soli accusatiuo nectuntur:
vt, En animam & mentem. Iuvenal. En habitum.

Terentius. Ecce autem alterum.

GENITIVVS.

Quædam aduerbia loci, temporis, & quantitatıs,
genitivum post se recipiunt.

L 3

Locis:

SYNTAXIS.

Loci. Loci: vt Vbi, vbi nam, nusquam, eò, longè, quò, vbi-
uis, hucine: vt, *Vbi gentium? Quo terrarum aby? Nusquam loci inuenitur. Eò impudentie ventum est.*

**Tempo-
ris.** Temporis: vt Nunc, tunc, tum, interea, pridè, po-
stridè: vt, *Nihil tunc temporis amplius quàm flere poscram. Pridè eius dièi pugnam inierunt. Pridè calendarum, seu calendas.*

Quantitatis. Quantitatis: vt Parum, satis, abundè, &c. vt, *Satis eloquentie, sapientie parum. Abundè fabularum audiui.*

Instar. Instar, æquiparationem, mensuram, aut similitudi-
nem significat: vt Virgil. *Instar montis equum diuina Pal-
ladiis arte Aedificant. Mittitur Philippus solus, in quo in-
star omnium auxiliorum erat.*

Quidius. *Sed scelus hoc meriti pondus & instar habet.*

Hic apponitur interdum præpositio Ad: vt, *Vallis ad instar castrorum clauditor.*

Populus Ro. è parua origine, ad tante magnitudinis instar e-
micuit. Terent. *Ab minimè gentium, non faciam.*

**Genti-
vus festi-
uitatis.** Hic genitivus gentium, festiuitatis causa additur.

DATIVVS.

Quædam dativum admittunt nominum vnde dedu-
cuntur: vt, *Venit obviam illi.* Nam obvius illi dicitur.

Canit similiter huic. Et, Sibi inutiliter vivit.

Propinquius tibi sedit quàm mihi.

Sunt & hi dativi adverbiales, Tempori, luci, vespere:
vt, *Tempori venit, quod omnium rerum est primum.*

Luci occidit hominem. Vidi ad vos afferri vesperi.

ACCUSATIVVS.

Sunt quæ accusandi casum admittunt præpositionis,
vnde sunt profecta: vt,

Castra propius urbem moventur.

Salust. *Proximè Hispaniam sunt Mauri.*

Cedo: Cedò, flagitantis exhiberi, accusativum regit: vt
Terent. *Cedò quemvis arbitrum.*

ABLAT.

SYNTAXIS.

ABLATIVVS.

Adverbia diuersitatis, aliter, secùs, & illa duo, ante,
post, cum ablativo non rarò inveniuntur:

Multò aliter. Paulo secus. Multò ante. Longè seors.

Virgilius. -- *longè post tempore venit. Paulo post.*

Nisi & ipsa adverbia potius censenda sunt.

Adverbia comparativi & superlativi gradus, admit- Nota.
tunt casus comparativi & superlativi affuetos obser-
uare, sicut antè præceptum est: vt,
Accessit propius illo. Optimè omnium dixit.

Cicero. *Legimus propius ad deos, & propius à terris.*

Liuius. *Paulò plus trecenta vehicula sunt amissa.*

Idem. *Homines eo die caesa plus duo millia.*

Plus nominatiuo, genitiuo, accusatiuo, & ablativo Plus.
iunctum reperitur: vt Liuius. *Plus quàm quinquaginta
hominum ceciderunt.*

Abierat acies paulò plus quingentos passus.

Terent. *Dies triginta, aut plus eo, in nave fui.*

Quibus Verborum modis, quæ congruant adverbis.

Vbi, postquam, & cùm, temporis adverbis, interdum Nota:
indicatiuis, interdum verò subiunctiuis verbis appo-
nuntur: vt Virgilius. *Hæc vbi dicta dedit.*

Terentius. *Vbi nos lauerimus, si voles, lauto.*

Virgil. *Cùm faciam vitula pro frugibus, ipse venito.*

Idem. *Cùm canerem reges & prælia, Cynthia aurem Vellit.*

Hic prius adverbium, posterius coniunctio esse videtur.

Donec pro Quamdiu, indicatiuo gaudet: vt Donec.
Ovidius. *Donec eram sospes.*

Pro quousque, nunc indicatiuum, nunc subiunctiuum
exigit: vt Virgilius.

Cogere donec oves stabulis, numerumq; referre Iussit.

Colum. *Donec ea aqua, quam adixeris, decocta sit.*

Ovid. *Donec eris felix multos numerabis amicos.*

SYNTAXIS.

Dum. Dum, de re presenti, non perfecta, aut pro quamdiu, fatendi modum poscit: vt Terent. *Dum apparatur virgo in conclavi.*
Idem. *Ego te meum dici tantisper volo, dum quod te dignum est facis.*

Dum pro dummodo, aliàs potentiali, aliàs subiunctiuo nequitur: vt, *Dum prosum tibi.*
Dum ne ab hoc me falli comperiam.

Dum pro donec subiunctiuo tantum: vt, Virgilius. *Tertis dum Latio regnantem vides etas.*

Quoad. Quoad pro quamdiu, vel indicatiuis, vel subiunctiuis: pro donec subiunctiuus solis adhibetur: vt, *Quoad expectes contubernalem? Cicero. Quoad possem & liceret, ab eius latere nunquam discederem.*
Omnia integra seruabo, quoad exercitus huc mittatur.

Simulac. Simulac, simulatq; indicatiuo & subiunctiuo adherent: vt, *Simulac belli patiens erat.*
Virgilius. — *simulatque adoleuerit etas.*

Quemadmodum. Quemadmodum, vt, vtrunque, sicut, vtrunque modum admittant: vt Eras. *Vt saluabis ita & resalutaberis.*
Horatius. *Vt sementem feceris, ita & metes.*

Vt pro postquam, indicatiuo iungitur: vt, *Vt ventum est in urbem.*

Quasi, &c. Quasi, ceu, tanquam, perinde ac si, haud, secus, ac si, quum proprium habent verbum, subiunctiuo apponuntur: vt, *Tanquam feceris ipse aliquid.*
Terentius. *Quasi non norimus uos inter nos.*

Alias copulant consimiles casus: vt, *Noni hominem tanquam te. Arridet mihi quasi amico.*

Ne, prohibendi, vel imperatiuis, vel subiunctiuis praepositur: vt, Virgil. *ne seui magna sacerdos.*

Aduerbia praepositio- Terentius. *Hic nebulomagnus est, ne metuas.*

Ne pro non, ceteris modis inseruit.

Aduerbia, antecedente casu, transeunt in praepositiones: vt Iuven. *Cantabat vacuus coram latrone viator.*

D E

SYNTAXIS.

DE CONIUNCTIONVM constructione.

Coniunctiones copulatiuae & disiunctiuae, cum his quatuor, quam, nisi, praeterquam, an, similes omnino casus nequitur: vt, *Socrates docuit Xenophontem & Platonem. Utinam calidus esses, aut frigidus. Albus an ater homo sit, nescio. Est minor natu quam tu. Nemini placet nisi (vel praeterquam) sibi.*

Excepto si casualis dictionis ratio aliqua priuata repugnet, vel aliud poscat: vt, *Emi librum centussi & pluris. Vixi Roma & Venetijs.*

Hor. *in Acti descendant iudicis aures, Et patris & nostras*

Coniunctiones copulatiuae & disiunctiuae, aliquoties similes modos & tempora conglutinant: vt, *Recto stat corpore, despicitq; terras.*

Aliquoties autem similes modos, sed diuersa tempora: vt Ter. *Nisi me lassasses amantem, & vana spe produceres. Tibi gratias egi, & te aliquando collaudare possum.*

Etsi, tamen si, etiam si, quanquam, in principio orationis indicatiuos modos, in medio subiunctiuos saepius postulant.

Quamvis & licet, subiunctiuos frequentius: vt, *Etsi nihil noui afferebatur. Quanquam animus meminisse horret.*

Virgil. *Quamvis Elysios miretur Graecia campos.*

Ouid. *Ipse licet venias musis comitatus Homere, Nil tamen attuleris, ibis Homere foras.*

Ni, nisi, si, siquidem, quod, quia, quam, postquam, Ni, posteaquam, vbi pro postquam, nunquam, priusquam, & indicatiuis & subiunctiuis adherent: vt, *Quod redieris incolumis, gaudeo. Castigo te, non quod odio habeam, sed quod amem. Aliud honestum iudicas, quam Philosophi statuunt. Plin. Grauius accusas, quam patitur tua consuetudo.*

Si vtrique modo iungitur. Etsi pro quamvis, subiunctiuo tantum: vt Terent. *Redeam & non si me obsecret.*

Si quis, tantum indicatiuo: vt, *Si quis adest.*

Quando,

Coniun-
ctionum
constru-
ctio.

SYNTAXIS.

Quando Quando, quandoquidem, quoniam, indicatiuo iunguntur: vt Virg. *Dicite (quandoquidem in molli confedimus herba.) Quoniam mihi non credis, ipse fatito periculum.*

Quippe. Quippè, cum proprium habet verbum, gaudet indicatiuo: vt, *Danda est huic vena, quippe egrotat.*

Si addideris Qui, vtrunq; admittit modum: vt, *Non est huic danda vena quippe qui iam bis peierauit, siue peierauerit.*

Qui. Qui, cum habet vim causalem, subiunctiuum postulat: vt, *Stultus es, qui huic credas.*

Cum. Cum pro quamuis, pro quandoquidem, vel quoniam, subiunctiuus semper adhaeret: vt Cicero. *Nos cum precipi nihil posse dicamus, tamen alijs de rebus differere solemus.*

Virg. *Cum sis offiis Gradiue virilibus aptus.*

Cum & tum. Cum & tum, item tum geminatum, simile modos copulant. Est autem in Cum, quiddam minus, atque ideo in priore clausulae parte statuitur: in Tum, quiddam maius, ac proinde in posteriore clausulae parte collocatur: vt,

Amplectitur cum eruditos omnes, tum in primis Marcellum. Odi tum literas, tum virtutem.

Ne, an, num. Ne, an, num, interrogandi particula, indicatiuum amant: vt Virgil. — *superatne & vespitur aura Aetherea?*

At. At cum accipiuntur dubitatiue aut indefinitè, subiunctiuum postulant: vt, *Vise non redierit. Nihil refert fecerisne, an persuaseris.*

Vt, causalis seu perfectiua coniunctio, & vt pro ne non, post verba timoris, nunc potentiali, nunc subiunctiuo iungitur: vt Terentius.

Filium perduxere illuc sicum, ut una esset mecum.

Idem. *Te oro Daue, ut redeat iam in viam.*

Idem. *Metuo ut substat hospes, id est, ne non substat.*

Vt concedentis, seu positum pro quanquam, & vt pro vtpote, subiunctiuo seruit: vt, *Vt omnia contingant quae volo, laetari non possum.*

Non

SYNTAXIS.

Non est tibi fidendum, ut qui toties se felleris. Ut qui solus relictus fueris.

Vt pro postquam, pro quemadmodum, vel sicut, & interrogatiuum, indicatiuis neclitur: vt Cicero. *Vt ab urbe discessi, nullum intermisi diem quin scriberem.*

Terent. *Tu tamen has nuptias perge facere, ut facis.*

Idem. *Credo ut est dementia.*

Virgil. *Vt valet? Vt meminit nostri?*

Quanquam de hoc in aduerbij quoque constructione paulò supra est dictum.

PRÆPOSITIONVM

constructio.

PRæpositio subandita, interdum facit vt addatur ablativus: vt, *Habeo te loco parentis, id est, in loco. Apparuit illi humana specie, i. sub humana specie. Discessit magistratu, i. à magistratu.*

Præpositio-
tionum
constructio.

Præpositio in compositione, eundem nonnunquam casum regit, quem & extra compositionem regebat: vt Virg. *Nec posse Italia Teucrorum auertere regem. Prætereo te insalutatum.*

Idem. — *emoti procumbunt cardine postes.*

Idem. *Derruant naues scopulo.*

Verba composita cum a, ab, ad, con, de, e ex, in, nonnunquam repetunt easdem præpositiones cum suo casu extra compositionem, idq; eleganter: vt, *Abstulerunt à vitis. Terent. Amicos aduocabo ad hanc rem. Cum legibus conferemus. Cicero. Detrahere de tua fama nunquam cogitavi. Cum ex insidijs euaseris.*

Verba
composita
cum
a, ab, &c

Terent. *Postquam excessit ex ephebis.*

In Rempublicam cogitatione curaq; incumbere.

In, pro erga, contra, & ad, accusatiuum habet: vt, Virgil. *Accipit in Teucros animum mentemq; benignam.*

Inpro
erga, &c.

Idem. *Quid meus Aeneas in te committere tantum?*

Quid Treces potuere?

Idem.

SYNTAXIS.

Idem. *Quò te Meri pedes? Aut quò via ducit in urbem?*

Item cum accusatiuo iungitur, quoties diuifio mutatio, aut incrementum rei cum tempore significatur: vt Virgil. *Eftq; locus parteis ubi: fectis fedit in ambas.*

Ouid. *Verfa efl in cineres fofpice Troia viro.*

amor mihi crefcit in heras.

In cum significatur actus in loco, ablatiuum poftulat: vt Ouid. *Scilicet ut fuluim: fpectatur in ignibus aurum.*

Sub.

Sub pro ad, per & ante, accusatiuo innititur: vt, *Sub unbram properemus.* Liuius. *Legati ferè sub id tempus ad res repetend. us in f. id est, per id tempus.*

Virg. — *fab noctem curare recurfat.* id est, *Paulò ante noctem, vel inftante nocte.* Aliàs ablatiuum admittit: vt, *Quicquid fub terra efl, in aprium proferet etas.*

Virgil. — *fub nocte fidenti.* id est, *in nocte fidenti.*

Super.

Super pro vltra, accusatiuo iungitur: vt

Virg. — *super Garaina: tas & Indos Proferet imperium.*

Super pro de & in, ablatiuo: vt Tacitus. *Multus fuper eare, var. ulq; rumor.*

Virg. *Fronde fuper viridi.*

Subter.

Subter, vno fignificatu vtrique cafui apud autores iungitur: vt Liuius. *Pugnatum efl, fuper fubterq; terras.*

Virg. — *omnes Ferre libet fubter denfa teftudine cafus.*

Tenus.

Tenus, gaudet ablatiuo & fingulari & plurali: vt, *Pubetenus. Peffloribus tenu.* At Genitiuo tantum plurali: vt, *Crurum tenu.*

**Præpo-
fitiones
migrant
in ad-
uerbia.**

Præpofitiones, cum cafum amittunt, migrant in aduerbia: vt Virg. — *longo poff tempore venit.* Idem. *Ponè fubit coniuu, ferimur per opaca locorum.* Idem. — *coram quem queritis adfum, Troius Aeneas.*

INTERIECTIONVM

confructio.

Interiectiones non raro abfolutè & fine cafu ponuntur: vt Virgilius.

Spem gregis (ab) filice in nuda connixa reliquit.

Terent.

SYNTAXIS.

Terentius. *Que malum dementia?*

O exclamantis, nominatiuo, accusatiuo, & vocatiuo iungitur vt, *O feftus dies hominis.*

Virg. *O fortunatos n. m. in bona fi fua norint, Agricolas:*

Idem. *O formofe puer, nimium ne crede colori.*

Heu & pro nunc nominatiuo, nunc accusatiuo ad- Herentis vt, *Heu pietas Virgilius. Heu pifca fides.*

Idem. *Heu & pro nunc nominatiuo.*

Terent. *Pro l. pueri homo adiges me ad inuaniam.*

Idem. *Pro Deum atque hominum fidem. Pro fante Iupiter,*

apud Plaut. *Hei & veh. datiuo apponuntur: vt*

Ouid. *Hei mihi: quod nullis amor efl medicabilis herbis.*

Terent. *V. h. mifero mihi, quanta de fpe decidi?*

Hei &
veh.

DE FIGVRIS.

Figura efl nouata arte aliqua dicendi forma. Figura Cuius duo tantum genera, Dictionis fcilicet, & Confructiois hoc loco trademus.

FIGVRÆ DITIONIS.

Figurae dictionis funt:

{	Próthefis,	{	Syncope.
	Aphærefis,		Paragoge.
	Epénthefis,		Apócope.

Próthefis, efl appofitio literæ vel fyllabæ ad principium dictionis: vt, *Gnarus, pro natus. retuli pro tuli.*

Aphærefis, efl ablatio literæ vel fyllabæ à principio dictionis: vt, *Ruit, pro eruit. Temnere pro contemnere.*

Epénthefis, efl interpositio literæ vel fyllabæ in medio dictionis: vt *Reliquias, relligio, addita l. Induperatorem, pro Imperatorem.*

Syncope, efl ablatio literæ vel fyllabæ à medio dictionis: vt, *Abut perijt, dixti, repositum, &c.*

Paragoge, efl appofitio literæ vel fyllabæ ad finem dictionis: vt, *Dicere pro dici.*

Apócope, efl ablatio literæ vel fyllabæ à fine dictionis, vt *Peculi pro peculij, Dixti pro dixtine. Ingeni pro ingenij.*

FIGV-

SYNTAXIS.

FIGURÆ CONSTRUCTIONIS.

Figuræ constructionis sunt octo: Appositio, Euocatio, Syllepsis, Prolepsis, Zeugma, Synthesis, Antiphrasis, Synechdoche.

APPPOSITIO.

Appositio quid sit.

Appositio, est duorum substantiuorum eiusdem casus, quorum altero declaratur alterum, continuata siue immediata coniunctio: vt, *Flumen Rhenus*. Potest autem Appositio plurium substantiuorum esse: vt, *Martius Tullius Cicero*.

Interdum apud authores in diuersis casibus ponuntur substantiua, perinde quasi ad diuersa pertinerent: vt *Urbs Patuij*, apud Virgilium. *Urbs Antiochie*, apud Ciceronem.

In appositione, substantiua non semper eiusdem generis aut numeri inueniuntur. Nam quoties alterum substantiuorum caret numero singulari: aut est nomen collectivum, diuersorum numerorum esse possunt: vt, *Urbs Athenæ*.

Ouid. *In me turbarunt luxuriosi proci*.

Virgil. *Ignauum fucos pecus à præsepibus arcent*.

Triplici nomine fit Appositio.

Appositio triplex.

Restringendæ generalitatis gratia: vt, *Urbs Roma Animal equus*.

Tollendæ æquiocationis causa: vt, *Taurus mons Asie. Lupus piscis*.

Et ad proprietatem attribuendam: vt, *Erasmus vir exactissimo iudicio. Nereus adolescens insigni forma. Timotheus homo incredibili fortuna*.

EUOCATIO.

Euocatio

Cum prima vel secunda persona, immediatè ad se euocat tertiam, ambæ fiunt primæ vel secundæ personæ:

SYNTAXIS.

personæ: vt, *Ego pauper laboro. Tu diues ludis*.

Est ergò Euocatio, immediata tertiæ personæ ad primam vel secundam reductio.

Observandum verò est, verbum semper conuenire cū persona euocante: vt, *Ego pauper laboro. Tu diues ludis*.

Nam in euocatione quatuor sunt notanda: Persona euocans, quæ semper est prima vel secunda: Euocata, quæ semper est tertia: Verbum, quod semper est primæ vel secundæ personæ, & absentia coniunctionis.

In euocatione persona vocans & euocata, aliquando sunt diuersorum numerorum, vt potè vel cū persona euocata caret numero singulari: vt, *Ego tue deliciae istuc veniam*. Aut cū est nomen collectivum: vt, *Magna pars studiosorum amicitias querimus*, hic subauditur *nos*. Aut denique cū est nomen distributivum: vt, *In magnis lesi rebus uterque sumus*, subintelligitur *nos*.

Duplex autem est Euocatio, Explicita, vbi tam persona euocans quàm euocata exprimitur: & Implicita, vbi persona euocans subintelligitur: vt, *Sum pius Æneas*, subintelligitur *Ego*.

Populus superamur ab uno, subauditur *nos*.

SYLLEPSIS.

Syllepsis, seu conceptio, est comprehensio indignioris sub digniore, à σύν, con, & λαβω sumo.

Duplex autem est conceptio: Personarum scilicet, quoties persona concipitur cum persona: & Generum, quoties genus indignius cum genere digniore concipitur. Cuius declarandæ rei gratia, hæc quæ sequuntur obseruabis.

Copulatum per coniunctionem Et, nec, neque, & cum pro Et acceptum, est pluralis numeri: ac proinde verbum, aut adiectivum, aut relativum, exigit plurale. Quod quidem verbum, aut adiectivum, aut relativum, genere & persona cum digniore supposito ac substantiuo quadrabit: vt, *Quid tu & soror facitis?*

Ego

SYNTAXIS.

Ego & mater miseri perimus. Tu & uxor qui adfuiſſis, teſtes eſſote.

Concéptio Perſonarum.

Dignior perſona. Dignior enim eſt perſona prima quàm ſecunda aut tertia, & dignior ſecunda quàm tertia: vt, *Ego & pater ſumus in tuto. Tu atque frater eſſis in periculo.*

Neque ego, neque tu ſapimus.

Virgil. — diuellimur inde Iphitus & Pelias mecum.

Idem. — Rhœmus cum fratre Quirino Iura dabant.

Cum. Cum tamen ſingulare verbum magis amat: vt, *Tu quid ego & populus mecum deſideret, audi.*

Conceptio Generum.

Dignius genus. Dignius etiam eſt maſculinum genus quàm femininum aut neutrum, & dignius femininum quàm neutrum: vt, *Rex & regina beati. Chalybs & aurum ſunt in fornace probati. Hinc per vim leges & pluriſcita coactæ.*

Exceptio. At cum ſubſtantia res inanimatas ſignificant, adiectivum aut relativum uſitatiùs in neutro genere ponitur: vt Virgilius. — *cum Daphnidis arcum Fregiſſi & calamos, quæ tu peruerſe Memliæ, Et cum vidisti puero donata dolebas.* Saluſt. *Ira & aegritudo permiſſa ſunt.* Idem. *Huc bella ciuilia, cædis, & diſcordia ciuilib, grata fuerunt.*

Conceptio duplex. Porro conceptio aliàs directa eſt, nempe cum concipiens, i. dignius, & conceptum, id eſt, indignius, copulantur per Et, vel atque, vel que: aliàs indirecta, cum copulantur per Cum: vt, *Ego cum fratre ſumus candidi:* ubi utraque conceptio eſt indirecta.

Solleptis implicita. Eſt etiam quædam Conceptio generum implicita, nempe quando nec genus concipiens, nec genus conceptum explicantur, ſed de mare atque ſamina porinde loquimur, ac de ſolo mare: vt ſi dicam: *uterque eſt formoſus: loquens de ſponſo & ſponſa.*

Sic

SYNTAXIS.

Sic Ouidius. Impliciti laqueis nudus uterque iacet: loquens de Marte & Venere, reti implicitis à Vulcano.

PROLEPSIS.

Prolepsis ſeu præſumptio, eſt pronuntiatum quædam Proleptis rerum ſummaria. Fit autem quum congregatio, ſiue totum, cum verbo, vel adiectiuo aptè cohæret: deinde partes totius ad idem verbum, vel adiectivum reducuntur, cum quo tamen ferè non concordant: vt, *Due aquilæ volauerunt: hæc ab oriente, illa ab occidente.* Hic congregatio, ſeu totum, *Due aquilæ*, cum verbo *volauerunt*, per omnia concordant: cum quo partes, *hæc & illa* ad idem verbum relatæ, in numero non concordant.

Congregatio ſiue totum, eſt dictio pluralis numeri, vt *Due aquilæ*: aut plurali æquiualens: vt, *Corydon & Thyſis.*

Nam copulatum æquiualeat plurali: vt Virgilius. *Compulerantq; greges Corydon & Thyſis in unum.* *Thyſis oues, Corydon diſſentas lacte capellâs.* Nota.

Aut congregatio eſt nomen collectivum: vt, *Populus uiuit, alij in penuria, alij in delicijs.*

Sulpitius & Aldus quinque dicunt in Prolepsi eſſe neceſſaria. Congregationem, vt priore exemplo, *due aquilæ*: Verbum, vt *volauerunt*. Partes, vt *hæc & illa*: Partium determinationem, vt *ab oriente & occidente*: & Ordinem, videlicet quoddam totum præcedat, partes ſequantur.

Duplex autem eſt Prolepsi. Explicita, ubi omnia Prolepsi exprimuntur, quæ in Prolepsi eſſe oportet: vt *Equi concurrunt: hic à dextra, ille à ſiniſtra Hippodromi*: & Implicita, in qua aliquid tacetur: vt Ouidius,

Alter in alterius iactantes lumina vultus,

Querebant taciti noſter ubi eſſet amor.

Deeſt altera partium cum determinatione, videlicet, *Et alter in alterius.* Et, *Alter alterius onera portate.* Vbi deeſt vos: & altera pars cum determinatione, videlicet, *Et alter alterius.*

Terent. *Curemus equam utraq; partem: hic totum vos,*

M 1

ſub:

SYNTAXIS.

subintelligitur, & partes, alter & alter, includuntur in distributione uterque.

Dio medes Prolepsim dicit esse, quoties id quod posterius gestum est, antè describimus: vt Virgilius. — *Laviniaq; venit littora.* Lavinium enim nondum erat, quum *Aeneas* venit in Italiam. Dicitur verò Prolepsis, à *πρὸ*, quod est ante, & *ἄνω*, summo.

ZEUGMA.

Zeugma, est vnius verbi vel adiectivi, viciniore respondens, ad diuersa supposita reductio: ad vnum quidem expressè, ad alterum verò per supplementum: vt Cicero. *Nihil te nocturnum praesidium palatii, nihil urbis vigiliae, nihil timor populi. nihil concursus bonorum omnium, nihil hic munitissimus habendi Senatus locus, nihil horum ora victusq; mouerunt.* Hic mouerunt expressè reductitur ad *ora victusq;*, at ad cetera per supplementum. Subintelligendum est enim, praesidium mouit, vigiliae mouerunt, timor populi mouit, bonorum concursus mouit, habendi Senatus locus mouit. Attamen quando est comparatio vel similitudo, verbum vel adiectivum convenit cum remotiore: vt, *Ego melius quam tu scribo. Ego sicut sanum arui. Hoc ille ita prudenter atque ego fecisset.*

Item per nisi: vt Ter. *Talem filium nulla, nisi tu parceret.*

Licet Poeta interdum aliter loqui soleant: vt Ouid. *Quid nisi secreta leserunt Phyllida syluae?* De quibus in concordantia Verbi & Nominatiui supra est dictum: vt Cicero. *Quare ut arbitror, prius huc te nos, quam istuc tu nos videbis.*

Tribus modis fit Zeugma. In persona: vt, *Ego & tu studeo.*

In genere: vt, *Maritus & uxor est irata.*

In numero: vt, — *hic illius arma, hic currus fuit.*

Ponitur aliquando verbum vel adiectivum in principio, & tum vocatur Protozeugma: *Dormio ego & tu.*

Quando

SYNTAXIS.

Quandoque in medio, vocaturq; Mezozeugma: vt, *Ego dormio & tu.* Quandoq; in fine, & vocatur Hypozeugma: vt, *Ego & tu dormis.*

Requiruntur autem in Zeugmate quatuor. Duo substantiua: vt *Rex & Regina.* Coniunctio, quae vel copulatiua vel disiunctiua, vel etiam expletiva esse potest: vt *Et*, vel, &c. Verbum vel adiectivum: vt *Irata est.* & quod verbum vel adiectivum viciniore supposito respondeat. Fit etiam quoddam Zeugmatis genus per Adverbia: vt, *Cubas ubi ego, cenat quando nos.*

Quando verbum ad duo supposita reducitur, & cum utroque convenit, est Zeugma, vt dicunt Locutionis, non Constructionis: vt *Ioues fuit piscator & Petrus.*

Dicitur autem Zeugma, quasi copulatum, à Graeco verbo *ζευγνίσκω*, vel *ζεύγνυμι*, quod est copulo.

SYNTHESES.

Synthesis, est oratio congrua sensui, non voci: vt, Virgilius. *Parti in frustra secant. Gens armati.*

Fit autem Synthesis, nunc in genere tantum, idq; aut sexus discernendi causa: vt, *Anser fata. Elephanta gruida:* aut supplementi gratia, vt *Præneste sub ipsa,* subauditur *urbe. Centauri in magna* subintelligitur *navi.*

Nunc in numero tantum: vt, *Turbantur.* *Aperite aliquis ostium.*

Nunc verò in genere & numero simul: vt, *Parti merse tenere ratem.*

Virg. *Hec manus ob patriam pugnando vulnera passi.*

Dicitur autem Synthesis, à *σύν*, quod est con, & *θεσις* positio, quia est compositio, id est, constructio, facta gratia significationis.

ANTIPTOSIS.

Antiptosis, ab *ἀντί*, quod est pro, & *πτωσις*, casus: Antiptosis est positio casus pro casu, idq; interdum non inueniunt: vt, Virg. *Urbem quam statuo vestra est.* Ter. Po-

M a

pulo

SYNTAXIS.

pulo ut pluerent quas fecisset fabulis. Sermoquem quem audisti, non est meus. Eius non venit in mentem, pro id.

Quoniam hic venit, impersonaliter, patius usurpari existimandum est. Aristotelis libri sunt omnes, sua elegantia referti: pro omnis generis. Sic id genus, quod genus, &c. Idne estis auctores mihi? pro eius. Interdum autem sic durior Antiphrasis, ut, Salve prius omnium parens patrie appellat, pro primum. Habet duos gladios quibus altero te occisurum minatur, altero u. uicium: pro quorum altero.

SYNECDOCHE.

Synecdoche, est cum id quod partis est, attribuitur toti: ut, *Aethiops albus dentes*. Hic album, quod solis dentibus convenit, toti attribuitur Aethiopi.

Nota. Per Synecdocham omnia nomina adiectiva aliquam proprietatem significantia: item verba passiva & neutralia, significantia aliam passionem, possunt regere accusativum, aut ablativum, significantem locum in quo est proprietas aut passio: ut, *eger pedes vel pedibus*. *Saucius frontem*, vel *fronte*. *Doleo caput vel capite*. *Redimitus tempora lauro*. *Truncatus membra bipenni*. *Effusas laniata comas*, *contususq; pedes*.

Nam illae Graecae phrasae sunt: *Excepto quod non simul essis*. *Cetera similia uno differunt*.

Dicitur autem Synecdoche, ἀσύν, quod est con, & σύν, quod est suscipio, videlicet quod totum cum sua parte capiatur.

Si cui lubet figuratae constructionis elegantias pertranscere, legat Thomam Linacrum de Eclipsi, Plomasmio, & Enallage, deq; alijs figuris eruditè, dilucidè ac copiosè differentem.

DE PROSODIA.

Prosodia est, quae rectam vocum pronuntiationem tradit: Latine accentus dicitur.

Diuiditur autem Prosodia in Tonum, Spiritum, & Tempus,

Tonus.

SYNTAXIS.

Tonus, est lex vel nota, quae syllabam in dictione eleuatur, vel deprimitur.

Est autem Tonus triplex: { Acutus.
Gravis.
Circumflexus.

Tonus acutus, est virgula obliqua, ascendens in dexteram, sic.

Gravis est virgula obliqua, descendens in dexteram ad hunc modum, :

Circumflexus; est quiddam ex utrisq; conflatum, hac figura ^.

Huc addatur etiam Apostrophus, qui est quaedam circuli pars in summo literae appolita, quam sic pinges.

Hac nota ultimam dictionis vocalem deesse ostenditur: ut, *Tantum me crimine dignum dixisti* pro tantum.

Spiritus duo sunt, Asper & Lenis.

Asper, quo aspirata profertur syllaba: ut, *Homo, honor* Spiritus.

Lenis, quo citra aspirationem syllaba profertur: ut, *Amo, omnis*.

TONORVM. Regula I.

Monosyllaba dictio brevis, aut positione longa Monosyllaba acuitur: ut, *Mél, fél, párs, páx*. Naturalonga, circumflexa: ut, *Spés, flós, sól, thús, rús*.

Regula II.

In dissyllaba dictione, si prior longa fuerit natura dissyllaba posterior brevis: prior circumflexa: ut, *Lína, Músa*. In ceteris acuitur: ut, *Cítus, látus, sólus, sálm*.

Regula III.

Dictio polysyllaba, si penultimam habet longam, acuit eandem: ut, *Libértas, penátes*. Sin breuem habet penultimam, acuit aut penultimam, ut, *Dóminus, pontifex*.

Excipiuntur composita a facio: ut, *Benefácius, malefácius, calefácius, segefácius*.

PROSODIA.

At si penultima longa fuerit natura, & ultima brevis, circumflexitur penultima: ut *Romānus, amātor.*

Composita à his, fit, vltima in acutum: ut *Malefit, calefit, beneficit, satufit.*

APPENDIX.

Nota.

Accentuum confusio

Quia hodie propter hominum imperitiam, circumflexus ab acuto vix prolatione discernitur, Grammatici circumflexum cum acuto confuderunt.

Regula. IV.

Quinque sunt, quæ tono: um regulas perturbant.

DIFFERENTIA.

Quæ tonos perturbant.

Differentia.

Differentia tonum transponit: ut, *Vnâ*, aduerbium, vltimam acuit, ne videatur esse nomen. Sic *ed*, alió, aliquó, coninuó, seduló, porró, forté, quâ, siquâ, aliquâ, nequâ, illo, falso, citó, feré, plané, & id genus alia: putá pro sicut, poné pro post, corám, circúm, aliás, palám, ergó coniunctio, i. d. ergó pro causa circumflexitur: ut *Virgil. — illius ergó Venimus.* Hæc igitur omnia sicut Græca acutifona, in fine quidem sententiarum acutuntur, in consequentia verò gravantur.

Sic differentia: causi antepenultima suspenditur in his, Déinde, prôinde, périnde, aliquando, siquando, néquando, huiusq;: álonge, délonge, déinceps, dúntaxat, déorsum, quâpropter, quínimo, cûmverò, prôpmodum, ádmodum, ástábre, intereá loci, nihilóminus, paulóminus, cum non sunt orationes diuersæ, vti sunt pube-tenus, erurum-tenus: non enim composita sunt, velut hætenus, quitenus, & eius generis reliqua.

Transpositio.

Transpositio.

Transpositio tonum inuertit, id quod vsu venit in præpositionibus, quæ præpositæ grauantur: ut *Virgil. Transira per & remos. Te penes imperium.*

Attra-

PROSODIA.

Attractio.

Attractio tonum mutat, cum post vocabulum ali- quod sequitur coniunctio inclinativa; ut *Que, ne, ve.* Attrahunt enim hæ particule accentam syllabæ præcedenti, eamq; acutunt; *Luminaq; lunisq; Dei.* Sic *Dum, sis,* nam, pareka.

Vbi autem est manifesta compositio, non variatur tonus: ut, *Dénique, útrique, itaque, úndique.* hiccine, & huiusmodi.

Vbiq; tamen temporis sui tonum seruat, & Vbiuis, Vbiq; & vbiuis

Concisio.

Concisio transfert tonum, cum dictiones per syncope aut apocopen castrantur. Tunc enim tonum retinent integræ dictionis: ut *Virgili, Valeri, Mercuri:* pro *Virgilij, Valerij, Mercurij.*

Sic quædam nomina & pronomina syncopata, circumflexuntur: ut *Arpinâs, Rauennâs, nostrâs, & Provestrâs, curâs:* ab *Arpinâtis, Rauennâtis, nostrâtis, &c.* nomina. Sic *Donec, à donecum.* Sic *hûc, illûc, istûc, adhûc, &c.* syncopata. Et composita à *dic, duc, fac:* ut *benedic, reduc, calefac.*

IDIOMA.

Idioma, hoc est linguae proprietates, tonum variat, aded ut, si dictiones Græcæ integrè ad nos veniant, seruent tonum suum: ut *Symôis, periphás,* penultimam acutunt, at facta Latina, antepenultimam eleuant, quia corripiunt penultimam.

Quæ autem prorsus Latina fiunt, Latinum quoque tonum seruant: ut *Geórgica, Bucblia,* antepenultima acuta, licet apud Græcos in vltima tonum habeant.

Sic & comœdia, trágœdia, sóphia, symphónia, tonum recipiunt in antepenultima, licet in sua lingua habeant in penultima.

M 4

Porro

PROSODIA.

Nota. Porro, si ignoretur proprius peregrinae vocis tonus, tutissimum fuerit iuxta Latinum accentum illam enuntiare.
Syllabae communes in prosa oratione, semper coniunguntur: ut Celebris, Cathedra, Mediocris.

DE CARMINVM RATIONE.

Actenus de Tonis & Spiritibus, deinceps de syllabarum tempore, & carminis ratione pauca adiciemus.

Tempus Syllaba. Tempus, est syllabae pronuntiandae mensura. Syllaba brevis, vnius est temporis, longa vero duorum. Tempus breue sic notatur, v. Longum autem sic, - v Terra.

Pes. Ex syllabis iusto ordine dispositis, fiunt pedes. Est autem Pes duarum syllabarum pluriusve constitutio, ex certa temporum obseruatione.

Diuisio pedum. Pedum, alij dissyllabi, alij trissyllabi. De tetrasyllabis autem non multum attinet ad hoc nostrum institutum differere.

Dissyllabi sunt.	{	Spondaus,	{	-- Virtus.
		Pyrrychius,		-- u Deus.
		Trochaeus,		-- u Panis.
Trissyllabi octo,	{	Iambus.	{	-- u Amans.
		Molossus,		-- -- Magnates.
		Tribrachius,		-- -- Dominus.
		Dactylus,		-- -- Scribere.
		Anapaestus,		-- -- Pietas.
		Bacchius,		-- -- Monetas.
		Antibacchius,		-- -- Audire.
	{	Amphimacer,	{	-- u Chritas.
		Amphibrachius,		-- u Venire.

Porro pedes iusto numero atque ordine coninnati, Carmen constituunt. Est enim Carmen, oratio iusto atque legitimo pedum numero constricta.

PROSODIA.

Carmen composituro in primis discendum est, pedi-Carmen. bus ipsi ritè metiri, quam Scansionem vocant. Est autem Scansio, legitima carminis in singulos pedes commensuratio. Scansio.

Scansioni Accidentia.

Scansioni accedunt, Synaloepha, Eclipsis, Synaeresis, Diarexis, & Caesura.

Synaloepha, est elisio quaedam vocalis ante alteram in diuersis dictionibus: ut, Synaloepha.

Sera nimis vit est crastina, vit hodie.

Fit autem interdum in his dictionibus: ut, Dij, dijs, ijsdem, iisdem: deinde, deinceps, semianimis, semiho-

mo, semiustus, deest, decro, deerit, & similia.

At heu & o, nunquam intercipiuntur.

Eclipsis, est quoties m, cum sua vocali perimitur, Eclipsis.

proxima dictione a vocali exorsa: ut,

Monstrum horrendum, informe, ingens, cui lumen ademptum:

pro monstrum, horrendum, informe, &c.

Synaeresis, est duarum syllabarum in vnum contra-

ctio: ut Virg. Seu lento fuerint aluaria vimine texta, pro sis. aluaria. Diarexis.

Diarexis, est vbi ex vna syllaba dissecta, fiunt duae: ut

-- u u -- -- -- u u -- u u --

Quidius. Debuerant suos evoluisse suos. pro evoluisse.

Caesura, est cum post pedem absolutum, syllaba bre-

uis in fine dictionis extenditur. Caesura.

Caesurae species sunt.

Triemimeris, ex pede & syllaba: ut

-- u u -- u u -- -- u u -- u u --

Virgilius. Pelloribus inhians, spirantia consulit exta.

Penthemimeris, ex duobus pedibus & syllaba: ut

-- u u -- u u -- -- -- u u --

Virgilius. Omnia vincit amor. & nos cedamus amori.

Hepthemimeris, ex tribus pedibus & syllaba: ut

Idem.

PROSODIA.

Idem. *Ostentans artem pariter arcumq; sinistram.*

Enne- Enneēmimeris, constat ex quatuor pedibus & syllabat

mimeris - u u - u u - - - u u - -

ut Idem. *Ille latus niueum molli fultus hyacintho.*

DE GENERIBVS

Carminum.

Arminum genera, de quibus nos hoc loco potissimum tractare decreuimus, sunt Heroicum, Elegiacum, Asclepiadæum, Sapphicum, Phaleucium, Iambicum.

Carmen Heroicum.

Hexa- Carmen Heroicum quod idem Hexametrum dicimur, constat pedibus numero quidem sex, genere verò duobus, dactylo & spondeo.

Quintus locus dactylum, sextus spondeum peculiariter sibi vendicat: reliqui hunc vel illum pro ut volumus:

- u u - u u - u u - - - u u - -

ut Virgilius. *Tybre tu patule recubans sub tegmine fagi.*

Nota. Reperitur aliquando spondeus etiam in quinto loco: ut

- u u - u u - - - u u - - -

Idem. *Chara Deum soboles, magnum Iouis incrementum.*

Ultima cuiusque versus syllaba habetur communis.

Carmen Elegiacum.

Penta- Carmen Elegiacum, quod & Pentametri nomen habet, è duplici constat Penthemimeri, quarum prior duos pedes, dactylicos, spondeicos, vel alterutros comprehendit, cum syllaba longa: altera etiam duos pedes, sed omnino dactylicos, cum syllaba item longa: ut

- - - u u - - u u - u u -

Ouidius. *Res est solliciti plena timoris amor.*

Carmen Asclepiadæum.

Asclepi- Carmen Asclepiadæum, constat ex Penthemimeri, hoc

PROSODIA.

hoc est spondeo & dactylo, & syllaba longa, & duobus deinde dactylis: ut

- - - u u - - u u - u u

Horatius. *Mæcenas atavis edite regibus.*

Sapphicum.

Carmen Sapphicum constat ex trocheo, spondeo, dactylo, & duobus demum trochæis: ut,

- u - - - u u - u - -

Horatius. *Iam satis terris mius atque diu.*

In hoc tamen carminis genere, post tres versus additur Adonicum, quod constat ex dactylo & spondeo: ut

- u - - - u u - u - -

Horatius. *Integer vite, scelerisq; purus,*

- u - - - u u - u - -

Non eget Mauri iaculis nec arcu,

- u - - - u u - u - -

Nec venenatis grauida sagittis.

Fusce pharetra. - u u - -

Phaleucium, siue Endecasyllabum.

Carmen Phaleucium, siue Endecasyllabum, constat, Phaleucium, ex spondeo, dactylo, & tribus tandem trochæis: ut

- - - u u - u - u - u

Quoquò diffugias parues Mabili,

Nostrum non poteris latere nasum.

Iambicum Archilochium.

Legimus versus Iambicus, è solis constat Iambis: ut Carmen Iambicum.

u - u - u - u - u - u -

Suis & ipsa Roma viribus ruit.

Recipit tamen interdum, in locis imparibus, pro Iambo, tribrachium, spondeum, dactylum, anapaestum: atque in paribus tribrachium, spondeum rariis.

Hoc carmen in duo genera deducitur, Dimetrum, & Trimetrum, siue Senarium.

Dimetrum.

PROSODIA.

Dimetrum.

Carmen? Dimetrum, constat ex quatuor pedibus: vt
dime-
trum.

O carminum dulces note ---u---u---
Quas ore pulebra melleo ---u---u---
Fundis. lyrag; succinta. ---u---u---

Trimetrum, siue Senarium.

Trimetrum, senis constat pedibus: vt

Trime-
trum.

Qui nos clauant, sunt histriones maximi.

Iuuenalis. *Nam Chyris simulant, viuunt Bacchanalia.*

DE QUANTITATE

Primarum Syllabarum.

Quantitas Syllabarum. **P**rimarum Syllabarum quantitas, octo modis cognoscitur:

Positione, vocali ante vocalem, Diphthongo, Deriuatione, Compositione, Praepositione, Regula, exemplo, seu autoritate.

POSITIO Regula. I.

Vocalis ante duas consonantes, aut duplicem in eadem dictione, vbique postura longa est: vt, *Ventus, axis, patrio.*

Quod si consonans priorem dictionem claudat, sequente item a consonante inchoante, vocalis praecedens etiam positione longa erit: vt,

Maiores sum quam cui possit fortuna nocere.

Syllabae ior, sum, quam, & sit, positione longae sunt.

At si prior dictio in vocalem breuem exeat, sequente a duabus consonantibus incipiente, interdum, sed rariis, produciuntur:

vt Virgil. *Occulta spolia, & plures de pace triumphos.*

Vocalis breuis ante mutam, sequente liquida, communis

PROSODIA.

munis redditur: vt, *Patris, volucris.* Longa vero non mutatur: vt, *Aratrum, simulachrum.*

Vocalis ante alteram.

Vocalis ante alteram in eadem dictione, vbique breuis est: vt *Deus, meus, tuus, pius.*

Excipias genit uos in ius, secundam pronominis formam habentes: vt *Vnius, illius, &c.* Vbi communis reperitur, licet in alterius semper sit breuis, in alius semper longa.

Excipiendi sunt etiam genitui & datui quinquae declinationis, ubi e, inter geminumi, longa sit: vt *Faciei*; alioqui non: vt *Rei, spei, fidei.*

Fi, etiam in fio, longa est, nisi sequantur e & x simul: Fi in fio, vt *Fierem, Fieri.*

Iuven. *Sic sunt otio mariti.* Idem. *Quod fieri non posse putes.*

Ohe interlectio, priorem syllabam, ancipitem habet.

Regula. I.

Vocalis ante alteram in Graecis dictionibus subiade longae sit: vt *Pieris, Pierides.* Respice *Laerten.* Et in posset suis: vt *Aeneia nutrix, Rhodopeus, Orpheus.*

DIPHTHONGVS Regula. III.

Omnis Diphthongus apud Latinos longa est: vt *Au, Diphthongus, neuter, mui,* nisi sequente vocali: vt *Praire, praestus, praemissus.*

DERIVATIO Regula. IV.

Deriuatiui eundem cum primitiuis quantitatem sortuntur: vt *amator, amicus, amabilis,* prima breui ab *amo.* Excipiuntur tamen pauci, quae a breuib; deducta, primam produciunt.

Cuius generis sunt.

Vox

PROSODIA.

Voxvōcis, à vōco.

Lex lēgis, à lēgo.

Rex rēgis, à rēgo.

Sedes & sēdile, à sēdeo.

Iumentum, à iūgo.

Fōmes & fōmentum, à Fōueo.

Sunt & contra, quæ à longis deducta, corripuntur.

Dux, dūcis, à dūco.

Dicax, maledicus, &

id genus multa, à dīco.

Fides, à Flō.

Arca, } ab arco.

Arista, }

Pōsui, à pōno.

Et alia nonnulla ex utroque genere, quæ relinquuntur studiosis inter legendum observanda.

COMPOSITIO. Regula. V.

Compo.
fita.

Composita simplicium quantitatem sequuntur: vt,

Pōtens, Impōtens. Sōlar, Consōlar. Lēgo, is, Perlēgo.

Lēgo, as, Allēgo.

Excipiuntur tamen hæ breuia, à longis enata: vt,

Intūba, } a nūbo. } Deicō, } a iūro.

Prōnūba, } a nūbo. } Peicō, }

PRÆPOSITIO. Regula. VI.

Ex præpositionibus hæ ubique producantur: A, de, præ, se, e, nisi vocali sequente: vt *Vnda debiscens.*

— *Sudibū sue præstis:* apud Virgilium.

Pro.

Pro quoque longæ est, præterquam in istis:

Prōcella, prōfugus, prōtervus, prōnepos, prōpago, prōstirpe, prōfanus, prōnticor, prōfundus, prōnciscor, prōfari, prōperō, prōfugio, prōfecto.

Prociro, prōfundo, propello, propulso, propago, as, primam syllabam habent ancipitem.

Prōpheta & prōpino, Græca sunt per o paruum, & prōinde primam breuem habent.

Di.

PROSODIA.

Di, etiam producit, nisi in Dirimo, & Disseras.
Reliquæ præpositiones, si positio sinat, corripuntur.
Cuiusmodi sunt, Ad, ob, ab, sub, re, in, &c.

REGULA. Canon. I.

Omne præteritum dissyllabum, priorem habet longam: vt, Lēgi, ēmi. Excipias tamen Fidi à *fido*, bibi, dēdi, scīdi, stēti, nūli.

Canon. II.

Primam præteriti geminantia, primam itidem breuem

habent:	Pēpendi,	Pēpedi,	Pūpugi,
	Tēcendi,	Tītudi,	Didici,
	Tōtondi,	Pēfelli,	Cēcīdi, à eado.
	Mōmordi,	Tēcigi,	Cecīdi, à cado.

Quin & supinum dissyllabū priorem quoq; producit: vt, Mōtum, Lātum, Lōtum, Crētum. Excipe Quītum, Sītum, Lītum, ītum, Rūtum, Rātum, Dātum, Sātum.

Et citum, à cieo, es: nam citum à cio, eis, quartæ, priorem habet longam.

Exemplum seu Authoritas.

Quarum verò syllabarum quantitas, sub prædictas rationes non cadit, à Poëtarum vsu, exemplo, atque authoritate petenda est certissima omnium regula. Discant ergo pueri obseruare ex poëtis communes primarum syllabarum quantitates, cuius sortis sunt:

Britannus, bithynus, cæcus, cosyra, crath's, pachinus, palatium, pelion, crit'cus, curites, Diana, fidene, gradivus, hynulus, pyrene rubigo, rutilius, Hymen, Italus, liquor, liquidus, lycas, orion, rudo, Sychæus, Sycanius, & simili.

Quæ primam habent communem.

DE MEDIIS SYLLABIS.

Mediæ syllabæ partim eadem ratione qua primæ, partim etiam ex incrementis genitiui, atq; coniugationis analogia cognosci possunt.
De incrementis genitiui nominum polysyllabarum, supra

PROSODIA.

suprà in generibus nominum abundè dictum arbitramur, vnde petere licebit, si quid de hac re hæsitaueritis. Cætera frequens lectio & optimorum Poëtarum observatio, facillè suppeditabunt.

Coniugationis analogia

Coniugationis analogiam ex imbibitis rudimentis pueri didicerunt, nempe A, indicem primæ coniugationis, longam esse naturâ, præterquam in do, & eius compositis, quando huius sunt coniugationis: vt, Dāmus, circundāmus, Dābis, circundābis, Dāre, circundāre.

Præterea syllabas rimus & ritis, in præterito perfecto molli subiunctiui, vbique pro breuib; habendas animaduertant, in futuro autem in oratione prosa longas esse debere, in carmine verò indifferentes reperiri quæ admodum contendit Aldus: vt, Præterito Amāuerimus, amāueritis; Futuro, Amāuerimus, amāueritis.

Mediarum syllabarum variatio.

Est & ubi mediæ syllabæ variant apud Poëtas, vt in his quæ subiunximus: Coniubium, Ficedula, Malea, Pharsalia, Bathavus, Sidonius, & similia.

Adiectiua in inus.

Adiectiua in inus Latina, penultimam producant: vt, Clandestinus, mediastinus, parietinus, matutinus, vesperinus, repentinus.

Præter hæc sequentia

{	Dintinus,	{	Serotinus,
	Crastinus,		Oleaginus.
	Pristinus,		Faginus,
	Perendinus,		Cedrinus,
	Hornotinus,		Carbasinus

Et reliqua materialia, siue à metallorum nominibus formata in inus, qualia sunt permulta à Græcis vocibus deducta in inus: vt, Chrysellinus, myrrhinus, hyacinthinus, adamantinus, &c.

Cætera scilicet docebit usus, & Poëtarum observatio, quam vllæ Grammaticorum regulæ, quas sine vilo aut modo aut sine de mediaram syllabarum quantitate tradere solent.

Quare illis prætermisiss, ad vltimarum syllabarum quantitates aperiendas iam accingamur.

D E

PROSODIA.

DE VLTIMIS SYLLABIS.

Vanquam vltimæ syllabæ ipsum literarum numerum, aut æquant, aut etiam superant, non tamen pigebit illas etiam ordine percurrere.

Primum A finita producantur: vt, Amā, contrā, ergā. Excipias putā, itā, quā.

Item nominatiuos, & omnes casus in a, cuiuscunq; fuerint generis, numeri, aut declinationis, præter vocatiuos in A, à Græcis in As: vt, ð Æneā, ð Thomā, & ablativum primæ declinationis: vt ab hac Musa. Numeralia in ginta, A finalem habent communem, sed frequentius longam: vt Trigintā, quadragintā.

In b, d, t, desinentia breuia sunt: vt, āb, ād, capūt. B, D, T.

In c desinentia, producantur, vt āc, sic, & hīc aduerbium. Sed tria in c, semper contrahuntur: Lāc, nēc, donēc. Duo sunt communia: Fac, & Pronomen hic, & neutrum hoc, modò non sit ablatiui casus. C.

E finita, breuia sunt: vt, Marē, penē, legē, scribē. E.

Excipiendæ sunt omnes voces quinæ inflectionis in E: vt, Diē, fidē, vñā cum aduerbiis inde enatis: vt, Hodiē, quodiē, pridē, postridē, quā rē, quā de rē, eā rē, & siqua sunt similia. Et secundæ item personæ singulares imperatiuorum actiuorum, secundæ coniugationis: vt Docē, mōnē, manē, cauē.

Producantur etiam monosyllaba in E: vt, Mē, tē, cē, præter Quē, nē, vē, coniunctiones incliticas. In E monosyllaba.

Quin & aduerbia quoque in e, ab adiectiuis deducta, elongum habent: vt, Pulchrē, doctē, valdē pro validē. Aduerbia. Quibus accedunt Fermē, ferē. Benē tamen & malē, corripuntur in omnino.

Postremò, quæ à Græcis per n scribuntur, natura producantur cuiuscunq; fuerint casus, generis aut numeri: vt, Lethē, Anchisē, cetē, tempē.

I finita, longa sunt: vt Domini, magistri, amari, docti, N 8 ceti.

PROSODIA.

ceri. Præter Mihi, tibi, sibi, vbi, ibi, quæ sunt communia.
Nisi verò & q iasi, corripuntur. Cuius etiam sortis sunt
datiui & vocatiui Græcorum, quorum genitivus singu-
laris in Os breue exit: vt,

Huic { Palladi,
Phylladi, } Vocat. ô { Amarylli.
Minoidi, } Alexi.
Daphni.

L finita, corripuntur: vt Animāl, Annibāl, mēl, pugil,
Sāl, consūl. Præternīl contractum à nihil, & Sōl. Et He-
bræa quædam in lvt Michaēl, Gabriēl, Raphaēl, Daniēl.

N. N finita, producuntur: vt Pæān, Hymēn, quīn, Xeno-
phōn, nōn, dāmōn.

Excipe forsān, forsitān, ān, tamēn, attamēn, verinta-
mēn.

In. Corripitur & In cum compositis: vt, Exīn, subīn, de-
īn, proīn.

Accedunt his & voces illæ, quæ per apocopen castran-
tur: vt, Mēn? Vidēn? Audīn? Nemōn.

En. Nomina item in en, quorum genitivus in is, correptum
habet: vt, Carmēn, crimēn, pectēn, tibicēn, in is.

On. Græca etiam in On, per oparvum, cuiuscunque fue-
rint casus: vt, Nominat. Iliōn, peliōn. Accusatiuo Cau-
casōn, pylōn.

In. Quædam etiam in In, vt Alexīn. In yn, vt Ityn.

An. In An quoque à Nominatiuis in A: vt Nominat. Iphi-
genia, Aegina. Accusat. Iphigeniān, Aeginān.

Nam in An, à nominatiuis in As, producuntur: vt,
Nominat. Aeneas, Marsias. Accusat. Aeneān, Marsyān.

O finita. O finita, communia sunt: vt, Amo, virgo, porrò, do-
cendo, legendo, cundo, & aliæ gerundij voces in Do.

Præter obliquos in o, qui semper producuntur: vt, Hu-
ic Dominō, seruō. Ab hoc templō damno.

Et aduerbia ab adiectiuis derivata: vt, Tanto, quanto,
liquidō, falsō, primō, manifestō, &c.

Præter sedulō, mutuō, crebrō, serō, quæ sunt communia.

Cæterum modō & quomodō, semper corripuntur.

Citò

PROSODIA.

Citò quoque, vt & ambo, duo, ego, atque homo, vix
leguntur producta.

Monosyllaba tamen in o, producuntur, vt Do, flo, vt
& ergō, pro causa.

Item Græca per ω cuiuscunque fuerint casus: vt hæc
Sapphō, Didō. Huius Androgeō, Apollō. Hunc A-
thō, Apollō.

R finita corripuntur: vt, Cæsār, torculār, pēr, vīr, vx-
ōr, turtūr. R

Cor, semel apud Ovidium productum legitur: vt

- u u - u u - - - u u - u u - -

Molle meum lenibus cor est violabile telis.

Producuntur etiam Fār, lār, nār, vēr, sūr, cūr.

Pār quoq; cum compositis: vt, Compār, impār, dispār.

Græca quædam in er, quæ illis in np desinunt: vt, Aēr,
cratēr, charactēr, æthēr, lotēr.

Præter Patēr & matēr, quæ apud Latinos vltimam
breuem habent.

S finita, pares cum numero vocalium habent termi-
nationes: nempe, As, es, is, os, us. S

Primò, as finita producuntur: vt, Amās, musās, ma-
iestās, bonitās. As.

Præter Græca, quorum Genitivus singularis in dos
exit: vt, Archās, Pallās. Genit. Archadōs, Palladōs.

Et præter accusativos plurales nominum crescenti-
um: vt, Heros, Heroos: Phyllis, Phyllidos. Accusatiuo
plurali, Heroās, Phyllidās.

Es finita, longa sunt: vt, Anchisēs, sedēs, docēs, patrēs. Es.

Excipiuntur nomina in es, tertiæ inflectionis, quæ pe-
nultimam genitivi crescentis corripunt: vt, Milēs, legēs,
diuēs. Sed Ariēs, abiēs, pariēs, cerēs, & pēs, vnā cum
compositis: vt, Præpēs, bipēs, tripēs, quadrupēs, longa
sunt.

Es quoque à sum, vnā cum compositis corripitur: vt,
Potēs, ades, prodēs, obēs.

Quibus penēs adiungi potest, vnā cum neutris æc

N

omi-

PROSODIA.

nominatiuis pluralibus Græcorum: vt Hippomane's, ca-
coëthes, Cyclôpēs, Naiadēs.

Is finita, breuia sunt: vt, Parīs, panīs, tristīs, hilarīs.

Excipe obliquos plurales in *is*, qui producuntur: vt,
Musīs, mensīs à mensā, dominīs, templīs.

It. in quēis pro quibus, cum producentibus penulti-
mū genitiui crescentis: vt, Samnīs, Salamīs. Geni-
tīuo Samnīcis, Salamīnis.

Adde huc quæ in Eis diphthongum desinunt, siue
Græca, siue Latina, cuiuscunque fuerint numeri aut
casus: vt, Symocēs, pyroēs, paricēs, omneīs.

Et monosyllaba item omni: vt Vis, līs, præter īs, &
quis nominatiuos, & Bīs apud Ouidium.

Istis accedunt secundæ personæ singulares verborum
in *is*, quorum secundæ personæ plurales desinunt in *itis*,
penultima producta, vnā cum futuris subiunctiui in *is*:
vt Audīs, velīs, dederīs. pl. Audītis, velītis, dederītis.

Os finita producuntur: vt, Honōs, nepōs, dominōs,
seruōs.

Præter compōs, impōs, & ōs ōsis. Et Græca per *o*
paruum: vt, Delōs, Chaōs, Palladōs, Phyllidōs.

Vs finita corripuntur: vt, Hamalīs, regiūs, tempūs,
amimūs.

Excipiuntur producentia penultimam genitiui cre-
scens: vt, Salūs, tellūs, Genitiuo salutis, telluris.

Longæ sunt etiam omnes voces quartæ inflexionis
in *us*, præter nominatiuum & vocatiuum singulares: vt,
Huius manūs, hæ manūs, has manūs, ō manūs.

His accedunt etiam monosyllaba: vt Crūs, ihūs, mūs,
fūs, &c.

Et Græca item per *ous* diphthongum, cuiuscunque
fuerint casus: vt Hic Panthūs, Melampūs. Huius Sap-
phūs, Cliūs.

Atque pijs cunctis venerandum nomen Iesus.

Postremo, *u* finita producuntur omni: vt Manū, ge-
uū, amātū, diū.

Grammatices finis.

OMNIVM NOMINVM IN

Regulis Generum contentorum tum

Heteroclitorum ac Verborum,

interpretatio aliqua.

Ado, Abscondo, } To hide.
occulto, }
Abysus, immensa qua-
dam profunditas im-
penetrabilis. A depth that by sounding
cannot be found.
Acarnan, gens ex quadam regione
Græciæ. The people of Acarnania
in Greece.
Acer, Arbor. A Maple tree.
Accerso, eo ad vocandum, vel voco.
To go: to call.
Acies, acumen rerum secantium, ex-
ercitus instructio, oculi lumen. An
edge. The array of an army. The sight
of the eye.
Acus, instrumentum sartoris, ac mu-
lieris ornamentum. A needle, or
an instrument which women did
set the r hair.
Adeps, omnis pinguedo siue carnis,
siue alterius rei. Fatte.
Adipiscor, assequutus sum. To obtaine.
Adolescens, iuuenis adultus. A strip-
ling from twelve to xxv.
Ador, framenti genus vel farris.
Wheate.
Aduena, qui non est ciuis, sed exter-
nus. A stranger.
Aether, tota cæli syderumq; substan-
tia ac compago. The whole sub-
stance of the Spheres from the fire un-
to the extremest circuit of heauen.
Aequor, mare, pelagus. The sea, be-
cause nothing is more plaine then it:
for Aequor doth generally signifie a
plaine in any parcell of the world. It
is taken for the aire also: as, Aspice
bis tenos volitantes aequore cygnos.
Aes, species metalli rubro colore. Cop-
per, and because that in olde time mo-
ney was made of it, Aes, sometime
doth signifie money.
Affinis, cognatus. A kinsman by ma-
riage.
Agnosco, est noscere id, quod nobis
olim aut visum fuit, aut alia quapi-
am ratione cognitum. To recognize.
to know a new, or to come to remem-
brance of.
Ago, facio. To doe.
Agrages, vrbs Sicil. A towne in the Isle
of Sicile, called now Gergenti.
Agricola, qui exercitat rem rusticam.
A husbandman.
Alyon, aues maritima, hyeme pul-
los educans. A certaine sea-bird
that lyeth in the sands, and hatcheth
in water.
Ales, qualibet auis, aut velox. A bird,
or swift.
Alnus, genus arboris. An Alder tree.
Ale, nuntio. To nourish.
Alter. The other of the two.
Alvus, qua sordes defluunt, aut luun-
tur. The paunch, and sometime the
belly without.
Amazones, Scythica, feminæ, eo
quod mammis careant. Certaine
women of Scythia, so named for lack-
ing a dugg.
Ambigo, circumago, circundo. To
compassse, to doubt.
Amicio, veltio. To cloath.
Amnis, fluvius. A riuer.
Anas, auis in aquis degens. A Ducke,
or a drake.
Ango, crucio, premo, vexo. To trouble
and vex.
Anguis, serpens in aquis degens. A
drie or a water snake.

NOM. ET VERBORVM

Animus, consilij principium. *The mind*
 Anna, nomen mulieris. *Anne.*
 Annuo, assentior. *To assent & agree unto.*
 Annus, tempus, 365. dierum, & 6. horarum. *A year.*
 Anus, vetula. *An olden nise.*
 Antes, ab ante, eminentes lapides, siue vltimæ columnæ, quibus sustinetur fabrica. *The Pillers or sayling stones that sayleth ouer the walls to biare the frame, or the dry stone wall that incloseth a Vineyard, or the first set or frontier of vines.*
 Antidotus, medicamentum contra venena datum. *A preservative against poison.*
 Antix, muliebres capilli in fronte demissi. *A womans forelocks.*
 Antistes, in aliqua re summus. *A President or chiefe Ruler, man or woman.*
 Anxur, nomen vrbis Italiæ, quæ nunc Tarentina dicitur. *Tarentine.*
 Aperio, indico, refero. *To open, to shew, to declare.*
 Apes & apis, animal mellificum. *A Bee.*
 Apiscor, assequor, acquiro. *To obaine.*
 Apollo, deus quem Græci solem appellant. *The god of wisdom, and Physicke, and of prophesie, and the god that carrieth the Sunne about.*
 Appendix, quod aliis adiunctum, quasi ex alio pendeat. *An appendise, or a bootie to increase a thing.*
 Aplico, & iungo, & aduenio. *To apply unto, or to arrive.*
 Aptoton, nomen invariabile, sed nullo defectum casu. *A name vndeclined, hauing one termination in all the cases.*
 Aqualis, vasis genus quo aqua teneatur ad præbandam eam manibus. *A Laver, or an Ewer.*
 Arbor vel arbos, notæ significationis. *A tree.*
 Arceo, pello, & aduenire non sino. *To*

keepe away.
 Arceio, voco, & accuso. *To call, or to accuse, or to goe to accuse.*
 Arcas, ex Arcadia populus. *The people of Arcadia.*
 Arctus, vrsa, quam nostri septentrionem dixerunt, signum cœleste. *A signe calle the Beare, or the wagon.*
 Ardeo, vrro, inflammar. *To be hot.*
 Argos, oppidi nomen. *A towne of the halfe Isle in Greece, called Peloponnesus.*
 Arma, munimentum, scutum, gladius, telum, & ea quibus præliamur. *Armour, or any kind of weapons.*
 Aruspex, qui victimas inspicit. *He or she that seeketh destinies by the bowels of beasts.*
 As, est libra, id est, duodecim vnciæ. *A pound of xij ounces, or the whole summe of any thing.*
 Asclea, qui continuè & semper aliquid lequitur. *A page, or lackey, or continuall wayter.*
 Atiamas, nomen viri. *A mans name which should bee sacrificed for his sons Phryxus.*
 Altu, dolo, fallaciis. *By deceit or guile.*
 Athenæ, ciuitas Græciæ, inter Achaiam & Macedoniam. *The citie of Athens.*
 Athletæ, pugil & luctator. *A champion, or he that striueth for a game.*
 Atomus, corpus insecabile... *A more so small that it cannot be parted.*
 Auceps, qui vel quæ auis capit. *A fowler, man or woman.*
 Audeo, sum ausus. *To bee bold to enterprise.*
 Aueo, cupio. *To desire, or to couet.*
 Augeo, maius facio, amplifico. *To increase.*
 Augur, qui futura prænuntiat. *A Soothsayer, man or woman.*
 Auernus, lacus Campaniæ prope Baias, quem Pintori dictum opinabantur

INTERPRETATIO.

nabantur veteres. *A lake in Italy, where hence they thought was a descent into hell.*
 Auriga, qui vel quæ currum ducit. *A wagoner, a carman or a carrier.*
 Auster, ventus flans a meridie. *The southwinde.*
 Autor, qui vel quæ aliquod opus facit. *The worker or doer of any thing, man or woman.*
 Axis, diametros mundi, & dicitur lignum teres, circa quod rota currus vertitur. *An Axletree. And by translation, the straight line that may be imagined from the one pole to the other pole.*

B

 Bacchanalia, Dyonia, .i. Bacchi festa. *The feast of Bacchus.*
 Bacchar, herba radice odorata. *An herbe, that the Frenchmen call our Ladies gloves.*
 Bacchus, deus vini. *The drunken god, the god of wine.*
 Baculus, bacillus, & baculum, & hinc bacillum, scripto. *A staffe.*
 Balneum, locus publicus vel priuatus, in quo aut sanitatis, aut abstergendarum sordium causa lauamur. *A bath.*
 Barathrum, erat locus profundior Athenis, putei modo vel forma. *A certaine pit by Athens. Now it is taken for hell. It is also the hole where any water entreteth, and falleth into the earth.*
 Barbiton, instrumentum musicum quod pulsatur plectro vel calamo. *The Lute, or any like that is played on with a quill. It is also Barbitos, both masculine and feminine.*
 Bellaria, cibi secundæ mensæ. *Luncass*
 Bes, vnciæ octo. *Eight ounces.*
 Bibo, potum hauio, humorem attraho. *To drinke.*
 Bidens, instrumentum duorum den-

tium, vel onis. *Any instrument with two teeth, or a sheepe of two teeth, in the feminine gender.*
 Bifrons, habens duas frontes. *Hee or shee that hath a face before, an other behinde.*
 Bilis, humoris genus. *It is with this word attra, melancholie, and with flaua, Cholera: and being used alone, is the same disease that Cholera is as-for Cor. Celsus. See Cholera.*
 Bombix, vernis, & pro materia sumitur. *A silken orme, or silke.*
 Bos, nota est significatio. *An One, Bull, or Cow.*
 Britannia, Insula quam nunc Angli, & Scoti incolunt. *The Isle which is inhabited of English-men and Scottish-men, and is called Britannia maior.*
 Britannia minor. *Is Britain in France.*
 Bubo, auis nomen, abouis mugitu. *An Owle.*
 Bucephalus, nomen equi Alexandri Magni. *Alexander the great his horse.*
 Byssus, tenuissimi lini genus. *A most fine sort of fine flaxe. whereof a most precious kind of linnen cloath is made. It may be taken for silke also.*

C

Cacoethes, malus mos. *An euill custome, or a bile hard to be cured.*
 Cadauer, corpus mortuū. *A carkasse.*
 Cado, corruo, præcipitor, vel labor. *To fall, and sometime to happen, to chance.*
 Cado, percutio, ferio, verbero. *To strike, or to beate, and sometime to cut or to loppe, or to prune trees, sometime to kill, sometime to sacrifice, and sometime to breake, as cadere ianuan saxis, instare ferro.*
 Cello, percutio, aut frango. *To smite or to breake, antiquum verbum. The Comounds whereof be in use ouely. Cello is read also without a dipt. thong.*

NOM. ET VERBORVM

Cælum vel cælum, extremamundi determinatio cum sphaeris quas ambit ad elementum ignis. *Heaven, or with a difference any of the spheres. It signifieth weather also.*
Calco, pede comprimo. *To tread upon, and by a translation vnto the mind, to despise and set naught by.*
Calendæ, dies primus cuiusque mensis. *The first day of every month.*
Calco, serueo, callidus sum. *To be hot, or to glow.*
Callis, via perdurata, id est, via trita. *A path way.*
Caluo, decipio, frustror. *To deceive, to beguile, and to trompe.*
Calx, pes imus, & pro cuiusvis rei fine ponitur, vel pro materia qua lapides in muro conglutinantur. *An heele, or last end of a race, or lime.*
Cambio, commuto. *To exchange: or of the old writers it is taken for to fish.*
Canalis, per quod aqua confluit in viis lapide stratis. *A chanell.*
Cancelli, ligna inter se modicis intervallis in transversum instar retis inuicem annexa. *A lattice, or the lists of a game place, or of a spectacle.*
Canis, animal latrabile, & piscis marinus, & signum caeleste. *A dogge or a dogge fish, and a starre or signe in the firmament, called Canis.*
Cano. *To sing, to rattle poetically, to play upon instruments. Sometime it is to praise or to prophesie.*
Capesso. *capio, siue ad capiendum eo. To take or to goe to take, and sometime recipio me, to goe: as, Nunc pergam heræ imperium exequi, & me domum capessam.*
Capio. *To take, to delibe, to deceive, to chuse, to abide and suffer: as, Capio dolores, To hold or containe. To invade & catch: as, Nauem eei inus To inflame with loue. And ulightly of such signification as the ablative is*
that commeth with it.
Capistrum, capitis vinculum, adhibetur ne animalia aufugiant. *A halter.*
Capital, quod olim sacerdotēs gestabant in capite. *An ornaments that the Nunnes were wont to beare vpon their heads.*
Capra, animal a carpendis virgultis dictum. *A goat.*
Car, aliquis ex Caria. *A man of Caria.*
Cardo, quo ianua mouetur. *An hooke or hinge.*
Careo, est rem desideratam non habere. *To lacke, or to be without, and specially such a thing as once we had.*
Carex, herba acuta durissima. *Sedge.*
Cato quod anima caret, non solum de animalibus, sed etiam de piscibus & fructibus. *The want of any thing, but most commonly flesh.*
Carpo, decerpo. *To crop, to bite off, to noddle, or to gather. It is also to lease, or to choose out, and sometime to take or to take. Carpere viam, is to begin to iourney. Carpere vitales auras. Carpere lanam, to reise wooll. Carpere linum, to hatchell flaxe. Carpere cibum. To eat.*
Castra, locus in quo milites tentoria fixerunt. *The campe, the pavilions, or the arme.*
Cassis, reticulum, & pro galea fœminis: et cassis, dis, & hæc cassida. *A net, or an helme in the fœminine gender.*
Cato, nomen viri. *A certain Romans name.*
Caueo, diligentiam adhibeo, prouideo, consulo, prospicio ne aliquid præter spem eueniat. *To beware, or to be wary and heedfull. Cauere is also to put in assurance, and to saue harme lesse by caution or surties.*
Caulis, in herbis dicitur ipsum robur siue stipes. *A stalk.*
Cedo. *To giue place, to depart or go away*
Cedrus,

INTERPRETATIO.

Cedrus, arbor ingens & procera. *A Cedar tree.*
Cello. *See Cello.*
Cenico, existimo, puto, arbitror. *To deeme, to iudge, to suppose, to thinke, to sell ones minde. Some take it for to be angry. Censeri, is also to be in books of subsidies, & to be tasked or valued.*
Centum. *An hundred.*
Centusili, centum librarum. *An hundred pound.*
Cera, illud quod melle ex fauis expresso remanet. *Waxe.*
Cerno, video. *To see. By translation to perceiue and vnderstand. Sometime to decre and appoint. To sit, to rege or bolt, to seuer and part to fight, to goe vnto: as, Cernere hereditatem.*
Cetus, piscis maximus. *A whale.*
Choleia, est ventriculi immodica perturbatio, supra & infra per vomitum facta. *The Collike. It is also cholour the hot and dry humour.*
Cicer, genus leguminis. *A certaine Indian pease.*
Cieo, turbo, commoueo. *To trouble, to shake and stirre, and sometime for Cio, it is to call.*
Cinis, vel ciner, puluis. *Ash s. Cinis est cinis, quam alio nomine alaudam dicimus. A Larke.*
Claudo, obstruo, obsecro. *To shut or close, to make fast, to stoppe or to stay, not to suffer to passe further: as, Ecce maris magna claudit nos obice pontus.*
Clivus, locus molliter arduus, & pro colle ponitur. *A banke arising, and it is used for a little hill.*
Clunis, natium tumor. *The buttocke.*
Cluo, splendo. *To shine, to glister: sometime to fight.*
Clypeus & Clypeum, scuta maiora & propriè peditum. *A buckler.*
Cælum. *A grauing tooke, the skie that is, as much of the world as is aboue*
the element of fire, which is called æther, or Quintum elementum Cælum also sometime is taken for the aire, as, In hoc cælo qui dicitur ær.
Cæno, cenam sumo. *To suppe, or to take supper.*
Cæpio, pro incipio, antiquum est. *To begin.*
Cognosco, nosco eos qui prius incogniti erant. *To know that which we knewe not before, sometime diligently and attentively to consider, or to vnderstand, to search by an inquiry, and to sit in iudgement.*
Collis, monticulus. *An hillock.*
Colo, adoro, veneror. *To honour, or worshipping with prayer, sometime to make much of, to exercise, to inhabit, to loue: & vitam colere, is to lead a life, sometime to please or to till the ground, sometime to decke and trim.*
Colus, instrumentum ad pensa continet. *A distaffe or spindle.*
Comes, comitans aut sequens. *A companion by the way: either man or woman.*
Comaminiscor, singo, excogito. *To imagine, to saue, to inuent and deuise, to assie, to bring a man to the beleefe of that that is not.*
Como, cenam compono. *To keame, to dresse the bush with a combe, or to decke and adorne.*
Compago, compactio, & coniunctio. *A ioynt.*
Compedes, vinculi genus. *A payre of fetters or gins.*
Congus, conger, genus piscis. *A Congre.*
Coniux, maritus vel vxor. *A husband or wife.*
Coquo, cibum vsui aptum reddo. *To dresse meate, to play the Cooke, to prepare and see about: as, Bellum coquere. To vex and trouble, as Coquit me cura. To concolt, to bring*

NOM. ET VERBORVM

Bring our nutriment unto a naturall
somens or iuyce.
Consulo. To aske counsell with an ac-
cusatiue: to giue counsell, or provide
for, with a datiuē: to take in good
worth, with a genitiue. Sometime it
is to sit in counsell, and so deliberate,
but used plurally, as, consulunt Se-
natores.
Cor, præcipuum inter viscera, & vitæ
sedes, & arteriarum, ac calor nati-
ui, quo animal regitur, quasi fons
quidam & domicilium. The heart,
and sometime it is used for the mind.
Cornus, vel Cornum, aut Cornu, mu-
nimentum capitis quorundam a-
nimalium. An horn. By translation
the turning of rivers be called Cor-
nua. It signifieth also the wing of an
army, and the end of any thing.
Cornus, arbor ramos habens duritia
& rigiditate cornibus similes, fru-
ctum circa solstitium ferens, primo
candidum, postea sanguineum. A
certaine tree unknowne among vs.
Costus, radix magni odoris. A shrub
growing in Arabia, Iuy, and Syria,
hauiug a roote of very fragrant sa-
uour, the which antiquitie haue used to
their gods, as they did frankincense.
Coxendix, coxarum vertex, quo fe-
mora vertuntur. The hippe.
Crater vel cratera, vas amplum, cui
vinum aut oleum imponimus. A
Goblet or standing peece.
Crepo, sono. To cracke. Sometime to
complain, lament, and accuse as, Quis
post vina grauem pauperiem
crepat?
Crepundia, prima munuscula quæ
pueris dantur. All manner of things
that are giuen children in their infan-
cie: as Coralls, swadling bands, dag-
gers, timbrels, and such like.
Creta, insula est. The Isle called Can-
ty.
Cres, Cretensis. A man of Candie,
Crinis, capillus. Haire.
CrySTALLUS, glacies ex gelu vehemen-
ter concreta. Cryball.
Crus, pars à genibus vsque ad infe-
riorem pedem. A Legge.
Conditor, qui aliquid facit. A maker
or builder.
Corbis, vas ex viminibus factum. A
basket.
Cubo, iaceo. To lie, and sometime to
besicke in bed.
Cucumis. A cucumber, the which is also
called in Latine Cucumber.
Cumbo. The same that Cubo is.
Culex, vermiculus alatus. A gnat.
Cunabula, cunæ. A cradle.
Cunæ, cunabula, idem.
Cupio, opto, desidero. To couet, to de-
sire, to last for: and sometime with a
datiuē to fauour.
Cupressus, arboris nomen. A Cypress
tree.
Cures, oppidi nomen. A townes name.
Curculio, animal paruum, frumen-
tum corrodens. A Weevil.
Curro, celeriter eo, gradum præci-
pito, intenta celeritate viam quasi
voro. To run, and sometime to stour,
that is, to runne as riuers doe.
Cuspis, acutior pars hastæ. The point
of a speare, pike, partizan, or any other
like.
Custos, qui vel quæ rem aliquâ tue-
tur & curat. A keeper, man or woman.
Cyprus, insula diues. Cyprus the Isle.

D

Dama, animal timidum. A Bucke,
or a Doe.
Damno, damno afficio, vel condem-
no. To damage, or to condemne.
Dedo, in perpetuum do, vel totum
subdo, siue in manus & arbitrium
do. To yeeld.
Defrutum, a deferendo, vinum deco-
ctum ad mediâ partem. Wine
sodden

INTERPRETATIO.

Sodden to the halfe.
Dego, ago. To liue.
Deleo, expungo, propriè lineas aut
regulas. To put out, and to cancell.
Delicium, oblectamentum, quod no-
bis voluptati est. The thing wherein
we take pleasure.
Delphin, vel delphinus, vel delphis,
piscis maris, & signum cœlestē. A
Dolphin.
Demo, aufero. To pull away, and to ex-
empt.
Dens, notum est, per similitudinem,
capitur pro omni, quo aliquid teri
potest. A tooth.
Depango, defigo. To fasten down, and
to plant.
Desidia, ignauia vitium. Slothfulnesse
Dico, loquor, nomino. To speake, or to
call.
Dies, tempus viginti quatuor hora-
rum. A day.
Disiteor, inficias eo, nego. To denie.
Digredior, discedo. To goe from.
Diligō, amo. To loue.
Diluo, aqua vel quouis humore ali-
quid purgo. To purge with washing.
Diphthongus, vnus duarū vocalium
sonus. A double sound. A diphthong.
Diptoton, nomen flexum duobus in
casibus quibuscunque. A Noun
declined with twocases whatsoeuer.
Dindimus, iugum, montis Phrygiæ,
Idæ matris deum dicatum. The top
of Ida, the hill by Troy.
Diræ, imprecationes, execrationes,
& inferorum furia. Curses, ban-
nings, and the furies of hell.
Disco, capio doctrinam. To learne.
Dispecco, separo, dirimo. To seuer.
Displiceo. To dislike.
Ditionis, imperii, domini. Of my right
and title. We need not scrupulously to
re-use Ditio the Nominatiue.
Diuido, partior. To diuide.
Diuitie, opes, ampla fortuna. Riches.
Do, dono. To giue.
Doceo, alicuius rei cognitionem al-
teri trado. To teach, and sometime
to shew, and to declare, to warn, and
to ascertaine.
Dodrans, vncie nouem. Nine ounces.
Doleo, tristis sum. To be sorrowfull.
Domo, mansuetum facio. To tame.
Domus, adificium ad habitandum
factum. A house.
Duco, notum est. To lead; so marry, to
account.
Dulcedo, suauitas. Sweetnesse.
Dux, qui vel quæ ducit aliquem. A
guide man or woman.

R

R. Cquis. Whether any.
Edo, comedo. To eat.
Edo. i. mitto, & quasi extrudo. To
set out, and to evulgate: and some-
time to exhibit, and shew: as Edere
spectacula. Edere animam, & to die.
The signification of it in all other
phrases, may be reduced to the first sig-
nification.
Edoceo, diligenter doceo. Thoroughly
or persily to teach.
Efata, sunt vltimæ precesiones au-
gurum, post finem auspiciū ex-
tra urbem dictæ. The prayers that
Soothsayers said, after notice taken of
birds flying, before they entered the
Citie.
Egeo, careo. To neede.
Elephas, elephatus, animal fâma
notum. An Elephant.
Elis, ciuitas Arcadiæ. A citie in Ar-
cadia, or a countrey in Peloponnesus.
Emineo, præ aliis appareo, vel ex-
cello. To appeare before others, and
to passe them.
Emo, comparo, mecor. To buy.
Ensis, gladius. A sword.
Epasco. To eat up, to consume with
feeding, and to leaue nothing.
Epulum,

NOM. ET VERBORUM

Epulum, quasi edipulum, est celebre convivium. *A banquet or feast.*
Eques, homo equo insidens. *An horseman, or he or she that rideth.*
Erinus, locus desertus. *A desert, or wilderness.*
Eripio, ext a rapio. *To pull out.*
Esurio, famem patior. *To hunger.*
Euentus, eventum, quod cum aut fortuna nobis evenit. *Hay, or that that cometh to pass.*
Excludo, ext a claudio. *To shut out.*
Excubia, vigilia diurne & nocturna. *Watchings and wardings.*
Exculpo, perfectè scalpo, vel scalpendo conficio. *To carve, to graue, to cut out, to scratch out: as, Oculum exculpere. To n rest, or a ring cut out. Verum exculpere.*
Excuro, extra curo, vel procuro. *To run out, or to outrun before, to amount to a great deal, to make an out rode, or an excursion.*
Exequia, funeb e officium. *The ceremonies of the buriall.*
Excuso, extra culpa reddo. *To excuse.*
Executio, elicio, emitto. *To smite out.*
Exlex, sine lege vivens. *A lawlesse man or woman.*
Expergisco, euigilo. *To awake.*
Experio, tento, vel temer. *To prove or be proued.*
Expleo, extendo, & declaro. *To stretch out, and to declare.*
Expro, proprie co, ceo, & pulmo dicantur. *The entrails.*
Extorris, exul. *A banished man or woman.*
Exul, qui vel quæ exulat. *A banished man or woman.*
Exuo, exsoluo, denudo. *To put off, to unloose.*
Exuvio, ab exuendo. *The things that are put off.*

F
Facies. *A face.*
Facio, aliquid ago. *To make.*

Facesso, facio, vel eo ad faciendum. *To make, or to goe to make.*
Fallo, decipio. *To deceive.*
Fames, edendi cupiditas. *Hunger.*
Far. *Once a generall word for any kinde of graine or cereall: as, Triticum far, hordeaceum, siligineum, &c. But now it signifyeth one certaine kinde, called Ador, which is bread corn.*
Farcio, laturio, impleo, pinguefacio, sagino. *To stuffe, to fill, to satisfie, & make fat.*
Fas, primum, religiosum, & dignum facit. *Lawfull, right, godly, and honest dealing.*
Falcis, lignorum, aut alicuius rei congeries. *A faggot.*
Fasti, libri in quibus totius anni res populi Romani scriptæ continebantur, & causa festivitatum explicabantur. *A Register for the ordering of things, for the whole year. Fasti dies, were dayes wherein the Iudges might give sentence without offence of the gods, with these three solemne words of the law, Do, dico, addico.*
Nefasti dies, rer. their contrary daies.
Fateor, annuo, concedo. *To grant and assent vnto.*
Fatisco, deficio, aut defatigor. *Abundantly to gope.*
Fatiscor, fessus sum. *To be weary, to faint, and to be weary.*
Fauco, rectè alicui opto. *To favour.*
Felpurgamentum sanguinis. *The gulf.*
Feria, dies cessationum ab opere. *Holy daies, or time of p. time used.*
Ferio, percutio. *To strike.*
Fero. *To beare, or to suffer, to lead, or rel, to give, to conue, to aduance, to bring forth, to haue, to take away, to obtaine, to take aduances, Pompeius tulit ad populum.*
Feruco, valde caleo. *To be hot.*
Feruesco, caleasco. *To waxe hot.*
Ficus, arbor vel morbus. *A fig tree, or*

INTERPRETATIO.

a certaine belying in the fundament. **Frenum**, vel frænum, instrumentum quo equum infessor coeret. *A bridle.*
Fido, fiduciam & spem habeo. *To haue trust.*
Figo. *To fasten, to plant, to smite with arrow or such like.*
Filum, illud subtile quod ex lino lanaue trahendo ducitur. *A thred.*
Filix, herba sine caule, sine flore, sine semine. *Ferne, whereof there be two kinds, as in Herbaries you shall see.*
Finus, latamen & excrementa animalium, quibus agri stercoreantur. *Dung. It is also Finum, in the neuter gender.*
Findo, dissecō, dissindo. *To cleave.*
Pingo, formo. *To fashion.*
Finis, extremitas, siue terminus in vnaquaque re. *An ende.*
Fio, efficior. *To be made.*
Flauco, flavus sum. *To be yellow.*
Flecto, inclino, voluo, duco, moueo. *To bow, to moue, & to cause to follow.*
Fleo, lachrymor. *To weep.*
Flo, spiro. *To blooe.*
Flos, dictus qui ex arboribus vel herbis colligitur. *A flower.*
Fluo, decurro, propriè vt liquores. *To flowe.*
Fodio, terram eruo. *To digge.*
Follis, instrumentum quo attrahitur atque emittitur ventus. *A pyre of bellows.*
Fons, scatebra. *A well.*
Forceps, instrumentum quo tenetur aliquid. *A paire of tongs.*
Fofex, instrumentum sartorum, quo aliquid scinditur. *A paire of sheers.*
Fors, fortuna, casus. *Happ.*
Forum, a ferendo, quia lites & venalia illic feruntur. *The iudicial place, and then it is named Forum iudiciale: or the market place, and is called, Forum venale.*
Frango, rumpe, destruo. *To bracke,*

Frenum, vel frænum, instrumentum quo equum infessor coeret. *A bridle.*
Frico, scalpo. *To rubbe.*
Frigeo, frigidus sum. *To be colde.*
Frugi, indeclinabile omnis generis, vtilis, necessarius, frugalis. *Good, profitable and thrifty.*
Frugis, eius quod ex terræ fructu in alimoniam vertimus. *Of corne or pulse. Some make the Nomanstue hereof, Fruges, and some Faux: the former is not to be misliked.*
Fruor, delectationem, & fructum capio, & alo. *To take pleasure, or fruit and profit of, and to be fed.*
Fundo, liquefacio, vel liquidum spargo. *To melt, or to poore.*
Fugio, vito, currendo relinquo. *To flee from, to euoide.*
Fulcio, sustineo, nuncio. *To underprop and to shore.*
Fuga, fugiendi actus. *Flying, or running away.*
Funis, testis. *A rope.*
Fur, qui vel quæ alteri subtrahit. *A man or woman theefe.*
Furfur, purgamentum farinæ. *Branne or scurse.*
Furo, insanio. *To be madde.*
Fustis, baculus. *A club.*

G

Gabii, Volscorum vrbs. *A town in Italie, situate myles from Rome.*
Gallia, Europæ pars, sita intra Pireneos montes, inter Hispaniam, Germaniamque, & duo Maria, Oceanum Britannicum, & mare nostrum. *France.*
Garamas, Lybia incolæ. *A certaine inhabitant of Affricke.*
Gargarus, vnus ex collibus montis Ida. *A very high top of the hill Ida. There is also a town of that name at the foot of the same hill.*
Gaudeo.

NOM. ET VERBORUM

Gaudeo, lator. *To delight.*
 Gelu, propriè glacies. *Frost, or Ice.*
 Genu, curvatura qua crus & femur connectuntur. *A knee.*
 Gero, porto. *To bear.*
 Gibbus, & gibber, solidus in dorso tumor. *A hump, or a bunch.*
 Gigas, vir altissimæ staturæ. *A Giant.*
 Gigno, genero. *To beget.*
 Ginger, herba in Arabia nascens. *Ginger.*
 Glisco, Cresco, augeor, invalesco. *To increase and grow, to wax strong, to wax fat, or much to desire, and sore to come.*
 Glis, animal muri simile. *A dormouse.*
 Gluten, glutinum, aut colla. *Glue.*
 Gorgon, nomen mulieris. *A certain terrible woman.*
 Grador, co, incedo, progredior. *To goe.*
 Græcia. *The country of Greece, a great price of Europe which is now under the Turke.*
 Graiugena, Græcus. *A Grecian borne.*
 Grando, gutta aquæ in aere congelata. *Hail.*
 Grates, gratiæ relatæ pro accepto beneficio. *Thanks.*
 Grex, pecudum multitudo. *A flock.*
 Gryps, animal pennatum, omni ex parte leoni simile. *A Gryffon.*
 Grossus, ficus abortiva, quæ non maturefcit. *A rathripe figge.*
 Gavo, ut grues genere dicuntur. *To cry like a Crane.*
 Grus, avis nota. *A Crane.*
 Gummi, liquor glutinosus ex arboribus resudans. *Gumme.*
 Gurgulio, pars gutturis à naribus ad pulmonem, vel animal. *The wind, or a Vesell.*

H

Habeo, possideo, teneo. *To have.*
 Harco, ardē alicui rei insigor. *To clean unto.*
 Hæres, qui succedit in hæreditatem alterius. *An heire.*
 Halec, piscis qui sola aqua nutritur. *A herring.*
 Heros, vir illustis, & nobilis. *A noble man, a man of great excellencie in worthy facts, and therein more like a god then a man.*
 Hesperus, ferotina Stella. *The evening Starre.*
 Heteroclitum, nomen secus quam declinationum canones poscunt flexum. *A word declined otherwise then the bare rules of the declensions do require.*
 Haurio, extraho humorem, & educo ex profundo aliquo loco. *To draw.*
 Hilaris, vel hilarus, iucundus, latus. *Merry.*
 Hippomanes, virus ab equa collectum, vel caruncula in fronte pulli equini, hominē ad insaniam redigens. *Poison to procure love withall, or a little peice of flesh growing in the colts forehead when it is first foaled.*
 Hirundo, avis notissima. *A swallow.*
 Histris, animal ex herinaciorum genere. *A porcupike.*
 Homo, nomen significationis. *A man or woman.*
 Honor, vel honos, est reverentia quam alicui exhibemus in virtutis testimonium. *Honour, or respect.*
 Hordeum, ab horrore, quoniam hordeo quam frumento arista est mordacior. *Barley.*
 Hospes, qui vel quæ ad hospitium recipit, aut recipitur, & capitur pro peregrino. *An host, or an hostesse, or a guest, man or woman.*
 Hostis, inimicus vel peregrinus. *An enemy.*
 Huber, fertilis, abundans, & mamma pecoris & hominis. *Plentiful, or a duggie, or the udder of any beest.*
 Humus.

INTERPRETATIO.

Humus, terra humefacta. *The ground.*
 Hydrops, aqua intercus. *The droppe.*
 Hyems, brama. *Winter.*

I

Iaceo, decumbo. *To lie.*
 Iacio, emitto, ac vi impello. *To cast, to whirle, to lay as, Iacere fundamentum, or by translation it is to make a beginning: Iacio, is sometime to spread abroad by rumour, and sometime to object against one with an accusatiue, with this Preposition, in.*
 Iapis, lapis preciosus. *A green precious stone, wherof there be divers kinds and degrees of divers colours.*
 Ico, ferio, percutio. *To strike, to smite, as Ice e colaphum. Icere fœdus, is to strike up a bargain.*
 Icon, imago. *An Image.*
 Ida, mons altissimus Troici soli. *A hill in the country of Troy.*
 Idus, dies qui diuidunt mensem. *In March, May, June, and October, it is the fiftenth day, in the rest the thirteenth.*
 Iecur, hepar. *The liver.*
 Ignis, vnum ex quatuor elementis. *Fire.*
 Ilex, qui sine lege viuit. *A lawlesse body, man or woman.*
 Imber, agmen aquarum largius ex nubibus eifusum. *A shower.*
 Imbrex, canalis, vel tegula curua & obtoita, per quam imber defluit. *A gutter tyle.*
 Immineo, insto. *To hang over.*
 Imperis, violentiæ, inuasionis. *Of violence and boysterousnes.*
 Incesso, acculo, impero. *To accuse, to provoke, to revile, to invade and enter into.*
 Incido, ferio, seco. *To cut, to graue in.*
 Incido, in aliquid, vel super aliquid cado. *To fall into by hap, to run in to, as, Incidi in errorem. And some-*

time to happen or chance.
 Incipio, incipio. *To begin, to take in hand, to enterprife.*
 Inculco, eadem sapius iterando ingero. *Often to repeat.*
 Indo, impono. *To put in.*
 Indoles, facilis significatio futuræ probitatis. *Towardsness or likely disposition.*
 Indulgeo, obsequor. *To set much by, and to give to.*
 Induciæ, pax in paucos dies. *A truce.*
 Inermis, vel inermis, qui armatus non est. *Unarmed.*
 Infans, homo per ætatem nondum sciens fari. *A babe.*
 Inferia, sacrificia quæ inferis solvuntur. *Sacrifice done unto spirits in hel.*
 Inferos Inferias facere, is, Manes sacrificiis placare, that is, To celebrate Obites and Obsequies.
 Inficias, negationem, se vel debere quod actor poscit, vel commississe quod accusator obiicit. *A denial: and it followeth only the Verbe Eo.*
 Inficio, intingo, vitio, ceu maculo. *To die, or to infect.*
 Inguo, inuado, impetum facio. *To give an onset, and to invade.*
 Iniusu, absque autoritate, & temere sine iussione. *Without bidding.*
 Irascor, ira stimulo. *To be angry.*
 Iमार, mons Thraciæ, asper & incultus ex vna parte, ex alia fertilis vinctis & oliuetis. *A certain hill in Thracia so named.*
 Insidia, dolosa expectatio ad hominem aggrediendum, fallacia. *A lying in wait for, or a deceit.*
 Instar, significat vel similitudinem, vel æquiparationem & mensuram. *Like, or as bigge, or the image.*
 Intelligo, capio. *To understand.*
 Interpres, qui authores declarat, aut aliquid ex lingua in linguam transferit. *An interpreter, man or woman.*

NOM. ET VERBORVM

or a translatour.
Invidia, aut ex aliena prosperitate. *Envy; sorrow for anothers welfare, or els the will will & spite of a min.*
Iocus, est quidam lepor & festiuitas in verbis. *A merry scoffe.*
Itror, itio, actus eundi. *A iourney.*
Iubar, sol, vel ipsius splendor. *The Sun beame.*
Iubeo, impero. *To commaund.*
Iudex, qui vel quæ iudicat. *A iudge, he or she.*
Iugis, agri tantum quantum ab vno pari aut iugo bouum vno die arari potest. *Plinius. VVe call it an Acre. The authors doe vary in the measure of it. For the commoditie of the Nominat: me and other cases, we may use Iugerum.*
Iungo, copulo, & quasi in vnum ago. *To ioyne.*
Iugum, vertex, siue cacumen montis. *The top of an hill. It is also a yoke, or a yoke of oxen, th u is, a couple. By a metaphor it is a straitude, or a bondage. It is also a creatures beame, or a pyre of allayes, such as for ignominie the Romanes were vnder. Tribus hastis iugum fit, humi fixis duabus, superque eas transuersa vna deligata.*
Iuno, dea, Iouis vxor. *The goddess, Iupiters wife.*
Iuro, iuramentum facio. *To sweare.*
Ius, quod natura, aut ciuitas, aut gens tribet, & liquor eorum que conueniunt. *The law and right, and the brothe of any kin or nation.*
Iusta, imperio, iussione. *By commaundment.*
Iusta, dem quod exequia.
Iustitium, iuris dicendi intermissio. *No Torment.*
Iuuenis, qui adolescentium excessat a tate. *One come to mans age.*
Iuuentus, ætas iuuenilis. *Mans state.*

Iuvo, auxilium do. *To helpe.*

L

Labes, hiatus, macula, dedecus. *A great chap, a spot, a dishonour, or reproach.*
Labor, vel labos, opera, defatigatio. *Labour and toyle, paines taking, sometime it is misery, calamity, perill, danger, trauell.*
Lac, succus maternus, quo animalia nutriuntur. *Milke.*
Lacesso, vexo, incito, prouoco. *To trouble, to prouoke.*
Lacio, in fraudem duco. *To allure, or to entice.*
Lactes, gracilliora intestina. *The small guts.*
Lacto, lac emitto, vel per blanditias decipio. *To giue milke, or to deceive.*
Lacus, locus profundus cum aquis perpetuis ibidem natus, qui efficit riuos. *A lake, a weate, or a mire.*
Lado, verbo factoue aliquem offendit. *To hurt.*
Lalaps, nomen cuiusdam e canibus Actæonis. *One of Actæons dogges, called Lalaps for speedie furiousnes. For Lelaps si, n fith a whirlwinde, a tempest, and a storme.*
Lambo, lingua lingo. *To lick.*
Lampas, ignis aut solis splendor. *A fire, or the brightness of the Sunne, or a lampe.*
Lanista, qui domi gladiatores docet, & populo vendit. *A master of defence.*
Laquear, pars superior cubiculi parum conuexa. *A vaulted roose of a parlour.*
Laser, herba quædam, & succus qui ex culmo laserpitii exudat. *The herbe out of the which commeth the iuyce that the Apothecaries do call Asa dulcis, and Belzoe, or Belzoin, the common people called it Beniamin.*

Lavo,

INTERPRETATIO.

Lavo, aqua purgo. *To wash.*
Latco, abscondo, non compareo. *To lurke, or to be hiddden.*
Laurus, genus arboris. *A bay tree.*
Lebes, vas æneum. *A caldron, or a pan.*
Lecythus, ampulla olearia. *A boxe for oyle and ointment. It is taken also for eloquence in writing.*
Lego, notum est. *To reade.*
Lemures, laræ nocturnæ, & terrificationes imaginum. *Hobgoblins, or night sprights.*
Leo, animal ferox. *A lyon.*
Leo, imprimio, formo. *To imprim, to forme. Abusivum.*
Lethum, mors, interitus. *Death.*
Liberi, pignora. *Children. One sonne, or one daughter may be called Liberi, and so may nephewes and their successours.*
Libet, placet. *It pleaseth.*
Libs, ventus Aphricus. *The South-west winde, by west.*
Licet, fas est. *It is lawfull.*
Lichen, herba vel grauiissimum morbi genus. *Liuern ort, the Apothecaries call it Hepatica. It is also a kind of steeple, called a satce-steeple, called in Latine Impetigo.*
Lien, splen. *The milke. Dicitur & Lienis in nominatiuo.*
Ligur, incola Liguriæ. *An Italian of the country of Liguria.*
Limax, testudo & cochlea terrestris. *The shelled snail, and the dew snail.*
Linus, vestis genus ab umbilico ad pedes, cœn lutum aut cœnum mollius. *A kind of garment, or els slime or mudde.*
Lingo, lambio, id est, aliquid lingua mollior tango. *To lick.*
Lino, aliquid alicui rei superinduco. *To daube.*
Linquo, committo, pecco. *To leasse, to trespassse.*
Linter, navicula e cauata arbore facta. *A cock-boat.*

Linx, animal maculosum, acutissime videns. *Our men call this beast an Ounce.*

Liquefio, liqueco. *To be molten.*

Liquor, liqueo. *Idem.*

Liueo, liuidus sum, id est, sordidus. *To be want, or filthy.*

Lixa, coquus in exercitu, vel qui sequitur quæstus gratia. *The Scolian that waiteth on an army.*

Locri, vrbs in Brutiis. *A towne in Italye.*

Locus, proprie illud quod aliquid continet. *A place.*

Logo, sermo, ratio, verbum. *Speech, reason, a word.*

Loquor, verba qualiacunque profero. *To speake.*

Luceo, lucem emitto. *To be light.*

Ludo, ludum exerceo, ioco. *To play, or to sport.*

Lues, cum in vrbe, aut in agro febris, aliudue morbi genus homines, aut pecora, aut vtrosque corrumpit. *A common distaste or murren.*

Lugeo, To be uale, to lament a thing, or els absolutely to mourne, and sometimes to be a mourner in apparell.

Luo, soluo, pœnas do. *To redeeme, to cleanse, to pay for.*

Lustra, habitacula ferarum. *Dennes of wild beastes, or brothell houses, and partly tripping houses of baudry.*

M

Mênalus, mons quidam Arcadiæ. *A hill of that name in Arcadia.*

Magnes, lapis ferrum attrahens. *A stone that draweth yron vnto it. It is called also Herachus lapis: or Sideritis.*

Maiores, aui, ahau, proau, atau, tritau, & quicunque ante hos in infinitum. *Our ancestors.*

Malo, magis velim. *To will rather.*

Mando,

Mando,

NOM. ET VERBORUM

Mando, comedo, vel committo. *To eat, or to commit.*
 Maneo, fisto, & expecto. *To tarry, or to stay for.*
 Manes, dii inferi inter numina laua. *Spirits or deities.*
 Manubiae, quae manu capiuntur ab hostibus. *Spoiles taken in warres.*
 Manus, membrum notum. *Hand.*
 Mapalia, agrestes caesa. *Sheep-coates, or small cottages.*
 Mare, pelagus. *The Sea.*
 Margo, cuiusque rei extremitas. *The brinke or skirt of any thing, or the banke of a river or sea.*
 Marior, lapidis genus. *Marble.*
 Mars, deus belli. *The name of the god of warre.*
 Martyr, testis. *A witness, man or woman.*
 Mas, vir. *A man.*
 Massicus, mons Campaniae, optimi vini ferax. *A hill in that part of Italy that is called Campaniae, fruitful of pleasant wines.*
 Mater, nota est significatio. *A mother.*
 Medeor, do medelam. *To cure.*
 Medicor, medeor, remedium adfero. *Idem.*
 Meio, mingo. *To piss.*
 Mel, liquamen dulce. *Hony.*
 Meleager, vel Meleagrus, Oenei Aetoliae regis filius. *A mans name.*
 Menda, & mendum, error, erratum. *A fault.*
 Menies, mulierum profluvium. *Women's flowers.*
 Mensis, tempus lunae curriculo confectum. *A month.*
 Mercor, aliquid facio, quamobrem dignus sum obtinere praemium vel poenam pati. *To deserve.*
 Meridies, dies medius. *Noone, or she noon.*
 Metior, pondero, mensuro, confidero. *To measure.*
 Mito, seco, amputo herbam, vel se-

getem. *To mowe.*
 Metuo, timeo. *To feare.*
 Metuor, timeor. *To be feared.*
 Meus, *Mine.*
 Mico, fulgeo cum motu vel tremore. *Often with certaine intermissions to shine, and likewise to be moued, to put forth fingers to him with whom wee play, will put forth, which is called Micare digitis.*
 Miles, qui vel quae militiam exercet. *A warrior, a souldier.*
 Mingo, vrinam facio. *To piss, or to make water.*
 Minae, metus incussiones per verba, aut signa. *Threatnings.*
 Minores, posterius, etiam post trinepotes futuri. *Our successors.*
 Misceo. *To mingle, to serue drinke, sometime to trouble.*
 Misereor, miserecordia afficio. *To take pittie on.*
 Mitto, ad aliquem do. *To send.*
 Moenia, muri urbis. *The walls of a town, and figuratiuely the towne it selfe.*
 Mereo, tristor, dolore afficio. *To be heauy, sad, in a dumpe, or a mourning.*
 Monoptoton, nomen non flexum, sed carens omni casu praterquam vno, & eo obliquo. *A name hauing one termination, & that in one oblique case.*
 Mons, terrae tumor altissimus. *A hill.*
 Mordeo, dentibus ludo. *To bite.*
 Morior, e vita discedo. *To die.*
 Mos, vitae institutum consuetudine firmatum. *A custome.*
 Mulceo, lenio. *To assuage.*
 Mulgeo, lac e mammis exprimo. *To milke.*
 Mulier, quae non est virgo. *A woman.*
 Mullum, potus ex vino & melle. *A certain wine confect with honey.*
 Multiplico, adaugeo. *To multiply, to increase.*
 Munia, onera legi debita, & officia quae publice praestantur. *A duty,*

INTERPRETATIO.

or office.
 Mus, exiguum animal. *A Mouse.*
 N
 Nanciscor, acquiror. *To get, and so obtaine.*
 Nascor, orior, in mundum venio. *To be borne.*
 Natales, conditio sanguinis & familiae. *The degree of blood and gentry, as, generosi natales, natales obicuri. It is also taken for yeares. Sex mihi natales ierant. There were passed fixty yeeres. It is also used for the origine or first spring of things.*
 Natalis, dies alicui natalis. *A birth day.*
 Natrix, serpens aquaticus. *A water serpent, that with poyson infecteth the water.*
 Natu, a tate, partu. *By age, or by birth.*
 Neco, quacumq; re te occido. *To kill.*
 Necto, ligo, coniungo. *To knit.*
 Negligo, contemno, non curo. *Not to passe on, to contemne.*
 Nesciens, porculus per a tatem sabam frangere nondum potens. *A young pigge.*
 Nigreo, niger fio. *To become blacke.*
 Nemo, nullus homo. *No body, man, or woman.*
 Neo, filum torqueo. *To spinne.*
 Neuter. *Neither of both.*
 Nervus, motus sensusque instrumentum. *A sinew.*
 Nexo, ligo vel necto. *To bind.*
 Nycticorax, corvus nocturnus. *A night hawk.*
 Nideo, splendo. *To shine.*
 Nihil, rei cuiusvis priuatio. *Nothing.*
 Nihilum, rei cuiusvis priuatio.
 Nil, videnihil.
 Nitro, conor, ago sedulo. *To goe about, to endeavour.*
 Niveo, est oculorum & aliorum membrorum nisi aliquid conari. *To gape, taken with the eyes, to gape, to c-*

demeanour.
 No, nato. *To swimme.*
 Noceo, malum infero. *To hurt, or to harme.*
 Noctu, nocte. *By night.*
 Nolo, renuo, non volo. *To will.*
 Nouae, quasi nouae, propter initium observationis. Erant autem in Martio, Maio, Iunio, & Octobri, sex illi dies, qui calendas sequebantur, in reliquis quatuor. *The names of a month.*
 Nosco, rem certam habeo. *To knowe.*
 Nolter. *Ours.*
 Noltras. *Of our country, sect, or faction.*
 Notus, ventus meridionalis, quem nos austrum appellamus. *The south wind.*
 Nubes, vapor humidus sublimis egrediens. *A cloud.*
 Nubo, viro trador. *To be married to a man: for it is in the womans part only.*
 Nuga, cum nihil agimus. *Trifles.*
 Nullus. *None.*
 Nundinum, dies & conventus status rerum mercatui. *A fayer.*
 Nuo. *A verb not much in use, the compounds thereof be commonly received, and it significth to nodde.*
 Nuptiae, legitima coniunctio maris & feminae in vita societatem. *A marriage.*
 Nurus, filii vxor. *A daughter in law.*
 O
 Odo, oppono, siue appono. *To set against.*
 Obex, obiectum aliquid, vel obstatulum, et petulum, scilicet. *A barre, or stoppe.*
 Obluiscor, e memoria aliquid excidere sino. *To forget.*
 Obles, qui vel qua traditur in fidem alteri. *A hostage or pidge, man or woman.*
 Occido. *To fall or perish, and to be slaine.*
 Occiput, posterior pars capitis. *The hinder*

NOM. ET VERBORVM

hinder part of the head.
Ocludo, claudio. *To shut.*
Occulto, abscondo, abdo. *To hide.*
Odor vel odos, quasi odor ab oleo, est autem infectus aer. *A stink.*
October, mensis octavus a Martio. *The tenth month in our year, called October.*
Oleaster, olea sylvestris. *A certaine shrubbelike the Olive tree; the Greekes call it the nylde Olive, or the ground Olive for the lownesse.*
Oleo, odorem spiro & emitto. *To give a smell, and that indifferently, so that the differences be made with bene and male.*
Olfactor, odoror. *To smell, or to smother a thing, by translation it is to perceive, and finde, to foresee.*
Omen, augurium quod fit oratio. *Halson, and for speaking.*
Omnis. *Every one.*
Onus, pondus alicui iniunctum. *A burden.*
Oryx, unguis, & gemma. *The nyle of a mans hand, a precious stone white like a nyle, the hair in a mans eye.*
Operio, tego. *To cover.*
Opis, adminiculi, praesidii. *Of aide, and helpe.*
Opifex, qui opus facit. *A workeman.*
Oppango, circumfigo, circumplanto. *To fisten, or to ioyne unto, or to plant about.*
Opuntis, nomen civitatis in Loetris. *A town name in the country of Loetris.*
Orbis, circulus mundi, res rotunda. *A Globe, or a bowle, and thereof the world is called Orbis, because it is every way round like a bowle.*
Ordior, incipio. *To beginne, or to commence.*
Ordior, id est, texo. *To weave.*
Oriens, regio orientalis. *The East.*
Orior, nascor, surgo, incipio. *To spring,*

to rise, to begin.

Orontes, nomen viri, & fluvii. *A mans name, or a certaine river in Syria, now called Tarsus.*

Os oris, concavum illud intra quod sunt dentes, & lingua. *A mouth.*

Os ossis, solidamentum corporis durum. *A bone.*

Ostreum, conchae species. *An Oyster.*

Ovum. *An Egg.*

P

Pacificor, pactum facio, convenio. *To make a bargain, to fall to an accord, and sometime to promise.*

Palleo, parum albeo. *To be pale.*

Pampinus, vitis ramus. *A vine branch.*

Pando, aperio, patefacio. *To open.*

Pango, paciscor, cano, iungo, plango, figo. *To bargain, to sing, to ioyne, to nyle, to fisten.*

Panis, quo pascimur. *Bread.*

Panther, & panthera, animal quoddam pardo simile. *A certaine beast.*

Papaver, genus herbae soporiferum. *Poppie.*

Papyrus, charta qua utimur in litteris scribendis. *A certaine sort of rush, growing in the marsh of Egypt, some say it is high, whereof they made a kind of paper, & called it Papyrus, whereof our paper now is called likewise.*

Paradisus, locus amoenissimus. *A place of pleasure.*

Partio, diuido, & quasi partes facio. *To part or divide.*

Parco, abstineo ab ultione. *To spare.*

Pareo, obedio. *To obey.*

Pario, prolem produco. *To bring forth.*

Parens, pater aut mater, avus aut avia. *A father or mother, a grandfather or grandmother.*

Parnassus, mons in Phocide, duos vertices habens. *A hill in Phocis, a country of Greece.*

Parturio, cupio, aut conor parere. *To*

INTERPRETATIO.

be toward la'our.

Pasco, nutrio. *To feed, to nourish.*

Pascor, nutrior, alor. *To be fed.*

Passer, avis salacissima. *A Sparrow.*

Pateo, apertus sum. *To be open.*

Patio, sustineo, tolero. *To suffer, or to abide.*

Patro, aliquid mali committo. *To commit some evil.*

Patruales, patruorum filii. *Brothers children.*

Paueo, timeo. *To feare.*

Pecten, instrumentum textorum, & dentatum. *Acombe, or a weavers sley.*

Pecto, orno capillos. *To combe the haire.*

Pecus, eudis, oris, omne animal quod sub hominis imperio pabulo terrae pascitur. *All cattell.*

Pedes, qui pedibus incedit. *A footman.*

Pedo, ventris crepitum facio. *To fart.*

Pelagus, mare. *The sea.*

Pellex, mulier impudica. *An harlot.*

Pello, eiicio, remoueo. *To drive, or to put away.*

Penates, dii domestici, quod penes nos nati sunt. *Household gods.*

Pendeo, suspensus sum. *To be hanged.*

Pendo, suspendo, vel pondero, aestimo. *To hang, to weigh, to prise.*

Penis, cauda. *A tayle, &c.*

Penus, vel penum, omne esculentum, poculentum quo homines vescuntur. *All manner of victuall.*

Perago, perficio. *To finish, and to perfect businessse.*

Perlego, totum lego. *Wholly and thoroughly to reade.*

Percutio, ferio. *To smite.*

Perdix, avis nota. *A Partridge.*

Perdo, amitto. *To lose.*

Perduellis, hostis. *An enemy in warres.*

Pergamus, civitas insignis Asiae in ditione Trojanorum. *The cite of the*

Trojans, otherwise called Ilium or Ilion.

Pergo, in re procedo, abeo. *To goe forward.*

Permissu, permissione, cum nemo aduersatur. *By sufferance, with leave and licence.*

Perpetor, multum cum labore ac dolore patior. *Thoroughly to beare or suffer.*

Perplaceo, valde placeo. *To please very much, or thoroughly to please.*

Perfis, orientalis regio. *The countrey of Persia.*

Pes, ima pars corporis qua gradimur. *A foote.*

Peto, oro, obsecro, volo. *To aske.*

Phalera, ornamenta equorum. *Horse trappings.*

Pharus, turris altissima in portu, quae lucet navigantibus. *A watch tower.*

Phaelus, naucula velox & oblonga. *A brigandine.*

Philotis, nomen mulieris. *A romans name.*

Phoenix, avis in oriente, à Phœniceo pennarum colore dicta, toto orbe celeberrima, in Arabia nascent, aequila magnitudine. *Phenix the bird.*

Phryx, vir Phrygiae. *A Trojan.*

Pietas, pius cultus. *Godlinesse.*

Piger, dolet, seu molestum est. *It irketh.*

Pingo, formam alicuius rei ductis lineis represento. *To paint.*

Pinto, tundo, panem conficio. *To smite with the beake, to beat in a mortar, as one they did their graine, and thereof to bake.*

Pinus, arbor est picci generis, nuce ferens omnium maximas, quas Latini pineas vocant. *A pine tree.*

Piper, herba. *Pepper.*

Piscis, animal quod continet sub aquis degit. *A fish.*

Pix, resina ex arboribus fluens. *Pitch.*

Python, serpens & patre dine natus. *A Serpent.*

NOM. ET VERBORVM

Serpent.
Place, gratus sum. *To please.*
Plagi, retia rariora ad capiendas feras. *Flanng nets, or wide meshed nets to take beasts.*
Plaudo, manibus percutio, ac gestu letitiam indico. *To clap hands for joy.*
Plebes, vel plebis, idem quod vulgus. *The common people.*
Plecto, supplicio afficio, punio, serio. *To punish, to beate.*
Pleo, plenum facio. *To fill.*
Plico, contraho, & rugas facio. *To fold, or to pliate.*
Pluo, aquam de nitro. *To raine.*
Plus, vox inclementi. *More.*
Polleo, possum, valeo. *To be able, to be of power, and sometime it is taken for to passe, or to be better, or more profitable.*
Pons, aser, vel quoduis aliud per quod super aquas transimus. *Abri'ge.*
Pono, colloco, constituo. *To sit, or to put.*
Pontus, mare. *The Sea.*
Porticus, ampla domus propter repentinos imbres de ambulationis gratia adificata. *A Galerie, or an ambulatorye.*
Posco, peto. *To aske, and to require.*
Postis, latus portæ siue ianua. *A post.*
Poto, bibo. *To drinke.*
Pra cordia, quæ exta separant ab inferiore viscerum parte. *The middle.*
Præcuro, antecuro, siue cito ante eo. *To runne before.*
Prælego, antelego, vt solent præceptores suis discipulis. *To be an interpreter, or a Reader, and sometime to cure, or to sigle by.*
Præmineo, præcello. *To excell other.*
Præsul, qui vel quæ præ est. *He or shee that super intendeth.*
Prætes, qui vel quæ præsidet. *Item.*
Prandeo, prandium sumo, vel ante prandium cibum sumo. *To dine.*
Precis, precationis, obsecrationis. *Of prayer, of petition.*
Premo. *To presse, to be against, and to vex, to push, and to be hard at hand with, to drine, to hide, to expell, to shue, to destroy, or kill, &c.*
Priensite, nomen vrbs. *A towne in Italie.*
Præs, sponsor qui se obligat, id est, fide iussor in lite nummaria. *A surety.*
Princeps, qui vel quæ principatum obinet. *The Prince, or Princesse.*
Primitiæ, primi fructus ex agro percepti, qui deo offeruntur. *First fruits of a mans grounds, or the firstlings of any other thing.*
Problema, propositio interrogatiorem annexam habens. *A demand.*
Prodo, manifesto. *To betray, to make manifest.*
Proficiscor, eo aliò. *To goe forth.*
Proluo, multum siue multo tempore lauo. *To all to wash.*
Promineo, procul appareo. *To hang out in sight.*
Promo, profero, eloquor. *To set abroad, or to utter.*
Promptu, paratè, sine mora. *With readinesse or speed.*
Psallo, cano instrumento musico. *To sing, or to play on an instrument.*
Puber, vel Pubes, propriè lanugo quæ maribus decimo quarto anno, feminis duodecimo circa pudenta oriri incipit. *Rifenes of age.*
Pudet, pudore afficitur. *It shameth.*
Puerasco, exacta infantia pueritiam inchoo. *To waxe a child.*
Pugil, qui vel quæ pugnandi arte nouit. *A champion man or warrior.*
Puluis, & puluer. *Dust.* notum est.
Punctus, & punctum, minima indiuiduaque lineæ pars. *A prick, or a point, a little centre.*
Pungo, stimulo, non solum ac aculeum

INTERPRETATIO.

infigo. To prick, or to sting.
Pumex, lapis cauenosus. *A Pummis stone.*
Pus, sanies, & quicunque humor in putredinem versus. *Matter or Core.*
Q
Quæro, inuestigo, interrogo. *To seeke for, to search.*
Quatio, moueo, concutio. *To shake.*
Quercus. *An Oake.*
Queror, lamentor. *To complain and lament.*
Qui. *The which.*
Quies, vacatio à labore, aut cessatio à quouis opere. *Rest, it appertaineth to the bodie. Tranquillitas, vnto the minde.*
Quilibet. *Every one, or whosoeuer yee will.*
Quinisco, caput inclino, moueo. *To hang the head.*
Quisquilæ, purgamenta, & quicquid ex arboribus sirculorum, foliorum, aut florum minutim decidit. *Things of no weight. Things not worthily regard, or chippings.*
Quot. *How many.*
R
Abula, homo inutilis. *A brawler, or a smatterer in the Law.*
Rado, cultro vel quaui re acuta decerpo. *To shau.*
Ranex, ruptura, & distentio intestinorum. *Burstnesse.*
Rapio, per vim traho, aufero. *To snatch away.*
Rastrum, instrumentum dentatum, quo utimur in foenificio ad corradendum fanum. *A rake.*
Raucio, raucus sum. *To be hoarse.*
Recido, retrò siue iterum in eadem eado. *To fall backward, or to fall into the same againe.*
Recordor, rursus in mentem reuoco. *To call to minde againe.*
Reddo, acceptum vel ablatum restituo. *To render, or to restore.*
Redoleo, odorem alicuius rei refero, vel multum oleo. *To beare the sauour of a thing, or to sauour strongly, & by a metaphor to resemble, and to taste of.*
Refringo, iterum frango. *To breake open.*
Rego, guberno. *To rule or gouerne.*
Relego, rursus lego. *To reade againe.*
Reminiscor, recordor, memini. *To remember.*
Ren, vitcus quoddam. *The kidney.*
Renno, resuto, reicio. *To refuse.*
Reor, arbitror, puto. *To suppose.*
Repango, dissoluo, reiungo. *To unloose, to disioyne.*
Reperio, inuenio. *To finde.*
Replico, dissoluo. *To unfold.*
Repetundarum, alienarum pecuniarum, de quibus præses provincie a provincialibus accusatur, si quas vi aut dolo expilauit. *Of bribery, and pillage, or of extortion.*
Repugno, iteum stimulo vicem reddo. *To prick againe.*
Res, omnia siue corporalia, siue incorporalia comprehendit. *A thing.*
Rescio, rursus percipio. *To know againe.*
Respuo, repudio, sperno. *To refuse.*
Restis, funis vel lorum. *A rope, or a with.*
Resulto, resilio, reuertor, in contrarium salio. *To rebound.*
Retè, instrumentum quo pisces capiuntur. *A net.*
Rex, nora est significatio. *A King.*
Rideo, cachinno. *To laugh.*
Ringo, os torqueo vt canes. *To make an euill fauoured face like a snarling dogge, and to vex.*
Robur, species quercus durissima. *An oake.*
Rodo, mordeo, comedo. *To gnawe.*

NOM. ET VERBORVM

Roma, vrbs Italia quondam a pallo-
ribus condita, olim gentium domi-
na cum floreret, quarta & postre-
ma Monarchia. *Rome.*

Ros, humor qui sereno tempore à
cælo fuit. *A dew.*

Rostra, templum seu forum iudicia-
le ante curiam Hostiliam in quo e-
rat pulpitem, ex quo conc. qnari
solebant. *The place where matters
be declamed.*

Rudens, funis nauticus. *A cable.*

Rudo, grauitè sono vt asini. *To crie
like an asse.*

Rumpo, frango. *To breake.*

Ruo, cado. *To fall.*

Rus, locus extra urbem, vbi agri sunt
& villæ. *The country.*

S

SAcer, quod venerabile. *Holy.*

Sacerdos, deo creatus ad sacrificia
facienda. *A Priest or a Xunne.*

Sacro, deo dedico, sacrum facio. *To
dedicate.*

Sal, quo vtimur in cibis condiendis.
Salt.

Salio, salto. *To leape, or to leape as
bruite beastes do when the male coue-
reth the female.*

Sallo, sale condio, ac conspergo. *To
salt, to powder, or to season with salt.*

Salto. *To leape, or to dance.*

Salum, mare, à sapore salis. *The sea.*

Salus, incolumitas. *Health.*

Samnis, nomen gentis. *A Samnite.*

Sancio, firmo, & propriè effuso san-
guine per hostiæ immolationem.
To make sure, and to establish.

Sanguis, cruor qui ex vulnere spargi-
tur. *Blood.*

Saphyrus, pretiosus lapis. *A Saphyre.*

Sapientia, rerum diuinarum atque
humanarum scientia. *Wisedome.*

Sapio, saporem habeo. *To haue a tast.*

Sarcio, pargo, reficio, integrum facio.

To patch, and amend.

Sardonix. *A certaine precious stone.*
Satago, satis ago, laboro, sollicitus
sum. *To doe endeavour.*

Satrapas, princeps. *A Pyrce.*

Scabo, frico. *To scratch, or to rubbe.*

Scalpo, sculpo, & fodio vnguibus ac
manibus. *To claw, or to scratch.*

Scando, in altum tendo. *To climbe.*

Scindo, seco, fundo. *To cut, or to diuide.*

Scio. *To knowe.*

Scobis & scobs, est id quod ab aliqua
materia decidit per ferram, tere-
bram, aut limam. *Dust.*

Scriba, qui literas, vel gesta, vel tra-
bellas, & similia scribit alterius no-
mine. *A Scribe, or Notarie.*

Scribo, literas formo. *To write.*

Scrobs, fossa aut puteus. *A ditch, or a
pit.*

Scurra, qui risum ab auditoribus cap-
tat, non habita ratione verecun-
diæ, aut dignitatis. *A scoffer, a io-
ster, a parasite.*

Secerno, abiungo, separo. *To diuide,
to separate.*

Seco, diuido. *To cut.*

Sedeo, quiesco. *To sit.*

Seges, frumentum in spicis. *Cornes yet
standing.*

Selego, seorsum colligo. *To gather a-
part.*

Senecta vel senectus, senium, ætas. *Old
age.*

Senex, senio confectus. *An olde man.*

Senio, quod ex puncta continet.

Senium, idein quod senecta.

Semis, id est, semias, sex uncia, dimi-
dium assis. *Half a pound, or the halfe
of any whole summe.*

Sentio, aliquo sensu percipio, pro
intelligo ponitur. *To perceiue by some
sense, or to understand.*

Sentis, spina. *A thorne.*

Sepelio, defunctum terra condo. *To
burie.*

Sepio,

INTERPRETATIO.

Sepio, obstruo, circundo, munio. *To
compassse, to hedge.*

Seps, serpens parvus. *A little serpent,
after whose stroke the members do rot*

Sequor, abeuntem subsequor. *To fol-
low.*

Sermo, loquela. *Speech.*

Ser, populus Asia. *One of a certaine
people in Asia called Seres.*

Sero, semino, planto. *To sow, or plant,
or to graft, and sometime by translati-
on to baget: by translation also we say,*

serere bella, serere certamina, id
est, mouere lites & pugnas.

Serpens, anguis. *A dragon, or serpent,
or a snake.*

Sensus & sensum, organum sentiendi,
& quod mente concipitur. *Any of
the five wits called the senses, or that
shew the minde conceiueth, called a
meaning.*

Sibilus, est quidam stridor oris per
angustam spiritus emissionem, in-
ter dentes fere. *An hissing.*

Sido, descendo ad sedendum. *To
pitch, or to lie downe.*

Siler, arbor quam vulgo salicem vo-
cant. *An Osier, with this difference*

Montanum, it signifies a simple that
the Apothecaries doe use, in Latine
called Seceli Massiliense.

Silex, lapis durissimus, vnde ignis ex-
cutitur. *A flint-stone.*

Sinapis, & sinapi, herba est semen te-
rens, tanta acrimonia, vt lachrymas
ciat comedenti. *Scenie.*

Singultio, grauitè tussio, & singultum
emitto. *To sob.*

Sino, permitto. *To suffer.*

Sinus & sinum, genus vas sinuosi. *A
boule or dish for milke or wine to
drinke of.*

Siren, monstrum maris. *A Meere-
maide.*

Siser, herba cuius radix præcipue est
in vsu. *A Persenep.*

Sisto, stare facio. *To bring before.*

Stirps, truncus vel progenies. *The
stocke of a tree, or a kindred.*

Sitis, desiderium potionis. *A thirst.*

Syndon, velum subtilissimum. *Sendal.*

Synodus, conuentus. *A councill con-
gregate.*

Soboles, successio. *An off-spring.*

Socrus, vxoris vel mariti mater. *Amo-
ther in law.*

Sodalis, eiusdem sortis socius. *A fel-
lowe.*

Sol, qui Phoebus dicitur. *The Sunne.*

Soleo, suetus sum. *To be wont.*

Solium, sella regia, in qua reges ius
dicentes, sedebant. *A throne, or a
chaire of state.*

Soluo, quod ligatum erat dissoluo, ac
enodo. *To lose.*

Somnus, sopor, quies. *Sleepe.*

Sono, sonum facio. *To sound.*

Sorbeo, deglutio quicquam molle. *To
suppe.*

Soror, notum est. *A Sister.*

Spargo, late proicio, ac passim iacto.
To sparkle, or sprinkle.

Species, effigies, aromata, genus, vi-
sio. *A forme, spice, the kind of a thing,
or an appearance.*

Specio, video. *To see.*

Specus, spelunca, vnde spectare licet.
A denne to await a prey.

Splen, lien, viscus quoddam. *The milt.*

Sperno, despicio, contemno. *To despise*

Spinus, agrestium prunorum arbor.
A Sloe tree.

Spondeo, sponte promitto. *To pro-
mise, and sometime to betroth.*

Sponsalia, promissio siue stipulatio
futurarum nuptiarum. *Betrothing
with conditions taken.*

Spontis, naturæ & ingenii proprii. *Of
nature and owne disposition.*

Statuo, pono, colloco, erigo. *To place,
to set up, sometime to deere and ap-
point, sometime to dedicate, & set before*

Sterno,

NOM. ET VERBORVM

Sterno, proicio in terram. *To throw down me, or to spread.*
Sterto, dormio, & somnum alium dormiendo capio. *To sleepe till wee snore.*
Stipis, & stipis, pecuniarum genus quod per capita colligere solent. *A money gathered by the poll for the use of the gods, or for the poore, and therefore it signifieth also a reward, or a profit.*
Stirps, origo, progenies, soboles. *A stocke, a tribe, a descent, and sometime it is the bodie of a tree, idem quod truncus.*
Sto, erectus sum, vel maneo. *To stand*
Strepo, sonum facio. *To make a noyse.*
Strido, strepitum edo. *To make a noyse, whiffing, or a croaking.*
Strideo, facio stridorem, sonum violentum. *To make a great noyse, or to gnash with teeth. It is applied also to wheeles, to doore-hoakes, to serpents, to the Sea, and such other things.*
Stringo, premo, arcto. *To make strait, to pull, sometime to strike.*
Struo. *To build, to pile up, & sometime to endeavour, and to go about, or to set in array.*
Stultitia, imprudentia, stoliditas. *Foolishnesse.*
Suadeo, hortor ad id quod intendo. *To counsell.*
Suber, genus ligni quod nautis utile est ut supernatent retia. *A cork-tree.*
Sublego, furto aliquid surripio. *Privily to steale away.*
Suboleo, leniter oleo, siue odoratus sensu leniter percipio. *To favour, or to smell a thing a little, and by translation to be espied, and to bee smelled out.*
Sustero, sustineo, patior. *To susteine, or abide.*
Suesco, soleo. *To be accustomed.*
Sugo, spiritu attraho succum. *To suck.*
Sulmo, oppidum in Brutiis. *A towne.*
Sum. *To be.*
Sumo, multum, & penè nimium mihi. *To take.*
Supellex, res domestica. *Household stuffe.*
Supplico, humiliter & cum reuerentia precor. *To entreate.*
Suppetia, auxilium, subsidium. *Aid, helpe, succour.*
Surgo, erigo me. *To arise, sometime to spring, or to growe, to increase. It is also to arise by little and little, as things doe in building.*
Sus, animal sordidum. *A Boare, Sow, or Hogge.*

T

Taceo, sileo, non loquor. *To keepe silence.*
Tadet, pertasum est, displicet. *It irketh or nerieth.*
Tanarus, locus vmbrosus in radice Malex, promontorii Laconiarum iuxta Spartam ciuitatem, in quo quia hiatus magnus est, & strepitus quasi progredientium sentitur, dixerunt veteres per hunc esse descensum ad inferos. *A Promontorie in Laconia, wherein is an entrance to go down to Hell.*
Tagus, fluvius Lusitaniarum habens arenas aureas. *A certaine river in Portugall.*
Talio, vindicta, hostimentum. *A vengeance, or like for like.*
Talpa, animal captum oculis, muri simile. *A Moule, or wart.*
Tango, percutio. *To touch.*
Tartarus, dimissior inferni locus. *Hell.*
Tantundem, æque tantum. *As much.*
Tapes, vel Tapetum, vel tapetes, id est, panni depicti regimen, mirè pictum variis coloribus. *A carpet or cloth of Arras.*
Tagetus, mons in Laconide, Baccho sacer,

INTERPRETATIO.

sacer, sub quo Sparta & Amicla.
An hill in Laedemonia, where Sparta and Amicla the cities do stand.
Teges, vile stragulum, matta scirpia.
A mat.
Thebe, nomen quarundam urbium.
The name of a city in Egypt, and of another in Bœotia, you shall find also in Authors Thebe and Theba.
Therma, loca aquas habentia, aut natura sponte calentes, aut fornace calefactas, fundendi laundique visibus seruata. *Hot baths.*
Temno, sperno. *To despise.*
Tempe, pulcherrimus ager in Thessalia, quem Peneus alluit. *A very faire field in Thessalia, most pleasant to behold, and therefore appellatiuely it may be used for a place of delight, as Paradise & Elisium is. There is also Tempe in Bœotia, called Temuc-sia Tempe: another in Sicilie, named for difference Helorix: the first is called Thessalia Tempe.*
Tendo, expando. *To stretch, and to bend.*
Teneo, apprehendo. *To hold.*
Tepeo, in medio inter tepidum & frigidum sum. *To be warme.*
Tepeico, tepidus fio. *To waxe hot.*
Ternio, numerus ternarius. *The three.*
Tero, comminuo, consumo, tundo. *To weare by diminishing.*
Teiqua, loca edita aspera.
Teneras, Tener, nomen proprium Trojanorum regis. *A name of a certaine King of Troy.*
Trado, in potestatem alterius transfero. *To deliuer unto another.*
Tros, nomen viri. *A Trojan.*
Testis, qui vel quæ testimonium profert. *A witness, man or woman.*
Texo, telam struo ac paro. *To weave.*
Tignus, tignum, trabs qua variè disposita domus extruitur. *A rafter.*
Tonitrus, & tonitru nubes ista, seu potius disruptæ sonus. *Thunder.*
Torqueo. *To wreath, to wrest, to wunde, or turne about, to gouerne, to torment, to spinne, to vex and trouble, to hurle, &c.*
Tot. *So many, or many.*
Thorax, pectus, & pectoris munitamentum. *The breast and breastplate.*
Thrax, vir Thraciarum. *A Thracian.*
Thus, incensum, libamen quo deum veneramur, aliquando ipsa arbor. *Frankincense, and the tree.*
Tybris, fluvius Italiae.
Tibur, oppidum Italiae.
Tigris, animal velocissimum & truculentum. *A Tygre.*
Timeo, metuo. *To feare.*
Timeor, metuor. *To be feared.*
Titubo, lingua vel pedibus vacillo. *To stumble or stammer.*
Tollo, eleuo, subleuo. *To lift up, to bring up as children are by nursing, or else to stay, or take away.*
Tondeo, crines vel lanam seco forcipe. *To clip or sheare.*
Tono, valdè sono, ac facio tonitrum. *To thunder.*
Torpeo, languidus sum & remissus. *To be sluggish, and weak.*
Torquis, circulus aureus, collique ornamentum. *A chaine to adorne the necke.*
Torreo, vro, asso. *To roast.*
Torrens, fluvius per pluviam collectus. *A lake without spring begonne by raine.*
Torris, lignum ardens vel adustum. *A fire-brand.*
Tracto, traho, vel sursum traho. *To pull, and to drawe up, or to handle by force or fowle means.*
Traho, vi ad me rapio, ac duco. *To drawe.*
Translego, legendo transcurro, ac perlego. *To reade over.*
Tremo, commoveor, agitor. *To tremble.*
Tres.

NOM. ET VERBORUM

Tres. *Three.*
Tribus, progenies. *A kindred.*
Trica, capilli pedibus pullorum Gal-
linaceorum inuoluti. *Let's or stops,*
or hinderances of that, that chickens
so used could but enill goe.
Tripton, nomen quod tribus qui-
buscunque casibus inflectitur. *A*
Noun declined with three cases.
Trudo, manibus pedibusue impello.
To thrust.
Tu. *Thou.*
Tuber, distum à tumendo, & priore
longa, terra callus. *A swelling in*
any thing, a mustrom, or that where-
of the push is.
Tucor, defendo. *To defend.*
Tuor, video. *To see.*
Tundo, decutio, pulso. *To beat, or to*
knocke.
Tussis, vehemens spiritus eruptio, ea
quæ meatum suum obstruunt ex-
cutere conantis. *The cough.*

V

Vado, eo. *To goe.*
Valco, possum, validus ac sanus
sum. *To be in health, or to be able.*
Valuæ, sunt fores geminas habentes
partes in se cocuntes. *A two leaved*
doore.
Vannus. *A vane to winnowe corne*
with.
Vas vadis, vadimonium. *A surety in*
a matter of debt.
Vas vasis, instrumentum ad aliquid
capiendum idoneum. *A vessel.*
Vates, poeta, & qui futura prædicat.
A Prophet or Prophetesse.
Vber. *The adiective signifieth plenti-*
full, abundant, copious: the substanti-
ue signifieth a papper or a dugge, or an
udder: and sometime it is found for
plentifullnes, as Vber agri, for ferti-
litas agri.
Verberis, hoc non videtur defici vilo

casu. Vide Verber.
Vestis, instrumentum quo clauditur
ostium. *A doore barre.*
Veho, navi, plauistro, quadrupedo
porto. *To carrie.*
Vello, traho, extirpo. *To pull, or to*
plucke up.
Vendo, venundo, alieno. *To sell.*
Vaneo, vendor. *To be sold.*
Venio, ad aliquem accedo. *To come.*
Venter, qui à pectore ad pubem ter-
minatur. *A belly.*
Venus, dea amoris, & venustatis. *The*
goddesse of loue and beautie.
Ver, anni pars temperatio. *The*
spring time.
Verber, instrumentum longum ver-
berandi. *Any thing that wee beate*
withall, as rod, whip, wand, or other.
It signifieth also the stripe.
Vergeo, tendo, declino. *To bend, to*
goe, or to encline some way.
Vermis, à vertendo, quia sese tor-
quendo repit. *A worme.*
Verna, ex ancilla domi natus servus.
A bond man borne of a bond woman
as home. It is used adiectiuely for that
that is domesticall, or not strange, as
vinum verna.
Verres, porcus non castratus. *An hog.*
Verro, purgo, traho. *To scrape.*
Verto, muto, voluo. *To turne, or to*
change.
Veruex, mas inter oues, cui adempti
sunt testiculi. *A Vcather.*
Vescor, vtor cibo, & pascor. *To eat.*
Vesper, idem quod Hesperus. *It is*
called also vesperugo, and it is taken
for the evening tide.
Veto, prohibeo. *To forbid.*
Vicin, vicissitudinem. *An inter-*
change when turnes be.
Video, oculis intueor. *To see.*
Vico, ligo seu inflecto. *To binde, or to*
bend, thereof Victores be called Co-
pers, qui vasa vinaria religant.
Vigil,

INTERPRETATIO.

Vigil, qui vel quæ vigilat. *A watch-*
or man or woman.
Vincio, ligo. *To binde.*
Vincor, supero. *To overcome.*
Vindex, qui vel quæ vindicat. *An a-*
vengeur man or woman.
Vir, notum est. *A man.*
Virgilius Poeta. *A Poets name.*
Virgo, quæ non est passa virum. *A*
Virgine.
Vitrum, materia translucida, quæ ex
arena, & cinere fit. *Glasse.*
Virtus, ars recte beneque viuendi.
Virtue or great power.
Virus, venenum, & grauis odor. *Pay-*
son, or stench.
Vis, virtus, robur, fortitudo, natura,
violencia. *Strength, power, nature,*
violence.
Viso, eo ad videndum. *To goe to see.*
Viscum, vel viscus, id est, glutinum
ad aucupium. *Birdlime.*
Vino, vitam ago. *To liue.*
Vlcor, vindico. *To avenge.*
Vnguis, durities digitorum, tam in 2-
uibus cæterisque bestiis, quam in
homine. *A naile, a hoofe, and a talons*
Vocito, frequenter voco. *Often to call.*
Volo, as. *To flee, or to goe apace: as Na-*
uis volat: Fama volat. But volo,
vis, is to will, or to be willing.
Voluo, verto. *To rouse.*
Vomis, vel vomer, nomen habet quod
terram vomat. *The plowshare.*
Vomo, per os eiicio. *To vomit, or to*
parbreake.
Vrgeo, premo, compello. *To thrust.*
Vro, ardore aut frigore, nonnun-
quam alia vi lardo. *And by transla-*
tion to hurt, or to grieue.
Vtor, vsum rei habeo. *To use.*
Vulgus, multitudo ignobilis. *The base*
and common people.
Vulpes, animal astutum. *A Fox, or a*
Fixen.
Vxor, viri coniux. *A wife.*

Finis interpretationis omnium Nominum
& Verborum Grammatices
REGIÆ.

CIO D C XXI.

